Оссолінсъкі колекції.

CD – диск виконано в рамах угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 4.
Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

792. Stanisław Leszczyński, Głos Wolny Wolność Ubezpieczający.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Львівська бібліотека
АН УРСР
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ
Бав. 792

C 8

Nr. 792. -

IV. E. 93

Ad Majorem DEI Gloriam BVM. Amen

Qui Hunc Librum scripsit defunctus est 13 Maij Anno Domini 1780mo

Audiamus nos qui es in Celis

GŁOS WOLNY
Wolność Ubespieczaiący

Legem pone mihi Domine dirige manum meam ad magnificandum Nomen Tuum in populo Tuo.

PRZEMOWA

Należało by mi wprzod, nim podam in Lucem publicą to, co mi dictat Miłość Oyczyzny moiey, starać się o approbacyą, przez Ktora, według zwyczaiu Każdy Autbor daie y czyni Authoritatem Pismu swemu na początku. Ia się Icy niespodziewam y na końcu. Wiem owszem zeto co pisze, nie wydzie nie tylko strictam censuram, ale nawet y Krytycznych Interpretacyi: Wiem że Xięga Correctionis Status iest inter Libros prohibitos. Niegodzi się w tey materyi mowić, iak z Turczynem o Alkoranie. Wiem że to prozne Słowa, chcieć racyami persuadować to, co dotąd fatalna Experyencya rerum Magistra nie dowiodła; tam zwłaszcza gdzie stat pro ratione Voluntas. Chcieć dopiero Prawa warować, tam, gdzie iż wolno impune łamać; Chcieć zbawienne wprowadzić zwyczaye tam, gdzie Statutum za Artykuł prawie wiary, rządzić się moribus antiquis, Chcieć dobry porządek zalecać, tam, gdzie nieszczesne axioma w przysłowie poszło: że Polska nierządem stoi: Chcieć na ostatek podawać sposoby do ratunku tam, gdzie Summa Li-

bertas etiam perire Voluerubus: Zgoła ieſt chuiec leczyc Pacyenta
Ktory mocney swoiey Naturze Dufaiąc konſtytuuyi dobrego tem
peramentu, lekce sobie wazy Smiertelne Symptomata, nowem
brzydzi ſię tym, co by go ratowac mogło, lubo wie ze ſię trudno
pozbyc choroby tylko lekarſtwem zdrowiu pozytecznym, choc
przykrym y przeciwnym Smakowi. Posłuchay na owych He
retykow, ktorzy po długich Kontrowersyach, lubo convicta o
błędach Swoich inszey racyi pospolicie nie maią w nich perse
verare tylko tę: w tey Wierze chcą vmrzec w ktoryem ſię vrodzili
Albo natych Ktorzy pietate Ku Anteceſſorom swoim, wsta
rych budynkach mieszkaiąc, nie chcą Ich nawet poprawic,
choc ſię trafi ze ich przywalic mogą, z tey tylko racyey: Oy-
ciec to moy, Dziad albo Pradziad budował, iak on mieszkał
tak y ia mieszkac chcę bez zadney odmiany. Rzecz dziwu-
godna! Kazdy in particulari przyznaie, ze ta wyśmienita
Rzpltey Naszey Fabryka, mole propria ruit. ze optimi pes-
sima corruptio, Kazdy in Colloquio particulari convenit, ze
ratunku potrzebuie owszem ze bez Cudu długo subsiſtere nie
może, a nikt in publico congreſſu dostatecznie nie radzi, iakby
ią ſłusznie ratował, Rzecze Kto omnis mutatio periculoſa
uchoway Boze pomyſlic de mutatione Statûs ale owszem
o tym aby ugruntował, zeby go zadna viciſſitudo odmienic
nie mogła. oMoze Kto ieszcze miec non vanum Scrupulum,
aby chcąc ten Stary gmach poprawic, całe go nie obalic.
Tego ſię y Ia obawiam iezeli iak dotąd czyniemy na Radach
Naszych y ziazdach. Klecic tylko będziemy, y łatac słabe coraz
podpory daiąc zeby ſię tandem cała Structura nie obaliła Ktory
coraz Kto chce deſtruit, adificat mutat quadrata rotundis. Iezeli
zedy

#

tedy chcemy wystawić opus Seculorum rzućmy się vnanimiter do re
staurayi tego walaiącego się Budynku, y ze tak allegorice rzekę do
poprawy fundamentow, Scian y Dachu wszystkie czyli tak rec
dificando aby iedna z drugą mocno związana gruntownie y nie
naruszenie go konserwowała, osadziwszy się nayprzod na iak
naywarowniejszym Gruncie, nie na piasku na którym Pra.
wa Nasze pisane, lada wiatr zwieje, ani na iakim trzęsa
wisku, na którym iak trzcina nayslepsze postanowienia się
chwieią, żadney bezpieczney nie maiąc konsystencyi, ale na
nieporuszoney od wszelkich szturmow opoce przez które iakoż
dotąd Oyczyzny varios varios casus luctantem exercuit vsu,
tak żeby in posterum iako Skała niezwalomana circumla
trantes dissipet undas mole sua. Zazyimy po tym tych wszy
stkich które mamy za łaską Pana Boga, materialia; iakoż
to Naród waleczny talenta w nim sposobne do wszelkiey kno
ty, do Woyny do rady. Mamy Państwo obszerne żyznością ob
sitą krajow, przykłady Przodkow Naszych, Prawa Domowe
zwyczaje obcych Narodow, a osobliwie experyencyą Seculi.
Nostri ad eligendum bonum et reprobandum malum: nade
wszystko zas wolności, przy którey iakoż mozemy, co chcemy,
tak chcieymy, tylko to w nam nayprzyzwoitszego. Tey y
Ia Wolności prerogatywą bierz Smiałość podaie ad trutinam
ten abrys, którego niech każdy cnotliwy Polak, uważy deline
amenta y osądzi, iżeli się za proporcya w nim znayduie
którą z pilnością upatrzyć y obserwuiy, y za aequalitas pod ie
dną Linią, która powinna czynić w doskonałey Structurze
decus et robur. I tak, żeby bydź bydy doskonałey roboty Rze
mieślnikiem trzeba naśladowac artem Snycerską y Malarską

Jedna uczy z prostego drzewa wiory niepotrzebne obciosuiąc, druga nowych
coraz kolorow przydaiąc, iako rymowac co Superfluum a przydawac
co defectuosum, aby figur ktorą sobie zalozyli przywiesc do nalezy
tey doskonałosci y Symetryi. Tą proporyą mądrze miarkowali
Przodkowie Nasi zakładaią fundamenta tak wyborney fabryki
Rzpltey in justo aequilibrio inter Libertatem et Majestatem.
Chcąc zeby Krol Majestatu gubernij hamował excessum exer-
tantem wolnosci, a wolnosć authoritate Praw, aby tamowała
ambitum Krolow despotice regnandi. Ale upadła ta fundacya
bo cz za skutek tak rozsądnego postanowienia? z tąd że luta
ustawiczna Majestatu ad opprimendam Libertatem, et liberta-
tis ad reprimendam Majestatem. Z tąd ta incompatibilitas
Monarchii Status, cum Democratico? z tąd wojny domowe,
Secessye, rokosze, Konfederacye, związki y inne z niezgody poch-
dzące rewolucye? z tąd nayprzod że dobrzy Krolowie nie maią
u nas dosyć władzy bydź cum utilitate dobremi, zli zaś y nad
to sposobow stac się naygorszemi. I tąd potym że na po-
wściągnienie naturalney Krolow ambicyi, stan Szlachecki
prozonemi często wczasami, bardziey ich irritat, niż weret nie
zazywaiąc formam debitam zwierzchnosci, ktorą ma nad Pa-
nami swemi, daiąc im ustawiczną tylko oblazyą, przez tumul
ty falcye y dyssensye, piscari in turbido y do tey Pseudopoli
tycznej maxymy Divide et impera. Krolowie Nasi zabon
traktem panuią, ieżeli umowionych per Pacta Conventa Kondy
cyi nie dotrzymuią Nasza wina, gdy sobie z nich Sprawiedli
wosci nie czynimy. Ale zeby ad hanc extremitatem nie przycho
dzito y zeby do niey Krol przez złe panowanie nie mogł dać okazyi
ieżeli

ieżeli na Nim mamy założyć fundament Szczęścia. Satius huic lapidem angularem tak ociosać, y obrzesać, żeby pod Jego ięzarem suspicax et Suffitiens zawsze Libertas nie ięczała Rzeczy w taką go formę wprawić, żeby się na Nim bespiecznie wspierała, to iść także przed się wziąść. Sposoby żeby Nam y nay gorszy Krol Szkodzić nie mogł. Do czego przyść Snadno bo Nam wolno y mamy tę moc Krola opisać Securidum exigentiam bespieczeństwa Naszego. Ale mało na tym, trudniey że mu zabierze, żeby exorbitans libertas, a raczey degenerata in Summam licentiam, mogła się pomiarkować. Vchodzę bowiem tego periculum Ktorego się zawsze od panuiących nad Sobą obawia, nie ma Sobie za nie tego, co się z Samey Siebie czeka, tak się ten metus ocupat, tak pavor etiam ac silia formidat, tak nieufność agitat, że nie widzi tey nad ktorą stanęła przepaści. Jako ten Ktory chroniąc się przed mocnieyszym, y slepo bieżąc, w sam ogień gotow Skoczyć, y w oczywistey Samey zgubie ratunku Szukać. Multos in Summa pericula misit venturi timor ipse mali. Cóż nato za sposob? Snadniey Statka w swym Locie rzka vchwycić, snadniey bystrey rzeki impet zatamować, niż Wolność w swym biegu utrzymać. Lubo na na nią Kazdy powinien mieć to jakie wędzidła. Sumnienie ktore miłość zobopolną y zgodę powszechną zaleca. Rozum Ktory nas do dobrego porządku prowadzi, y naturalnie do własney Konserwacyi zachęca. Prawa bez ktorych obserwancyi y posłuszeństwa nay cięższa przy Wolności niewola. Kochamy się w Wolności Słusznie; ieżeli się Szanujmy per Privilegia nad ktore nie masz

nie zaniczyszego iako wrodzii się Szlachtiem Polskim. Bo w może bydz za kondyjya Szczęśliwsza iako bydz Sobie Panem wiełoustadnym, mieć ius Vitæ et necis nad Swoim Poddanym. Mieć pisa y moc pro libitu Suo w Dobrach Swoich Składać podatkii; mieć liberam rerum Prawo. radzii o sobie, Nie wyliczam inszych prerogatyw ktore nie w tym wyszitunt, quod plaut, libet; nie w tym aby to Prawem było, w się komu zda in particulari. sine ullo respectu na Dobro pospolite, y na wolne Braci zdanie, ponieważ par super parem nie powinien mieć potestatem; a dopiero nie w tym zeby tę władzą usurpare nad Samą Rzpltą: iako się w dzień dzieje gdy kto resistit Prawu, na ktore się wszystkii Sprawy nemine contradiente Zgadzają lubo Każdy powinien myślii to, co ow Zelant pro Patria. Nunquam volui me plus posse, quam universam Rempblicam Ten albowiem w Sobie ma gubernij przyswaszcza, pamiętaj by powinien ze bene ordinata Wolność, toż in corpore Rzpltey Sprawować powinna, co wola w Celu ludzkim, ktora wszystkim członkom tak rozną distribuit activitatem ze iednakowo wszystkii y zgodnie cooperantur do wykonania Jey. Bożymy się aby chcąc ieden drugim rządzii, nie wszyscy iednostaynie Sobą; Nayscia Nas nie wzięła chuć ubowa Boże bydz od iednego rządzeni: Tak iako Rzpltą Rzymska Kiedy nie mogąc exorbitantias Wolności postromii y zabiegaiąc fatalnym z tey dyssolucyi Konsequencyom ad Supremam zwyczaynie Dictatoriam potestatem recurs czyniła. Vydziemy przy łasce Bożey tam extremum casum, iezeli tę Dictatoriam potestatem Samey Rzpltey zostawiemy, Ktorey Su

prem[a]

premium Dominium należy, iżeli w tym mocno raz convicti będziemy, że Jey powaga constituit y uberpieza Każdego in particulari Wolności, iżeli Kontentowani się każdy będzie voce deliberativa, a przy niey będzie in pleno Jure decisiva: iżeli takie wynaydziemy Sposoby aby Rzplta miała zupełną libertatem in Sanitis, a my Sanitorum observantiam, iżeli żadney Stronny będzie justa et moderata Magistratuum Jurisdictio, a zdrugiey rigida et exacta onym Subordinatio, iżeli na ostatek miasto prozney wexy między Sobą y daremnego narzekania super crimina Status, gruntownie się raz na zawsze postanowi że Ich nikt nie będzie mogł impune popełniać, y iżeli przez to dyssyndiya się Stanie złego od dobrego, nie iak dotąd iest u nas ubi malus est Nemo, pytam się quis bonus esse potest? Ręką że warowne założemy fundamenta, y iako wszystka obligazya złego z tego pasowania się Majestatis cum Libertate et ex hoc unico Studio kto kogo przełamie tak niezrzebasz spodziewać żadnego Dobra pospolitego, policy hanc basim solidè nie ugruntujemy żeby Krolowie Nasi inszey Securitatem dostojeństwa Stawy y szczęścia swego nie mieli, tylko in manutentione Swobod y Wolności naszych, a Status Equestris uwolniony ab omni metu oppressionis Majestatis, integritatem swoią nie inaczey konserwowat, tylko per debitam Krolom y Prawom fidelitatem.

Druga cyrkumstancya ruynuiącey się Structury Rzpltey naszey są Sciany. przez które rozumiem Securitatem externam. Uważmy proszę o nas za Sąsiedzi opasali, o Ich od

Nas dzieli? @ im wszyst czyni? zeby sie na Nas ustawicznie nie
talumili? I przyznamy nie podchlebuiąc Sobie ze nie iesteśmy
sami przez sie in Statu zadnemu z nich oprzec sie bo w Sily
Nasze tak mizerne nie podobna ufać. Traktatom trudno wie
rzyc w ktorych codziennie widziemy wiarolomstwa, tak ze ad
tum nocendi perfido praetat ipsa Fides. Dopieroż na tey nie
pewney trudno sie fundowac Polityce, ze Sąsiedzi dla własne
go Swego Interessu Zginąc Nam niedopuszczą gdyż widziemy
ze sie na teyze Opiny zawiodły y Straty Swą wolność Krole-
stwa, Czeskie Węgierskie y inne.. a za tym y Nas to czeka
ze nas albo ieden posiędzie, albo wszyscy zgodziwszy sie mię
dzy Sobą rozszarpną. Rzecze kto też to są Narody co sie
ich Przodkowie Nasi nie bali: Prawda, ale volvenda dies
commutat tempora rerum. Insze teraz u nich rządy, insze
Zwyczaie, inszy modus bellandi, Temu wszystkiemu sie nie
oprzemy, iezeli tym ze Sposobem nie chwycimy sie nowych
do Obrony Naszey Zwyczajow Ktore nova Saecula produnt
do wyniesienia Państw y Krolestw. Jest to rzecz dziwna za
co u Nas tak religiosa Starych zwyczajow observancya?
bo iezeli brzydziemy sie Novitatibus, dla tego ze in tanta
Veneratione mamy antiquitates; toc Swiat teraznieyszy
bardziey konsyderowac należy, bo im dalecy tym Starszy, y
tym daleko wyższey we wszystkim nabywa experyencyi, niż
ktorą miał przy młodszych y dawnieyszych wiekach. I
za u Nas nie mniey Szkodliwa presumpcya ze sie nayle
piey nad Innych rządziemy niedbaiąc y nie pytaiąc sie nawet
co za Rządy, y u z nich za Emolumenta w cudzych Państwach

nasze

Nasze Maxymy ze nam się przed oczyma zdadzą się nayle-
psze. Maxima quae videt quisq hac ingenitia putat; ani się
oraz pytamy co za defectuo w inszych Państwach przez co gi-
nęły y giną: żeby wiedzieć czego się strzedz, y czego naśla-
dować, byle iaka rzecz była cudza zda nam się zaraz ze cudo-
wna y poślimy na owego ktory cunita miratur quibus est-
mirabilis ipse Rzecze ieszcze leto ze Polska Szabla rozpro-
strzeniała granice. Prawda, ale to wten czas było, kiedy Mo-
narchowie Nasi wielowładnie panowali, nim się wyzuli ze
wszystkiey mocy. Ale iak wolność" złączona z nierządem
poczęła isc w gorę, tak Potentya Krolestwa naszego na dol
Każdy Obywatel nieznaiąc żadney władzy nad sobą, zakłada
bespieczeństwo. swoie w obronie intaminate Libertatis. siedzi
iak za mocnemi okopami, za zasłoną udzielney Kondycyi swo-
iey, rozumie ze go sama immunitas iak od Najazdu Sąsiada
ak ictu nieprzyiaciela postronnego ubespieczy. Niedba czy
Rzplta uboga czy słaba ma się za invulnerabilem choć się wi-
dzi inermem y bronić go incapacem, iako by Konserwacya
partykularnego non consistat in Salute publica; y iakoby ie
den Członek mogł subsistere gdy całe Ciało umiera. Pytam się
co za bespieczeństwo Kraian naszych? wrota zewsząd otwar-
te Nieprzyiaciel wchodzi, po wnętrznościach Oyczyzny gra-
suie, po kraiu się rozpościera, kontrybucye nakłada, pali,
w niewolą zabiera. Coż my na to bez Piechot bez Artyle-
ryi, bez Portec, bez Prowiantow, sine ullo nervo belli, zgoła
bez żadnego do naturalney obrony sposobu! udaiemy się
Zwyczaynie do Rady do Seymu, albo Konfederacyi a potym
do Traktatow kiedy nas za gardło trzymaią; przez które

okupuiąc życie, puste grunta; Ustępuiemy uczyszłego, co się zda
łu Nieprzyiacielowi podoba nam imponere Wzym posłuszny
natego Ktory w Starości naypilniey stara się o konserwauią zdro
wia, Kiedy życie na Sekstlu: albo na owego marnotrawnego
Syna, Ktory wszystko Straciwszy zaczyna bydz oszczędnym, kie
dy iuz nie ma co tracic. Słyszałem często y gorszyłem się z te
go ze w Polszcze nie po Forteciach ze Polak od Pola ma swo
ią definicyą, ze mu się nie trzeba między walami zamykac.
Racya tego ze Nieprzyiaciel dobywszy Forteczy tak się w niey
osadzi ze go trudno rugowac. Nieznaią czy nieuważney Pol
tyki Obu Narody ktore przez Fortece prowident bespieczen
stwa Granic swoich. Przeba miec Fortece, ale przy tym trze
ba miec oraz czym Jch osadzac y czym succurrere kiedy się
w Oblezeniu. Słyszałem y tę nie rozsądną maxymę ze się
nie trzeba Polakom bic wszędzym boiem, tylko unywczą infesto
wac Nieprzyiaciela. Mogł by to zganic tak waleznemu Na
rodowi Naszemu ow Woienniek, Ktory powiedział: Malo me
Fortunae paniteat quàm Victoriae pudeat: A zatym ten mo
dum Wojowania zostawmy Tatarom, Wołochom Kozakom a
naśladuymy godniejsze w przykładach Narody fundując się
in apparatus bellicos tak, abysmy mogli tak iako oni a-
perto Marte wojowac. Eventus bowiem probat iakie nasze
progressus woienne z tey nieszczęśliwey w Nas, Starych Zwy
czajow preobłupauyi.

Należy y to do reparauyi Stan naszych, to iest ugruntowania
Securitatis Externa zeby miec Kolligacye z postronnemi pro
Tempore et opportunitate dla uczynienia dywersyi Nieprzyia
cielowi, o ktore nie będzie trudno kiedy będziemy in hoc Statu.

ze

ze tąż pomocą będziemy mogli bydź Kolligatom, ktorą oni Nam
a zwłaszcza tym, ktorych Interesś zobopolny naturalnie z
Nami wiąże. Alias iakoż się zwyczaynie dzieie ieżeli wten=
czas Posiłkow zażywać zechcemy kiedy się Sami ratować nie
będziemy mogli, drogo ie okupuiąc, więcey Stracimy przez Kol:
ligacye niż przez Klęski z Nieprzyiacielem. Na to trzeba
mieć Posłow a przynaymniey ustawicznych Rezydentow
u Dworow Cudzoziemskich aby zawsze wiedzieć dokumental:
nie, nie przez Gazety co się dzieie, co za Negocyacye między Po
stronnemi co za Konjunkturą, co za Kombinacya Interessow
aby nie bydź iako do tych czas iesteśmy obcych Narodow Jey
skiem ktore czysto o nas, bez Nas, a prawie zawsze Nami
rządzą

Trzecia okoliczność potrzebuiąca restauracyi tego
Budynku, po założonych fundamentach, y wyniesionych ścia
nach iest Dach; przez ktory rozumie się Securitas interna.
Niezgod Naszych, Wichry odarły ten Dach, nie Nas nie
zasłania a tempestate ustawicznych Rewolucyi, tak dalece
że tak rzekłż iak wstarym y zbutwiałym gmachu zewsząd
na Nas Kapie. Przykrycie naybezpieczniejsze powinno by
bydź Protekcya Boska, ktorey się Spodziewać nie możemy
ieżeli vitia Respolite w Narodzie Naszym nie wykorzenie
my, iako to Krzywoprzysiężstwa, Rozwody, Oppressye Ubo
gich krzywdy bliźniego, Nieszczerość zawziętość zbytki
y inne a przy tym ieżeli się nie chwycimy tego wszystkiego
naszym w inszych pospolitościach Securitas interna zawi
sła, to iest na dobrych radach, na exekucyi Praw na Powadze
et fideli administratione Magistratuum a zwłaszcza na zgodzie

powszechney y dobrym porządku. Prawda że u Nas nie schodzi na dobrych Radach, ale cóż po Nich? kiedy Ich Prywaty Słuchać nie dopuszczaią, kiedy zwyczaynie Sensus malevolorum prevalet. Nie schodzi na Prawach, ale iaka forma Stanowienia Ich? iaka po tym obserwanuya? fatalis eventus probat. Nie schodzi na Powadze Urzędow, tak dalece że Jey częścią zażywamy na oppressyą Słabszych, niż na Sprawiedliwe Officium tey powinności, do ktorey Nasrożne statuye obligant.

Co zgody y porządku Spodziewać się niepodobna instanta dissolutione, bo taki Status, iaki Nasz, aniby kiedy bardziey naturze żadnym Passyom niepodległey, niż kiedyśmy convenit, gdyż to rzecz niepoięta iako może Krolestwo Subsistere bez Sprawiedliwości w Sądach, bez zgody w Radach, sine disciplina militari w Woysku, bez pieniędzy w Skarbie y bez żadnego porządku in politia. Zgoła iako expedit do perfectey Kozdey Structury żeby ab extra miała wspaniałość y Securitatem; ab intra zas wszelkie wygody y ozdoby, tak Staraymy się aby Rzplta Nasza, mogła reprezentować że tak rzekę przez fayatę swoią respectabilem Imperij Majestatem wewnątrz zaś żeby w Sobie zawierała wszelką dulcedinem, ktora się tylko znaleść może przy wolności Naszey in statu Civili. Niech że Sam P. Bog będzie Architektem tak pożądaney restauracyi ten, ktory Swiat Fluctibus etantis, tantisq tenebris in tam tranquilla et tam clara lucc locavit. Niech rzecze y nad tym Naszym confusum Chaos, iak przy Stworzeniu Swiata Fiat Lux, aby się każdy przyzrzał woczywistey zgubie y przepaści Swoiey. My zaś przy Swiętey Jego pomocy dobądźmy interkidera nieoszacowanych Skarbow Naszych na tę Fabrykę, tak żeby

się

się z Niey wszystkie Obce Narody budowały. Niech wniey Pobożności Cnota, Sprawiedliwość, Mestwo, Zgoda, Miłość zobopolna y obfitość Społeczną sobie założą rezydencyą. Niech się Stanie Nieprzyiacielom Naszym Fortecą niedostępną, a Swym Obywatelom Cyczystym Domem.

CLERUS

Każdego Ziemianina nayprzedsza powinność myśli o Niebie bydź dobrym Chrześcianinem, regulować wszystkie akcye swoie do Boga tanquam ad Terminum Universalem, y mieć pro principali Objecto, w Państwie Osobliwie Katolickim żeby Chwała Jego Swięta y Wiara Nasza iako naybardziey Słynęła, która nie tylko do Zbawienia Duszy iest potrzebna ale y w rzeczach doczesnych ut in omni Statu Civili constituit Dobro Pospolite, in Libero zwłaszcza, etiam ad temporalia, y z rauy nawet Politycznych. Wiara Swięta dobrego rządu powinna bydź fundamentalna podpora. In Monarchiio niech ieden Król według Wiary y Praw Boskich rządzi żadne sekera mieszać się nie mogą bo y nayzgorszy musi bydź dobremu Panu posłuszny. W Rzplitey Zaś wolney ieden czasem zły żadnemi pospolitemi prawami nie powściągniony wszystkim nayciężkiwszym zaszkodzi, iezli się Wiary obserwanyą miarkować nie będzie która iest naymocniieyszym węzłem wszystkich pospolitości, ta utwierdza powagę Przełożeństwa, iako y Submissyą posłuszney dependencyi ta lżey ich cnot iest Szkaradnieyszem iako y wszelkich zbrodni obrzydzeniem: ta miłość powszechną utrzymuie iako y nienawiść usmierza: ta zbytnią prosperitatem miarkuie iako y naycięższą calamitatem

stwdzi: Jeżeli zaś Wolność snadno za sobą depravationem morum pociąga, y w nieboprzeczny zwyczay obraca, czym że go Skutecznią przełamać trzeba nie tylko Wiarą Tajemnic Swiętych, ale oraz y Praktyką Cnot Chrześciańskich przy których naydoskonalsze zawsze będą Swiatowe Rządy bo każdy będzie dobrym Katolikiem byle był dobrym Chrześcianinem. To pewna że nic Wolność tak naydroższą nie czyni, iako to że iest ex instituto Divino. Wiemy że Bog Stworzywszy człowieka, dał mu Liberum arbitrium, ale wiemy przy tym że ad salutarem ejus usum. dał Reguły y Prawa aby tą Wolnością człowiek lekkomyślnie, y na zgubę swoią nie szafował. In Statu nawet Civili Bog dał Wolność Ludowi swemu, nim mu nadał Krolow na karę; ale oraz wystawił, Arkę, w którey Prawa jego Swięte złożone Rzplta Izraelska miała zawsze przed oczyma. Co bowiem pierwszemu Legislatorowi czyniło authoritatem Imperij iżeli nie regularis observatio Cultus Divini Zginęła. Rzplta Lacedemońska. Atheńska. Carthagińeńska, Rzymska y inne z Pogańskiemi zobobonami. Zginie y Nasza iżeli Ewangelia Swięta u Nas naywarowniejszym nie będzie Statutem Staraymy się tedy na dewszystko bydź posłuszni Domino Dominantium. Bog Prawodawca każe bydź Sprawiedliwym. Cnotliwym, każe osobliwie Zwierzchności słuchać. Bliźniego kochać podleyszemu nie czynić żadney krzywdy, kto nie przyzna że na tych trzech Artykułach, wszystka vis Gubernij Civilis zawisła że te trzy Swięte przykazania religijność obserwuiąc, respekt nad sobą przełożonym, Miłość przeciwko równym y politowanie nad podleyszemi, wszystkie pospolitości

trwać

trwac będą w zgodzie powszechney, a przy niey Każdy Status prospe
rabitur. Tu się reflektuymy iezeli by Nam Izaiasz - zarzucić nie
mogł, Opus Dei non respicitis nec opera manuum Ejus conside
ratis iezeli sobie przeciwko tym trzem zbawiennym maxymom
od Boga postanowionym nie postępuiemy kiedy w tym często wol-
ność zakładamy aby żadney Iurisdykcyi nam legitime przełożony
nie bydź posłusznym: w tym honor, aby przez niezgodziwe ema
lacye, a raczey zazdrości cum detrimento bliźniego wynosić się
w tym Fortuny, aby się nie przez ruiny y oppressyą podległego
zbogacić. To zatożywszy że Wiara Swięta y Same przykazania
Boskie, powinny Nas do Cnot politycznych tak potrzebnych do
dobrego Krolestwa rządzić, sposobić. Pytam się w do żywey Wia
ry pobudzać powinno iezeli nie należyty cultus Divinus, co ad
cultum Divinum iezeli nie Sacrum Ministerium Duchowieństwa
tak żeby sobie żaden z nich obyiścć nie mogł, opprobria expro
brantium tibi, ceciderunt super me. A ponieważ ad Sanan
dum totum corpus Rzpltey, nie mogę tylko singula Jey mem
bra prowadzić, Niechże mi się gdzie mowić tam gdzie dis
symulować niepodobna. że Wiara Swięta y Chwała Boska
nie będzie nigdy należycie promowowana, iezeli Promotores Jey
Duchowieństwo, samo się non reformabit ad Regulam, którą
im nadał Zbawiciel Nasz per primam Institutionem: którey
trzymaiąc się ad Literam mogłoby się dopiero spodziewać
że ten haraktter tak respectabilis, impressyą żywą uczyni, w
Sercu Każdego, ad venerationem Wiary Swiętey, et Zelum
augebit na Obronę Jey. A osobliwie Same przykłady
pobożne y admonicye quo ad Spiritualia pobudziły by nie

Każdego ad praxim tego czego nas Wiara uczy, co dutat Sumnie nie, zgoła cośmy Bogu y Oyczyznie powinni. Przebieżmy wszystkich Państw Rewolucye y upadki, nie inszą ich znaydziemy przyczyną tylko ambicyą y chciwość. Te naturalne w każdym człowieku passye, u nas czysto Wolność niepomiarkowana tym bardziey fomentuie, przy ktorey ieden się nad drugiego et Super ipsam aequalitatem wynosi, a wyniosszy Luxus przy wodzi do chciwego Fortuny nabycia. Czym ze compescere tale Skodliwe do wszystkiego złego motiva ieżeli nie obserwancyą Prawa Bożskiego. ale jakoż się przy vlomności naszey nale życie obserwować ieżeli Nauczyciele Jego przez Zbawienna Sami prolatyką nie będą do dobrego przykładu powodem a raczey iako nie widząc żadnego Szlabu pobory y ubostwa Chrystusowego nie idą za wyuzdanymi chciwości y ambicyą passyami takich przed sobą maiąc przewodników, trudno maiąc ich przed oczyma Vos Dij estis? nie pomyśle iako Ci Bałwochwalcy ktorzy Crimina swoie authorisabant per Scelera Bożkow swoich: Culpa mihi plamit quod Jove digna fuit. Niech się nikt nie gorszy ze mnieszam Scura prosta nie y ze inter civilia reformanda kładę Duchownych. Rzeczono ze to mieysca nie ma w Polszcze naszey non formant Scorsivum iako w niektorych Państwach Statum; Prawda ale azasz y u nas wszystkie Statuta nie zaczynaią się My Rady Duchowne y Swieckie, y azasz nie zasiadaią na wszystkich Publicznych Kongressach, na Seymach ky nikach Trybunałach y Kommissyach a zatym maiąc part tem w Rządach Swieckich powinny nas te Luminaria

oświecać.

oświecaią we wszystkich Cnotach Chrześciańskich. Vos estis lux mundi. Ale przez co nay bardziey należą ad Statum Civilem gdy ad temporalia? oto przez to że wielką część Krolestwa possident Vchoway Boże aby się Rzplta miała do tego mieszać, co agitur w Kapitułach, Konsistorzach Synodach alla quacunq; titulo do tego co należy ad regimen Spirituale: wszystkich Bog ma Iurisdyktuią nad Kościołem Kościoł zas nad nami Niech to będzie inviolabiliter Sacrosanctum. Vchowaj Boże także tylko Praw Kościelnych Ktorych owszem immunitatem powinna Rzplta iako naybardziey służeć. Nie mniey y co do Obyczajow należy, na ktore dissiplina Kościoła dobrze postanowiona. Anathema sit y pomyślić otym aby świecka Potestas mogła w czymkolwiek dominari Jurisdictiui Duchowney, y aby kto się ważył per brachium Seculare opponere manum ad thuribulum. Ale quo ad profanum vsum Dobr dozwolonych nadanych pobożnych Fundatorow na Chwałę Bożą nie na Pompę Swiatową na wyniesienie Kościoła nie kościelnych. Wiadomo zaś to y potrzebna dystynkcyja, Godzi się rozumiem także omni Charakteru Duchownego respectu, Stara się aby był in omni puritate, ktora mu należy zachowany. A zatym in Vim representationis, Pytam się w za Instytucyą Apostołow od Zbawiciela Naszego. Nolite possidere aurum et argentum in Zonis Vestris. Toć trzeba koniecznie albo porzucić Swiat, dostatki, fastum, y wszystkie marności Jego. przez Professyą Vczniow Panskich, albo się Stanu swego stać niegodnym według wyraznych Słow Chrystusowych Sic non.

renuntiat omnibus que possidet, non potest meus esse Discipulus. Po czym ieszcze tych Vczniow rozeznawsa Pawel Swiąty y ktorych liczy między prawdziwemi, iezeli niektych ktorzy ututntur hoc mundo, tanquam non vtantur. Dziś wołaią na Stan Duchowny, nadzieja dobrego bytu, dostąpienia Prałatury, zebrania Skarbow wyniesienia Familiey. Czy mozesz się to dziać bez ambicyi, bez chciwosci, bez przywiązania do Swiata, y czy mogąc takie Przykłady pobudzić Swieckich do pobozności do Cnoty? w inszym Stanie iezeli się znayduią takie Scandala to przynaymniey Skryte w Duchownym zas ex abusu Dobr duzeznych tak są iawne ze ie każdy ma przed oczyma, Sami tylko Duchowni tego niewidzą. A co naygorsza ze authoritate tego zwyczaiu maią sobie za rem licitam, to w im wyraznie Prawo Boskie y Kanony zakazuią. Nadarmo za tym Grzegorz S. mowi Nullum puto Fratres ab alijs maius prajudicium, quam à Sacerdotibus tolerat Deus, quando ea quo ad correctionem aliorum possit dare de se exempla praelatio cernit. I tak nie iest ze to perpetuum Scandalum, widzieć na wielu mieyscach rezydencye Duchownych wspanialsze niż Kościoły. Skarbce pełnieysze niż Zakrystye, Assystencyi sita na Dworach, a Ubogich dalekow wieczerzach. A co naywiększey godne animadwersyi ze Dobr Duchownych na Samą Chwałę Bozą poswięconych staie się co dzień Sacrilegus Vsus, przez Saularyzacyą iak w Państwach Heretyckich lubo insensibiliori, ale nie mniey illicita modo. kiedy po zmarłym Duchownym dostaią się Sukcesorom

Swie-

Swieckim zebrane z Dobr Kościelnych zbiory. Iżali zwyczaynie obracaią się te Bogu poświęcone Dochody, że ie albo Duchowny za żywota na Swiatowości przemarnuie, albo to co zbierze krewnym zostawi, y wszelako Kościoł krzywdzi od którego sine gravi Scrupulo nieposwinien by nie bynaymniey alienare, pamiętaiąc że iest tylko Administratorem Dobr Duchownych non Proprietarius. że Panu Bogu powinien dać rachunek ex potiśśima Regni portione którą Duchowieństwo possidet, a z którey ani Bog Chwały ani Oyczyzna należytego Subsidium. ani Ubogi którego to iest Patrimonium nie ma pożytku. Pytał się ktoś ciekawy czemu teraz Sukcessorowie Apostołow nie czynią cudow? Dano mu racyą: że nie mogąc mowić z S. Piotrem Kalice zebrzę cemu Argentum et Aurum non est mihi. dla tego też y Cudow jego czynić nie mogą, y mowić Surge et ambula. Chcemy li widzieć florentissimum Gubernij Statum niech że się każdy na swym znayduie mieyscu niech znięgo nikt nie wybiega, gdy go na tym Opatrzność Boska osadzi przez Profesyą na którą się poświęci. Unus quisq Sua noverit ire via a tak przypilnuie ten który o Samey Chwały Boską stanie ma, aby to co na jey wywyższenie destinatum nie szło na Ofiatę Principi Tenebrarum, który iako Zbawicielowi łuszcze go, tak Duchownym dać omnia Regna mundi si cadentes adoraverint eum Ja tak Sądzę że upaść w tey Czartowskiey Pokusie, dać się utowić Swiata dostatkami, iest to czynić mu adorayą. Należało by się Duchowieństwu reflektować że iako w starym Testamencie P. Bog

Doczesnemi Dobrami błogosławił Ludowi swemu de rore Cæli et Pinguedine Terræ, tak w Nowym gdzie Regnum meum non est de hoc mundo. Beati Pauperes po czym poznał Uczniów Chrystusowych, nie po dostatkach y Pompie Swiatowey ale po Ubostwie, pokorze, y cierpliwym Krzyża dźwiganiu. A tak czym Wiara Swięta powszata tym się konserwować powinna. Stanowiąc bowiem Ją Fundator Jey Zbawiciel Nasz, nie zażywał ani Potencyi ani Dostatkow, ani żadnych Swiatowych powabow. Ja tak sobie myślę uważaiąc przeciwnosc w Maszynach, które Swiat zakłada a przeciwko Którym Wiara wojnie z zażywać Duchownym Dobr doczesnych na Swiatowosci przeciwko Którym pugnare powinni, iest ptasie Żołnierzowi aby mego Nieprzyiaciela bronił, miasto mnie, owszem aby mnie własnym Orężem wojował Imprudens agit in Sua Vulnera ferrum. Militans Ecclesia Woysko to Chrystusowe iezeli ambituią, y chciwosciąy się zbroi co za Tryumfu może się Wiara Swięta Spodziewać y w za Zwycięstwa nad swym Nieprzyiacielem Czartem y Swiatem, których owszem Pychę zetrzeć trzeba pokorą, fastum et Luxum Ubostwem, mądrosc prostotą, wykrętny Prawdą Ewangelizną. Potencyą Słabosciąy Apostolską, Rozkoszy u: marcwieniem y prześladowania cierpliwosciąy. Pytam się gdzie Apostołow copiosa merces? Ewangelia mowi: in Cælis. Pytam znowu a za co? za wzgardę y porzucenie Swiata

iuko

iako y za obrzydzenie Sobie wszystkich Jego Splendorow A iako
po tym dwiema Panom służyć Deo et Mammonae? iako nad
grody szukać w dobrzesnosciach? iakim sumnieniem mieć
do nich przywiązanie, kiedy się Ich bezpiecznie przez Oratio
Duchowny et apostolicum Ministerium wyrzec potrzeba?
Ja contrarietas chcieć nabydz Fortuny wyrzekaiąc się Jey
podobna temu Authorowi który w swey Xiędze zalecа wstem
pstum prozney chwały lubo w tym samym Jey szuka ze ią
wstrzemnit, y tym sposobem chce Jey nabyć, który zda się do
browolnie niedbać o nią, ale rzecze kto qui altari servit ex
altari vivit; nie nad to słuszniejszego byle się tym bez:
tentował, co honesta życia Sustentatio potrzebuie. Na to odpo
wiadam: Gdyby pretium zewsze świata chcąc założyć, Mi
nisterio tak świętego Karakteru, wszystkie Jego Skarby nie
okupiły by tak drogich dostatkow, które distribuit tak Ry
cia Kapłańska, ale że nie powinien dbać o Skarby Ziemskie
kto Niebieskiemi Szafuie, ani się spodziewać nadgrody do
czesney, ten, który dla wieczney prawnie, toć dobry Pasterz
nie powinien bydz Mercenarius, ani vllo titulo pretendo
wać nadgrody. Bo dayny że będzie Prałat nayzasłużonszy
w Kościele Bożym, Ja rozumiem że ta Jego naywiększa
zasługa kiedy o zapłatę doczesną nie stoi, y kiedy bez zadne
go przeczessu Swiatowego, sam szczegulną chwałę Bożą
promowuie. Nie może zatym bydz większa prostytuya Dob
Kościoła, iako kiedy się nimi bogacą, których Professya
obligacie niedbać o nie. Tak właśnie iako gdybym Żołnierzowi
w rekompensę Jego zasług chciał dać ktoś drogich Biblio
tekę którą według swoiey wchayki zaraz sobie nie ma bo może

bydz ze y czytać nie umie, albo żebym temu w Życiu trawi
na Nauce dał Żołnierstwie orzża ktory Jch zażyć nie umie
ani Jch vsum znać nie powinien. Jezeli gdzie equalitatem
salva dignitate Prelatur to w Stanie Duchownym zaiko
wywać by potrzeba. przy iednakowey ktorą ma in Sacris I
Swięte Kapłaństwo Potestatem wszak tenże hamulec w Nay
liższym Plebanie co w wyniosłym Prałacie tak Swiętobliwość
w iednym Zakonie co y w drugim. tenże Cultus Diuinus w
Wspaniałszych Katedrach, co y w nay mizernieyszych Para
fiach. Zgoła iak Bogu miła Dusza, krwią Swiętą Jego
odkupiona Nayuboższego Chłopa iako y nayw[illegible]ększego Mo
narchy. A przecie. iak wielka disparitas ze na iednych
miejscach więcey Xiędzy niż Obywatelow a na drugich trzeba o
kilka mil Xiędza szukać do chorego. Jedni Xiędza obfitują
we wszystko a drudzy potrzebney nie maią Sustentacyi. W
iednych Kościołach drogie Apparaty, w drugich Gnowe Kie
lichy. Raya tego że należytego nie masz pomiarkowania
w Dochodach Kościelnych: a ztąd dwojakie iednakowo Scan
dala, iedne a Superfluo excessu, a drugie a nimio defectu, Za
proporcyą na Chwałę większą Boską snadnieyby się znala
zła gdyby każdy Duchowny Konsiderował, iako powinien, Do
bra Kościelne Skarbem Samego Kościoła, nie swoim; gdyby
nimi szafował secundum veram Jego exigentiam y gdyby był
convictus ze poświęciwszy się natch Stan, nie powinien
niczego nad potrzebę pragnąć, ani się żadnym Interessom
Swiatowym uwodzić, tak iako było za Apostołow in primitiva
Ecclesia, y długo po tym kiedy wszystkie Dobra Chrześcian były
communi

#

communi y iako się dzieje dotąd w Zakonach. Klasztor będzie
bogaty a Zakonnik nie mniey ubogi obserwuiący Paupertatis
lituią woyt, nie maiąc nic in particulari, nad Samą potrze
bę Stowem: gdyby pospolity interes Kościoła był pro to
iesto nie prywatny kościelnych. Ale że generalna admini
strauya Dobr Duchownych wielkie by pod te czasy znalazła
trudności Czemuż by Stan Duchowny nie miał się pomiarko
wać według tey rowności, ktory po wszystkich mieyscach exi
git Chwata Boska, y iednaz hujus Ministerij prerogaty
wa uczyniwszy między Sobą porządek w prowentach onta
excessum illicitum, et indecentem insufficientiam, convenit
bowiem temu haraktorowi, żeby go ani zbytek nie pomia
kowany nie odrywał a Cura Spirituali ani Sollicitudo tem
poralium et egestas nie była przeszkodą do wypełnienia
należytych powinności. To iest gdyby każdy Biskup zawie
rzoną miał Intratę Secundum exigentiam tak Biskupiey
iako y Senatorskiey funkcyi. Opat tyle ile potrzebuie
ad regimen Swoich Zakonnikow nie będąc dozadney expen
sy tak Duchowney iako y Swieckiey obligowany Kanonik
każdy tyle czym by mogł zyć honeste inney powinności
nie maiąc tylko pilnować choru, y rezydować przy Swey
Katedrze, tyle na Ostatek na każdy Klasztor według propor
cyi ile requirit quantitas Sustentowania Zakonnikow.
Co zas nad to gdyby wnoszono do Skarbu Duchownego: bo
żeby kościoł y ozdoba Swięta miała pożytek są inne pilne
y przyiemne Bogu potrzeby, oprocz tey ktory iednak pro prin

upali Kiedy Sustentacyą dostateczną Osob Duchownych,
na Usługę Bożą poświęconych, ktora Sustentacya nieich
by była ad Satietatem, ale tak iak kiedy Zbawiciel Nasz
z Opatrznosci Swoiey nakarmiwszy Lud dostatecznie ka-
zał obruszyny zbierać do kuszow, z tych to tedy Obruszyn
to iest co kto ma nad potrzebę należałoby Skarb Duchowny
formare et impendere na prawdziwą Chwałę Bożą we
dług Sprawiedliwey dystrybucyi. Kładę nayprzed na Sub
sidium charitativum Woyska Rzpltey aby miała czym
Wiary Swiętey bronić. Tu należy reflektować się na oppres-
syą od wielkich Dobr Duchownych w ktorych Żołnierz po
spolicie iak in Hostico żyie, y niedziw, bo to co Duchowni
daią na zapłatę Żołnierza, nie wystarczaiąc musi Szu-
kać Meredem in rapina, lubo więcey Duchowni przez to
tracą co im się gwałtem wydziera, niż przez to wby mo
gli proporcionate do Intrat Swoich contribuere, a Rzplta
cierpi dwojako, raz przez małą kwotę z Miernego Czopowego
ktorą odbiera, a drugi przez dezolacyą kraiu gdy Żołnierz
gwałtem sobie zapłatę wydziera, Z tey także Obłazyi No
tandum że u Nas Duchowieństwo całe nic nie płaci
Rzpltey, bo żaden nic sobie nie wymie z Intraty napo
datek, na Chłopa to Ubogiego ten wszystek Ciężar się zwa
la Według zaś tego porządku ktorego żyrę gdyby do iedney
Massy zebrane były Superfluа, z Intrat Duchownych, byłoby
czym y znaczną Woyska część żywić y Potrzebom Kościołow
Subvenire. Ugodziwszy się raz na zawsze z Duchowieństwem
expedirct Surowo zabieżeć temu aby Dobra Kościelne nie miały
illum

ullum gravamen w konsystenuiach y przechodach Wyslowych. Dystrybuuia po tym tego Skarbu powinna by bydz na Erekuią Kosciołow gdzie ich nie masz, iakow y na re paracyą tych ktore sa; na Seminaria, zeby w Kazdey Dyecezyi były, y zeby się niegodziło swiącii tylko tych, ktorzy będą in Seminario tyle czasu, ile potrzebuią należyte nauki do Instrukcyi Kleryków. Przy tym na szpitale tak, zeby między Chrześcianami żaden się Żebrak nieznaydował horret bowiem Chrześciańska Dusza widząc po gnoiach Ubogich Członki Chrystusowe ktorych Patrimonia cum tanto Ludu Duchowieństwo zażywa. Item na Misyie na Wykupienie Niewolnikow z rąk Pogańskich, y na insze ktorych daley nieurylizam sacros ritus, tam gdzie prawdziwy Interess Chwały Boskiey Wiary Swiętey y ratunku Bliźniego zachodzi. Takiego Skarbu coraz by przybywało bo pobożny Fundator maiąc wolą w dac Kosciołowi, da z Wyższą Ochotą, widząc ze hoc Sacrum depositum Kościoła Kto: rzetelni fideliter administrant. y widząc ze się będzie mogł bespieczny spodziewać pastem meritorum o tak Sprawiedliwey według Boga y Sumnienia Reparticyi; Takowe postanowienie było by w całym Chrześciaństwie przykładne bo ten Skandalosissimus abusus iest wszędzie pospolity Wchodzą na Stan Duchowny bez Interessu Doczesnego do samego by Ducha S. pochodziła, a tym by pewniey in spiraret respectum Populo. Cura animarum była by Zwawsza gdy by ustała w Kazdym Duchownym temporalium chciwość a przytym Oyczyzna nie omylnie prosperaretur.

gdy by Clerus za nią non iniquitas manus podnosił do Boga iako mowi Ambrozy S. Manus Nayscio Sunt Belli Vexilla quod Victoria Sequitur Zgoła ten Swięty karakter Kapłan ski Stat by się wszystkich zniar respectabilior, im mnicy swia towosciami decorantur, ktorych blasku ani go dobi, ani go za cnieyszym nieczyni. Owsem oczy Ludzkie w nim się przezyrzeć nie mogą iako w Zwierciedle cnot Chrzesciańskich, ani on Sam w Sobie rozeznać się nie mogąc, z Owocow ktore przynosi, ex fructibus eorum cognoscetis eos powinienby mowić z Augustynem Swiętym. Domine ostende mihi meipsum. Tu tego rzecze zeby to było przeciwko Intencyi Fundatora gdyby dochody na insze mieysca przenoszono, y naynie potrzeby w Ordynyi Fundacyi nie wyrazone obracano. Prawda gdy by się taka znalazła, ktoraby nie wystarczała y zkto rey by nie superflui nie zostało, nad to w sustentacyą Duchownych ad Sacra Officia fundowanych exigit. Ale gdzie sprawiedliwa reduktya pokaze possibilitatem przytrzenia się do tak zbawiennego Skarbu Duchownego Salwa Ezecutione tego, co Fundator postanowił, ktorego pewnie nie była Intencyą aby Jego pia Legata były spendowane ad profanos Usus. Czemuż by Ich nie applikował na pilnieysze powszechnego Kościoła potrzeby, aby wszędzie ex communi Fundo provideatur, tak ad cultum Wiary Swiętey iako y na większą Chwałę Boską. Tak iako to widzimy we wszystkich Państwach Katolickich, gdzie za Konsensem Stolicy Apostolskiey przenoszą często Intraty Duchowne z iednego mieysca na drugie gdzie ie Sędzią bydź potrzebnieysze. Wiem że tak

Anna

Swiątobliwego postanowienia trudna Cultuya, bo Usus universalis prevalebit. że Duchowni sine ullo Scrupulo, Dobr Kościelnych na dozoroność zażywaią. Wiem nawet co trzeba na takie propozycyą że quocung titulo mięszaią się Swieckim do Interessow Duchownych, iest to samą oppugnare Wiarą Pytam się czyli tantum potuit Religio Svadere malorum, lubo ta mosia nulla authoritate legitimata perswazya, życzy owszem tego, co Wiara vczy y co Wolnaya od Każdego reguirit, ktora według rozmaitey Kondycyi sprawować się powinna, po Żołnierzu wyciągaiąc aby wojował, po Magistracie aby radził, po Rolniku aby orał, a po Duchownym aby wszelkie Swiatowości z Panem Swieckim porzucił. y tę Szczegulnie Professyą exerceat, na ktorą się posunął. Rubą pewnie y to Nolite tangere Christos meos. Słuszne gdyby kto był tak bezbożny, żeby się ważył tknąć tego co czasem na prożne zdanie Swiatowe potrzeby. Wiem że w innych Państwach Katolickich tak religiose immunitas Dobr Kościelnych observatur że to co contribuunt na publiczną Statûs potrzebę nie zowie się nawet podatkiem ale donum gratuitum. Mogą się y tacy znaleść że okrzyczą to samo Herezyą ktora zawsze zaczynała Dominium swoie rozpościerać, per usurpatam Dobr Kościelnych possessionem. Ale na tę teżbę objekcyą y fałszywy pretext Snadna odpowiedź. Przekładaiąc owszem przed oczy Prawa Boskie y Kanony a zwłaszcza że tu non agitur, żeby świecey Kościołowi chciel co wymowac. ale owszem żeby Kościelni

na Swieckie potrzeby Kościoła nie bierzy widzieli dochodow Jego in-debite zazywaiąc, a raczey zeby immunitas Dobr Duchownych była, tak bespieczna od Samych Kościelnych, iako iest y bydz powinna od Swieckich. Apello bowiem do Sumnienia kazdego: czyli na tym Instytuuia apostolici Ministerij, aby ich godziło usurpare w cudzego gdyz to cudze co Duchowny nad Samą potrzebę zazywa. Fundator Swięty Zelo Chwały Bozkiey duktus, Dzieciom Substanuyi wymiec, a Kościołowi zapisnia czy mozesz bydz większa vzurpacya, iako takiego słuszac się Skarbu, na prozności Swiatowe? Pytam się czy się godzi przy własnych sobie, co Samemu Bogu należy? a więcey rzeczy czy wolno z krzywdą y wymą Chwały Boskiey zazywać tego, co na wyniesienie Jey poswięcono. Na Swieckiego Excommunikacya pewna, gdy się waży Kościoły zedrzec, a Duchownym abusus nieszczęsny sam dać Privilegium, ad committendum vstawicznie Sacrilegium. A zatym miasto Censury, tak tuszę, ze kazdy Wiarę tychcący przyzna ze moia propozycya zgadza się z Nauką Jey, y ze prezentuiąc Duchowieństwu Samego Chrystusa w osobach vbogich który żąlnie, aby go nakarmić, który pragnie aby go posili, który ięczy w Niewoli Poganskiey aby go wyzwolił, którego po tak wielu krzyżach bluźnią, aby Imię y Chwałę Jego Swiętą rozszerzył, który cierpi po miejscach błędami zarazonych, aby ie wykorzenił, ze Sami reflektować się będą na co się poswięcili, do czego przez Profesyą swoią są Obligowani: to by za pozytek ex ministerio ich przyniesli, kościołowi Swiętemu Wierze chwale Boskiey y Bliźniego ratun-

kowi

lowi. Azaż nie maią wielu takich ktorzy kontentuią się przystoyną Sustentacyą, miarkuią według Kondycyi swoiey Intraty, a nie według świata. Nie ieden in particulari to, co ma nad potrzebę dispersit, dedit pauperibus. A czemuż tak dobry Przykład nie miałby extendi in Universali. Kto sobie mozecy nie Czuyecy aby go nie naśladował, tak aby się mogło mowić o całym Duchowieństwie: Omnia habentes et nihil possidentes. Temu z ochotą dobrowolnie per mutuum między sobą consensum nie Salaryfikowac co Superfluum utilitati Kościoła Świętego, Ktoremu bez żadnego Interessu y nadziei Fortuny doczesney służyć powinni, tak aby Sanctitatem et Majestatem Jego. żywo Nam representando, wyzuwaiąc się z Uszelkiey świata towarzi, y nas pobudzali Swym Samym przykładem aby smy nim powstąpieni, nie zatapiali się w Nich, z nadwerężeniem Cnot Chrześciańskich, bez ktorych służyć nie możemy ani Bogu ziego Swiętą chwałą, ani Oyczyznie z pożytkiem. Uważyć nawstatek potrzeba. Że im więcey Status Spiritualis ditatur, tym bardziey Secularis ubozeje, y gdy coraz więcey ubogich przybywa, toć im trzeba succurrere. a tandem nie będzie o czym, ani nawet Wiary Swiętey bronić. Jeżeli tak wielka część Dóbr Ziemskich obracać się będzie w Kościelne, bez żadney prawie ani Oyczyznie ani Ubogiemu pomocy na iedne tylko Zbytki nie potrzebne, albo niektorych Familiey Zbogacenie. y ieżeli Duchowieństwo nowey fundacyi nie zechce exigere z dochodow Swoich, według zbawiennej ktorey zyczy między Kościołem y kościelnemi reparacyi; Gdy

to powinno bydz principale obiectum in Regimine żeby nigdy Wiara Swięta nie była rozdzielna z Dobrym pospolitym. Prawa nasze z przykazaniem Boskim, Posłuszeństwo nasze z władzą Kościoła, y Jego Dostoieństwo z Conservacyą Oyczyzny. Co nieomylnie subsequetur ieżeli każdy według swoiey Professyi zadosyć uczyni tey, do ktorey obligatur powinności.

K. R. O. L.

Rzeczpospolita nasza będąc z trzech Stanow złożona, wiemy że Krol representat pierwszy, a zatym powinnismy mu omnem Venerationem, ytem Respekt, ktory Stanowi Pomazania Bożego et dignitas Majestatis po Nas wyciąga. Powinnismy Honor y Sławę Krolow naszych iako naybardziey wywyższać, w nich oczem nasze własną zakładać, y tę im fidelitatem świadczyć, per inna tam generositatem, ktorą maią insze Narody ku Panom swoim per vilem servitutem, aby Panowie Nasi umieli sobie szanować tę obserwancyą, pochodzącą bardziey z affektu niż z iakiego przymusu; y aby na ten affekt pamiętaiąc gdy nie maią żadnego z Urodzenia Prawa do Korony naszey nabywaiąc ią per Suffragia Wolnych Narodow stali się godnymi Panowania przez tyle Lat, ile maią Vota Populorum Ale trudno się na naszym wybraniu y na Ich wdzięczności zasadzać. Wywyższenie Krolow naszych, iest to iako exhalacya z Ziemi, ktorą ledwo co Słońce per suam opentionem pod samo wyniesie Niebo,

az.

az się zaraz w ciemny obłok obracaiąc, obfuscat omnem jego
splendorem, ledwo co się ex sinu Ziemi vrodzi, az zaraz prze
dziwko niey piorunami się zbroi; Tak też ledwo co Panow
naszych nad głowy nasze wyniesiemy, az zaraz radziby po
karkach naszych deptali, radziby aby przy zaimieniu Ubi
rosci naszey która ich wywyższyła sami tylko świecili.
Zawiodł by się kto by rozumiał, że hardy panowiący w koro
nie zakłada Termin et Satietatem wyniosłości swoiey. Vczy
nas bowiem domowe przykłady, że Tron wstępuiącym nań
iest pierwszym tylko do niepomiarkowaney ambicyi sto
pniem, a zwłaszcza nasz na którym Wolności y Prawa
rozpościerać się niedopuszczaią. Iest to chuci Impet Powie
trza zatrzymać, który się bardziey wydziera, im go bardziey
przycisnąsz, y nigdy z tym szturmem Wiatr nie uniie spa
cio diffusus inani; zaliż kiedy mu się co opiera. Supponen
dum tedy, że rządzi taki król któryby honoru y sławy swo
iey w tym nie zakładał, aby to przełomał co władzy iego
resistit. A niech będzie y naytaszkawszy, trudno temu we
rzyć, żeby Oyczyznę bardziey kochał niż własne Potom:
stwo, in favorem którego będzie zawsze myślał ex Regno
Electivo vczynić Hæreditarium. To perpetuum na Rzpltą
stanie się periculum, inevitabile, ieżeli temu nie zabieżemy
obwarowaniem tak Statûs Nostri, żebyśmy mogli z wszel
ką vsnosią, zdobnym Panem co operari do dobrego a z
Iego żebyśmy tak obwarowali aby y na ieden krok nie mogł ex
cedere w Imprezach swoich extra Sphæram powinności swoiey

Wtym rzeczy zeby ani Krol nie miał obligacyi żadney ią trans
gredi, ani my ad non prestandam złemu Krolowi obedien
tiam. Ato dwoiakim sposobem. Pierwszy; Trzeba tak
Rzpltey Statum postanowić, zeby Krol więszą stawę za
kładał sobie nad wolnym Narodem panować niż nad
Niewolniczym, zeby był bene persvasus, że iezeli Respect
powinnismy Jego Karakterowi, to Estymę y Milosc sa
mey tylko Jego cnocie. Drugi: Tak formam Gubernij
obwarować zeby Krol sam przez się y dutu własney Wo
li swoiey w niczym go nie mogł naruszyć. Zgoła trzeba
ambitią Krolow temu dwiema motivis ograniczyć; Amo
re, et timore. Bo szczerze mowiąc bez extraordynaryi
ney Cnoty Krolowie Nasi nie maią, żadney rayi w Wol
nosci naszey ani się kochać ani Jey się obawiać. Kochać
naturalnie nie mogą bo przy Jey nierządzie sam Krol
nayuyższym Niewolnikiem, co proponit to zawsze Re
spectum, dopiero to co proprio motu czyni, to illicitum
Obawiać się także nie mogą bo ten że Jey nierząd miasto
postraszenia wszystkie Krolow crimina contra Statum
tuetur et fovet y owszem daie do nich okazyą. Ale nie
tylko Krol widzi że przez rozsądne y pożyteczne postano
wienia może Sobie y Rzpltey tą vtrzymi reputacyą która
w innych Państwach estimatur, chwyci się inseparabi
liter prawdziwych Jey Interessow, mogąc bespiecznie tą re
putacyą attribuere Imieniowi y Panowaniu Swemu. Atak
amor proprius stanie się vinculum miłosci pospolitey która

pewn

powinien Oyczyznie. Na zbawiennym iednakowo Gubernij postanowieniu należy aby się Krolowie nie tylko mieli czego obawiać, ale żeby nie śmieli sine periculo Dostoieństwa Swego y pomysłu o złych y Szkodliwych Oyczyznie Intencyach, do których trzeba żeby dobry porządek raz na zawsze zaprowadził Im drogę, alias subsistent zawsze Słuszne rayce diffidencyi do Panow Naszych, przy których nayspiknieysze oko Dobra Naszego starania, obrocą się w te iedyne sine ullo fructu conatus, znaszey Strony; iako się strzedz panuiących, a z Ich, ialemi Sztukami podczyś Strzeżących się. Ogdyby Krolowie Nasi nie przez oppressyą Wolności, nie przez Praw przestępowanie, ani per arbitrariam potestatem, wynosili ambicyą Swoią, gdyby nim zaszną panować nad Nami, panowali nad Paśsyami Swemi, gdyby nie to co się Ich Woli sprzeciwia, ale też Samę w Sobie wolą, a raczey Samych Siebie umieli zwyciężać, tay Stawszy się Sercu naszych Panami y godnemi Ufności Naszey panowaliby sine detrimento Libertatis wielowładnie nad Nami. Gdyby się to o: nich mogło mowić, co o iednym dawnieyszych wielow Krolu, którey rzekł gdy mu iakiś podchlebca exponował aby z większą władzą panował. Ego sanio quaecunq volo, quia nihil volo nisi quod justum est. Niechayże Nasz będzie iako ten bene intentionatus, y prawdziwie Kochaiący Oyczyznę, czy nie znaydziesz Posłuszeństwa w Woyskach, byleo go tylko na Samę obronę Oyczyzny zażywał. Zgody w Radach, byle Ich Sam nie miąszał. Sprawiedliwości w Sądzie byle się Sam w niey kochał.

Przezornosci w Senacie byle jey szczerze potrzebował, Cnyności w Ministrach byle Ich Sam dozierał Cnoty w Rycerstwie byle Sam do niey był powodem, Miłości nadstatek y wiernosci w Poddanych byle jey był godzien, y byle się im stał iako powinien Panem. Coż może naywięszy Potentat in despotica Sua Domino dla nasycenia Sławy swoiey więcey pretendować! Ilekroć są nad te Jura Regalia majoris momenti gdyby się nimi Panowie Nasi kontentować chcieli, y gdyby uznali że maią przez co Salva omni Libertate, rozprzestrzenić się w Ambicyi swoiey y według niey przyść ad Supremum prosperitatis gradum. Ale że nie tyllko trudno o takich Panow, lecz o naywiększa że nas prawem Status albo naylepszych zepsowcu może, albo im bydź iakąy przeszkodą że nam w Nieczym chociby chcieli nie mogą prodesse iako choremu przy osłabiałey Naturze nay wyśmienitsze Lekarstwo. O to się tedy starać konieczne potrzeba, żeby nie tyllko musieli y mogli bydź cum utilitate dobrymi Królowie Nasi, ale żeby y naygorsi Szkodzić nam ullatenus nie mogli; według odpowiedzi iednego Polaka, ktore mu pewny Cudzoziemiec chciał exaggerare limitatam Królow Naszych Potestatem, zarzucił: Vos Poloni non habetis Regem, Mądry Polak odpowiedział: Imo nos habemus Regem, sed Vos Rex habet, Takiego tedy nam trzeba żebysmy go w Ręku y mocy naszey mieli. Mało natym że Rzeczpospolita wanuie Sobie przez surowe Prawa Securitatem od Panow swoich, lecz dy sposobu nie ma przywieść ich do Exekucyi y zabieżeć temu co nas a Fato et Sorte Electyi Krolow Naszych czeka. Ten co chce nad Nami panować niechże będzie bene persuasus że Prawa

nad

nad nim majori authoritate panowac powinny. Niech ma moc
y władzą do dobrego, a ręce związane do złego. Niechay Gdzie
Panem wolnego Narodu ale tą nie zbitą Kondycyą, żeby się
oraz stał Cyem nie Tyrannem swych Poddanych ktorzy mu
się nad to poddaią aby ieden człowiek czynił przez Swoie
Cnoty Szczęście całego Ludu, a nie żeby ten wszystek Lud przez
Swoią Niewolą mizerye y uniżenia wynosił pychę y pro
żną chlubę iednego Człowieka, iako Bernard S. mowi: Praeses
non ut de Subditis crescat sed ut ipsi de Te: Żebysmy tedy
według tey definicyi mogli zyc pod tak szczęśliwym y łaska
wym Panowaniem trzy sposoby podaią dla dobrych Panow
Oyczyznę Kochaiących pożyteczne, przeciwko złym arcypotrze
bne, a dla Wolności Naszey tak bezpieczne, żeby żadney nie
mogła mieć nad Sobą do panuiących dyssidencyi y bviazni
przy ktorey nigdy się spodziewać nie trzeba paciatum et Soli
dum Regimen Rzpltey, ale ustawicznego, iakie dotąd iest
zamieszania: Cuncta ferit, qui cuncta timet. Kładę pier
wszy aby Ministeria Status ugruntowac w tey powadze, y mey
in hoc exercitio iako ie Rzplta ipso instituto ustanowiła
ad moderamen abusive Krolow Potestatis. Ci naturalni
Legum Custodes żeby mieli Prawo y moc resistendi kiedy
widzą w nowiu, aby Rzplta mogła pessere rationem, nie
tylko z Krola złe panuiącego ale y z Ministrow złe mu
panowac pozwalaiących Przez co Stanie się Kombinacya
Powagi Krolewskiey, Powagi tey ktorą Krol powinien mieć
per activitatem et Solam Jurisdictionem. Ministrow, kiedy
się Stoią unica Instrumenta Stawy y szczęśliwego Jego panowania

Bespieczenstwa tiedy Rzplta przy tzymnosci Ministrow nie
bedzie mogla dissidere Krolowi owszem dufaiąc mu rowno zniem
et eodem Spiritu zechce zawsze wóperari do Konserwacyi swo
iey. Jeden Cesarz Rzymski za nie sobie nie miał pochwał
ktore mu dawano za Sprawiedliwe Jego Rządy, mowiąc: Gaude
rem si ab ijs laudarer quos et vituperare posse adverterem. Krol
u nas przeiwnie moze bydz bespieczen y pelen chwaty podchleb
stwu niepodległey tiedy będzie miał dobrych rządow swoich
approbacya od tych co mu złe zganić mogą. Drugi Sposob
zeby perpetuum Subsistat Regimen Rzpltey, iako o tym szcze
rzey subsequenter sub articulo Forma Consiliorum. Każdy
bowiem rozsądny nie moze, tylko condemnare arcyszkodliwy zwy
czay, Kadencyi Seymow naszych co dwie lecie y to na szesc
tylko niedziel, a dopiero tiedy się Seym zerwie, o ktorym
moze się to tylko mowic: Tremuerunt Gentes et populi me
ditati sunt inania. Co za exigentia Rzpltey co się może dziać
dobrego in hoc interstitio, Imperiosa Potestas przy Krolu
ad apparentiam Składa Senatus consilia, albo pod Inszym
tytułem Rady, ktore formuie z Kreatur swoich, decidit we
dług obiurrenyi pro Libitu in grauissimis negotijs ktore potym
ex post facto prozno na Seymie agitantur. Po naszemu tedy
radząc, iest to suppeditare arma Krolowi, aby Sam bez inszych
Panow według woli swoiey o Oyczyznie radził, a tym samym
sposobem despotice panował, tą się słuszną bronią ratuie,
że Rzplta będąc omni destituta consilio, naturaliter ad bene
placitum Jego deuolvitur Krolestwa Regimen. W takowey
circumstancyi wystawiam nayprzędszego, iako tylko mo
żemy sobie życzyć Krola, im lepszy tym scrupulosior będzie w

nay

naymnieyszym Praw szarużeniu. Naruszyłby ie zas pewnie gdyby
bez Seymu et participatione drugich Stanow proprio motu rządził
y tak pod naylepszym Krolem ktoryby miał y dobre Intencye
y capacitatem requisitam do rządow. Natura Statûs nostri nie
dopuszcza ratowac Oyczyzny chiam et in statu grauissimo. W
czym mogłaby nam służyc owa w Ewangelij Faryzeuszow Zbu
wicielowi exprobrauya; ze sie nie godzi w Sabat leczyc chorego
to iest ze sie nie godzi o Rzpltey radzic bez Seymu, kiedy vrgeat
a Consilio. Wystawiam ć wnxerso złego Krola, w za lepszy
może mieć sposob do wylewnania złych Intencyi swoich, et
despotice regnandi iako amouendo Rzpltą a Consilio, albo przez
zrywanie Seymow, albo przez tak długą bo dwuletnią ich kadencyą Trzeci sposob. Uważmy w za Potestas przyiedniosa
Krolow Naszych przez dystrybucyą Wakansow et Bonorum
Regalium. Jednych trzymał in seruili obsequio spe nadgrody,
drugich korrumpował Sanią nadgrodą, a wszystkim per hanc
Summam potestatem Lucri, odeymował Libertatem recte et in
corrupte sentiendi pro Bono publico. Pytam sie nayprzod w
za pożytek złego in Publicum ze Krol ma w rozdawac?. Rzplta
żadnego złgo nie ma Korzystu, w prywatny Zysku, a przeciwnie po
winniśmy Interessa Jey preferre nad prywatne. a potym w
tego za potrzeba, zeby Krol czynił sobie Kreatury? Kto bo:
wiem Oyczyznę kocha więcey mu powinien obligacyi za do:
bre y łaskawe Panowanie, niż za prywatne dobrodzieystwy, y tak
wszystkim powinien opieke y Staranie, tak wszyscy mu wza
iemnie affekt y miłość, mogą bydź pewien byle korzystał w.
Uprzeywszi Poddanych, ze nie łupieżce Jey, bezpieczniey na nich
będzie mogł polegać kiedy nie będzie przedayna. co do Urzędow tak

tak Duchownych iako y Woyskowych, sine dubio ze do Dyspozycyi Krolewskiey należą; ale co do Officia Civilia tobym tylko życzył krolowi zostawić, ktorych Funkcya nie czyni activitatem in Consilijs publicis, ale te ktore componunt corpus Reply nie powinnyby zadney mieć dependencyi od Krola ale ab Electione wszystkich nie rozdzielnie Stanow. Rpta będąc wolna nie powinna in gremio swo cierpieć takich, ktorych albo fawor, albo Interess albo iakiszkolwiek Respekt osadzi. Co zas ad Bona Regalia, codzienna vizy expencyea iako Ich niesprawiedliwa Dzieie się dystrybucya. y iak nadaremna potissim Fundi Rpltey dyssypacya Kto bowiem. naywięcey possidet ex hoc pane benemeritorum, iezeli nie Faworyci, Dworscy, Wdowy, albo Dzieci a nayczęściey nay większi Panowie ktorych Kredyt wyciska te Donatywy, aby się krol Ich Wezie okupił. Ten ktory trasi Substancyą na usługi Oyczyzny nie skwsztuie tego Chleba iezeli z nicep Dworskie Interessa zadnego emolumentum mieć nie mogą Zgoła ta Justitia distributiva znosi equalitatem, kiedy iz sto iednych fawor bez zasługi wynosi, a drugich nienawiścią sine respectu na zasługi poniża. To zatrzymawszy, życzą aby za trzymać in meliorem Vsum Dobra wszystkie Krolewskie to iest in Provent um vbogiey naszey Rpltey per administratorem Skarbu. Intraty z nich pomiarkowawszy proporcionate przykazać do Urzędow, aby ci ktorzy in Officijs Civilibus et Militaribus autu służą Oyczyznie, miasto expektatywy czysto nic pewny mieli iuszam Zasług swoich meritem a tak Słusznie nazwie się Panis bene merentium. Co ex residuo zostanie przydaść na zapła

ty

tą Woyską albo inszę potrzeby publiczne, na ktore chuc nayspiesznieysze Skarb nigdy nie wystarcza. Krol iezeli na tym Straci niema iąc co rozdawać, zyska inszym sposobem, bo zwyczayne cie dnego dewinkuiąc, Seinych sobie nieprzyiaciol czyni. A do tego zawodzi się krol na tym, iezeli rozumie, ze mu kto tak wielką ma obligacyą za konferowaną Koronerszczyznę; a zasz on Jey iest Proprietarius? co daie nie ze swego, ale z Dobr Rzpltey. ktorych tylko iest Dyspensator. Prywatny także nie straci, ktory czuwa na iaką Koronerszczyznę, bo dostąpiwszy Vrzędu intratnego będzie miał y Chleb y Honor, we wszystkich zas ustanie Spiritus Mercenarius. Krol nie będzie miał czym hand lować Salutem publicam, a Szlachcic obligacyi do Zaprzida nia Jey. Ustanie y diffidencya do Krolow, odiąwszy im spo soby do Korrupcyi, ustaną na ostatek inwidye, Machina cye Szkodliwe zawrzą się między Konkurrentami, a znich Zwyczayna pomsta przeciw Krolowi, tych ktorzy się w Kon kurrencyach Swoich zawodzą bo czysto mierząc merita swo ie Secundum ausum et temeritatem dostąpienia Walansow. Każdy sobie mysli Nemo est qui satis me equiparare que at. Im iest Smielszy y obrotnieyszy, tym się zda bardziey ze powinien bydz naygodnieyszy y nayszczęśliwszy. Pytam się co za pożytek Rzpltey, ze prywatny dictator Kiedy Sama eget. I czy nie Słuszniey szasz rzecz, zeby albo ci ktorzy Jey Corpus componunt, albo ktorzy Jey actu służą mieli należy te z Dobr Krolewskich Subsidium. A zaliś przy tym do Vrzę dow Intratnych nie była by zacnieysza Emulacya? aprzez nię nie ro wnie większa applikacya ad Capacitatem. I chociaż takiego Vrzędu

dostapi, ieszcze się Pan anticipative nie zasłużywszy, miałby przynaymniey obligacyą bene merendi in posterum per Exercitium funkcyi Swoiey, nie tak iako się często trafia, że ten który się stara o Królewszczyznę, ani Jey zasłużył, ani Jey otrzymawszy myśli odsłużyć. I to do uwagi podaią że ten tak wielki ex pitat Rzpltey, Dobra Królewskie obracaią się prawie in Bona Hereditaria Spadaiąc Successivé per tot generationes z Oycow na Synow et perennando w Familiach. za konsensami ad cedendum, których Król bez trudności odmowić nie może. I tak w iednym czasem Domu żadnych zasługi nie masz a przecie kilka albo kilkanaście Starostw. Senator Minister Status, Urzędnik, Poseł Deputat Kommissarz y Officyalista Woyskowy trafi się ze żadnego Wrytostwa nie ma prospris Sumptu Służy Oyczyznie, nie dziw też że y źle Jey często służy, że w zgubie Jey Zwyczaynie Kilka nadgrodzi Żeby zas Sine gravaminе Stała się reluperacya Dobr Królewskich á Possessoribus, trzeba na to czasu: Wszak pretium Królewszczyzn iest to, co wynosi Kresowe tnia Intrata. Niech że á data Konstytucyi ieszcze sześć lat trzymaią Possessorowie po których expirauyi, niech ie Skarb odbiera in Usum tam Salutarem Rzpltey iako y waluiąc in hoc interstitio. Dla czego Consensus ad cedendum ustać by powinny y Dystrybucya dalsza waluiących in hoc Interstitio a termino Konstytucyi. I tobym życzył żeby Oeconomie Królewskie były także in administracione Skarbu z których aby regulariter dochodziła quantitas iaka Rzplta naznaczy na Subsistencyą Królewską Secundum Dignitatem Maie.

Stanio

*

statis a to dla dwoch rayi: Pierwsza zeby Rzplta zawsze miała Panow swoich wrzlu: Druga: Zeby Krolowie zadnego niemieli starania Ekonomicznego y nie mysleli tylko o tym, iakby dobrze gospodarowali in regimine Krolestwa

Przy tych wszytkich warunkach naygruntowniejsze bespieczenstwo Nasze dependet od Nas Samych, Niech będzie Rzplta raz constituta w tey mocy, zeby nie tylko ab extra postronnym Nie przyiacielom mogła dać odpor, ale y ab intra złych Panow ambicyi. Niech przytym będzie zgoda z porządkiem w Radach, et rigor in executione Prawa: Naygorszy Krol nam nie zaszkodzi, chyba sobie Samemu. Dobry zas y wdzięczen bycznie, za wyniesienie Nasze na Tron, dość Nawy nabędzie, inszey nieszukaiąc tylko wiadomey większey reputacyi wolnych Narodow: Dość postuszeństwa cierpli tego przypilnuie ze się wszystko stanie co Prawo każe. Zgoda Krol u nas prawdziwie dobry, przy wszelkiey wolności Naszey, będzie miel snadno prerogatywy rządnego Monarchy, byle chciał exercere authoritatem Imperij inseparabiliter z całą Rzplitą. Jezeli tu kto rzecze ze nazbyt by była obarzona Potestas Regia, niech proszę uważy ze w tym Samym bespieczeństwie, które sobie od Krola warujemy, Jego własne dostoieństwo utwierdzamy, gdyż to w Tron Jego solidat, powinno bydz principale na którym tym pewniey się osiedzi tuedy nie będzie mogł dać żadney okazyi do zerzytowania przeciw sobie Rzpltey ani sposobu nawet nie maiąc wykonania złych Intencyi swoich, do których łatwa wszelkim panuiącym dyspozycya, bo nie maiąc żadney mocy wykroczyć przeciwko Dobru Pospolitemu, y będąc przez to samo extra omnem suspicionem czy nie

będziesz pewien trwałego szczęśliwego y spokoynego panowania kiedy
uzrolli metus w nas a z niego ustawiczna obligacya do nieulwolnienia
wania ustanie, tak daleco ze o Krolu Naszym, z tak[illegible] y sytuacyi
osadziwszy będzie się mogło z Respektem mowić; Merudq timeri
nihil metuens, śmiele panuiąc, bo nie maiąc się czego obawiać. Nie
to każdy sobie uważy ze abusus u Nas Regia Potestatis, z tey
perswazyi w Krolu naszym. ze rozumi się bydz Panem Rzpltey
Co gdyby było nie powinienby Status Nasz zaszczycać się Imie-
niem Rzpltey. ale za łaską P.a Boga konserwuiemy go do
tąd iuspo titulo: Niechze Krol wie y convictus będzie ze iest
tylko pierwszym Stanem componens. z drugiemi dwiema integri
tatem indissolubilem Rzpltey tworą iest Symbolum Troycy Prze
nayswiętszey, Trzy Stany a iedna Rzplta, a w nich individua
trzech Stanow Potestas; A iezeli tak iest toc per naturam
Gubernij Nostri, nie powinien Krol żadney partykularney wła
powac sobie władzy, y żadnego przywatnego mieć Interesu,
owszem zyczyć sobie powinien widzieć Jey, iako nayswiętszą
et non limitatam w Rzpltey. co bydz nie może iezeli ją per
sonaliter extendere zechce. Trzeba tedy ią tuniczną więc parti
cularem Krolowi, aby ią miała iako należy universalem Rzplta
Krol iako Głowa Jey, będzie ią miał nie mniey zupełną, z tą tyl:
ko nader potrzebną distynkcyą, zeby to co samo przez się czy
ni było nullitatis, a co wespot z Rzpltą absolutą Potesta
tis, tak zeby tylko w tey Samey iednostaynosci subsistat authori
tas Imperij y zeby ani nabycie Stawy, ani żadnego Interes-
su motivum, nigdy nie dzieliło Krola od Rzpltey. A zaś przy
pochodzącym z dobrego porządku postanowieniu, Krol niebędzie
miał Woyska licznieyszego, y bitnieyszego, Skarbu obfitszego, czy
nie będzie miał czym nasycić ambicyi Swoiey, byle tylko ubogatego
które są wszystkich panuiących powaby, chciał zazyć in rem razem

z Rzec-

z Rzpltą Staray my Się tedy iako naypilniey ufundowac tę iednostayność trzech Stanow, a w niey zupełną moc y władzą nierozdzielney Rzpltey uznawszy to przed ze wszelka Potestas seruitia w Krolu znosi Formam et Essentiam Jey constitutivam, co palpabiliter demonstratur, ~~kiedy Krol czyni tak y tak~~ kiedy Krol co czyni tak independenter od Rzpltey iakoby niemiał z nią żadney relacyi y Konnexyi, bo przez osobną Jurisdyktyą Stanie Się od Niey odszczepieńcem, iako y przez partykularne swoie Interessa, publicznych przeciwnikiem. Per Unionem zas: trzech Stanow conservando Jura Regalia cum Juribus Reipblicae niewątpi będzie większa sine ullo praejudicio bo legitima Potestas Regia. Żeby Ią bowiem miał Krol despotycznie nie będzie Ią mogł, ani chciał oderwać tak od władzy iako od prawdziwych Rzpltey Interessow widząc że nie może bydz Szczęśliwym tylko per communem z Rzpltą prosperitatem.

MINISTRISTIKS

Każdego Państwa Status y Rząd wszelkich pospolitości dzieli Się na cztery Rozdziały y nie masz żadney materyi in gubernio całego Świata ktoraby non reducatur do tey czworakiey repartycyi. Zatym y Nam te cztery Objecta niech będą na cylu, ktore są Sprawiedliwosci Woyna, Skarby, politica. Iako cztery Elementa mutuo concursu confluunt ad conservationem Universi, y oglądaią naturę wszelkiego Stworzenia tak wszystkie pospolitości powinny tych czterech materyi Konnexyą należytą subsistere żeby iedna drugiey była Skuteczną pomocą. I tak Woyska trzymać niepodobna bez Skarbu, iako y Skarbu dostatkowi Securitas kraiu sub favore Woyska prowideri powinna. Dobry porządek in politie, Utrzymuie Sprawiedliwość, y ta Sama Sprawiedliwość czyni dobry porządek. Mamy tego żywą reprezentacyą w Polszcze Naszey przez czterech Ministrow Status ktorych na to

postanowiła Rzplta, aby każdy z osobna wszystkie negocyacye regulujące
się do tych czterech punktow fundamentalnych obserwował. Iest Ie
tman Minister Woyny, Kanclerz Sprawiedliwość y co do expedycyi
tak zagranicznych, iako y domowych należy, Marszałek Status
Civilis y dobrego porządku, Podskarbi Skarbu, y wszystkich in gene
rali Prowentow Rzpltey. Te wszystkich czterech materyi capita,
to iest woiowac, Sądzić, dobrym porządkiem in civilibus gospoda
rować, y skarbem władnąć, iako są in Statu Monarchico pure
Iura Regalia, tak mądrze Rzplta in Libero distribuit, między
Ministrow, aby przy Ich pilney attendencyi ciężeliby przy Krolu
iako przy Głowie Naszey iakie znaydowały się y wznieciłyby się
dliwe zamysły, nie mogły niczego dokazać maiąc tym sposobem
rce obięte przez przytączoną ad Ministeria Status activitatem, któ
re prawda są brakia Krolow, ale nie rozdzielnych od prawdziwych In
teressow Rzpltey y Dobra pospolitego, owszem na Ich powadze
Rzplta iako naczelnik całego Ciała Majestatis cum Libertа
te, aby iedna drugą nie przeważała, y żeby per hoc ivstrum et sa
lubre Equilibrium, tak Krol według Praw sprawiedliwie panuiący
był wolny od niewinnych czysto, y przeciwko respektowi napaści,
iako y wolność żeby była bezpieczna ab oppressione Majestatis,
ktorey się nigdy niepowinniby smy obawiać, gdy by Ministri stanu
należytą mieli powagę, y umieli Iey pro opertunitate zażywać
ponieważ bez Ich kooperacyi naygorszy Krol nayszczodliwszych
swoich Intencyi bez nich wykonać nie może. Na tyże prawa
dzie Ministerium założyła Rzplta Prawo Executionem aby to a
raz dziewit bydź Prawem Ministri Status przestrzegali przywie
do Skutku. Ale coż potym ze są Custodes Legum, gdzie coś na
straż ktorą by kto chciał postawić pod bolesnym Nieprzyiaciel
skim, nie tylko bez żadnego oręża y broni, ale nawet z Zasłanem
ustami z zasłonionemi oczyma y z związanemi rękami aby ia

ko

bo Poganskie Bałwany y nie słyszeli y niewidzieli żadnego niebezpie
czeństwa y ani mu zabieżeć mogli. Aures habent et non audiunt
oculos et non vident, manus et non palpabunt. Bo na co się przy
da Prawa Stanowić, ieżeli Ich observantiam niepodobna prze
strzegać; Iako ich zaś można przestrzegać ieżeli się nato sposob
nieznaydzie, y policey Ci, Ktorzy temu invigilare powinni, nie
będą mieli tey władzy, niedopuszczaią aby ie impune nieprze
stępowano. Jeżeli tedy chcemy, żeby in Ministeriji Statūs, iako
na mocnych Filarach wspierała się Vrz Gubernij, trzeba im dać
warowne podpory, y gruntowne fundamenta, tak, żeby ludzie po
strzegą w Krolu co Oyczyznie periculosum albo w Wolnosci nad
Prawa excessivum, powagą y mocą Vrzędu Swego miarkowali,
co zas pożytecznego et praescripta Lege approbatum mocno po
pierali. Do czego wielką dotąd przeszkodą że się involvimus
często in Jura Ministrow Statūs. Jedni zaciągaią sobie na
przykład Woyskowych Ludzi, bez Konsensu Hetmana trzyma
ią Ich w swoiey Kommendzie. Drudzy Paszporty Kupcom daią
in Defraudationem Skarbu. Insi bez Konsyderacyi na Kanale
rza przywileie daią Krolowi do podpisu. &. Z Kąd niezliczone
pochodzą inkonweniencye, y tronym obviando, iako nayp[illegible]
niey szey zyczę Konsyderacyi w postanowieniu tych Jurisdykcyi,
tak aby w nich Krol miał do dobrego panowania fruitwsan
activitatem Rzeczpltа nieuszczuploną auctoritatem y Władzy
prywatny Fortuny y Swobod Swoich securitatem. Alias ieżeli
każde Ministerium Status, nie będzie iako należy xiędzey bro
ney Functiey Swoiey, a zdrugiey przydaią, ieżeli nie będzie po-
miarkowania in hac aemula Majestatis potestate, będzie za
wsze po Naszemu iako się dotąd dzieie że Ministri Status
będą albo vilia mancipia Krolow, albo z Stuy Rzpltey stanq się

Panami. Czemu Obuygu zabiegaiąc, nayprzod quo ad constituendam Ich authoritatem nie widzę lepszego sposobu, iako sądy Ministeryalne które są iuxta partę Prawa, przywieść ad formam Suffitientem; aby przez nie trzymać in continuo rigore według reparticyi, do którego Ministerium należy to, co przez Prawo Rzpltey decydowała, to iest żeby authoritas tych sądow manuteneat Statuta, raz na zawsze postanowione, nie tylko karząc, przeciwko Prawom delinquentes, ale y obserwuiąc oraz aby im suo cursu naturali nieustawały Prawa wszystkie ydobre zwyczaie do iak naydoskonalszego rządu należące. Te sądy żeby się odprawowały, tak pod czas Seymu, iako y po Seymie sub præsidentia Krola et assistentia Prymasa Regni, Marszałka Poselskiego Senatorow y Posłow deputowanych ad hanc Stubam seu conclave czterech Scorsive Ministrow, którzy iako Plenipotentiarij Rzpltey y Procuratores Dobra pospolitego, tedy powinni mieć attendencyą wszystkich Spraw y Interessow; iako o tym fusius sub Articulo Seymow. Tu tylko przydaię że te Conclavia Ministerialia w Materyach dopiero proponowanych, nie powinny mieć tyleż potestatem deliberativam relative do decyzyi całey Rzpltey per formam Consilij, w decydowanych zaś y Prawem obwarowanych Decretoriam per formam Judicij. Jakom zaś sobie zatorzył pro principali Objecto należytą we wszystkim obserwować Symetryą, zadaię sobie questyą: Jako to pogodzić żeby z iedney Strony, w tak wielkich y potrzebnych prerogatywach osadzić Ministeria Status dla bezpieczeństwa Rzpltey a z drugiey aby się nie obawiał, aby ta nimia potestas nie była abusiva. et præjudiciosa. Pytam się tedy et custodem quis custodiet? Warujmy sobie Securitatem od iednego Krola, strzeżmy

się

się abysmy Czterech miasto iednego nie mieli; Confidendo Jm Jura Regalia y Składaiąc w ręce Ich tanquam ad fidele depositum Salutem publicam. O gdyby między te Cztery Ministeria podzielić Cztery przynależne Cnoty, Stanowiące Każdego Krolestwa szczęście, to iest gdyby w Woysku to excellat Męstwo Które wzbudza Sławą Narodu, Obrona Oyczyzny nie nadętości prywatney ambicyi: w Kanellaryi ta prudentia która non degenerat w Politycznę, a czasem frantowskie wybryty, w Skarbie ta Temperantia która prospicit potrzebom publicznym, żadnym się partykularnym nieuwodząca Interessem: In politie ta vigilantia Która z oczu nigdy nieśpuszcza Dobra pospolitego. Niemielibysmy się czego obawiać od Hetmana Woyskiem według ambicyi Swoiey władnącego; od Hetmana Sprawiedliwości nie dozierającego albo publiczney negocyacyi nieświadomego; Od Podskarbiego fideliter Skarbu nie administrującego; Od Marszałka dobrym porządkiem varijs casibus Rzpltey nie zabiegaiącego. Mogłbym tu sila przykładow cytować które do Historyi odsyłam, iakie Rzplta często ponosiła Calamitates albo per incapacitatem, albo per Insufficientiam, albo per abusivam Ministrorum Statûs potestatem. Ale wszystkich Naszych nieszczęśliwości, iako ta iest racya, że nihil nie iest constitutus w Funkcyi Swoiey, iako należy, która każdemu tylko in particulari prosima, a publico damnosa, tak w tey materyi solwuiąc Questyą która sobie zadałem, podaię moderamen tey zbytecznej władzy, która powinna bydź in Ministerijs, ale nie personaliter w Ministrach. Jeżeli mię kto spyta. Iako to rozdzielić? Odpowiadam: Snadno; Kiedy Ich powaga y władza non aget proprio Libitu, ale mocą y wolą Rzpltey. Pierwszy

sposob ten życzę: Iako Rzplta dzieli się na trzy Prowincye Wielkopolską, Małopolską y Litewską, niechże każda ma swoich Ministrow. to iest do dwoch, ktorzy są przydani trzecich, aby każdy Minister miał curam swoiey Prowincyi, a tak tym podziałem nimia potestas się vmnieyszy. Emulacya zas do dobrey Ministeriorum Administracyi przybędzie, a przy tym exercitium tak wielkich Funkcyi, stanie się snadnieysze. Każdy Minister swoiey tylko Prowincyi pilnuiąc Interessow. Drugi sposob aby Ministri Status niebyli iako są dożywotniemi. Rzeczpospolita Rzymska miała Consules, wiemy co za potestatem mieli, tak w Woyskach iako y w Sądach w Radach, ale Ich co rok odmieniano aby im nie dał więcey czasu na złe zażycie Iurisdykcyi swoiey. Ale że tak częste odmiany nie mogły by się dziać bez ustawicznego zamieszania. Niech by Kasi Ministri Status byli Sześcioletni. Dosyć czas tym ktorzy per Zelum y applikacya należytą zechcą prodesse bycz̄yznie Ci zas Ktorzyby Jey chcieli szkodzic per abusum swoiey władzy albo nie mogli służyć Skutecznie, per incapacitatem, będą przynaymniey mieli zagrodzoną drogę per Terminum Limitatum z prawa funkcyi swoiey. Owszem przez ten czas zamierzony, Każdy się starał będzie aby iako naybardziey claresc̄at w Administracyi swoiey, y aby Imię dobre y przykład dobry po sobie do Naśladowania Successorowi zostawił. Alias co za sposob może mieć Rzplta pozbyć się Ministra abusive Ministerium administrującego, y na zgubę Jey zawziętego, albo natarczywego Ktory Jey iednakowo Szkodzi ob defectum potrzebnych ad Ministerium Talentow. Pierwszego prawda może Sędzić et deponere: ale iako wszystkie crimina Status, maią u nas swoie Patrocinia, takby Sędy mogłyby kiedy dać okazyą do rewolucyi iakiey krwawey

uchodzą

uchodząc, Suppono ze żaden nie będzie tak zapamiętały, aby się
nie reflektował na prędką władzy swoiey expirauyą, y Rzplta
snadniey tolerabit malum transitorium. Drugiego nie masz za
to Karau propter incapacitatem, trzeba tedy cały wiek cierpieć
wszystkie z tąd pochodzące inwnvenientia, ieżeli będzie dożywotnim
I to rozumiem animadwersyi godno to dożywotnim Ministerium,
Administrabit go Kto cum omni competenti Dignitate, Będzie
Emeritissimus erga Patriam, tandem się starzeie, przy pode
szłych Latach iakoż może czynić rzum, chocby nayzwiększych
z Przyrodzenia Talentow. z właszcza naprzykład Hetman: Jest
li tak w nim odwaga Rycerska, ktorą miał z młodu, ktora zła
ty tępieie, a ktorey koniecznie potrzeba do Kommendy Woyska:
Turpe Senex miles a przecię chce umrzeć Hetmanem: Jakoż
temu mederi? inaczey tylko co sześć Lat nowe substituendo:
Subjecta, ktorego czasu expirauya, przerwie albo złe albo dobre
Ministra Administrauyą. Przyzna Kto że te rauye godne są
uwagi, z iednej strony, ale z drugiey może się zalożyć objekuyą że
kiedy się trafi Minister ad vota et desideria Publica, ktoby przez
Jego osobliwe qualitates prosperantur Interessa Jego reparteyi
Kiedy experyencyi potrzebney nabędzie, nie mogłaby sine gravi pre
judicio Stat odmiana ta, przez ktorą podobnym nastą
pić może. Odpowiadam na to za wz nie ma bydź wolność
Rpltey, ieżeli będzie kontenta z takiego Ministra prolongare do
drugich sześciu Lat Ministerium Jego per novum actum, byle
tylko wiedział że czas Jego zamierzony gdyż go to samo con
stituet bydź dobrym żeby sobie zasłużył nań prolongauyą. Jest
ci sposob żeby Ministri Status nie byli ad Solum bene placitum
Krola, ale iako Każdego Salus dependet a fideli exercitio Mi
nisteriorum, tak nie Słuszniey szego żeby Ich Krol z Rzpltą obi
rał

na Seymie, azeby ani fawor Dworski, ani Respekt przyiaźni ani faktye y korrupcye nie miały mieysca na takowych Elekcyach; Inchodzące nierzad y zawziętosci inter Cives, czemuzby nie progredi w nich zwyczajem Rzpltey Weneckiey per tacita Suffragia ktore niech by były złą dystynkcyą, zeby Posel dał ieden Kryształ. Senator dwie, a Krol dziesięć, w nadgrodę tego, iżali dla rządu mianowanych, y bespieczeństwa Oyczyzny transferuie Jus Distributivae Justitiae ad pluralitatem Votorum Rzpltey całey. Nie tak że rozumiem słusznieyszego zeby Ministrowie tak wielkiey Konsideracyi Urzędy, były tylko premia samych Senatorow dobrze się na nie zasługuiących; tak zeby vicissim każdy mogł się spodziewać Jure aequalitatis przyść do tey godnosci ktorey rzadko albo nigdy choć nayzgodnieyszy nie dostąpi, podczas Ministri będą perpetui, y podczas to sześć Lat Ministerią wałczyć niebędą. Zeby zas z Senatu tylko Subjecta obierać. Racya tego że Senator supponitur będzie więtszey experyencyi in tractandis negotijs. I iako Szlachcic ma gradum do Senatu, tak Senat powinien mieć per Justitiam ad Ministeria status, tak porządek zachowuiąc zeby ten Minister ktorego czas Ministerij expirabit, wziął krzesło tego Senatora, ktory na mieysce jego będzie obrany na Ministerium, dla czego trzeba na każdey Prowincyi Ministerium, gdzie tylko Prowincyi Senatora obierać. Takowa vicissitudo Successus Temporis uczyni tak z Senatora dobrego Ministra iako y z Ministra dobrego Senatora zwłaszcza ieżeli się ten zwyczay ktorego życzę, wprowadzi zeby każdy Minister Status, przy expiracyi funkcyi swoiey podał in Scripto ad archivum Rzpltey per modum Diarij Relacyą administracyi swoiey, iako ią obiął, iako ią przez sześć Lat exercuit, et in quo Statu ią składą, co za Emolumenta w Rzpltey w Materyi jego reparacyi przybyły, co za obstacula et defectus znayduią się, y iako im na dalszy czas obwiare, azeby zgoła

kazdy

Każdy brat lumen, iako in ulteriori tractu pregredi, Successorzy
następuiący na Ministerium, żeby nie tylko należytą zgodmiał
informacyą, ale oraz y emulacyą do Stawania się, aby z tym więk
szą applikacyą co obacży dobrego u Antecessorze swoim nasla
dował, a co złego poprawił. Zwarty sposob iezeli Krolowi
niegodzi się nic czynić bez Ministrow, dopiero z Ministrom nie
powinno bydz wolno in ullo negotio reparticyi swoiey trans
gere bez Krola, ktorego consensus secundum vitatam praxim
et formam Status Nostri koniecznie requiritur, y bez ktorego
żadna decyzya nie powinna mieć waloru we wszystkich Spra
wach publicznych. Integritas bowiem Rzpltey consistit in unio
ne Krola z dwiema drugiemi Stanami: Sunisdyliuya zas Mi
nistrow w tym, aby przywiesc do Exclusyi to, w te trzy Stany
zgodnie, y nie rozdzielnie Prawem bydz postanowiły. Jeżeli te
dy iako często się trafia Minister Status nie dobladaiąc się Kro
la propria authoritate agit, sine dubio znosi fermam constitu
entem Rzpltą y iest rebellis Prawu, ktorego observanya aby
była należycie Skuteczna, trzeba żeby tak Ministri dozierali
Krola, iako y Krol Ministrow. Wziął sobie pewny Mini
ster pro Lemmate Szachownicę, z tym napisem: Ars uni
uersa tendere Regi. Ta y naszych powinna bydz Professya y w
tym naypilniejsza applikacya aby złemu Krolowi non Sup
peditare arma do złego, a Dobremu nietylko nie bydz prze
szkodą ale wszelką pomocą do dobrego, doznawszy ze w szczę
śliwym Jego panowaniu Salus vniuersi. Jeżeli rzecz: Listy
sposob ktorym expedit zabiezec dwom zbyteczaynym Inkon
wenienyom bardzo bytnie niebezpiecznym. Pierwsza ludzy
Krol złą iaką praeoccupatus Intencyą, chce się etiam insza Re
pblica wyłonac Stara się dewincere sobie Ministrow, ktorzy nie
tylko go od Niey nie odwodzą ale owszem authoritatem czynią nay

gorszemu przedsięwzięciu, popieraiąc go mocą y władzą Jurisdykcyi
Swoich, tak dalece że Rzplta cwyczaia exemni sua suprema potestas
te oprzeć się ztrudnością nie może, zawziętey iakiey na Swą zgubę
Imprezie. Druga Intervenienya é converso: Jeżeli Król iako
się często trafia dobrze życzący Oyczyznie ułoży sobie naylepsze Kro-
jelita chciałby zazyć pogodnych do tego Konjunktur tak podczas
Woyny, iako y Pokoiu, widzi obiazyą publicae utilitatis, ktorey
nie dokaże, kiedy Minister Status, albo z prywatnego Interesu
albo z nieukontentowania Iu Krolowi nieche mu resistere
sub praetiexo protestu iakie przeciwko niemu Suspicyi.
Obuygu temu życzyłbym zabiezeć per formatum iakom na
mienił, y iako otym fusius na inszym mieyscu, Consilium z
Senatorow y Posłow przydanych do każdego zosobna Mini
sterium, aby ci byli zawsze Sędziami, czy to co Krol exigit po
Ministrach iest Salutare Rzpltey, invigilando żeby secundum
praescriptionem Legis wszystko się należycie działo per For
mam Consilij et Judicij a non secundum beneplacitum ani
Krola samego ani Samych Ministrow. Tambowiem Krol
z Pieczętarzami expedycye tak Cudzoziemskie iako y Domo
we czyniłby, tamby z Hetmanami formował Wycienne Im
prezy, tam z Podskarbiemi Rachunkow by Skarbu Dozierał
y Ekonomią Rzpltey z pożytkiem Jey prowadził. Tamby na
Ostatek z Marszałkami Dobry porządek in regimine iakowey
lepiey otrzymywał. Zgoła Rzplta tym sposobem zawsze trzymać
będzie w mierze tak Krolow iako y Ministrow Jurisdykcyą, za
dney Ich abuzi niespuszczaiąc z oka tak dalece iż mogliby sy
się bespiecznie spodziewać, że Ministeria Status in hac authori
tate et activitate constituta, Stałyby się dobremu Krolowi efficacia
Instrumenta do dobrego rządu, a Rzpltey mocnym warunkiem

aby

aby się niczego y od naygorszego obawiać niemogła. Stałby się
oraz y mocnym węzłem zgody powszechney y harmonij po
trzebney inter Status. Proklamuje zas przez które się zabie
ga aby remedia niebyły malis pejora ubespieczaią nas
sufficienter że żaden Trybunał w niczym abusus niemogłby
in prejudicium Rzpltey subsequi.

SENAT

Przyrzymy się w Państwach, które się same sobą rządzą
y wystawmy sobie iak teraźnieysze, tak y dawnieysze Rzplte;
przyznamy że wszędzie y zawsze Senat representabat faciem
liberi gubernij. Wiemy że y u nas nawet w Polszcze sam Senat
przez pewny czas rządził Państwem, teraz zas componit drugi
Stan Rzpltey. A ponieważ Godność jego ma preeminencyą nad
Stanem Rycerskim, słuszna rzecz y nader potrzebna, aby powa
ga jego miała osobliwą dystynkcyą. Zowiemy pospolicie Sena
torow wedle Rzymianow definicyi Patres Conscripti: Jslusznie
bo Jch Jnstytucya iest żeby sobie po Bycowsku znami porą
dowali, uczęc nas przez nabytą experiencyą służyć dobrze
Oyczyznie, zachęcaiąc nas przez Przykłady swoie do Miłości
y obrony Jey, będąc sami powodem do wszelkiego Dobra, re
primendo vitia, et corrigendo defectus in Statu. Zowiemy Jch
także wierne Rady, mało na tym że są vez praetercag nihil
truba żeby były Dobru pospolitemu pożyteczne. Zowie się ieszcze
Senat Jnterpres Legum; supponendo że Jch ma perfectam Notti
tiam: Zowie się Ordo Intermedius inter Majestatem et Liberta
tem, aby tak Krolow hamował Vsurpatam Potestatem iako
y licentiam Populi; y aby iako naturalny mediator compescat

wszytkie dissidencye, niezgody zawziętosci et motus Civiles. Te Sena
tu powinnosci zeby były tak słuszczne, iako są in libero gubernio
potrzebne, trzeba z Naszey Strony zebysmy Znim po chrześcijańsku
postępowali, od czego nas aequalitas dyspenserować niepowinna
że Jch iako Oyców honsiderować powinnismy, bo lubo Sypamo
że mowił że równy w Urodzeniu Oycu, ale nie równy in ordine
Naturæ, a zatym trzeba Jm respekt należyty Swiadczyć na
Radach Jch polegać, przezorności Jch dufać, y konsyderować
powagę Senatu, tanquam antemurale, za którym wolność
Nasza może bydź bespieczna od wszelkich szkodliwych Jmpetow,
bo do Obrony Jey, y utrzymania nietylko Senatora Miłość przy
rodzona obligat, ale y Sumnienie, przysięgaiąc Quid quid nocui
videro avertam. Sam nawet partykularny Interes wiąże, wie
dzieć że go Sama Integritas wolności constituit, bez którey spe
ciosum Nomen re ipsa inane. To założywszy pytam się w
czym u Nas consistit ta Senatu præeminentia, aby mogła Oy
czyznie Salutares fructus produkować, Ja nie widzę aby miał
Senator u Nas tylko tę, że w Krześle na Seymie siedzieć, u
Stołu wyżey nad drugich, wz ztego za pożytek Dobru po
spolitemu? Prawda że ob defectum dobrego porządku mogą
się znaleść tacy, którzy nie chcą Oyczyznie iako Zakonnicy
P. Bogu o zebranym Chlebie służyć służbą mercedem in
detrimento publico, nie maiąc nic ex Erario Rzpltey ad com
petentem według fantazyi Swoiey Subsistentiam. I co prawda
że się mogą znaleść y tacy, którzy żadney Karze nie podlegli,
a ni się Jey boiąc, wynoszą się, nie tylko supra æqualitatem,
ale et supra Leges, impune ie przestępuiąc. Na pierwszych
trzeba zeby Rzplta provideat sufficienter według proporcyi Ex:
pens do których Senator z Vrzędu Swego obligowany aby nie mo
wił: tak służę, iako mi płacą, y aby z potrzeby która frangit Legem
nie

nie miał obłazyi dać się skorrumpować. Na drugich niech będzie
kara, et in Praxi Prawo które ma Rzplta Sądzić go winien za nato
zasłuży et deponere go ex Senatoria Dignitate. A tak zatrzy-
wszy premium na dobrych, et poenam na złych, przez co wszy
scy do dobrego animantur, a od złego coercentur, będziemy się
mogli bespiecznie spodziewać widzieć ugruntowaną przez nasz
Senat Majestatem Imperij et dulcedinem Wolności. I nie będzie
ta godność in tanto vilipendio iako iest dotąd. W sitie bowiem
opinij, bydź Senatorem, iednosz to w y zdrayca. Exempla ter-
rent iako za lada płonną Suspicyą Senatorow na Seymach
y Seymikach traktowano, cum ignominia nawet Narodu,
a daymy że y przy nayslusznieyszey rzeczy, czemu non progredi
iuridice ad terrorem, et exemplum drugich, aby Rzplta cujus
jurio est, sama nad każdym sprawiedliwość czyniła y aby
Jey nikt nad nikim nie ważył się czynić. Ja w tych dwoch
pryncypalnych punktach, zakładam wszystkie commoda Oy
czyzny, które mogą promanare ex debita authoritate Senatu
y tak ie distinguo. Pierwszy żeby Senat na Seymie zgroma
dzony y reprezentuiący Secundum ordinem Rzpltey, dobrze o-
nicy radził, do czego trzeba żeby nas z młodu zaraz applikuiąc
Nasza sposobiła ad capacitatem, Capacitas do zasługowania
się Oyczyznie, a zasługi dopiero czynity godnemi, do tam respe
ctabilia Subsellia, które zwyczaynie w młodych latach occupa
mus, y miasto co bysmy mieli zasiadaiąc w nich, tanquam ex
Cathedra pronuntiare oraculo, do Senatu iak do Szkoły dopiero
Status Politici wchodzicmy, zaczynaiąc się uczyć rudimenta Gu
berny, a przecie Senat a Senio ma swoią denominacyą. Drugi
punkt żeby po Seymie każdy Senator w swoim Woiewodztwie
cum assistentia naznaczonych do tego Deputatow reducat do Exem

tionem co się na Seymie postanowiło. Jasnicy rzeczy nie chcą na Seymie Senat iako Secundus ordo junxta z drugimi Stanami postępować Prawa Stanowi, po Seymie zaś niech każdy Senator in particulari iako Minister Rzpltey w swym Urzędzie przywodzi do Skutku co raz Statutum pro Lege, która jubet non disputat. Mało bowiem natym że Senator w swoim Urzędzie iest primus inter Pares, y ieżeli tyle tylko ma Kredytu, ile sobie umie captare benevolentiam ad promovendum Bonum publicum, żadney nie maiąc ex officio swoiego powagi, do Praw utrzymywania y Exekucyi. Jako apello wtym codziennej experyencyi; co za oppozycye nayczułliwszy Senator Incydunie często na Seymiku, choć materyą nayzbawiennieyszą Samym nawet Prawem wsparta promowuie: Wiele nato perswazyi trzeba, aby bez żadney czasem racyi Kontradyktuiących pre Iamai, wiele prozby aby vper nieprzetłamany zdewinkuwał. wiele na ostatek podarunków, aby dla Interessu Publicznego prywatny Skorrumpował. Zabiegaiąc tedy złym złych podobnych Consequencyom, przez większą niż tę, którą ma Senat powagę, y zakładaiąc w niey modum practicabilem Executionis Praw, na co żadney reflexyi Skutecznej nie czynimy unice intenti, aby ie tylko Stanowić, nie uważaią że od Exekucyi ich Utilitas dependet, bez którey może się mówić Nil actum credo, cum quid superest agendum. Życzę aby żadna uniformitatem in modo et forma Guberny, to iest aby tez było regimen in particulari w każdym Urzędzie in vim Executionis Praw, które się postanowi w całey zgromadzoney Rzpltey in vim Institutionis. Iako tam przy Królu Pyma się Marszałku Poselskim Deputatach, z Senatu y Izby Poselskiey generalna administracya negotiorum podzielona, na czte[illegible] reparticye, czterem Ministrom Statuo zlecone tak dla dobrey pobity

cency

czney Ekonomij żeby Czterech było Assistentow, w każdy Woiewodz
twie przydanych, ad consilium formandum perpetuum Senatora
na którym aby presideat in presentia Marszałka Seymikowe
go albo Tribunum Populi cum sola hac potestate przywiedze
nia do Expedycyi tego co na Seymie stanęło, sine nimia in
nouatione nowych iakich Projektow nie proponowanych ieszcze
a dopiero nie decydowanych. Ci cztery Assystenci ex Equestri
Ordine żeby byli z Czasu Posłow z Seymu powracaiących, in
hoc infallibili Supposito że powrocą plene instruti, in negotijs
publicis które na ostatnim Seymie agitabantur y których iakoby Rzplta odsyłała z haracterem Kommissarzow Swoich. dla
przywiedzenia do Exekucyi tego, co postanowiła. Ci Czterey Assystenci trzeba żeby mieli każdy z osobna Swoią Iurisdykcyą z
tą do kładem dystynkcyą aby ią non exerceat cum plena pote
state, ale tylko dozierał żeby secundum consuetudinem Prawa
exercentur od tego, cujus Juris est. Iakoż naprzykład któremu
będzie zlecona attendencya Sprawiedliwości, niepowinien sam
Sądzić, ale pilnował tego, aby dobrze Sądzono, y formował
Kanclerza tanquam supremum Sprawiedliwości Ministrum
albo administratora w Jego Woiewodztwie. Ten którymby miał cura
porządku Domowego, nietrzeba żeby in Politia Sponte Sua
constituat, ale żeby miał baczność, iżeli się zachowuie według
Instytucyi Seymu, y donosił Wielkiemu Marszałkowi albo Go
spodarzowi Rzpltey, co należy aby uwiedział w tey Materyi,
Jego reparacyi. Ten któremu zlecone będą Interessa Woyskowe, nie trzeba żeby tą częścią Woyska kommenderował któ
ra będzie miała albo zapłatę albo Konsystencyą w Jego Woiewodz
twie, ale żeby się starał o iaknaypilnieyszą Exekucyą tego co
do konserwacyi Jego ad disciplinam Militarem et Securitatem
Woiewodztwa należy, deferendo Hetmanowi exacte wszystkie ad Mili

sterium Jego należące cyrkumstancye. Ten na ostatek, ktory do Skarbowych Interessow będzie naznaczony trzeba zeby inwigilet, nad regularnym Podatkow postanowionych wybieraniem Supra fidelitatem Poborcow, y nad tym w kwitowie może fałszare cursum commerciorum, Sam się Skarbu nie tykaiąc ale informuiąc regularnie o Administracyi Swoiey Przełożonego, iako Ministra Skarbu y Prowentow Rzpltey. Do tego Consilium zeby non multiplicare Entia Sine necessitate zyczył. bym przenieść Sądy Grodzkie y Ziemskie, y aby Wszędy był Skarosta Generalnym Sądowym, iako to practicatur w Litwie w Ruskich, na ktorych Sądach aby Deputat Seymowy przytomny tym snadniey attendat Sprawiedliwości. Tam transferat y Kommissya Skarbowa, na ktorey Deputat Skarbowy, y Woyskowych Interessow zasiadaiąc interponent authoritatem Rzpltey, aby się nie contra mentem Jey nie działo. Deputat też ad Politicum Gubernium całe maiąc Województwa przed oczyma będzie mogł snadno przestrzegać, aby się ten porządek we wszystkim utrzymał, ktory albo Konstytucye Seymowe in Generali, albo Lauda Seymikowe in particulari postanowią. W tabicy Ordynacyi tego Consilij, niech prosi Kazdy rozsądny uważy ieżeli się nie znaydzie ta prawdziwa wolność, ktora wszelką w sobie zawiera dulcedinem, a oraz ta sobie stabilitas ktoraią zaszczyca y utrzymuie. Bo ieżeli w tym tylko zakładamy Privilegium Libertatis, że nam wolno na Seymiku promovere pro libitu zdania nasze, bez nadziei przyswiedczenia ich do skutku, iednoż to, iak ten co sieie a nie zbiera, albo iak ten ktory przy nayzyszych dostatkach ubogi, ieżeli o nie nie dba. Nemo nisi bono usu Possessionis, non sola tantum possessione felix. Bo cz po świetle y iasności temu, co nie widzi, po przyiemnym

wdzyku temu, co nie słyszy, tak y nam w po wolnosu ieżeli ieszcze
prozno y nadaremnie zażywać będziemy. Quo mihi Fortuna si
non conceditur uti. Przez ten zas Konnexyą, ktorą czynią Gene
ralne Rady z partykularną każdego Woiewodztwa spodziewać
się bespiecznie możemy omnem successum in desiderijs No-
stris z ktorymi wyprawuiemy Posłow naszych na Seym,
kiedy ich Sami Posłowie, Posłami nie iako Rzpltey do nas
powracać będą, prawem y mocą Jey authorisati, iako szcze
py ręką naszą radzone, obfite nam owoce przynoszyć. Dla
tey także Konnexyi y utrzymania to nieprzestanney powadze
to Salutare dla Dobra pospolitego Consilium przez wzaiem
ney Polityczne, życzyłbym aby dwoch było Senatorow, to iest
Woiewodow w każdym Woiewodztwie ejusdem praeeminentiæ
Pierwsza tego rzeczy alternatą ieden zawsze mogł bydz
na Seymie ad formandum completum in suo numero Sena
tum, praesens, a drugi był continuus Woiewodztwie, przy swoiey Ra
dzie, to iest ten ktory był na Seymie, powracałby z swoiemi
Posłami do Woiewodztwa, ktorzy byli na tym że Seymie cum ple
na Cognitione, tego co się na Nim działo, a na jego mieysce
na nowy Seym succederet Collega jego z nowemi na Seymiku
obranemi Posłami. Druga rzecz ktora subsequenter iaśnieie
się pokaże, quanta utilitatis iest, aby perpetuum subsistat Re-
gimen Rzpltey, inaczey zas nie może tylko taborowym Senato
row podziałem, iednego na Seymie, a drugiego w Woiewodztwie
ktore Woiewodztwo, sana ratio dictat. że nie powinno bydz iako
iednak iest dotąd bez żadney Rady, bez żadnego porządku ybez
pieczeństwa ktoryby invigilet Securitati jego, z tąd snadno generantur
Crimina Status przeciwko Prawu, ktorym nie zabiegaiąc obraca
się w złey y nieprzełomany Zwyczay. Trzecia Rzecz iezeli w
tey powadze constituendo Senat moglibysmy się z naszey natural
ney dyffidencyi obawiać aby Senator non abutatur hac nimia o

Potestate, tedy podzielona między dwoch iednakowa Jurisdykcya ubespie
cza nas, że owszem ieden nad drugiego przez Emulacyą między sobą
zechce excellere, aby obadwa służyli Rzeczerze bycznie rownemi
iąc privilegia y rowną activitatem, tak w Senacie iako w Wo
iewodztwie, presidendo na Radzie na Sądach, y w administra
cyi omnium negotiorum, ktore Jm Prawo poda" do Exekucyi. Przy
takim postanowieniu Każdy snadno osądzi że się obeyść może
my bez Kasztellanow albo iako Jch zowiemy Senatorow Drzęko
wych, bo w Krzestwi, według tey dyspozycyi podwoynych Se
natorow zostaliby na Swym mieyscu, ale co Kasztellanow Po
wiatowych, nie widzę żadney potrzeby ani pożytku ztąd wiel
kiey Senatorow multiplikacyi, doznaięc codziennie to ten zby
teczny Numerus Consulentium Sprawnie iako trudna między
tak wielą zgoda bez ktorey nayważnieysze Rady nic nie ważą. —
Owszemsia tak sądzę, że wszystkie Urzędy in Statu, ktore są nie
potrzebne, są, iako ręka albo Noga paralizem zarazona ktora
ciału tylko cięży, y większą iest zawadą, niż pomocą. Adotego u
ważamy iakoś się przez to dzieje Krzywda Equestri Ordini, bo kiedy
się na Sejm ziadą wszyscy Kasztellani, prevalent liczbą Posłow
a zatym życzyłbym znieść Jch totaliter, salvio moderno Lo
sorbus. Zwłaszcza ieżeli Senatorowie iako należy będą mieli
Intraty przyłączone do Swych Urzędow trzeba pomiarkowania
aby Rzplta tym tylko płaciła, ktorych albo do roboty Swoich
albo ad formandum suum integrum corpus potrzebuie. Przy
tym zaś nie potrzebnym na Kasztellanow Powiatowych kosztie
większa by była z nich przeszkoda, niż pomoc, ad manutenendo
Jurisdictionem Senatorskiey regulam. Wiemy że Jch Jnstitucya or
ginaliter regulatur do pospolitego ruszenia aby kiedy convocatur
Kasztellan prowadził Swoy Powiat. Jeżeli tedy są creati ad hunc
solum usum pomieważ poiadą na Swym mieyscu iako bycz
znie perniciosissimum. tuszę że albo Jch Rzplta cum hoc modo bel
landi.

tandi Respublitego ryzenia zwicsie, albo ieżeli go według dawnego
Zwyczaju zechce Konserwować, zostawi Kasztellanow ad Lunc Solum
Actum, odiąwszy Im superfluam Senatoriam activitatem. Inhac
authoritate constituti, Senatorowie Nasi, niechcialbym aby byli
Creati iako są za Przywilejem Krolewskim, aby ta godność nie od
Fawerow Dworskich, ale a libera Braci Electione dependeat,
tym naprzykład sposobem: Wakuie w którym Woiewodztwie Krze
slo, Niech ze Krol ex instanti Czterech Kandydatow poda z Sa-
mych tylko Woiewodztwa Obywatelow et bene possessionatos, Nobili-
tas zas zeby tylko iednego miała facultatem obrac, per pluralita
tem Votorum et tacita Suffragia, tak iakom zyczył obierac Sta-
tus Ministros na Seymie, dla uyscia Inwidyi respektow nie
potrzebnych, szkodliwych faktyi, przez co zagrodzi się także dro
ga, do Diffidencyi y zawziętosci inter Cives, ktorą ten snadnie
zawezmie do tego, ktorego krysha minie w takich Elekcyach.
Notandum przy tym aby ten ziazd do obierania Senatora, był
Solus actus Electionis, y zeby na nim o inszey materyi niegodzi
to się traktowac, ktora by mogła albo tamowac, albo zamieszac
Senatora Elekcyą. A iako zatozyłem sobie pro principali Ob
jecto wszystkich Jurisdykcyi obserwowac moderamen, bez czego
żadna Rzplta wolna y porządna bydz nie może, tak rozu-
miem ze się zupełnie znaydzie, w tym ktore propono Senato
postanowieniu. I tak z iedney strony ubędzie Krolom zby
teczna, a często prejudiciosa potestas, Creandi pro Libitu Magi
stratus, a zwłaszcza Senatorskie ktore componunt Rzplte; Ta
będąc wolna, powinna sama z siebie renascii, a zatym natura
takowych Urzędow requirit aby non dependeant, od fawerow Krola
ale pure a Liberis Suffragijs, zeby Subjecta na nich osadzone nie tra
ciły Wolności, przez osobliwą Krolow obligacyą staiąc się Jego Kreatura
mi. Z drugiey strony Krol to zyska y tę będzie miał nadgrodę ze miasto

iednego ktoremu może conferre Krzesło Senatorskie, z czterech, ktorych poda na nie Kandydatow, obligowan sobie będzie, sądząc Jego dnemi zasiadać w Senacie. Supponitur przytym że Senator będzie dobry, y owszem na Wybor z nayleppszych Wybrany, kiedy nie przez Sam Fawor Dworski ani zadne Intrygi y faktye w konkurrencyach zwyczayne, ale arbitrio Populari aura et sola Justitia meritorum na Krzesle będzie osadzony per suffragia skryte, w ktorych chcieymy to poiąć że sama Wolność agit, bez zadnego do respektu przymusu. Equestri zas Ordini przybędzie ztąd nowa prerogatywa obierać sobie Senatorow, y sąsiedzka nastąpi per propriam productionem do Senatu konfidencya, ustanie przynaymniey ta Szkodliwa ktorą często mamy do Senatu awersya, kiedy tego dność będzie in sua authoritate circumscripta, a raczey kiedy ta Authoritas stanie się społeczna z stanem Rycerskim, w ktorym ochota także będzie żywsza aspirandi przez należytą applikacyą do Juris in aequalitate Supremum dignitatis gradum każdy Sługę dobrze Oyczyznie tam in Civili quam militari Statu, mogąc się bespiecznie spodziewał, ze dostępu y Honoru y chleba; Oyczyznie zas quanta utilitas z Senatora, nie tylko in plena activitate w Senacie zasiadaiącego, gdzie o niey radzi, ale oraz in particulari w Wodztwie czuwaiącego, aby to wykonał co raz Statutum dla Dobra Pospolitego, ktore praeuise zakładam wtey dwoiakiey Senatora funkcyi, aby to co uradzi z drugiemi, iakto Pars constituens Rzpltey przywiodł do Exekucyi, iakto Minister y Sługa Rzpltey przestrzegaiąc in omni fidelitate et exactitudine tego co ta Rzplta Jurium suorum Domina Prawem Sędz postanowi. W tey na ostatek Sytuacyi Senat osadziwszy, przez ktorą powaga et integritas Rzpltey powinna manuteneri, expedit na zawsze znieść Senatus Consilia, bo nie tylko ze złe y Szkodliwe pociąga ią za Sobą Konsequencye, iakesmy tego często doznali, kiedy Krolowie przez nie dobiarnią czego chcą, ale osobliwie z tey racyi że

iakie

#

takie Rady Secundum formam Status Nostri, nie powinny mieć ullam legitimitatem, gdzie się nie znayduie uniwersus trzech Stanow constituentium całą Rzpltą. Ponieważ zas in Senatus consilio Ordo Equestris żadnego nie ma mieysca, takowa Rada iest monstrosa ob defectum Nobilissimae partis integri et individui Corporis Rzeczypospolitey

ORDO EQUESTRIS

O Wewnętrznym Stanie Naszym Rycerskim wszystka Sława Narodu, Krolestwa Potencya, y gruntowna Rzpltey consistit Konserwacya y gdy by w nim była taka applikacya, ad exercenda Talenta takaiż do nayleprzych Talentow dispozycya Nie miałby w Chrzeście Narod Nasz rownego sobie Gdyż nie widziałem zeby w którymkolwiek państwie iako w naszym Polskim były te Cnoty przyrodzone Lelus Wiary, Pobożność, Męstwo, candor, Generositas, Rozum y do wszystkiego dexteritas. Nie tego bardziey nie probat że musiemy nader bydz cnotliwemi, iako to kiedy przy takim nierządzie iakim iest u Nas Monstra codzien się rodzą przez dalekie cudowniejsze niż te które widziemy rewolucye. Ale coż po tym czego ciężkie depravatio morum, in Saeculo Nostro nie zepsowała to ten ze nierządnieszczęsny chuć się kto urodzi cum hac innata indole w młodości się zaraz stłumi. Paululum sepultae distat inertiae celata virtus. Niech będzie Szczep nayszlachetniejszy na złym gruncie szczepiony et sine ulla cultura zaniedbany, degenerabit w Lesne y dzikie drzewo. Niech się kwiat nayozdobniejszy pokaże, ieżeli go lada zła y niepogodna chwila zwarzy żadnego owocu nie przyniesie Niech będzie metall nayprzedniejszy w złą formę ulany, iako y kamień nie ociesany zostanie zawsze prostym głazem. Toż się y znami dzieie gdy nie szukamy Sprzodow należytych ad usum Salutarem tanta-

rum qualitatum, ani nawet czasu sobie nie dajmy, aby ie do iakiey przywieść doskonałosci, ani się o nie starayms przez nayżą applikacyą przez nabycie potrzebney experiencyi, y przez tą ochotę do kazdey: gdzie indziey stimulat każdego wspaniała ambicya, dostąpienia honoru y Fortuny; A to złey pospolicie rzeczy: że urodziwszy się Szlachcicem, y widząc się równym temu, ktory praeminet cnayważszey Godności, myślemy sobie tak ia dobry iak y ten, mogę tegoż Honoru dostąpić nie zasługuiąc się nań, samym Imieniem pretendując do niego Prawo, y dlatego u nas major vitio gloriae quam Virtutis. Sądzieć y Fortuna żadnym u nas nie iest prawabo aby się sobie zarobić przez iakie merita in publicum bo maiąc zwłaszcza bystrość Subtelnieyą, y znicy co prędkie commoda vitae ad luxum, rzadki ten ktoremu by się na nie prawowac chciało; Widząc osobliwie że nigdzie tak iak w Polszcze nie trzeba bydź bene emeritus, aby bez pracy y zasługi nabydź cnadno wielkiey Fortuny. Iżali wyszedszy z Szkół rozumiemy zaraz że to iedno bydź dobrym Statystą co y Rhetorem, iako świadczą zwyczay nie nasze mowy na Ziazdach publicznych, ktore nic innego nie są, tylko oracye Szkolne et puerilia, wiecey w nich słow niżeli Sensu, wiecey w nich Flores Eloquentiae niżeli owoców dla Dobra pospolitego. Na ty wymowę przesadzaiąc się zazwyczay Jey często albo na Panegiryki, chcąc się komu przypochlebić albo na Paszkwil chcąc komu zaszkodzić. Materyi Status ktora agitatur nie wspomniawszy. Aprzytym przezumpcya zbyteczna iako nas uwodzi? Wiele takich w pierwszy raz będąc na Seymiku a na Seymie nigdy, zostaią Posłami; Niebywszy na żadnym Trybunale y Żadney nawet nie maiąc notitiam Juris, zostaią Deputatami nie bywszy na żadney Kampanicy maiąc Chorągwie y Regimenty w szyku zas cum Spiritu dominandi. A przecie aby komu rozkazywać, trzeba wprzod umieć bydź posłusznym. Zgoła iakoby dosyć natym było urodzić się Szlachcicem zeby mieć bez żadnych zasługi a często sine ulla capacitate do nich y bez za

drugy

zadney experyencyi insuram Scientiam aspirandi do Vrzadnich
Rzpltey godnosci: Dwa są Status do ktorych Nas Kondycya
Nasza Szlachecka sposobi Civilis et Militaris. Wobudwu po
winnismy gradatim postępować, a zwłaszcza nie ważem się ich
chwytać, bo w porządney Rzpltey dystynkcya między nimi arcy
potrzebna. Rzadko się trafi, zeby do tey dwoiakiey Professyi
iednakowa kto miał capacitatem. y był doskonałym tam in ciągu
quam in toga. A choćby y to było, trudno iedney drugiey wy-
starczyć: Pluribus intentus minor est ad Singula Sensus.
Dowodem tego w pospolitie mowiemy iako w Woyskach gdzie
certare trzeba non ratiotinari: Statystow siła miasto Potrze
rzy, a na Radach gdzie pacata gravitas zasiadać powinna
przy chuhach y chałasach armata rationes Statûs. A zatym
czy nie słuszniey sza rzecz żeby każdy poradziwszy się inklina
cyi swoiey duttu własney ochoty tę sobie obrał z swoią Pro
fessyą, w ktorey może służyć Oyczyznie, y z Jey pożytkiem y
z swoią reputacyą, mogąc nabydz tey Zupełney Satisfakcyi
że sposobiąc się należycie do tego na co się poswięci, dosłu
ży się czego będzie godzien Tym bowiem sposobem iedne subje
cta in consummata prudentia ad Magistratus drugie przy
Experyencyi Woiennej do Urzędow Woyskowych formabun
tur, tak że kazdy będzie mogł dareseere vel per virtutem bel
li, vel per Sapientiam Patris, byleśmy tylko do obuyga nie za
gradzali sobie drogi, w przod ią utorowawszy tam ad Civilia
quam ad Militaria, bo ieżeli zostaną iako są in praesenti
Statu, nayuyśmieniszą w nas do wszystkiego sposobność
sterilescet: nie mogąc nic dobrego przy naszym teraźnieyszym
nieżądzie operari. Notandum że przez tę literę czynię dystyn-

luya Status Civilis á. Militari, nie pretenduię dać exkluzyą
Woyskowym od Senatu. Owszem trzeba zeby ta godność Se-
natorska była w każdey Professyi służącemu Oyczyznie,
tak primum motivum do zasługowania się na nię, iako
iest Supremum praemium dobrze zasłużonemu; A przeto
wolno bydź powinno w Woiewodztwie Woyskowego obrać
Senatorem byle tegoż Woiewodztwa Coniwem. y byle bydź
rządzony w Senacie, żadnego rządu Woyskowego non exer-
ceat, chyba że będzie obrany z Senatu, na Ministerium Se-
natorskie, iakom to sub Articulo Ministrorum Status
wyraził. Gdy sobie myślę co za przyczyna że przy tak
naturalnie dobrych y wielkich Narodu naszego Talentach
Krolestwo nasze nie iest iako bydź powinno, y nayprzy-
zniczsze w Sciy y nayszczęśliwsze, we wszystkie pomyślne
Sukcessy nie inszą znayduię, tylko tą, że iednych niepotrze-
bna agitat dissidencya, zeby przez iakąś chore nayzbawien
niejszą odmianę nie naruszyć Statum. Drugich zbyteczna
uspiewa ufność że nas Sam P. Bóg lubo oczywistym ponie
kąd cudem dotąd utrzymuie, bez żadney Naszey do tego Ko-
peracyi. Wewszystkich zaś zły zwyczay prevalet, tak dalece
że się staie consuetudo ipsa Natura potentior. Przeto czyli
we życzę komu złego, zaiste ich było Przekleństwo, prosić Bo
ich Bozkow, aby go w iakiś zły zwyczay wprawili, widząc
że nic nie iest nadeń Szkodliwszego. A zatym nie rozumiemy
że iako Mitrydatesowi trucizna Sama, do ktorey się przyzwycza-
ił niezaszkodzi, Jeżeli chcemy czynić czym Salutarem natu
ralnym do dobrego przymiotow, trzeba Heroico Spiritu iako
naybespieczniejszego Nieprzyiaciela zły nałog zwyczaye. et
tandem a cuncti animum Suspendere rebus. Nierząd sobie po-

wsze

wszechny do Nauczam przywiedziony, dulcedine Boni Publici v:
brzydzi, przy ktorym Zelus wiary, na nic się nie przyda ieżeli
na Obronę Jey niebędzie dosyć mocy, przeciwko Sąsiedzkim Za
Zarzym na nie Poganskim Zebobonom, y Heretyckim błędom.
Pobożność Nasza niebędzie P.u Bogu przyiemna, ieżeli iąpra
wiedliwość y miłość Bliźniego non diriget: Męstwo y odwaga
obroni się in temeritatem, ieżeli ią należyte siły wspierać nie
będą. Candorem Staropolską Cnotę y powinność prowadzić
trunt, znalno, ieżeli subsistent Pseudo Polityczne Status Rzpti
Intrygi y fałszywe: Generositas animi niebędzie chwalebna,
ieżeli się da iednemu, co będzie drugiemu wolno wydrzeć.
Rozum stanie, ieżeli we wszystkich sprawach Naszych nom
praesidebit. Dexteritas nadstawienia y sposobność do wszystkiego
nasza nadaremną się stanie: Jeżeli Jey niebędzie można na co
pożytecznego impendere. Dowodem tego co mowię exorbitan
cye in Equestri Ordine, Gdzie bowiem rebellio prawa, złość
tumultowość odprawuiące się Rady, Konfederacye, Związki,
Rokosze Sessye, Diffidencye często niepotrzebne do Króla,
do Ministrow Status, do Senatu, ieżeli nie ab inordinata No
stra Licentia, ktora rozumie że zelat, kiedy exorbitat. Wyba
cha iako płomień, ktory się sam proprio impetu consumit.
Niechby Sobie Każdy Szlachcic pomyślił na Swoie prerogaty
wy, przyznał by że Jm są majoris momenti et pretij; tym ostro
żniey nimi szafować potrzeba, Mam Głos wolny, ale ieżeli
go dobywać będę na zagłuszenie, zatumienie melius Sentien
tium, przyidzie do tego że Sam w nim zamilknę. Mam im
munitatem Substancyi, a przy tym wszelkie bespieczeństwo
wdomu, ieżeli tam immunitatem całey Rzpltey nie obwa
ruię, ieżeli się zamować będę, niepozwalaiąc niepomiarkowanej,
Wolności rządzić o niey, Sam się na własnych Śmieciach nie oszedę

Jestem sobie Panem wolnym, nad moim Poddanym, sam się tym Poddanym Stanę, iezeli Zwierzchności Prawa nie będę posłuszny. Zgoła iako nayleprze lekarstwo supra dosim wzięte obraca się w Truciznę, tak wolność excessiva w Niewolę. Stąd mamy fontem et originem wszystkich nieszczęśliwości Naszych. Ja nie znayduię doświadczeńszey przyczyny, tylko że iako licentiosa Libertas nie dopuszcza żadnego in regimine porządku, ktory iest anima rerum, tak nieząd è converso Samym Natogiem authoriozatus, daie wraz większy y ustawiczną okazyą do wszelakich exorbitancyi. Jtak per hunc circulum vitiosum, agitamur in continuo motu, iak ten co mobilitate mali nequit sentire dolorem nie mogąc nigdy trafić ad centrum Szczęścia pospolitego choć do niego Zmierzamy, tak przez naturalne z przyrodzenia Qualitates iako y przez nayczęstszą ochotę benemerendi. Niech bowiem naprzykład kto nayuiętszey poczciwości cum omni zelo, y przy naypilnieyszey applikacyi chce służyć Oyczyznie, iezeli na Radach widzi nieząd prævalet, musi torrentem sequi, y stać się takim iak y Drudzy. Dum spectant lares, oculi ludentur et Jpsi. Niechtaiże nayuiętszey reputacyi Wojennik pożydzie do Woyska, sam z swoiey woiennej Cnoty, choćby wprzepaść iak ow Sławny Rzymianin za Oyczyznę wskoczył niczego nie dokaże z Żołnierzem nieliczbym, nie płatnym et non bene disciplinatum. Jtako nayprzedniejszy Doktor Śmiertelney choroby nie uleczy. tak nieumiejętny nayleprze zdrowie zepsuie. Podobnym sposobem iezeli chcemy żeby ad Sananda Symptomata Status Capacitas Nostra była proficua, trzeba zarowno żeby też Symptomata nie były uleczone, y nie tamowały modum possibilem

Capacit

Capacitatis Nræ. Tamowac zas nie będą, kiedy wszystko w należytey będzie ryxie, kiedy nie będzie pole otwarte do wyuzdaney Swa woli; kiedy wolności wiąza y miara będzie in Regula Prawa. et institutione dobrego porządku. in gubernio. A gdy nie będzie mogł nikt nad swoią powinność wyświecyć, ktoż się znaydzie tak nie rozsądny, żeby miał ultro y gwałtem isc w przepaść, widząc do niey drogę zagrodzoną. Jako bowiem wszystkie burze, szturmy Wichry Same nawet Pioruny y naygwałtowniejsze tego testatco miiaią z Chmurami, nie tamuiąc Cursum ordinarium Astrorum, tak nayburzliwsze Wolności excessus y z nich pochodzące rewolucye, nie naruszą oyczyzny firmamentu byleśmy go in bene ordinato motu utwierdzili per firmam Gubernij Stabilitatem W ten czas dopiero naturalne Cnoty nasze excellent in arte et scientia regnandi; Jako nayprzednieyszy Rzemieślnik wswey robocie, kiedy do niey ma Warsztat, y Instrumenta sposobne; te Instrumenta nie są inne, tylko chęć y wola nasza. Przyznać że rana bolesnieysza kiedy ią cudza ręka, która nie czuie co boli dotyka, ale kiedy swą własną mogę do uleczenia Jey przyłożyć, Sam sobie z ulgą folluiąc, żadnego prawie bolu nie czuię. Nie powinnoby zatym nam bydź ciężko leczyć Rany Nasze, gdyżto do zagoienia Ich Samey tylko woli Naszey potrzeba y własnych rąk Kooperacyi. W tych wszystkich sposobach, które tu podaię do uformowania iakiey szczęśliwszego Rzpltey uzna rozumiem Każdy, że nie na to na rzeiam Super excessus Wolności, aby Jey potrzeba co więc, gdyż wszystką tą pracą moią na to impenda aby Jey iako nay bardziey przyczynić. Ale tego życzę że im więcey Jey przydamy Prerogatyw, aby tym większego przyłożyć starania żeby się przy tych prerogatywach nie naruszenie utrzymała. Utrzyma się zapewne, iżeli każdy iako z natury Wolności iest Sobie Panem tak żeby zprzyrodzoney do Wolnościowacyi Swoiey inklinacyi był Pa-

nem nad sobą. Należy sub articulo Equestris Ordinis rozumiem przełożyć, co sądzę bydź godnym każdego uwagi. Definicya stanu Naszego Rycerskiego iakw go pospolicie zowiemy ztąd iest że za wydaniem Wici od Króla powinien na Koń wsiadać. Ztąd Sequitur że każdego Szlachcica Professya iest bydź Rycerzem. Nie godnieyszego Naszemu Stanowi iakw tak zacnym zaszczycać się Imieniem. Ale wolałbym żeby do tey Professyi nie powinność, ani Prawo, ale naturalna ochota była powodem, każdy bowiem in particulari może służyć w Woysku, żeby zaś cała Nobilitas była obligowana Pospolitym ruszeniem formować Woysko, nie widzę nic nad to Oyczyznie niebezpieczniieyszego, gdyż tym sposobem wojować iest to na oczywistą zgubę stan Szlachecki podać, a w nim całą Rzpltą. która iuno fatali iktu w klęsce od Nieprzyiaciela zginąć może. Gdyż to pewna iżeli Nas kto dotąd nie posiadł, nie inszey rzeczy ludzkiey po P. Bogu to przypisuię, tylko tey, że trzebaby wielkiey bardzo Potencyi żeby tak liczną Nobilitatem która iest w Polszcze Subjugare. Ad Subjugandum zaś nayspadniieyszy sposob suppeditat Pospolite ruszenie, przez które cały Naród Wolny iak w matnią zgromadzony może poyść w Niewolą. Instytucya Pospolitego Ruszenia od Przodków naszych stała się w ten czas, kiedy Zołdowego Żołnierza niebyło, każdy tak Naród Nim się w iakim kraju osadził wojować sam sobą musiał Viribus. Tak powstała Rzplta Rzymska, tak y Nasza w swoich się granicach rozprzestrzeniała. Z początku każdy Obywatel mieszkał pod Namiotem, niż pod Dachem, szukey nie maiąc Possessyi tylko tey, którą sobie zawojował. A tak bo nieznie potrzeba było bydź Żołnierzem, zeby było bydź nad czym Ziemianinem. Nabywszy zaś tym sposobem obszernych Krajow iakoż ie inaczey konserwować tylko tą Generalną uszystkich Panst Ekonomią, Staraiąc się aby obywatel miał z tąd pla-

cu

cu Żołnierzowi, a Żołnierz żeby miał zaw bronii Obywatela
Że zaś tą dystynkcyą Stoią wszystkie Królestwa, uznała to
dawno Nayza Rzplta kiedy Kwarciane Woysko exclit reser
vando od extremos Casus Pospolite Ruszenie, wktorym ulla
tenus ani radzie, ani wojowac niezwyczy. Co do Rady doznali
smy tego cum ignominia Narodu, ze tak rzadko iakow się zwy
czaynie przy każdym zamieszaniu na Scenie iakiey fatalnej
takowe ziazdy konczyły. Jako się Swadno in cognatas acies
obracaią, y ieżeli nieczawsze do Woyny domowey mutua ar
mati cóeunt in vulnera Fratres. To często do niebespiecznych
Seyssyi są obkazyą. Co zaś do boju czy iestże rzecz podo
bna żeby takowa Milicya mogła inaczey woiowac tylko
na własną zgubę, a na tryumf pewny Nieprzyiacielowi
A przy tym iakie expensa obozowe niepotrzebne na Szla
chcica, iakt zawod w Domowey Ekonomij na Ziemianina
iaka na ostatek całego Kraju dezolacya iakow in statu tego
naybardziey pilnowac potrzeba, żeby się każdy swoiey trzy
mał Kondycyi, to iest żeby Żołnierz nie mieszał się do Rady
a Ziemianin do Woyny: Navita de ventis de bobus narret
Arator. Enumeret miles vulnera, Pastor oves. Uchowa Nas
P. Bog extremos casus, kiedy przy Jego Swiętey pomocy za
biezemy Jm dobrym postanowieniem Rad skutecznych y
Sił na obronę Nayż dostatecznych, tak że się Swadno obeyść
będziemy mogli sine violento et periculoso Pospolitego Ru
szenia subsidio, non enervando wszystkiey mocy Naszey
y niewyrywaiąc z korzeniem tam fructiferam plantam
Rzpltey. Ponieważ iednak Stan Szlachecki dawnemi Pra
wami y zwyczaiem obligatur do tego zaciągu, y ponieważ Jn
stytucya y nadanie Dóbr Dziedzicznych originaliter od wszy
stkich Xiążąt Królow iest na to, żeby Stan Szlachecki iakow Ry

cerstli teneatur viritim do Woyny: Niechciałbym aby Rzpta te posillki traiła a zatym czemużby Szlachcic olupiony Ko: szty, fatygi zawody w Gospodarstwie, ruinę braiu, y życie które exponit nie miał Zastąpiu ten zniesiony modum bellandi con: tribuendo cobolwiek ad aliud genus Żołnierza, które nieuwa convenientius Stanowi Szlacheckiemu, iako nasza Hussarya Wiec niech będzie robur precipuum Obrony Oyczyzny. Nay przed Judicio wszystkich Wojewnikow comprobatum że nie masz w żadnym Państwie Rowney Kawaleryi, iako nasza Hussaria. A potym iako ze Szlachty consistit, tak co może bydz Słuszniejszego, iako to żeby ubodzy Szlachta mieli zyty Służby levanen, y znas subsidium, iako Synowie Brania, y krewni Nasi, azeby nie musieli iak często się trafia exegesta te z Imienia Szlacheckiego z nayposledszey Służbie y hem dyiqi Szukai refursu. A tak transformando Pospolite ruszenie w Hussaryą, niech by Każde Woiewodztwo miało non ad extremos casus, ale na Każdy Rzpltey potrzeby sumptu Nobilitatis gotową Horągiew Hussarską według porządku który Samo między Sobą postanowi. Rozumiałbym że to onus niebyło by bardzo ciężkie Salutare zas wielce w Ereksyi nie Smiertelnego Żołnierza Którego Komput był by zawsze zupeł ny. Podatek zas Którym dotąd Hussarya sustentatur obro: cił by się na część Woyska Cudzoziemskiego. Z tego artykułu ta niech będzie Konkluzya że zarowno trzeba aby y Rzpta dobrym porządkiem ustała viam benemerendi Equestri bo dini, y Equestris ordo aby niebył prynypalną przeszkodą do tego porządku. Spodziewałbym się zas że niebędzie iżeli nie mogąc mieć diffidencyi do Krola do Ministrow y do Senatu, nie miałby pewnie żadnego do exorbitanciy prątextu, sub favore którego przy ustawicznym Zamieszaniu Wolnose nasza tymsię ła

mym

rym obruit czym się zastania ab impetu tak panuiących nad sobą, iako y radzących oniey. Tuszę że Equestris ordo nie będzie przeszkody do tego zbawiennego porządku, kiedy raz dulce dinem Jego zasmakowawszy uzna że w postanowieniu Jego consistet prerogatyw naydelicatnieyszych Wolności Securitas y kiedy obaczy przy sprawiedliwey Magistratuum Jurisdictiyi powagę et integritatem Rzpltey tak utwierdzoną, że Jey naruszyć nie będzie mogł bez pewnego Wolności szwanku. Obrzydzi sobie raczey nierząd, którym tamuiey Oyczyzny y każdego w niey żyiącego Fortunę. Widząc że każdy według naturalney kondycyi swoiey, w tey professyi do którey ma ochotę excellere będzie mogł z sławą Narodu y pożytkiem tak Dobra pospolitego, iako y swego partykularnego.

FORMA CONSILIORUM

Tu niech każdy przyzna że solo fato regimur. Jeżeli to ma za Cud Opatrzności Boskiey że tak wielkie Królestwo bez żadnego rządu subsistit, niech się na to reflektuie, że lubo się nigdy ta Swięta Opatrzność bardziey non manifestavit, iako w Rzpltey Izraelskiey nad Ludem Bożym, kiedy sam P. Bog visibiliter nim rządził, a przecię przy tak ustawney słuszney protekcyi, chciał tego Pan Bog, aby nie tylko Przykazań jego quo ad cultum Divinum słuchano ale aby się oraz Prawami Politycznemi od Boga nadanemi rządzono. Świadkiem tego kiedy im postanowił primusze go Prawodawcę, potym Wodzow Sędziow, tandem Krolow y potey Lud Boży był w Opiece Boskiey, policey się nadanych od niego trzymał Instytucyi. Tego y po nas potrzebuie, abyśmy się przy cudowney jego nad nami Opatrzności po Ludzku rządzili

cum Jove meum more et humani à te nihil alienum puto.
A zatym uważmy iakie u Nas forma Consiliorum, y czy można humanitus dobrego iakiego z Rad naszych Spodziewać się Rzeczy tłu. Nulla majestas na Seymach y Seymikach, nulla Libertas recte sentiendi, co za konfuzya promowowanej materyi iakie zamieszanie w deliberayach, iaka niezgoda w decyzyach iaka na ostatek executorum exekucya. Wystawia się nam Oyczyzna na Radach naszych ze wszystkiemi swoiemi dolegliwościami, prezentuie Rany y zwyczaynie naydnie w Cerach Naszych Kompassyą. Przez wszystek bowiem czas obrad naszych wyliczamy ie, ale nie leczemy, owszem nowe coraz przydaiemy, y te naybolesnieysze litore Sami Sobie zadaiemy. Ha patior telis vulnera facta meis. Zlezdzamy się na poprawę defektow litore się znayduią in Statu, narzekamy na nie, rzeczdek dobry dictat: Errores non sunt allegendi sed corrigendi a nieuważa nowych coraz przymnaża błędow. Zlezdzamy się aby złym iakim zabiezeć konsequencyom, et imminentibus malis. Przezorność czuła przebłada ie przed oczy, a Slepota nasza na Wszystko je mruży, y w tym omamieniu onii niedba tylko byle była cura futuri mens humanum fati. Zlezdzamy się nakoniec aby otym radzić co nas instantanee premit, Zelus Nas wszystkich animat do ratunku, a Impet rożnych partykularnych Passyi tak prawalet, że się płonną nadzieią uwodząc Spodziewamy się znayważnieyszego niebezpieczeństwa elutari, lekce ważąc to, czego bysmy się obawiać neybardziey powinni, byle tylko liceat Sperare timenti. Zgoła nasze Rady, że tak rzekę Lubią się rownaiąc, z ludd Oyczyznie, nulla Salus et redemptio. y gdzie tylko wzrzymy nie rzadko et

Stri

Strydor dentium. Bo Seymowac u nas iest to ostrzyc sobie Z
by ieden na drugiego; Wszystkie bowiem ziady zaczynaią się na
wezach na insultach, na prywatnych zawziętosciach. a bonum
pospolicie na tumultach, Jasniey tego dowodzic Smiele mowic
mozę, ze co zdzicindziey Solidum et Salutare wnstituit Con
silium u nas cale micysca nie ma, gdzie kazdy o wszystkim
generalnie pretenduie radzic, bez generalney w rozmaitych
Materyach experyencyi Jztąd bardziey szkodliwe niz na
tuiące Rady, gdzie Kazdy usurpat Sententiam decisivam we
dług swego particularnego zdania: y ztąd nieszczędne et cum
oppressione liberi alioriem Sensus Rady, gdzie się czas trawi
in nullius momenti negotijs, gdzie curae leves loquuntur
ingentes stupent, y ztąd prozne y nadaremne rady; Gdzie
bez zadnego porządku, wywracanego agitantur materye, y z
tąd bez zadney czesto, a zawsze potrzebney decyzyi, odprawu
ią się Rady. Gdzie Passye rozmaite Sub favore Wolnosci
Zadney perwazney niedopuszczaią deliberacyi, y ztąd arcy
nie bespieczne rady; Gdzie nayspowazniejsze ziazdy bez
należytego Rzptiey zgromadzone respektu, obracaią się in
tumultuosa conventicula, gdzie Arcana Status promulgan
tur, y ztąd na nic nieprzydaiące Rady. Gdzie na ostatek
naylepsze Statuta non observantur, y nic służą pro Re
gula; y ztąd znoszą się same nawet Prawa Rady. Nie
trzeba rozumiem daley tego wywodzic, ale raczey studiuiąc
temu Sposobu, iakoby Salva per omnia in integro Liberta
te zabiezec y starac się Ne malum Consilium sit Consul
tori pessimum. Bo to iest pewna iakii methodum we
dzmiemy in forma Consilij takiego z niego spodziewac się może
my pozytku. Gdyż nie natym nam schodzi, abysmy nie umieli
o Sobie radzic, Gdzie między Nami consummata in prudentia

et Nobilissima Subjecta, ale natym ze iest rzecz nie podobna abysmy nayleprzych obrad mogli uczynic uorum Salutarem iezeli forma consulendi za ktora ie dotąd zamuie subsistet y przez ktorą zagrzebuiemy naydroższe Wolnosci Nasze privilegia, y co o Nubiestkim to y o naszym moze się mowic Krolestwie, Simile est Regnum Thesauro abscondito Skarb zakopany ktorego koniecznie dobyc trzeba. Podztmy nay przod do Seymikow, gdzie vota et desideria Populorum congreganter, gdzie Prawa provisionaliter conduntur, gdzie per consequens należy nayprzeszły porządek w obradach postanowic. Zacznicemy a Subiectis ktore componunt Congressus Publicos y uważmy czy expedit Młodziez ad Consilia przypuszczac, y co za szkodliwe ztąd pochodzą Consequencye. W Rzpltey Rzymskiey nie godziło się mieć pewnych urzędow tylko in statu Civili. Wielkie to u Nas Urząd zasiadac cum auctoritate w publicznych obradach aby tymze Przykładem do niego nie przypuszczac tylko Subiecta maturi Judicij. Młody Człowiek wyszedszy ze Szkol zaraz na Seymiku chce się poleazac Statystą nie rozumiejąc bynaymniey Statum ani mogąc miec tego rozsądku y experyencyi, ktorey dopiero naturalnie w dozrzałym wieku nabydz może. Zachowuy auctoritatem nay Starszego, ktoremu rownym się bydz kładzie w Latach y rozsądku, iak w urodzeniu ma po sobie non bene distinctam wtey mierze aequalitatem ktora nie może bydz w żadney nauce miedzy Uczniem y Nauczycielem chyba że bysmy się rodzili cum infusa Scientia Rzpltey. Jztąd pochodzą levitates et pueritia na Seymikach ztąd nieu

ważne

uważne y nie przełomane Kontradykcye, ztąd optime Consulentium, et recte Sentientium, daremne Starania około dobra Pospolitego.

Czemużby młody przez iakiś czas nie miał vacare ab activita te y nie ćwiczył się wprzod słuchaiąc co agitatur na publicznych Obradach, albo służąc Woyną, do ktorey lata młode nayspособniey sze policyby niedostąpił tych coby mu były ex præscripto Legis zamierzone, y dostąpiwszy Ich, niech by zasiadł Stallum Consilij cum maturo Judicio, y nabyta in tractandis Negotijs experyencyą. Czy nie iest rzecz dziwu godna obwarowało Prawo aby się niegodziło młodemu ante annos competentes, ad Acta comparere, ani żadney w Grodzie czynic tranzakcyi gdzie tylko idzie o partykularną Substancyą, a tam gdzie o fortunę publiczną wolno młodemu płocho pro Libitu decidere de Sorte Oyczyzny, nie maiąc dosyć Lat ad cognitionem præteritorum, dosyć Statku ad justum moderamen præsentium ani dosyć przezorności do przenikienia futurorum. Trafi się że ieżeli sam nie wyszedł z opieki a iuż się chce Rzpltą opiekowiwać. Podzmy do Secundam speciem Consulentium. Jeżeli w Każdym porządnym Państwie powinna bydź dystynkcya inter Statum Civilem et Militarem, to iest kto służy w Woysku aby niemiał mieysca w Obradach, iako ci ktorzy należą do rady, aby niebyli w Służbie wojennéy, y aby każdy tę funkcyą exercował, na ktorą się poświęcił iakom to iuż wyżey obszernie wyraził. Dopieroż u nas tego iako nayspilniey przestrzegać potrzeba, gdzie Senatorowie y Insi Urzędnicy Civiles, a osobliwie Biskupi, cum tanto præjudicio mieszaią Regimenty, Chorągwie, lubo powinność ich Professyi, ktorą w Urzędu swego exercent, dosyć ich occupat, y lubo zda się bydź incompatibile żeby Senator był Żołnierzem, to iest oraz Sługą y Panem, niech Żołnierzowi ci co do Woyska nie należą

nie zagradzaią drogi do promocyi et ad gradum Rotmistrzostwa Pułkownikowstwa y Generalstwa, a Senator niech swego krzesła pilnuie, y tego co mu cà Lege prescripturi nie mogąc dwoiałiey y przeciwney sobie powinnosci zadosyc uczynic Jałowy Żołnierz niech stoiguie pilnuie, a ieżeli chce według prerogatywy swoiey Szlacheckiey kondycyi w nisc in activitatem Consiliorum, niech ze służby woienney porzuci. Napatrzyłem się tego często, kiedy iakii Officyaliści Woyskowey chce czego dokazać na Seymiku, sprowadzi Towarzystwo, iak dalece ze przy tey assystencyi Woienney Leges cuduntur per Legiones y Rady pod obwarkami się odprawuią. Napatrzyłem się z drugiey strony y tego co za krzywdę służba woienna ponosi, z Senatora Rotmistrza albo Pułkownika, ktory trafi się ze nie tylko w Woysku nie postoi, ale nawet przez zycie swoie nie będzie widział y Chorągwi swoiey. A przytym czy mozno viro ut supponitur Sedato, wypełnic wszystkie powinnosci Woyskowe, kiedy na przykład na niego koley przyidzie, poyc do Szturmu, albo na Podiazd. Nie uymuię ze w Żołnierzu mozebydz Prudentia consummata et requisita do Consilia, iakoż y w nayuyższym stanyscie Męstwo y odwaga, ale powinna Professya tak rozmaita distingui, ieżeli chcemy aby wszystkie Cnoty y talenta Nasze per tam necessariam disparitatem, były na stołeczney Oyczyzny pożyteczne. Trzecia Species activitate w Obradach currentium powinnaby bydz tych, ktorzy autu służą supponuntur bowiem bydz Subjecta mercenaria, wszak ten służy wolnosc traci. Pan ktorego nato stanie sprowadzi na Seymik assystencyą, ktorey czasem numerus prævalet, nad Samych obywatelow, żadno dobaze czego zechce a pospolicie cum oppressione Libera Vocis. W inszych Państwach nayubozszych nie służy tyłko

tyłko

tylko albo swemu rzdzielnemu Panu, albo swey Oyczyznie u nas zas rowny rownemu. Niech ze się trafi ze publiczne Interesa niezgadzaią się z prywatnemi Jego Pana Czy mozna rozumieć zeby tego nie popierał, y nie szedł za Wolą tego, ktory go kar: mi, y chowa na to, aby go słuchał co mu każe etiam cum pre judicio Dobra Pospolitego. Czwarta Species są non Professionati ktorych Consilia powinny bydz suspecta, przez to ze niemaią co stracić non ligantur ullo proprio vinculo ad eam fidelitatem, z ktorą należy o Oyczyznie radzić, y ktorey zguby tak nie swoi, ani obcy moze o Do. bro pospolite, własnego in particulari nie maiąc. Jeżeli Fortuna zabroni im activitatem in Consilijs, mogą mieć według Szlacheckiey swey Kondycyi rekurs w Służbie woiennej, gdzie iako mogą przy poświęceniu Woyskowym prodesse Oyczyznie, tak Jey szkodzić na Radach cum spiritu dominandi. Piąta Species są Banici et Jure condemnati, Ktorym nienależy Prawa stanowić, bądź Prawu Rebelles, iako Ich dawne Prawa czytaią ant omni activitate. Jeżeli tedy chcemy obwarować sobie modum securum libe re et utiliter consulendi, życzyłbym amovere a consilijs tę pięcio raką Speciem Consulentium.

Co zatoczywszy Vedzmy do Naszego porządku Seymikowania Mamy według zwyczaiu trzy genera Seymikow: Jeden Przedseymo. wy: Drugi Relationis. Trzeci Deputatki; Tam do nich przyszło się znaydnąć tam nieprzebyta, o ktorą się rozbiiaią nayleysze Rady, y nayspiesznieysze obloto Dobra pospolitego Starania. Jo iest rwanie Seymikow y Seymow, ktore nietylko ze niedopu szcza radzić, ale tollit omnem consulendi modum. Zaczym niż ułożemy formam stabilem Consiliorum, trzebaby wprzod ra dzić de possibilitate consulendi, niż de Successu. Zwierzamy się na Seymik przed Seymowy aby z posłow formare corpus Rzpltey

na Deputatu, aby z Deputatow formare Trybunał reprezentuiący tak
ze Rzplitą. Tytam się iakia iey może bydz na Seymie validitas ad
Statuendu Leges. Co za Autoritas zupełna w Trybunale ad
Justitiam administrandam ob carentiam z tak wielu czasem Wo-
iewodztw Posłow y Deputatow, ktorzy ią całą powinni compone
re. Niechcieć mieć Posłow na Seymie gdzie radzą o mnie bez
mnie iest to chcieć się dobrowolnie euere znayszobliwszych Wol-
nosci Prerogatyw. Owszem iest to chcieć renuntiare omnibus Iuribus
Nobilitatis, o ktore przecie tak zwawo zelamus. Urodzenie moie w
Stanie Szlacheckim constituit mnie Patrem et membrum Rzplitey
wolney, a zerwanie Seymiku wstępa y poddanego mię obraca
bo muszę słuchać tego co insi omnie postanowią, privando mnie
principali Wolności duledine, ktorą nayuiększey wtym zdaie
dam że mogę o sobie radzić, pewien iestem że nikt nie iest tak
ktoryby nietylko nie widział nayfatalnieyszych z tąd konsequen
cyi, ale nawet żeby mogł się spodziewać aby kiedykolwiek Rzplita
przy naygruntownieyszych Prawach, przy nayuiększey Potencyi y
przy naydostoienszym de iure porządku mogła bydz in Securo, stan
te abusiva et tam periculosa potestate rwania Seymowy Seymikow
y policiey natey Slabey nikt nie sors Oyczyzny zawieszona będzie. Ale
co choć to każdy przyznać musi, co iest oczywista prawda nie ma
iednak żadnego z Nas w Wolności się kochaiącego, żeby iey funda
ment wtym nie zakładał, żeby sobie niepomyślił, mało periculo
sam Libertatem quieto servitio, tey będąc persważyć że ią Szrau
z straconą mocą rwania Obrad publicznych. Ale snadno w nas
tę praeclusupacyą zprozney bezsrzni pochodzącą przeciwnąć byle
smy się wtym reflektowali, że owszem przez rwanie Seymowy
Seymikow, nikt nie iest wolnym tylko ten, co przy tey Liceneyi ma
sobie za Wolność Imperium exercere nad drugiemi. Uchoway zaś Bo
że tylko iakiey zrzeszcy wolney naymnieyszy naruszyć Pupillam Libertatis

Liberd

Liberum Veto, et Sanita iako się Stanowii powinny nemine con
tradicente. Na tych bowiem dwoch fundamentach wszytka się
wolnosc wspiera, iako na niey wszystkie Oyczyste Swobody. Oto
się tedy Starac potrzeba, zeby nii nie mogło vetare Liberum Veto, y że
by był in majori niż iest obserwantia, ale tą dystinkcyą którą za
kładam. Niech ma omnem vim et robur w Materyi propono
wanej ktora dopiero agitatur. Suffiuiat temu ktory ma activi-
tatem rzeczy. Nie masz zgody nato, abyśmy Samym materya
contradicta nie miała micysca; Ale gdy kto per Liberum Veto
chce znieść co juz Prawem stanęło, takowa Kontradykcya Ro-
zum sam dictat, ze powinna bydz Nullitatio, to iest kiedy zaydzie
przeciw wyraznemu Prawu, na ktorego zniesienie albo odmianę
Samaytko Rzplta nemine contradicente ma potestatem, bo u
nas est condere Leges Ejus et interpretari. Ale ieden party kular
ny przeciwko Prawu się protestuiący, staiąc mu się Rebellio, ia
ką może mieć activitatem, ktorą owszem eo ipso tracić by po
winien. A dopiero kiedy się protestuie contra totum actum;
y gdy rzecze Sisto activitatem. Pytam się co za Prawo, y co za
Ratio Status może authorisare takem Licentiam, co inszego prze
Prawie przy Słuszności przy wolnym swym zdaniu wolno et
Salutare niepozwalac na iaką materyą Specifice, ale dla znie-
nia iedney materyi chcieć Protestanyą swoią annihilare totum
Actum co iest inszego tylko się manifestare takiemu, ze chce y że
mu wolno zgubić Oyczyznę destituendo ią omni Consilio. Tako
wa Licentia partykularnego nie może się nazwać wolnością
gdy się obraca w Tyrannią nad całym Państwem. Przydaię y to
do Warunku Liberi veto, ze niebędąc in hoc respectu iako należy da
ie często obłażyą od Bunt abusum trwania Seymow y Seymikow
Widziałem to nie raz. Szlachcic nie ma czasem żadney woli wy
niść z Protestanyą na Seymiku albo Poseł na Seymie, zaydzie mate

rya ktora mu się nie zda y na ktorą nie pozwala. Ci co za promovent miasto perswazyi: y dobrych ad conviuendum rauyi chcą go za chuzrą nie będą dbaiąc na Jego Kontradyktuyą y tandem przywodzą Go ad Sanc extremitatem ze exasperatus wyndzie z Protestacyą, zeby Jey poharact validitatem, z ktąd Konsequenuya ta pewna ze tym samym Liberum veto obwarowane będzie bo wtedy materyi specifice bezpiecznie subsistet, kiedy modus zerwania vstanie, na zniesieniu wszystkich. Rzecze kto ze się takia może trafić okoliczya ze koniecznie trzeba Salvare Ojczyznę zerwaniem Seymu, albo Seymiku. Odpowiadam chyba tak iak pewnemu Deputatowi, ktory ciężką chorobą znudzony, chciał się głodem koniecznie umorzyć, y tenże Głod obrocił mu się w pożytek Dyetę, ktora go do zdrowia przywrocila: ale non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Strzeżmy się tak gwałtownego y niepewnego remedium, ktorym coraz bardziey Natura Wolności Naszey wysila się y słabieie, y ktora sama się sobą gubi, iak pewne insectum co się samo swym żądłem zabija Vitam in Vulnere ponit, et nocituro alijs se se necat, ipse veneno. Mało nato ze znieśćmy tak słuszny zwyczay Rwania Seymow y Seymikow.

Weźmy ieszcze methodum; zeby żadney przyczyny potrzeby y pretextu nawet do tego nieby to. Iak ktoś Seymik Przedseymowy w Szale; Objectum y Koniec ten Jego będz powinien: Posłow obrać na Seym, zgodną Im podać Instrukcyą, według ktorey powinni agere na Seymie in rem tak całey Rzpltey iako y Woiewodztwa Swego. Pytam się za co te dwa Objecta powinny podlegać takiey Kontradyktuyi; cum periculo zerwania Seymiku; Bo nayprzod Posłow obieramy pluralitate votorum, non nemine contradicente. Wtakowey Elekcyi żadna Protestacya zachodzić niepowinna. Tymże sposobem życzył bym

bym obierał y Marszałka Seymikowego tak iako na Seymie o
bieramy Poselskiego. obwiando temu, że iako się często trafia na
Marszałka Seymikowego Elekcyi, przydzey się Seymik Słon-
czył nie zaczął. Co do Instrukcyi iako w rożnych materyach
które powinna complecti, rożne muszą bydź opinie trudno za-
tym combinare discordes Sensus. Tudź snadna obligacyą ne
tylko do Kontradykcyi ale y do Protestacyi cum discrimine
Seymiku. Czemuż by nie wziąść przed się tego sposobu żeby
materye na które generalna y powszechna zgoda Stanie
weszły w Instrukcyą która iest instrumentum Zgromadze-
nego na Seymik Woiewodztwa, te zaś na które zaydzie iako
nieprzełomana Kontradykcya, mogłyby się seorsive zebrać y
bydź oddane per modum Memoryału Posłowi, aby uchodząc
niepotrzebnych Dysput, y kontrowersyi tamuiących, obrady
publiczne, dać przecie to Solatium Szlachcicowi żeby to co
libere sentit, y co mu się dobrym bydź zda, według Jego opinij
mógł podać ad trutinam Rzpltey. Bo za cóż ma bydź in æ-
qualitate większa wolność tego, co mi contradicit, niż moja
w proponowaniu tego, co mi się zda Salutare y Dobru pospoli-
temu congruum. Nie masz bowiem w żadnym Państwie na
wet wielowładnym tak lichego Poddanego, żeby mu niewolno było
exponere Panu Swemu, co mu rozumi bydź pożytecznego, po-
nieważ zwłaszcza że się dzieie może sine ullo prejudicio, bo In-
strukcya na Seym nie iest żadnym Prawem, dopiero idzie ad
examen Seymu, który finaliter decidendo, należy mu discer-
nere, tak z Instrukcyi zgodnego Woiewodztwa, iako y z partykular-
nych Memoryałow, co dla Dobra Oyczyzny służyć może, nay
lepszego. A tak żadneyby obligacyi, ani pretextu niebyło do
uparney kontradykcyi, a zniey do rwania Seymikow Ale Sup
ponendo nawet czego uchoway Boże żeby tego rwania ruina
subsistat gdy się na żadną Instrukcyą zgodzić nie można. Za cóż

Posłowie dla obwarowania Interessow Wiarztwa et ad formandum Corpus Rzpltey postani, mieliby privari na Seymie auctoritate, przez nieszczesne Rugi, ktorych zwyczaju zadna Ratio Status nie moze legitimare, bo iakw moze aby cale Wiarztwo iakby było Gangrena zarazone oddzielic ex corpore Rzpltey ktorey unitatem iako naybardziey chowac należy et cuius integritate Salus universi dependet. Dla czego praeveniendo tanti fatalem Casum zerwania Seymikw powinni by bydz Posłowie obrani zarax na Początku Seymikw, ktorego zerwanie niepowinno by naryzyc Charakterem Powszechnego, aby mogło by się trafic zeby Seymu niebyło, gdy by casus taki darcium ktory moze snadno dari, zeby się po wszystkich Woiewodztwach Seymiki porwały. Seymiki takze Deputackie, iako iest pure na Samo obranie Deputatow, zadna takze ma tradycyą a nie powinnyby miec miesca, na takowym zierdzie, ponieważ takze per pluralitatem votorum obieramy Deputatow. Taki Seymik zerwac iest chcieć nie miec Sprawiedliwosci. Co moze contradicens allegare za Prawo, y co za racyą Statûs zeby Sprawiedliwosci niebyło. Przez co niech każdy przyzna extravagantem abusum rwania Seymikow uważy. Gdyz ieden partykularny Szlachcic więcey sobie Impune wolno uzurpat, zarowno tym Państwie, niz nayudzielnieyszy Monarcha w wielowładnym Krolestwie, ktory niedługo by się rządził na Tronie gdy by swym Poddanym delikatował, że niechce miec w Swym Krolestwie zadney Rady ani Sprawiedliwosci. Seymik na ostatek Relationis dopiero żadney nie tylko protestationis, ale nawet contradictionis nota podlegac nie powinien. Bo się nań zrzekamy na przyięcie bez żadney renitencyi y Kontradykcyi tego co Rzplta na Seymie postanowiła. Chcieć Sanitá jego znosić albo odmieniać, iest czynić

sta

#

sta eversio Status et Rebellio Prawu, ieśt chcieć znieść authoritatem
Rzpltey, a raczey samą Rzpltą. Cavendum y to żeby żadnych przy
wat do Obrad publicznych nie przypuszczał, są nato Sądy. —
Trafi się zaycie iakie o grunt o chłopa, czasem y o psa trzebaż
żeby się natym Rady mieszały y Seymiki rwały, nietylko cum
periculo ale y ze wstydem Narodu, iako to codzien doznaiemy
Quantas quam parvi faciunt discrimina motus. A ponieważ
Kontradykcya et Liberum veto, każdego Szlachcica byle nie przeciw
robiło Prawu, może mieć iako powinno omnem vim et robur ktre
dissolutione congressus; Securitas Rzpltey exigit, aby ten tak
Szkodliwy Zwyczay rwania Seymików, iako znoszący media
wszystkie powszechney Zgody, całe abolentur, y iako ten który hy-
peditat tylko arma Nieprzyiaciołom et malevolis na zgubę Oy-
czyzny. Bo iednoż to chcieć ią mieć bez obrony co y bez Rady.
Lauda nabonicc które się Stanowią dla porządku domowego
iak expedit, żeby były nemine contradicente, tak tymże spo
sobem snadno będą, kiedy ta materya na którą zaydzie kontra
dykcya. nie będzie miała miejsca, byle non sequentur inde aby
się godziło na iedną materyą nie pozwalaiąc protestan contra
totum actum. Conkludo finaliter ten artykuł podaiąc do uwagi
ten prosty argument na który Każdy zgodzić się musi y przyznać
że cujuslibet Status w tym szczególnie wszystka wolność za
wiera gdy sam o sobie może wolno radzić. Że zaś tak rwanie
Seymow y Seymików iako y forma według naszego zwyczaiu
Consilium znosi omnem consulendi modum, toć nie mogąc
o sobie bezpiecznie radzić w Samey tylko imaginacyi Wolność
Nasza consistit. W Samey zaś rzeczy iest ciężka niewola przy
którey in Regno despotico mamy przynaymniey tę Konsolacyą
że lubo mi nie wolno radzić o Sobie, iest ten który mną rządzi co o.

mnie radzi. Ex hoc zas abusu na pozor tylko Wolności naszey kto mi się realiter odymuie, azaż nie rownymy mey żadney nademnę nie maiąc zwierzchności. Jeżeli się tedy kochamy w Wolności y ie żeli prawdziwie chcemy bydź wolnemi, ugruntuymy formam practicabilem consiliorum, abysmy o conserwacyi tak drogiego Skarbu Wolności naszey bespiecznie y skutecznie radzić mogli Żeby iurs Każdego y całey Oyczyzny nie była podbita pod tak ciężkie jarzmo, albo przebuyszoney albo na zgubę Jey zapamiętałey bez uwagi Licencyi.

SEJM

Seym na ktorym Rzplta cum pleno et absoluto Jure zasiada trzeba żeby była cała in numero suo completo et partium ktora ią componunt. Expedit bowiem żeby Sanctia Rasze iako się Stanowią nemine contradiente, tak żeby cztyrnemine etiam absente, to iest żeby wszystkie Woiewodztwa miały Swych Posłow na Seymie, co nie chybi, ieżeli iako czuią, ustanie pernitiosus abusus rewania Seymikowy, alias Seymowan bez należytego Kompletu iest actywista Eversio Status ktorego Validitas legitima consistit in forma et integritate Rzpltey zebrany ze wszystkich Woiewodztw Ziem y Powiatow. Jest przytym nietylko niewola, ale Tyrannia na Woiewodztwo, ktore caret activitate na Seymie, przyiąć od rownych sobie Konstytucye Seymowe niemaiąc ullam partem w stanowieniu Jch. Ibi Omnes debent nosse quod agitur, quoties omnium causa tractatur. Idziemy do porządku Nayszego Seymowania: Pierwszy według zwyczaiu iest actus obrania Marszałka Posolskiego do dandam Seymowi activitatem. Ten przytym y Sposobnie się

od

odprawi byle się niegodziło w Izbie Poselskiey nie iak papiim przy
ciwnie się dzieie, w zadney mowie materyi, ani active ani passive
policey nie stanie Marszałek Poselski, y byle zaraz po zagaieniu
przystąpiono ad Suffragia, ktorych pluralitas decidendo nie powin
na zadnych excitare Kontrowersyi. Po obraniu Marszałka nasz
puie Ceremonia, powitanie Krola, od tegoz Marszałka Imie
niem Poselskiey Izby do ktorey powraca Ordo Equestris, gdzie
Zaczyna non Semotis arbitris promulgare arcana Status ktore
dosye natym wyiawie aby o nich sine ullo Senatus radzi; za
czyna potym non observato ullo Ordine każdy Poseł proponen
ultima primis tę materyą promowowai, ktora mu naypier
wsza przyidzie na Mysl, nie tę ktora do ratunku Oyczyzny
naypotrzebnieysza, a czasem wszyscy razem insistens o tylu
Materyach, ile iest głosow. Każdemu się zda ze matym wol
nieysze im głosnieysze, ze rzeczy ważnieysza im iest upornie
sza. Stąd przychodzą y chałasach bez zgody y zadney porzą
dney Rady przez sześć Niedziel agitantur negotia Rzpltey
I iako zwyczaynie finis ab origine pendet, iako się zaczęły, tak
się kończą. Ostatniey dopiero godziny, gdzie motus infinite
locior przy expiracyi Seymu konstytuuie cum Senatu byle
Plenipot, stanowią się często subreptitie sine ulla Maie
state przytomney Rzpltey sine authoritate wolnego głosu
bez zadney deliberacyi nie słuchaiąc Rozesłanyi chyba ze
Znią kto wyidzie y Seym zerwie. I ta wszystkich obrad na
szych konkluzya z ktorey nil concluditur in rem Oyczyzny.
Z tego krotkiego ale prawdziwego opisania Seymow naszych
ten kto przyzna ze nas kiedykolwiek pewna zguba naszą Cze
ka, musi bydź ouym Filozofem ktory trzymał ze zaden bol.

nie iest insensibilis, y zeby się Sam Sentencyi Swoiey nie zaparł wielkie bole czuiąc; wołał: Nihil agis dolor, quamvis sis molestus, nunquam te esse confitebor malum. Ale że nas iesszcze taka Gangrena nie opanowała, trudno nie widzieć y nieczuiącego, o nas tak okrutnie y bolesno dosega. Spodziewam się zatym że każdy ulgi szukaiąc będzie w staraniu się nayosobliwszym aby vivam faciem Gubernij wystawił, iakiego nayleppszym porządku Sejmowania. Do czego nim przystąpię podaię do refleksyi Sztery objecta indispensabilia, bez Których Sejm cum desiderato Successu bydź niemoże, ani żadne dobre Rady, ieżeli w nich Wolności nie zechce progredi, iako procedit natura in productione Urodzaiow swoich. Pierwsze Objectum constituens dobrą Radę iest Propozycya, żeby się założyć na dobrym fundamencie, tak naprzykład iako Drzewo trzeba nayprzod Starać się na dobrym gruncie osadzić aby się Szczep dobrze przyiąwszy był sposobny do Kooperacyi natury. Drugie objectum iest Deliberacya, około którey wolności prawować powinna z uwagą: y z tąd spodziewać się pożytku; tak iako natura Drzewa Szczepionego która agit według Starania, którego in cultura potrzeba. Trzecie objectum iest decyzya, przez którą Rada Stanie się doyrzała iako owoc tego drzewa, ieżeli Wolność Sprawiedliwością miarkowana uczyni się doskonałą, ieżeli zgodą powszechną Sanctionowana przyviedzie się ad maturitatem, y ieżeli miłością Oyczyzny zagrzana uczyni ją fructuosą doyrzałą. Czwarte Objectum iest Exekucya która powinna bydź iako owoc tego drzewa pożytkuiący ieżeli ią Wolność ad vsum Salutarem przyprowadzi; to iest

ieżeli

jezeli zechce wyłonać Nemine reniitente to w postanowi nie
ne contradiciente. Podzmy do pierwszego objectum do Propozycyi,
iako ad primum gradum dobrego Seymowania ktory u Nas
żadnego prawie miejsca nie ma, gdyż trafia się często że nay
pierwszy od kogo uczynioney propozycyi także się wszczy
naią Kontrowersye ze inszym nie dopuszczą promulgari.
Na iednej czasem materyi wszystek czas Seymu consumitur.
a zatym życzyłbym nim się Posłowie powrocą z Senatu do
Izby Poselskiey, aby Vota Senatorow zaczynały się a Minister
Status, aby każdy według swoiey repartycyi informował nale
życie Rzpltą o czym na Seymie radzić, z kąd także biorąc
lumen Senatorowie ut moris est, niech swoie vota maią
y na Piśmie compendiose zebrawszy zdania swoie w tym co
ad rem służy Marszałkowi Poselskiemu podadzą, alias nie po
dobna ani pamiętać ani mieć dosyć attencyi nad tym. Co tak
Sita Senatorow w Mowach swoich radzą dopiero z trudno
według tego każdemu formare swoie zdanie. Co życzę Secundo
consummatam ut Supponitur in negotijs publicis notitiam.
Miawszy zas na Piśmie przed oczyma, co ci Patres Conscripti
Sentiunt, dwojakiii zręd ktadą pożytek. Pierwszy: Że Senator
z większą uwagą examinabit votum swoie daiąc go na Pi
śmie, Litera Scripta manet. Drugi: Że Posłowie tym sposo
bem plene Instructi od Senatu będą mogli Snadniey miarkować
zdanie swoie maiąc pro regula przed oczyma Senatorskie.
Na Zagaieniu Seymu y tym Słuszeznicy in ulteriori tractu
Consiliorum, radzić pro opportunitate Circumstantiarum. Powro
ciwszy tedy do Izby Poselskiey tanquam ad officinam Legum
niech by pierwszy Poseł każdego Województwa Secundum suum gra

dum umowiwszy się z Kollegami swemi podał także Marszałkowi votum Swoie in scripto reguluiąc się do propozycyi od Krola na Seymie podanych, ad Sensum Ministrow Statu y Senatu do Instrukcyi swoiey, et a desiderio Woiewodztwa swego, a na ostatek y do własney Opinij swoiey ktorą tylko ro zumie bydz Dobru pospolitemu pożyteczną. Przytym po rządku pierwszy gradus observabitur, gdy każdy będzie miał proponować Consultatem to, co mu się będzie nayleps zego. Notandum że polecy że Wesa trwac będą aby żadne się kon trowersye nieuszczynały w Materyach proponowanych gdyż to deliberacyi należy, ktora aby była należyta trzeba cierpliwie słuchać to co proponitur. Wysłuchawszy zas przystąpić ad modum deliberationis albo ad secundum gradum wszystkich obrad. Ta powinna moderare zia ły nayprzieyszą applikacyą złe z dobrym, wątpliwe z bes pieczonym, Szkodliwe z pożytecznym, niesłuszne z Sprawie dliwym, prywatę z dobrym pospolitym, a zwłaszcza upor z Sumnieniem y Prawem. Ta powinna oraz com binare materye y zjednoczyć wszystkie contrarietates ułatwiaiąc ie per omnia practicabilia media do zgody po wszechney do czego, jeżeli się zda tak porządek może bydz Skutecznym sposobem. Niech Marszałek Poselskii cum assistentia Czterech Secretarzow Ratus uczyni Synopsim Votorum tak Senatorow, iako y Posłow, niech rozdzieli wszystkie materye na Cztery Classes, albo iakom ie nazwał Cztery Capita omnium in genere Negotiorum to iest zoso bna Memoryał tego co należy do Woyny, do Sprawiedliwo ści, ad politicum seu Statum Civilem y do Skarbu. Miasto

zas

zas co naznaczamy Deputatow do Konstytucyi, niech Krol z Se
natu á Marszałek z Izby Poselskiey deputuie do tractowania
Seorsiué tych czworakich materyi. To iest niech caly Senat
y Izba Poselska na cztery części podzielona będzie do ufor
mowania czterech Izb albo Curias, aby iedna była woienna
ydzie Hetmani trzech Prowincyi Woyskowe Interesa pro
movebunt, Sub presidentia iako y w drugich Krola et
assistentia Prymasa y Marszałka Poselskiego, Druga Ju
dicialis consequenter ad Ministerium trzech Kanclerzow
należąca. Trzecia Marszałkowska do trzech wielkich Mar
szałkow. a czwarta Skarbowa do trzech Podskarbiow. W
każdey tych czterech Izb trzeba zeby każde Woiewodztwo miało
swoich dwoch Posłow z osmiu, którzy powinni bydź na Sey
mie. Na Marszałku należeć będzie Poselskim aby każde
ta causa dobierał, secundum talenta w którym woiewodz
Z tych czterech materyi excellunt, y do którey Izby kogo
będzie sposobniejszym, tak iako y Krol zeby distinguat
między Senatem, którym Senator gdzie naylepiey convenit
Tym sposobem Rzplta na cztery Classes podzielona ad ter
mam tego co często praticatur podczas Seymu przez Sessye
Prowincyalne. Marszałek Poselski powda każdey Izbie Spro
pism która Jey służy zebrana ex Votis Ministrow Senato
row y Posłow, iako y z Instrukcyi wszystkich Woiewodztw dany
Posłom na Seym, co powinno służyć pro Regula do Obrad
y ze tak rzecz za abrys do wybudowania tanti operis.
Sam pierwszy Actus powinien by bydź reapumpuya Sanc
torum ostatniego Seymu ieżeli są do skutku przyprowadzone
aby na Seymie praeteritis praesentia non obruantur, A potym

zeby przystąpić do deliberacyi, bez tumultu, y konfuzyi, ale per sa
rriliare wolgowium wszystkie materye scorsive examinowane. kto
re tylko regulantur ad desiderata Populorum y do obwiesnosci czasu.
Ten porządek do deliberacyi postanowiwszy niech by Król na Ses.
sye czas Seymowania podzielił, iednego dnia zasiadaiąc w I.
zbie Hetmanskiey, drugiego w Pieczetarskiey, trzeciego w
Marszałkowskiey a czwartego w Skarbowey. Tam przy po
wadze Majestatu y Prymasa Regni, przy dozorze Ministrow
Status, każdego według swey reparticyi, przy experyencyi
Senatorow y pilney attendencyi, Posłow deputowanych pacta
ta consilia peragentur. Rationes Status y Prawa cum omni
moderatione producentur, iednym słowem examinuiąc soli
de co Dobru pospolitemu congruum, nad tym słuszznie de
cidabitur w tych czterech Izbach, aby Woysko Sprawiedli
wość, Polities y Skarb in quam florentissimo Statu utrzy
mac, od czego salus integritas y prosperitas wszelka Rzpltey
zawisła. Na tych prywatnych Sessyach niech by Marszałek
Poselski formował Proiecta do Konstytucyi z troiaką dy
stynkcyą. Jezeli się Izba na ktorą zgodzi, zeby annotował
Rationes Status, ktore tego exigunt. Druga iezeliby ktora
Konstytucya była controversa, y iezeli niebędzie można zgo
dzić się na nię, aby przy ni w Protokule racye wyrazić kon
tradycenta. Trzecia Dystynkcya iezeli się iaka trafi materya
proponowana ku Konstytucyi, ktora albo nie iest ullius mo
menti, albo przeciwna Prawu y Dobru Pospolitemu y ze
ją Izba nie odrzuci y tę exkluzyą expedit zapisać w Protokule.
Tuteo rzecze za tym podziałem, krzywdaby się działa Senatowi
y Posłowi, ktory ma potestatem in omni genere materyi radzić gdy
by

by tylko ad unam Speciem był deputowany. Naprzykład ten który by miał uwam Interessow Woyskowych, byłby exklusus od Skarbowych y innych. Mogł by iepsze to rzec, że te wszystkie materye maią z sobą takową konnexyą że trudno o iedney bez drugiey radzic, iako to o Woynie nine relatione z Skarbem, ktorego subsistencya powinna siły woienne miarkować. Na to odpowiadam że lubo materye w roznych Izbach agitowac się będą trzeba iednak zeby te Izby miały z sobą Kommunikacyą y znosiły się przez Marszałka Poselskiego, ktory do wszystkich należy y przez Ministrow Status, aby co iedna dla Dobra pospolitego postanowi, drugie do tego eodem spiritu mogły cooperari, Według każdego Jurisdykcyi do każdey materyi reguluiącey się. A do tego Krol y Prymas we każdey z tych Czterech Izb zasiadaiąc, miarkować snadno będą mogli, aby Ich unanimitas zachowana była. aby wszyscy concurrant według repartycyi swoiey do uformowania zgodnego Projektu każdey Konstytucyi. Co zas ad universalem Potestatem ktorą maią Senatorowie y Posłowie, o wszystkich materyach iednakowo radzic, będą ją mieli zupełną, kiedy się te Cztery Izby ad formandum corpus całey y iednostaynej Rzpltey złączą, y kiedy wszystkie materye na Sessyach prywatnych z uwagą roztrząśnione, y dobrze ułożone ad eum ordinem będą reducte, żeby ie cała Rzplta informa Sua Naturali zgromadzona per unanimem consensum et nemine contradicente ratyfikowała. I tu podawszy modum Deliberationis, przystąpuię do trzeciego gradum Consiliorum do decyzyi. Na tym bowiem generalnym Kongressie Marszałek Poselski czytałby Artykuł po Artykule, na ktore się

Szby Ministeryalne zgodziły, podaiąc wszytko ad trutinam exa
men, et approbationem całey Rzpltey. Jezeli w którey ma
ryi zaydzie kontradykcya, tam będzie campus przy Prawie
y słuszności, racyami certare w każdym punkcie z osobna
policzy abo przez zgodę powszechną nie stanie Prawem albo
policzy się z Protokułu niewymaże przez nieprzełomaną
kontradycenta Protestacyą, Obserwuiąc sacrosanctę Liberum
Veto, wtym, żeby ta materya miejsca nie miała, na którą
zachodzi kontradykcya, ale nie wtym iakoby się iuż zrzekło,
kiedy się iedna Materya niepodoba, żeby miało będz wolno
przez Zerwanie Seymu nie mieć żadnego Prawa y konsty
tucyi sanc intelligendo że authoritas wolnego głosu nie po
winna extendi przeciwko Prawu wyraznemu, iakoby y na
Protestacyą abusivam contra totum autum. Bo pytam się
co może dać za casus pretext, albo iakąkolwiek Species
Dobra pospolitego w zerwaniu Seymu? Ja nie widzę in
szego tylko in falso et impossibili Supposito. żeby cała
Rzplta sprzysięgła się na własną swoię zgubę y żeby się
na nię per solennem autum Seymu podpisać chciała, azeby
w tali casu iedentylko zelant pro Patria znalazł się któ
ryby mógł przez zerwanie Seymu salvare Oyczyznę do
browolnie chcącą zginąć. Jezeli tali casus może się po
ścić w czyiey rozsądney Imaginacyi, przyznam dopiero
że tak gwałtowne remedium potrzebne. Ale że snadniey to
poięć, co iest przez codzienną experyencyą oczywiste. Że
gdy cała Rzplta concurrit do ratunku swego, żaden malco
ntent przędzey się znaleść może, którey jey wszelką bronią odeymu
ię, toć temu zabiczeć trzeba, żeby niebyła pod tym ustawi

cznym

cznym Mieczem litony odcina wszystkie sposoby do ratowania
się, y waruiąc iako naygruntownicy Wolność Naszą in Libero
Veto, wyzuć się z niewoli swywolnego Seymow rwania
przy litorym nie tylko dobrey obrad naszych decyzyi, ale za
dney spodziewać się nie można. Jtu należy exponere co
często tamuie, y miesza deliberacye y decyzye obrad naszych
owe Wezy na Seymach, przeciwko Krolowi, y iako rednych
przeciwko drugim, ob aliquod particulare odium. Czemuzby
kiedy kto co ma przeciwko Krolowi, albo quouing titulo prze
ciwko Komu, iakie Crimen Status, nie tamuiąc obrad pu
blicznych, ani exitando niesłwonczonych nigdy dyssensyi
nie miał nie tylko Kset ale y kazdy podać Memoryału
Marszałkowi Poselskiemu, litory iako in vitute tego, iako
Tribunus Populi, et Naturalis vi Vrzędu Swego Censor
petat rationem in Conclavi ad Ministeria Status cujus re
partitionis Crimen contra Statum, ten zas Minister iako
Custos Legum aby się sprawił dla czego, czy od Krolaczy
od kogo inszego deviatum, y Prawo przestąpione aby temu
in instanti mederi, per authoritatem Rzpltey. Na to wszy
tko trzeba czasu, Termin szescioniedzielnego Seymowania
y to co dwieleie nie wystarczy: owszem repugnat kazdego
rozsądney reflexyi. Kto to bowiem poiąć może zeby przez
tak krotki czas pomieścić się mogły propozycye. Delibera
cye y decyzye rządow, tak wielkiego Krolestwa Moim tedy
zdaniem życzę zeby tygodnie odmienić w Miesiąc, y zeby
czas Seymowania co Rok był praefixus, ex Lege a prima
Octobris ad ultimam Martij nie tylko na rezolucyą Mate
ryi, litore ex antecedenti potrzebuią decyzyi, ale y tych litore
in tractu tych Sześciu miesięcy podać się mogą, aby in instanti

wiedzieć, iako sobie w tych postąpić. Przeto samo kiedy czas założony będzie z Prawa do Seymowania, ustanie obligacya y sposob do rwania Seymow, kiedy activitas jego trwać będzie powinna do terminu założonego. Na takim Seymie choćby dato non concesso nic się nie uradziło przez niezgodę we wszytkich materyach, przynaymniey subsisteret by modus zabieżenia dalszym inconvenienciom ktore z tey niezgody pochodzić mogą. Wyraziwszy modum possibilem decyzyi Salvis omnibus Privilegijs Libertatis. Idę do czwartego finalem gradum Consiliorum do Exekucyi. My iakż sto czyniemy inverso ordine, exekwuiąc to z własney naszey woli co ieszcze non decisum, albo decidendo, co ieszcze non propositum, iako świadczą owe głosy gdy kto uporczywie chce swoią materyą utrzymać deklaruiąc Jure decisivo. Nie pozwalam na nie ieżeli nato nie masz zgody co promowuią. A zatym szukaiąc modum possibilem Executionis Sanitorum, ten mi się zda nayspewnieyszy aby po Skończonym Seymie ultima Martij, a prima Aprilis ad ultimam Septembris czas ten był obrocony do Exekucyi tego co się na Seymie postanowiło. Atak continuo et indissolubili nexu invigilabit integritati suae Rzplta sześć Miesięcy zasiadaiąc in Consilio, a sześć obracaiąc na Exekucyą albo iasniey mowiąc in Judicio. Bo złym zwyczaiem u nas natym często czas Seymowania consumitur, iako prawa przywiesc do Exekucyi, na co dotąd żadnego sposobu nie znalazszy dawne przestępuiąc nowe coraz kuiemy, ktorych farragine obruimur iedne drugie mi znoszące, a żadnych stricte nie obserwuiąc Pozeto cobra

wem

wem Stanelo, o tym iuż mowić, ani wznawiać tego nietrze
ba a dopiero kontradykowac, ale usitata we wszytkich
Rzadach Prawi Sądzić delinquentes. I tak do tych Sądow
przez Sześć Miesięcy walnie[go] Seymu będą mieli dość czasu Mi
nistri Status, y dość władzy byle były ultima appellationis dość
powagi, kiedy in presentia Krola Prymasa Regni Marszałka
Poselskiego, y Posłow deputowanych z Seymu, odprawowac się
będą. Żebym to lepiey objasnił, tak idaam wystawnić Rzecz
pltą po Seymie Skończonym zostawuie curam Oyczyzny w
ręku Krola y Ministrow Status. Niech zeby te Cztery Izby Mi
nisteryalne które podczas Seymu Subsistebant na formowanie
Konstytucyi, Subsystant miasto Senatus Consilia, albo Rezyden
tow iako ich pospolicie naznaczamy do Bolu Krolewskiego
cum Iurisdictione Sądzenia Przestępcow Prawa, obwarowawszy
ie potrzebną prehancyą żeby nie tylko żadney niczyniły odmia
ny, w tym co na Seymie stanelo, ale żeby y nie nowego niepo
stanowiały. Nie zasiądaiąc tylko Jure in vim Executionis non
Institutionis. Te Izby powinnyby formari z tych że Senatorow
ktorzy w nich zasiadali podczas Seymu, iako y z tych że Posłow
Deputowanych z Izby Poselskiey, to iest supponitur że na Sey
mie będzie Osmiu Posłow z każdego Woiewodztwa, y że po dwoch
deputowano do każdey Izby. Niechże Czterech do Swego Woiewo
dztwa powraca, a czterech zostanie, po iednemu do każdey z tych
Czterech Izb, aby w każdey repartycyi negotiorum, każde Woie
wodztwo iako miało partem in Consilio, miało zarowno et
in hoc supremo ad executionem Judicio; A tak naprzykład w
Izbie Woyskowey Hetmanskie Sądy, odprawowac by się powin
ny, nie Samą zbytczną Hetmana władzą iako się dotąd dzieie,
ale per authoritatem Krola y Rzpltey. W Izbie Marszałkowey

oprocz Sądow zwyczaynych do tey Jurisdikcyi należących Sądu
by się powinny wszystkie Crimina Status. W Izbie Pieniężney
skiey wszystko co należy ad rigidam administrationem —
Sprawiedliwości. W Izbie Skarbowey to co zwyczaynie agi
tatur na Kommissyi Radomskiey, in Vim zapłaty Woyska
iako y Sądy Fiskalne et contra defraudationem Skarbu.
Notandum żeby tych Deputatow Seymowych, przez cały
Rok nieustawała Jurisdykcya, poki ey na nowy Seym nowi
nie będą obrani. Sub hoc Titulo Executionis należą Consilia
Palatinalia, ktorem podał sub articulo senatu. Tu zas tylko
to przydaię, że iako powinny mieć Curam tylko Executionis
Praw, tak Izby Ministerialne rigorem, przy ktorych suprema
Potestas Judicij agit Rzpltey. Naprzykład ieżeli Consi
lia Palatinalia znayda w Im renitencyą do Exekucyi
Prawa, ta Izba Ministerialis, do ktorey repartycyi Natu
ra tey Sprawy należy, powinna renitentem do posłuszeń
stwa Prawa redigere per viam Justitiæ. Przez takową con
tinuam faciem Rpltey subsistet continua authoritas Guber
nij, ktore powinno bydź fixum et permanens. Tak żeby
smy mogli bydź Singuli in Singulis, et omnes in omnibus, ia
ko partes indissolubiles individui Corporis Rzpltey ktore
ra alias nie ma ullam formam nec Substanciam, y nie
dzie nigdy nie inszego tylko Ens non existens, ieżeli przy
tobie Krolewskim niebędzie trwała perpetua Majestas
Regnantis Rplitæ. Przez te Izby podzielone na Cztery
Classes prymypalnych in Statu Jurisdykcyi według Mini
strow repartycyi y przez nie rozerwaną nigdy tych Izb po
testatem consulendi, et judicandi. Przy takiey zas Rządu dy
spozycyi będzie przy Krolu iako należy Directio Negotiorum y

przy

przy Ministrach Status Custodia Legum a przy całey Rzpltey Jus et Dominium ktora przy wszytkich Sprawach swoich będzie continuo praesens przez Deputatow Swoich. Inaczey ieżeli nie będzie ty konnexyi Partium cum Toto Każde Woiewodztwo iakoby się dotąd dzieie formabit z osobna Rzplta. Każdy szlachcic Monarchicum Statum według swey Kondycyi exercebit, a nie ulla ani Prawu ani Rzpltey Subordinatione. Tez sobie usurpabit in particulari na Seymiku, co Poset ma na Seymie in generali. Lauda Seymikowe znosi będą Konstytucye Seymowe. Jurisdykcya Rzpltey podzielona zawsze w nie zliczone atomos, y ktorych nigdy nie będzie mogła componi Solidum et Stabile corpus. Finaliter mowiąc o Seymie trzeba y ze Rzplta tę Sobie na nim powagę postanowiła, ktora nadata Trybunałowi, lubo tam Sprawy tylko partykularnych agitantur, atu Causa publica et communis Całey Oyczyzny Dobra pospolitego y Nas wszytkich nemine excepto. Stąd Trybunału authoritas permanens nienaruszona y nieustaiąca Seymu nie może bydź podleyssza, kiedy go iedna Protestacya znosi. Niegodzi się bowiem zerwać Trybunału Deputatowi, przy uporney Sentencyi Swoiey, iakoby Seym Posłowi nie przełomianey Kontrowersyi. W Trybunale każdego Głos y Zdanie prawdziwe wolne: Na Seymie iedno Słowo Protestor Silentium imponit y wszystko z tąd. W Trybunale z Regestru Sprawy przywołuią na Seymie confuse et tumultuose materye agitantur, a Konstytucye Seymowe za nie. Jeżeli iednak Salva omni Libertate tak wielkie Prerogatywy Trybunału subsistunt, a zawsze Je Seymom denegaye, gdzie Suprema agit Rzpltey Potestas. I to iesprze przydaie Ze iakoby Ministeria Status, y wszytek Gubernij porządek dzielę na trzy Prowincye, tak rozumiem ze go expedit y w tym

za

zachowac zeby się Seymy alternatą odprawowały we trzech Prowincyach to iest iedego Roku w Wielkopolskiey, drugiego w Małopolskiey, a trzeciego w Litewskiey. Podawszy do uwagi Panom Normam Seymowania, niech się proszą każdy refleksuie ieżeli nie dostatecznie przez nie Securitas Consiliorum obwarowana kiedy a żaden Casus zniesć, et invalidare nie będzie mogł. Jeżeli Authoritas nie uberpieczona, kiedy co takii Seym postanowi, firmum będzie et Stabile. Jeżeli przy Prawo warunku Regimen Rzpltey nie będzie mogło bydz pewne zawsze dostoienstwa swego a zatarszcza ieżeli wolność nie będzie in pleno suo robore, kiedy iż każdy mieć będzie zupełną w proponowaniu ex suo Stallo Materyi pro Libitu, przez takii, iakiá tylko komu się podoba zdanie, w Deliberacyi przez rozsądną y pożyteczną Dobru pospolitemu uwagę, w decyzyi przez wolną przy Prawie y słuszney rzeczy Kontradykcyą w Exekucyi przez wierną applikacyą wykonania tego co tylko Sam na się postanowi. Zgoła we wszystkich Radach tak trzeba procedere, iako Sobie każdy Człowiek we wszystkich Actyach cum Libero arbitrio urodzony naturali instinktu pospępuie, proponit, deliberat, decidit, et exequitur, alias iest to tylko omamienie rozumieć się bydz wolnym na takim Seymie gdzie ieden, ma potestatem opprimendi wszystkich.

INTERSTITIUM
Między Seymem a Seymem

Nim zaczną de Hoc Interstitio mowić pytam się czy powinno dać w Rządach tego Krolestwa? zasmiey mowiąc, czy się te Rządy kiedy powinny przerywać albo ustawać? Resilire bowiem na iaki Czas a cura Boni publici, y nie piastować go ustawicznie w tym iest go upuscić, y do upadku pewnego dać obiazyą. Jgdyby tak Snadno było zatamować wszystkie ingruentes na Oyczyznę

Casus

casus, iako desistere ab omni zabieżenia modo im, zgodził bym się na nayze tak długie wahanye. Ale ze niespodziane na wsprytnie Państwa Rewolucye zamierzonego nie maią Czasu, y cuszem ze niegdy nieczekaią, toc im koniecznie trzeba continua vigilantia attendere. Alias bydz y na moment sine Consilio, iest to chcieć in aestu Woyny zwiiać Woysko, albo po Morzu pływać bez zaglu bez Wiosla y bez Kotwicy nie maiąc czym sobie Succurrere in Casu iakiey nawalnosci. To się u nas dzieje po Skończonym choćsię trafi że y szczęśliwie Seymie. Nie dosyć natym, ze na nim Interessa Rzpltey do dobrego Konca naliczymy, ieżeli ie do niego nie przywiedziemy. Przyszłe zas niespodobna kiedy ie z Oka naszego Spuscimy, ladatama zawali im drogę, lada zamieszanie przeszkodzi, lada szczęśliwego im progressu nie dopuści. I tak w Rządach Krolestwa Naszego magna pars vitæ elabitur male agentibus maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus. Jeżeli tedy według tego wszyscy co zycą Seym by się Skończył ultima Martij niech by kazdy Senator ad primam Octobris do Terminu przyszłego Seymu został per hoc Interstitium in suo Stallo w Izbie Ministeryalney do ktorey był deputowany, ktorego czasu Kollega Jego tuzował by go powinien Znowo obranymi na nowyckym Postami Czterech zas Posłow z Seymu zaleconego niech by powracali do Swego Woiewodztwa na Seymik Relationis, drudzy zas Czterech z Osmu niech by zostali przy Swoich funkcyach po iednemu z kazdego Woiewodztwa w Izbach Ministeryalnych. Na Seymiku Relationis ut moris est, powinna Nobilitas informari co na Seymie agitabatur, y co na nim stanęło. Po uczynioney Relacyi Posłow zodprawcioney na Seymie funkcyi Poselskiey niech by Woiewodztwo uczyniło porządek domowy, relative ad Sanita Seymu Ostatniego z ktorym powinno mieć iako nayscisleyszą relacyą, zeby się słusznie mogł nazwać Seymik relationis ktorego Natura

y postanowienie exigit aby o tym szczegulnie na nim radzic iako
Rzpltey Sanitas do iaknayprzyszey y naydostoynieyszey przywiodc Ex-
tencyi bez zadney Kontrowersyi a dopiero Kontradyktoryi przeci-
wko temu co iuz inviolabiliter prawem stanelo. Zeby zas iakom
iuz wyrazil, sub articulo Senatu Regimen particulare Ka-
zdego Woiewodztwa subsistat eadem methodo iako universale, po-
winno by Consilium iakom go nazwal Palatinale formari ad
manutentionem Rzadu porospolitego, z Marszalka Seymi-
kowego y czterech tych Posłow, powroconych z Seymu z harabe-
rem nie iako Commissarzow Rzpltey maiących zlecony sobie
attendencya nad czteremi speciebus generalium negotiorum,
to iest: Niech by ieden miał curam Woyskowych, drugi Spra-
wiedliwosci. Trzeci Status Civilis a czwarty Skarbu. według
teyze reparticyi do ktorey byli deputowani na Seymie. To
Consilium nieuchby się odprawowało sub presidentia Senato-
ra iako Woiewody tegoz Woiewodztwa. Eundem Eminentia aby kole-
no zawsze ieden był przy Krolu y na Seymie y per interst-
tium po Seymie; a drugi aby continuo presideat huic Con-
silio, na ktorym zadna materya nie powinna agitari tylko
in Ordine ad Executionem Prawa et Sanitorum ostatniego
Seymu. Lubo oprocz tego moze dari casus ze bydzie potrzebne
gdyby co ingruens napadło na Woiewodztwo, aby nieboże iako się
dotąd dzieje bez Rady y zadnego Rządu, y iako zwyczaynie
trzeba czekac Seymikow na ktorym często radzicmy ex post facto
iako by było należało thmurę rozpędzic kiedy iuz piorun u-
derzył. Na takie Rady mogłoby się mowic Id unicum et ma-
neo credis curare sepultos, bo na tyle się przydadzą co umar-
łemu kadzidło. To Consilium powinno by trwac ustawicznie
az do Przedseymowego Seymiku, na ktorym należy aby dal ra-
tionem Woiewodztwu z Administracyi Swoiey. Apotym per modum

Mono

#

Memoryatu nieuby podalo coby rozumiało Dobru pospolitemu
congruum, aby Woiewodztwo dobrze informowane w tranzakcyey
ach swoich lwnneszyą należyty uczyniwszy preteritorum
cum futuris, mogło wiedzieć o podać naypotrzebnieyszego w
Instrukcyi nowym Posłom na nowy Seym obranym. Repeto
tu ieszcze wam już rzekł na inszym mieyscu że sub authori
tate ejusdem consilij mogą się odprawować Sądy Grodzkie
y Ziemskie Kommissya Skarbowa zgoła wszystko co do Do
mowey Politycznej należy Ekonomij, a osobliwie co do Ce
lnczyi Prawa nil instituendo proprio motu ani innovando
owszem trzeba żeby particularis Jurisdictio każdego Woiewodz
była sub ordine Consilij universalnej dla potrzebnej Koinstelligencyi Par
tium cum toto. Dla tego expedit ialwm nadmienić żeby to Con
silium Palatinale informowało exacte w tranzakcyach swo
ich Ministrow Status, iako tych, ktorzy z Deputatami przy
danemi Seymowemi componunt przy Krolu Supremum Con
silium Samey Rzpltey authoritatem representando, ktorzy
ad manutenendum in ordine universale Regimen potrze
buią tego, aby byli informowani iako procedunt w każdym
Woiewodztwie negotia Publica według repartycyi cujus libet Mini
sterij. Przeto nieustanie nigdy ssista Kommunikacya wszy
stkich tych członkow ktorych będzie zdana cura Salutis pu
blica, cum corpore Rzpltey. Zabiegaiąc zaś przez Smierć
albo chorobę ktorego z Osmiu Posłow Seymowych trzebaby
dla Konserwacyi tak potrzebnego Kompletu Żeby na Seymi
ku Przedseymowym oprocz Osmiu Posłow. Obrali Czterech Club
Seytutow seu vices gerentes ztąd przekładaią: żeby nie mieli
Authoritatem tylko supplendo absentiam zmarłego albo cho
rującego Posła aby ob defectum Consulentium nie tamowała

się porządek tym sposobem postanowiony do obrad publicznych. Dla tey że rayi in Casu Śmierci Senatora trzeba żeby Król in spe ti złożył Seymik y podał czterech Kandydatow iako się zwykło na Samy tylko Elekcyą Senatora. Tak tedy opisawszy iako Sub Tempus Interstitij Seymow Każde Woiewodztwo powinno swoy rząd partykularny prowadzić referuiąc się do generalnego którym iuż wystawił Sub articulo Seymu. W tey zaś wey reprezentacyi powagi Rzpltey widzę per Interstitium między Seymem a Seymem osadzone będą przy Królu Cztery Izby Ministeryalne cum Potestate przywiedzenia do Exekucyi Praw a et Sanita Seymowe per Jurisdictionem Judicialem contra transgredientes. Tu zaś przykładam indispensabilem necessitatem tey charmonij inter Status. Bo niech się każdy przeszłe reflektuie iezeli to perpetuum chaos subsistet. Jako się można evoluere, ex tam confuso regimine którego są trzy principalne rayę. Pierwszy mamy Monarchicum statum w Królu który cokolwiek czyni iako ex sto musi sine participatione Rzpltey y Seymu. wszystka Vi guberny ad Ejus beneplacitum będąc devoluta. Pytam się iezeli w tym Jego nie iest potestas absoluta bo gdyby musiał za każdą okkurrencyą albo dla iakiey expedycyi woyska Stany Rzpltey musiałby albo co moment Seymy extraordynaryine Składać, albo nieokładaiąc et absoluta potestate nie rządzić despituere Cyszy tey omni consilio policey Kadencya dwoch lat nie przyidzie do czasu naznaczonego Seymowania. Co tylko zdrugiey Strony Senat albo Ejus Ordo albo które Woiewodztwo Seorsive czyni et independenter od Króla iako to konfederacyę Związki rokowsze to denotat Statum Democraticum ex opposito Contrarium. Przez

obudwa zas eversio totalis Rzpltey ktorey natura forma et vali
ditas in unione trzech Stanow złączonych tak constitutsa ze za
dna decyzya niepowinnabydz wazna iednego Stanu bez dru
giego. Na tak wielkie inconveniens ktore nayniebezpieczniey
sze za sobą pociąga konsequencye y wtak przeciwnych so-
bie Jurisdykcyach ktore sig dzielic nie mogą sine periculo po
działu oyczyzny, rozumiem ze Ich combinare inaczey niepodo
bna, tylko iakonaysusleyszą trzech Stanow koadunacyą. Ta
Zas koadunacya inaczey bydz nie może Stante Interstitio
Seymow kiedy sig Rzplta ex omni activitate wyzuwa tylko
perpetua existentia trzech Stanow et exclusa omni parti
culari authoritate ktora Ich dzieli: Rzplta Nasza powinna
agere in operationibus Suis iednostaynie. Stalo Dyza
do ktory dostatecznosci trzy attributa wspolecznie concur-
runt, y wtenczas iest na Schyllku, kiedy ią wzaiemnie
tetrzy organa nie ożywiaią. Druga racya ze Jura Regalia
iedne będąc w rękach Krolewskich, a drugie podzielone inter
Statuo nie mogą producere tylko vstawiczne Sessye, diffi
dencye, niezgody. I tak Krol ma absolutam Potestatem
creandi Magistratus Justitiam distributivam, przez ktorą
Captat albo captivat Libertatem, ma Jus congregandi Con-
gressus Publicos, Ministri Status Hetman y Podskarbi maią
także Jura Regalia, pierwszy Woyskiem, a drugi Skarbem
wielowładnieyą dysponuiąc, Senat decydując często per Se
natus Consilia sine Equestri Ordine Equestris Ordo ma tak
że swoie Regalia, stanowiąc Prawa ma juz bellicet pacis
ma moc Składania Podatkow, ma także Jus creandi Magistra
tus przez Elekcye Posłow y Deputatow. Ma na ostatek Supre
mam Justitiam w Trybunałach Każdy nawet in particulari ma

w Kondycyi swoiey Jura Regalia ktore pro libitu suo exercet
iedna tylko Rzeczpta ktora powinna miec wszytkie. Zadnego
nie ma bo sine ulla od niey dependentya kazdy sobie Panem
A zatym tych roznych Jurisdykcyi certamen nie dziw ze tak
wielkie generat zamieszania z ktorego sie nigdy nieuwiąztamy
tylko wadunatá trzech Stanow Potestate, aby ta agat wszędzie
y zawsze per Officia Subalterna tak podczas Seymu, iako y per
Interstitium az do drugiego. Trzecia rzecz iest ze wtak wiel
kim Krolestwie naszym niewiedzieć gdzie szukać Supremam
potestatem? rzecze kto ze iest w Rzpltey, a Rzplta gdzie? na
Seymie co dwie lecie. a Seym gdzie gdy sie zerwie? per con
sequens nie masz iednym slowem ani Supremam potestatem
Rzpltey ani Samey nawet Rzpltey do exercendam hanc Supre
mam Potestatem, bo diffoluta in Partes, Krol ad Senatus
Consilia przenosi Rady a Equestris Ordo na Seymiki. Insze
Rady w kazdym Woiewodztwie, kazde sie z osobna po swoie
mu rządzi, tak dalece ze sie mowić może Est aliud quod nos
regat. majus et in proprias ducat mortalia Leges. Gdyz sama
tylko Opatrzność Boska nami rządzi, ale iako ta operatur
per causas secundas naprzykład to pewna ze moc Boska
Swiat oswieca, ale przez Słonce, tak y w rządach świata.
Bog nami władnie y rządzi, ale per potestates ktore sa z Jego
Saméyze Instytucyi, y przez porządek ktory mu iest przyie
mny y ktorego koniecznie trzeba przy tak wielkim zamiesza
niu naszym, aby wiązał indiffolubili nexu rozdartą w niezli
czone części Rzpltą y zeby utrzymywał hanc compagem par
tium cum toto. Powinnismy konsyderowac Rzpltą iako serce
Nasze ktore iako wszytkie części Ciała Ludzkiego animat tak
do niego viuissim wszytkie vitales Spiritus concurrunt. Tako
waz Gubernacya ad Salutem Publicam nie powinna nigdy ustawać

wać

wat y owszem naturali motu wiednosa trzymac Rzpltą, do ktorey iako do centrum szczęścia pospolitego powinny vota et desideria nasze zmierzac, aby per huni fluxum et refluxum Skutek desi derionum na Nas obficie się rozpływał. Co się nie omylnie Sta nie kiedy przy Krolu y Ministrach Status będą miały indesinen ter wszytkie Wudztwa Posłow swoich a w nich czuwaiących Strozow tak na publiczne iako nawet y na partykularne Fryn cypatow Swoich Interessa kiedy także Krol z Swoią Radą będzie miał nie rozerwaną nigdy kommunikacyą per Consilia Pala tinalia nie tylko z kazdym Wudztwem y całym Stanem Rycer skim, ale oraz z kazdym niemal Obywatelem, a zwła szcza kiedy ani krol, ani Ministri Status, ani Equestris Ordo ani Senat zadney pro libitu non exercebunt Jurisdykcyi, gdyż ta Jurisdykcya per unionem Stanow nigdy nie rozdzielona w Samey władzy przytomney zawsze y wszędzie Rzpltey subsi stet. A tak wtaną dissidencye y Emulacye Słwodliwe inter Status Jeden nie mogąc nic czynić bez drugiego, absoluta Pot stas będąc przyniesiona iako należy ad Corpus individuum Całey Rzpltey ktora Sama nad sobą będąc wolna powinna panować, a w niey y przez nią My wszyscy ktorzy Ją compo nimus. Postanowiwszy Consilia Ministerialia przy Krolu a Palatinalia po Wudztwach in hoc interstitio po Seymie sześ miesięcznym iako cura Woyskowych Interessow potrzebuie z wielu okoliczności y czasu pilności nayważnieyszey. Czy niechwa lebny by był ten zwyczay introducere, aby Woyskowey Prowin cyi na ktorą będzie alternata Obozem przez Miesiąc Stało, w tym obozie zeby Krol presens. był z Hetmanem. teyże Pro wincyi y Deputatami Rzpltey do Izby Woyskowey Ministe ralney należącemi, przez ktory czas niech by się popisy Woyska

tego y exercitia Militaria odprawowały. Przez co policzała by się ta gotowość contra Subitos casus które Ich Samá odwracá. Tey Specyem Kampanij Król odprawiwszy y podczas Niey zordynowawszy wszystkie Woyskowe Interessa ostatek czasu będzie mogł impendere interstitij z Inszymi Ministrami y Radą do Ich repartycyi należącą. Trzy proposita zawsze maią pro Objecto wszystkich publicznych transakcyi. Pierwsze quo ad preteritorum aby to do Calculacyi przyprowadzić co pro Lege reputatum. Drugie quo ad presens: o tym radząc, co może przypaść ex novo emergenti. Trzecie quo ad futurum temu prospiciendo co będzie powinno na przyszłym Seymie agitari wcześnie zbierając materye które Król będzie miał proponowáć na Seymikach Przedseymowych, przez co ułatwiáć się będą negotia publica. które in hoc filo trzymaiąc Rzpltá na Seymie zgromadzona in plena activitate śmiało bez żadney konfuzyi traktowáć będzie mogła. Przy takim bowiem Interstitium y na moment Cura boni publici ustawáć nie będzie, które ustawiczney potrzebuie attendencyi. I tu lubo rzecze ze takowy modus Gubernij byłby zbytecznie onerosus tak Królowi, iako y tym co Gubernium componunt gdyżby całe życie impendere trzeba na publicznych Interesach. Prawda że ta ma riosa frugalitas pana est, pigros, Supplicij loco labor, hac de re quo imbecilles sumus dura, atq intoleranda credimus. Przyzwyczaiśmy się do nierządu Porządek nam nieznośny, y że się o Dobro pospolite Staramy nieuczemnie, zdaś się nam że dobrze y słusznie: czynie o nim radzić niepodobna. Prawda y to co dawno napisano in Libertate Labor, in Servitute dolor. a zatym temu tylko praca może bydź przykra komu niewola śmakuie. Lubo przyznaią że in Statu libero więszego dozoru potrzeba niż in Monar-

chico

chuo. Te iednak sposoby ktore podaię ad Regimen tymaymnieią nie będą prawdziwe zniosszy bowiem raz nierząd ktory fawra ginem negotiorum generat, a zadnych non deuidit; przy do brze zas postanowionym porządku inszego starania nie będzie potrzeba tylko tego iako go utrzymać. Utrzymać zas inaczey niepodobno tylko per continuam vigilantiam gdyż przez toż samoze consilium perpetuum subsistet, ubędzie materyi ad consulendum: medium non desenit unquam Ecli Phabus iter radijs dum omnia lustrat. Dla czego to Astrom przeminet, y przepagat naturę kazdego Stworzenia bo się po całym świecie iednakowo promieniami swemi distribuit Dla czego się Structura Swiata y Ziemi przez produkuye Swoie iednostaynie konserwuie, bo że Słonce regulari et continuo motu ozywia, A osobliwie dla czego inne Konstellacye y Planety żadney odmianie y rewolucyi niepodległe są, bo Słonce ktore nad nimi przedominatur, nigdy w bie gu swoim nieustaie. Zgoła finaliter mowiąc o nieustałey applikacyi około Dobra pospolitego tosmy powinni czynić to żeglarz z okrętem żegluiącym po Morzu, raz zprawą podniosszy żagle y zordynowawszy Instrumenta potrzebne do szczęśliwey nawigacyi spokoynie siedzi przy swym lum pasie, Czemu? bo Sztery z ręk nigdy nie wypuszcza ktorym dirigit prostą drogę swoię do portu zamierzo nego.

PLEBEJI

Ten Stan lubo posledni a osobliwie w Polszcze naszey gdzie iest in tanto vilipendio że się może o nim prawdziwie mowić Obprobrium Dominum et abiectio Plebis. Powinien by u nas w większey bydz konsyderacyi iako ten ktory iest

wszytkich Panstw podpora. W naszym zas lubo iest naypodleyszy nie trzeba go sobie wazyc pamiętaiąc nato co Mędrzec Panskiemowi. Qui spernit modica paulatim decidet. Zkąd bowiem obfitość z Krajow, zkąd Podatki w Skarbie, zkąd rekruty w Woysku ieżeli nie a Plebejis, tak dalece że gdyby Ich niebyło musiałby się Szlachcic w Chłopa obrocic sam pracuiąc na wyżywienie swoie, ani by się mogł zwac Panem gdyby nie miał poddanego Ta podpora naywyższych Kondycyi ludzi godna wielkiego respektu, a nadewszytko Miłość bliźniego y powinność Chrześciańska exigit po nas abysmy Chłopow nietraktowali iako bydlęta. Mało natym że Chłopem robią iako Wołem że im go wolno przedac iako szkapę albo Psa; Ale w naywiększe bo przeciwko samemu wyraznemu Prawu Boskiemu, bylem dał sto grzywien mogę go impune zabic, iako by życie ludzkie nie było ejusdem pretij przed Panem Bogiem, y rowne homicidium tak naywyższego iako y naylichszego człowieka; Uważmy przetrawszy się po całym Chrześciaństwie że ten Ludu pospolitego contemptus w żadney tylko Polszcze naszey tak wielki. Obaczem gdzieindziey w Państwach ktore się też Wolnością iako my szczycą, Statum Seruitium Regni componunt iako to widziemy w Szwecyi Anglij Hollandyi Szwaycaryi. Co my to się obeydziemy bez Ich Rady, ale nie obeydziemy bez pomocy. Ta zeby była Słuszczna reflektuymy się według Boga ieżeli chcemy zeby nasze Państwo było Regnum Dei czy godzi się w Krolestwie Chrześciańskim, iako w Pogańskich, tyle practicatur, Chrześcian miec za Niewolnikow. Co za Prawo zgadzaiące się z Boskim y wszelką sprawiedliwością mogło miec, kogo w Niewoli trzymac. Bog przy Stworzeniu człowieka dał mu wszelką wolność nad sobą iakimże sumnieniem

nie-

niem mogą mu ią odiąć; co mogł mieć za Prawo nad nim? chy
ba te tytuły armorum Ius daie, kiedy kogo zawoiuią, iako nie
przyiaciela, albo Ius publicum, kiedy kto iest Suspectus, albo con
victus de aliquo Crimine, albo Ius rationale, kiedy kto sza
leie, y kiedy mu Samemu wolność bez rozumu staie się niebe
zpieczna. I czy dosyć że iest na tym ziemi chłopa mego pa
nem, żeby mi było wolno stransgredi tę nayfundamentalniey
szą wszytkich pospolitosci regułę. Suum cuiq. I czyż przestaie
urodziwszy się Chłopem bydź moim bliźnim? żeby się godziło
krzywdę mu czynić, et extendere Ius Dominii, oprocz tego co
mi od niego należy, nad tym co sobie krwawo zarobi, komu
denuymy przy tym co może bydź za racya Polityczna Plebeiom
mieć za manupicia, trzymaiąc Ich sub titulo Niewolników.
Ia ztąd wnoszę dwa extrema prajudicia; Pierwsza że na
turalna człowiekowi chęć zrzucić z siebie co mu cięży
a zatym obawiać się trzeba żeby kiedykolwiek niechcieli się
wyrwać z tak ciężkiego Jarzma niewoli; cum periculo Oyczy
zny fatalnym przykładem buntow ukrainskich podniesionych
z okrutnych Oppressorow Possessionatow, z ktorych doznalismy
iako gravissimi sunt morsus irritatæ necessitatis. Drugie pre
judicium z ktorego aktu wielkie pochodzą inconvenientia, a
z tąd osobliwie że Lud Nasz pospolity staie się niezdatny
bo nie robiąc tylko z przymusu, nie mogą mieć żadney ochoty
do zarobku, nie mogąc go bydź pewni, ani żadney Industryi
ad artem Mechanicam, tak potrzebney do Ekonomij; bo
przy nizkiey rozum tępieie, dopiero nie mogą bydź sposo
bni ad artes Liberales, bo w kazdym człowieku unum et
primum Studium vere liberale est, quod Liberum facit.
Wszytko mu za nic nie mogąc nizkiego z wolnością zażyć. Choć

iest podłego rodu może mieć talenta ktore należałoby szanować non secundum qualitates Rodziców, ale secundum qualitates animi. Dlatego też nie widziemy w Polszcze naszey, iako w innych Państwach, ani dozoru w Ekonomij, ani tego pożytku z Gospodarstwa, ani tey przebiegłości w Handlach ani tey nauki Industryi w Rzemiesłach. Jakie zaś ztąd detrimentum Rzpltey niech każdy uważy. A do tego oprocz szkody in publicum. Ja nie widzę co może bydz in particulari nawet Dziedzicowi za pożytek, że Chłop iego Niewolnikiem. Nie trzeba uchoway Boże uymować prerogatyway Stanowi Szlacheckiemu ktora ma nad swoim Poddanym są Iura Dominij wszystkiemi Prawami Rzpolitemi warowane, ale nie takie iakich by nayuiększy Monarcha niemogł bez wielkiey Krzywdy usurpare nad Swoim Poddanym, bo naprzykład miano by go za Tyrana nie za Pana gdy by proprio nutu komu kazał wziąć życie, to iest gdy by delinquentem nie kazał karać, per ordinariam viam Justitiae. U nas bez Sądu często y bez słusznej przyczyny woli swego Chłopa każdy Szlachcic kazał Stracić Jeżeli go na Gardło sądzą, to pospolicie tacy ktorzy nie maią nayomnieyszey Juris Notitiam, ktorzy per consequens dobrym sumnieniem niepowinniby administrare Justitiam a zwłaszcza in causis Criminalibus Jus gladij, według wszystkich Państw zwyczaju nie należy tylko supremae Potestati, a że ta iest w Samey Rzpltey y ponieważ każdy z nas iest Pars componens tę Rzpltą. Cóż mi się za krzywda dzieie kiedy to Jus gladij transferam do Jey Jurisdictiey nie stracę go ani mi się żadne prejudicium niestanie, kiedy iako członek Corporis Rzpltey. particulare moc Iuris Dominij in universali exercebo.

Jeżeli Rzplta ma Jus gladij nademną Samym, a za coż go nie

ma

ma mieć nad moim Poddanym. Przeto należałoby ex prima tylko Instantia sądzić Dziedzicowi Plebeiusz. adau Jmtę Wolność aby mogli appellować do Grodow gdzie Jurisdyktuya Rzpltey constituta y gdzie supponitur ze cum majori aequitate Sądy się odprawuią Jezeli to repugnat auctoritati którego Dziedzica sądzić się w Grodzie z poddanym swoim, nieh ze obawy zdało we wszystkich Państwach Sprawiedliwość administratur. Jnko w Trybunałach Parlamentach Regni nayuboższy Chłop pozywa się o krzywdę swoią z Panem z Monarchą swoim, y wygrawszy sprawę jeżeli ma sprawiedliwą non derogando przez to Juribus Majestatis. A za tym choć Szlachcic iest Pan vdzielny, nad Chłopem swoim, przez ten którey cytuią przykład powinien nie mniey subesse Supremæ Potestati Rzpltey w uczynieniu Sprawiedliwości Poddanemu swemu, gdyż to by naymniey non præjudicat Privilegijs Libertatis, præjudicat zaś Juribus Rzpltey kiedyby zdy in particulari należące Jey samey vsurpat, præjudicat owszem Samey Wolności, którą authoritas Rzpltey nayuyższą czyni, y naybespieczniejszą utrzymuie Monarchę iestże daley o niewoli Poddanych naszych, przykładam ztąd Ruinę pewną Kraiu. Przez to oczywista przez codzienną experyencyą gdy się trafi, ze moy chłop y Poddany będzie dobrze osiadły u Sąsiada mego, musi mi go wrocić, przez co y Wieś Dziedziczną spustoszy y Chłopa dobrze wniey osadzonego ruguiąc z osiadłości jego ruynuie. Trafi się także, ze mam więcey Poddanych niż gruntu, a Sąsiad więcey gruntu niż Poddanych, niepozwalaiąc żadnemu dlatego ze moy Poddany opuści Dziedzinę swoią zbytek ten ich rozmnożenie prowadzi do ostatniey mizeryi, altes Sąsiedztwa odległem leży nie maiąc się czym osadzić przez co wielka

czyść naszey Polski pusta z wymaz Podatkow Rzpltey y luszyuż Dzie
dzica ktory nie maiąc własnych Poddanych, cudzych nie może
osadzać; z obcych także Krajow Chłopa nie zwabi; bo ktoż by
chciał dobrowolnie stać się Manzipium, y podać się wieczystey
niewoli, widząc w takiey w Polszcze są Plebeij. Z tąd to mnie
szy że y Rzplta, y każdy Possessor większy dalekw miałby pożyt
tek gdyby ad proportionem gruntow zgodził się z Chłopem czy
na robociznę czy na insze powinności, y czynsze, a de certo ciał
mu wszelką wolność in tranmigratione, ieżeli zechce na inszy
Dziedzinę, bo ta wolność będąc powszechna, ieżeli własnego Pod:
danego straty będę mogł bespiecznie nabyć cudzego, y bylem go
nieprzeładował, y byle był pewien tego co sobie z pracy swoiey z
bierze, nad to w mi dać powinien, nie puści się osiadłości swoiey
Świadectwem tego Wsie: ktore widziemy osiadłe y dostatnie nad
Granicą Śląska albo w Prusiech, żadney zytkw Rzpolytwa wolno:
ści, ktora będąc generalna widzielibysmy cały Kray tymże Spo
sobem y w osiadłościach et in agricultura obfity, z pożytkiem daleko
większym tak Rzpltey, iako y partykularnego Dziedzica. Rzpltey,
bo przy wolności dobrze pomiarkowanej ludu pospolitego może
się spodziewać z tego Kapitału swego przy większych osiadłościach
że tyle pustek w Polszcze nie będzie, ktore są przyczyną tak po
dłych, y mizernych sił naszych, gdyż to rzecz nie podięta że Kray
tak żyzny we wszystkie urodzaie obfity, a cale nie ludny ledwo nie
Czwartą część odłogow y lasow. Może się spodziewać
y większych Podatkow y z większą Snadnością płatnych. Może
się na ostatek spodziewać przy większych chandlach większey pieni
dzy y ze cyrkulacya ich y cursu mobilior subveniet potrzebom tak
publicznym iako y każdego partykularnego Dziedzica. Las y Dobr

Lassek

Possessor trzymaiąc poddanego w tey powinności na którey go naszo-
im gruncie, y proporcionate do gruntu osadzi, y nieczyniąc mu
żadney krzywdy, tak żeby mogł bydź y żyć a pewien, które Spra
wiedliwość pospolita każdemu ubespiecza, iako y tego w sobie
z krwawey swoiey pracy zbierze może się spodziewać przy tey że
albo ieszcze większey utracie, że Chłop z Worem do Gumna go
nie przyidzie, że zwiększą ochotą y pilnością gospodarować bę-
dzie y na Pana y na siebie, że y Pana w Podatkach zastąpi
Przy takiey generalney Ekonomij nie będzie po Miastach y Mia-
steczkach ta co teraz iest dezolacya Jaka bowiem w nich Bu-
dynkow Ruina, iaka nie ludności Obywatelow, iaka indygencya
Mieszczanow, iaka incapacitas Rzemieślnikow, iaka insuffi-
encya Towarow, iaki na ostatek przy wielkim nie dostatku nie
rząd in Politie, co tego za rzecz? nie inna, tylko że od niczego
lud pospolity protekcyi nie ma, a od wszystkich krzywdę, y że
nigdy Mieszczanin nie doydzie Sprawiedliwości z Szlachcicem.
A przecię iżeli gdzie to w Polszcze Nayey osobliwszą trzebaby
mieć Curam Konserwacyi Miast y Miasteczek. My bowiem na
zbogacenie się po morzu nie pływamy iak inne Narody. Te są
Nasze Emporia utrzymuiące całego Państwa Commercia, y bez któ-
rych żadnego pretium nie miały by Nasze Dobra y Substancye
A za tym iako każdego Interes consistit w pospolitym dozorze
choćby iako nayuiętszey Konserwacyi Miast y miasteczek tak
trzeba żeby miały immunitates et Privilegia iako w inszych
Krajach broniące y zasłaniaiące ie od wszelkich nayazdow zaiścio-
nich y Szlachcic będzie karany kiedy sobie po Szlachcicu nie postępuie. Mogł:

Granic, ktorych Securitati providendum ze wszystkich Stron. Nie
mas bowiem tak mizernego Mieszkanca zeby swoiey chaty nie ogro
dził, nie masz nawet takiego Stworzenia zeby mu iego natura nie
dała do obrony Nasza tylko tak iest nieszczęśliwa Oyczyzna ze
lubo iest continua meta ad Sagittam, nie ma ani Fortec na Gra-
nicach, ani Woyska dostatecznego w Polu zeby mogła należyte
Nieprzyiacielowi uczynić resistencyą. A przytym wiadomey
Konsyderacyi możemy bydź, przy takiey Sytuacyi u Postron-
nych, ktorzy nas po Siłach Naszych miarkuiąc iedni nie boią
się temere y bez żadney przyczyny aggredi, drudzy chociaż Nam przy
iaciąły żadnego ratunku nie dadzą. nie mogąc ani Im ani nam za
Dną bydź pomocą. I chociaż Ich ieden Interess z Nami wiąże z tru-
dnością się Naszego chowyca widząc że Sami rzec opuszczamy tak
dalece że nikt Nas ani bronić się, ani konsyderować nie może. Trzy
są niebezpieczne u Nas przeciwności y tudzież nas bardzo
w niepewney obronie. Pierwsza że dufamy w Posiłki postron-
ne, na ktorych się zawodziemy bo ieżeli in vitiate Kolligacyi,
tę Zwyczaynie a nigdy opportune nie czynimy, albo ie czynią,
albo nie maią Sami tak dostatecznych, ktoremi byśmy mogli
zarownoż przodzież Kolligatom Naszym, miasto iakiego zysku
Zysku musiemy zawsze na tym targu tracić z wielką szkodą.
Nasza albo drogo okupuiąc Kolligacye, albo ze wstydem mo-
ią Protelacyi szukaiąc zeby nam kto w potrzebie succurrat,
a zwyczaynie tę opiekę kosztownie przepłacaiąc. Swiadczi
tego ostatnia Woyna Szwedzka, tyleśmy mieli Opiekunow ile był
woiuiących między sobą Narodow, Żaden się nie deklarował
Nieprzyiacielem Oyczyzny, dla czego każdy ią przyszedł bronić

ieżeli nie dlatego że Sama przez się żadnemu się z nich obronić się nie mogła. Druga w Nas preolimpaya nie mniey Szkodliwa pochodzi z naturalney naszey wrzemey Samey cnoty. Tak iest in nata w Narodzie Naszym animi Generositas y odwaga ze dusza iąc Serca naszego Męstwu, nie uważamy ieżeli siły do niego correspondent. Czekamy extremos casus bez żadney gotowości, czemu? bo się Ich niebocimy, lubo ostrożność z powagą pomieszać się mogą przy lżeyszych iako przy nayleprzych rzeczy zawsze reflektować się trzeba; ze insani Sapiens Nomen ferat, aequus iniqui: Ultra quam Satis est virtutem si petat ipsam. I tak według naszego Zwyczaiu Woyska dopiero zaciągamy, kiedy smy prawie zawojowani, y dopiero na nowe zaciągi podatki Składamy, kiedy ie Nieprzyiaciel miasto Poboru wybiera. Do tey Szkodliwey na obronę Naszą renitencyi contribuit siła przyzwyczaienie się ad varios casus; Ztąd trzecia preolimpaya ze w ustawiczney Życiu niebespieczeństwie, stało się Nam tak familiare ze się by naymniey niczym nietrwożemy, lubo mors minus poena, quã mora mortis habet. Przyuczeni ad continuas Calamitates, ze Nas ieszcze nie dobrnęły firmiter rozumiemy, ze z iednej wybrnąwszy wybrniemy y z drugiey, mowiąc pospolicie: Minie to. bywało ieszcze gorzey, a wyszliśmy z tego. Rzekłby kto ze smy posli na owego Prostaka lwowy przyszedszy nad Rzekę y chcąc ią przeyść suchą nogą, zatrzymawszy się czekał spokoynie aż by wszystka spłynęła, lubo widzi ze Jey nie ubywa. Tak y my Naszych rewolucyi czekamy Końca, lubo coraz nowe z hiersz du Naszego wynikaią, iako Woda z zrzodeł nieprzebranych, ktora Labitur et labetur in omne volubilis aevum. Uznawszy tedy ze obro

na Krolestwa dependet a quantitate Woyska, nikt temu nie sprzeczy ze Sława Narodu a qualitate Jego. Ta osobliwie przywiązana będąc do Professyi Woiennyy, sprawuie ze ochotnie krew leie, ktora się na nią posurgiui. I tak dla ukontentowania takiey Pasyi naprzykład chuiurssi życia nie postradam bo bez niego nanic mi się nie przydadzą naywyższe zbiory y dostatki; Dla Sławy zas gotow bądź gingc, bogo ta nieśmiertelnym czyni, y rowno go z życiem nieodstępuie. Ale ze przy naturalney Sławy inklinacyi, trudno się nabydz bez zadnych do nabycia sposobow, starac się potrzebuie trzymaiąc iako naybardziey Woysko in disciplina Militari ktora naywięcey do zwycięstwa contribuit, y do szczęśliwych sukcessow woiennych, y bez ktorey naywyższe y wrodzone Narodu Nasego Męstwo niczego nie dokaze. Iako bowiem drogi kruszce minoris iest pretij; policzy mu rzka Rzemieśnicza nie dla poloru y formy, iako kamien dobrze ociosany wyższego szacunku nabywa, y iako naylepsa rola zadnego pożytku nie przynosi odległem leżąc policzy Jey nie uprawią; Tak y nasze naturalne do Woyny talenta na nic się nie przyydą sine arte et cultura. Widziemy to tak w dawnych historyach iako y oczyma naszymi ze sama reverencya Woyska tak imprimit terrorem Nieprzyiacielowi, ze go albo nie śmie zaczepić albo ieżeli zaczepi, nim przyidzie do bitwy, w pul zwycięzony od takowego Woyska bywa, ktore Sława precedit. Te prawdę oczywistą zalożywszy przyznamy nie podchlebuiąc sobie ze non virtus gentis, y tey ochoty woiennej ktora kam przyrodzona, ale ob defectum voluntarium Status Nostri, y miarkuiąc się ex progressu Nostro bellico, trudno utrzymac tak wielkie Przodkow Naszych reputacyą modo praesenti bellandi tam Ociparis od inszych Sąsiedzkich Narodow. Doznalismy tego fatali Seculo Nostro ze Nieprzyiacielowi Naszemu zadnego odporu dac nie mozemy. Wchodzi

do

do kraju pewien ze zadney rezystencyi nie znaydzie opanuie potym
caly kray, pewien tego ze iego Stylow nasza lekka Militya nieprze
lamie. O naszym Chlebie nas wojuie, my defensive się trzymaiąc
miasto orezem Konny bunyami y Prowiantami zastawiaiąc ab ictu
Nieprzyiaciela wygladaiąc z Lasow, aby iakiego Stylowacha por
wac; nie mogąc wstępnym bojem oprzec się et tentare przez gene
ralną bitwę Fortunam całey Oyczyzny. Pytam się na ostatek co
za bespieczenstwo bydz moze od Woyska nie posłusznego, iakeo to
świadczą owe związki y bunty Woyskowe w Kotach Rycerskich
podczas których ani Rzplta nie iest bespieczna Integritatis iuae
ani Szlachcic w Domu, ani Chłop w swey chatupie. To zas niepo
słuszenstwo iakt pochodzi, często ex irregularitate płacy. Wolałbym
nie mieć Woyska niż mieć nie płatne y nie cwiczone; bo miasto po
żytecznego żniego bespieczenstwa, periculum owszem pod czas Woyny
kiedy Nieprzyiaciel snadno ie zniszczy, nabywa pure belli Lauro
do pustoszenia kraiu. Periculum y pod czas pokoiu, bo się sami
Naszym Woyskiem wcwiczemy, enervando Rempublicam Podatkami
których insufficiens quantitas, y nie porządna przy tym Dyspo
zycya non providendo Żołnierzowi dostatecznie, sprawuie ze gło
dny y surowszy devorat wnętrzności Oyczyzny swoiey. Satak
Sędzę że Smaczy się na Seymach, y roznych Sposobow zazywac
aby mieć Woysko należyte, Komput Jego formare na Papierze
Podatki składać na zapłatę y konserwacyą Jego, a nieprzykładac
Stałecznego starania aby się można z tego Woyska spodziewane
obrony Sławy y bespieczenstwa, Jest to taka contrarietas iako
w tym, ktoby stale wielką pracą y kosztem budował, iakoby miał
żyć na wiele; a przy tym stale żył marnotrawnie iakoby miał
umrzeć nazajutrz. Status Nasz ktory nie nie ubespieczaia
iest prawie na Schyłku nie może sobie obiecywać trwałego do
stoienstwa, a przecie w tym co do konserwacyi Jego należy

agitamur continuo motu iakubysmy chcieli wystawić perenne opus
Semulorum, lubo w niwczym go consolidando, y czas y prace y ko
szty niesłychane marnotrawnie consumimus, nigdy nie będąc pe
wni trwałego z nich pożytku. Dwa są Każdego Państwa objecta
w konserwacyi Woyska regularnego. Pierwsze wojewac cum spe
ciali successu kiedy Woyna inevitabilis: Drugie utrzymac
Polocy si vis Pacem para bellum. tak aby sama należyta za
wsze gotowość do obrony odwrociła pełne ambicyi y chciwo
imprezy obcych Monarchow czuwaiących vprawiznie na po
godną okazyą rozprzestrzenienia granic swoich cum detrimen
to Sąsiadow. A za tym tychże iest trzeba ktoremiby można
et vincere et parta tueri. Nasza Polityka iako każdey Wol
ney Rzpltey powinna bydz Chrześciańska. Nie zaczynac ni
gdy Bellum offensivum dla przyczynienia Krajow swoich
obszerności dość wielką mamy za taską Pana Boga. Rozległość
bowiem ich im większa, tym większey potrzebuie do obrony
pilności. y spokoyney nie dopuszcza possessyi. Kiedy Rzym
w wolności swoiey excellebat, ieżeli nie wten czas, gdy się w
swych murach continebat; Iak począł extendere terminos Impe
rij do samych prawie granic Świata, tak sam znalazł termi
num Wolności y dostoieństwa swego. A przy tym myli się
często w Ratunku ten, kto non acquisita sed acquirenda cum
putat. Nasza maxyma nie pragnąc cudzego, ale bronić tego,
czegośmy ieszcze przez Nasz nierząd nie utracili, y zachować
potrzebną dystynkcyą między zelozyą y zazdrością, pierwsza iest
sprawiedliwa bo chce konserwować to, co komu bono Jure
należy, druga niesłuszna, bo pragnie nabydz cudzego.
Ztąd kto rzecze: Coż tedy po Woysku? Na co odpowiadam że ut
litas jego większa bo pewna w tym, konserwować to co mamy
niż

niż nabywać inertia spe lucri tego, cobysmy pod wątpieniem mieć mogli; Nie trzeba się przy tym ubespieczać podczas Polioju chociaż nie mayż Woyny Kazdy Status iednakowo ma niemniey swoich Nieprzyiaciół, ktorzy iezeli vprawiznie inwijlant iako zazwyczay pogodney obliczyi. ad aggressionem toć się zawsze spodziewać y mieć na Ostroznosci, y bydź gotowemi ad resistendum Jako czynią inne przezorne Narody: tum quod cum Sapiens trepidant formidine belli. A iezeli na ten tylko koniec wszytkie są Woyny, aby dobrego Polioju dostąpić; Toć Polwy rozumiem utrzymać y bespiecznie ugruntować naywiększe staranie bydź powinno, nie woiuiąc, ale na utrzymanie go Woysko chować iąc należyte. Dwie są przynayppalne tego rzeczy: Że gotowość dalekoż bardziey trzeba utrzymywać in Statu libero niż in Monarchico: Pierwsza bo tam Kraiu gdzie ieden Krol wielowładnie panuie, choć go insperate Nieprzyiaciel zaczepi Snadno za iednym rozkazem wszystkich sił Państwa swego dobędzie na pomoc y skuteczną swą obronę. In Statu zaś libero trzeba wprzod formować Rady, na tych Radach trzeba zgody przy zgodzie dopiero pospolitey, trzeba składać y wybierać podatki, za ktore trzeba zaciągać Woyska y tandem wojnować, a interea cierpieć y ponosić z ciężkim uciemiężeniem omnes fructus belli: Druga rzecz że in Statu Monarchico partykularny przez Woynę nie wiele straci; bo przez naymnieyszą skwszy Jey cuentum Oyczyzna jego choć się w nowego Pana odmieni, on iako był Poddanym tak będzie. U Nas non item bo przez nie dostateczne siły Nasze na Woynach pewney cladęs tyść nie mogąc, nie omylna Nas czeka Strata nie tylko Oyczyzny ale Swobod Wolnosci Naszych iezeli na obronę Jch Mcy skia takiego nie będzie przy ktorym bysmy mogli Jch bydź bespie

Sey stawało pro Nervo belli, bez to ostatnia podczas Woyny Podatku extraordynaryine składać, albo gwałtem zyć ex rapina. Sami siebie nuiąc miasto Nieprzyiaciela. Do tego porządku trzebaby zawsze y podczas Polioju konserwować completum Numerum Officerow o których trudniey dobrych, niż o prostego Żołnierza, ale takiby Kapitani Porucznicy Chorążowie których potrzeba do Pięcset Ludzi realiter służących mieli zawsze Żołd Swoy zwyczayny, y zupełną zapłatę, Drudzy zaś których tylko prowisionaliter trzymać należy in casum omnis eventus mogliby się kontentować połową Żołdu Swoiego iako nie będąc obligowani do żadney służby podczas Polioju oprocz samych Popisow, y wtenczas kiedy ich zawołaią. A takgdyby Rzplita miała podczas Polioju Czterdzieści y Pięć Tysięcy Woyska y pieniądze gotowe na zaciąg alterius tanti do całego kompletu byłaby bespieczna zeby ią nikt nie śmiał teritorio aggredi. In casu zaś Woyny maiąc każdy Regiment ex Massa gotowe pieniądze trzebaby każdą Chorągiew rozdzielić, to iest zostawuiąc Polowę Kapitanowi aktu służącemu, a połowę dać Subalterno. aby te reklutę nowe inkorporowali między starego Żołnierza, którem reklutam dowiązać będzie potrzeba do zupełnego Kompletu obu dwu Chorągwi, tak żeby mogła Rzplita na każdą potrzebę mieć przez tę multiplikacyą in instanti Dziewięćdziesiąt Tysięcy Woyska regularnego. Należy przy tym obmyślić fundum także perpetuum na Artyllerią która iest bron przymuszalna każdego Woyska, Item na konserwacyą Fortec iako y na Erekcyą Nowych gdzie ich pro opportunitate Loci potrzeba. Na szkoły także Inżenierow o których u nas trudno, lubo u nich consistit ars praecipua Militaris. Są także w Inszych Państwach chwalebne instytucye, którychby trzeba naśladować, iako te Szpitale na Żołnierzy, co bowiem słuszniejszego żeby ten, który życie swoie kosztuie na usługi Oyczyzny miał go czym sustentować do śmierci kiedy albo

albo Starością albo Kalectwem przyciśniony nie będzie sobie mógł za
robić chleba. Niemniey potrzebne y Szkoły Rycerskie, które sposobią
Młodzież do Służby Woiennej Piszey konney, do Artyllerysi do
dobywania y obrony fortec, aby nie szukali po cudzych Krajach
in hac arte expertos. Alias iako ztąd pochodzą wszystkie szczęśli
we woienne progressus, tak bez tey z młodu zaraz applikacyi długo
się trzeba per praxim ćwiczyć w powinnościach Woyskowych
Szkoła zas Rycerska producendo Woysku te wymienione nasienia
Stanie mu się iako zrzodło Rzeczy Litewa nigdy nie zsycha, iako
Korzeń Drzewu, który czuyne owoce przynosi; y ieżeli naywonnie
sze kadzidło nie da zapachu, położy ie na ogień nie wrzucaiąc tak
bardzo naturalney Cnocie, którą fama obscura recondit trzeba po
modz, aby ią zagrzebaną dobyć, ieżeli ma słynąć przez to co ią do
doskonałości stimulat. doznaiąc przez experyencyą iak ciężko
złe z młodu nałogi przełomać. y ztąd Edukacyą naprawić. która
powinna Oyczyzna iako dobra Matka takową dać Synowcowi
żeby z nich mogła mieć pożyteczną pociechę y usługę. Przy Cre
owyi zas Woysku należytego, trzeba by znieść szkodliwy u Nas
zwyczay, waruiąc aby się nikomu nie godziło mieć sub titulo Iuwar
dyi Litewa Samemu Królowi należy żadnych Nadwornych Woysko
wych Ludzi, zwłaszcza gdy Rzplta przez postanowienie dobrego
porządku każdemu, iako powinna obmyśli securitatem. Pewnie
tum bowiem ztąd że może się także znaleść, któremu przeciwko
Oyczyznie Nieprzyiacielskie iako Potencya na swoię impreze
suppeditabit medium [illegible] do znacznych summ y niemi
pod pretextem Nadwornych Ludzi ten utwory się do ułowii może
militare in rem tego, co nato łożyć będzie. A do tego zaydą iako
Zagrzica między dwiema Familiami, obliczya pewna do Woyny
domowey, temi Ludźmi Nadwornemi wosiiąc przeciwko sobie stać
się mogą snadno cognata aues. Przyznaią że dostatnieysi ca Zelo by

Oyczyzny usługi proprio Sumptu zaciągaią Woyskowych Ludzi, ale za otho:
ta zwyczaynie degenerat in rapinam. Nie maiąc bowiem Sposobu
do Sustentacyi takowych Partyi pro Libitu usurpata Authoritate
Konsistencye im daią Kontrybucye na nie Składaią: Skoro
te lekkie posiłki w kupy się potym swywolne obracaią na Samo
tylko uięmierzenie ubogich Ludzi. I tego bym życzył żeby partyku
larnemu nie godziło się mieć Fortec, bo nie iest żaden in Statu
tak ie trzymać, y takie w nich mieć presidia iakie należą do obro
ny Ich, przez co snadna okkazya dobycia Ich Nieprzyiaciołom które
po tym trudno z nich rugować, kiedyby tedy chciał mieć Ludzi na ta
kę Rzpltey, niech Ich odda pod Kommendę Hetmana, któremu wła
dza generalna należy nad wszystkiemi woiennemi Ludźmi któ:
także zechce mieć Fortecę w Dobrach swoich niechże w nich eta:
dzi presidia Rzpltey, która może lepiey securitati Ich providere
niżeli partykularny którego na to nie stanie. Nie chcę się daley
rozwodzić w tym co ad regularitatem Woyska należy, iako y ad
exercitia et disciplinam Militarem. Mamy dość dobrych Przy
kładow do naśladowania w zwyczaiach innych Narodow któ:
re porzuciwszy dawne woiowania sposoby starаią się iako nay
lepiey ieden nad drugiego excellere. Co y my Snadno potrafiemy
byśmy sami chcieli, y byle abusus z Naszego Nierządu pocho:
dzące nie tamowały naturalney dyspozycyi którą mamy do Cnot
woiennych.

S K A R B.

In materia Skarbu każdy czytaiący według swoiey Kondy
cyi Stanu może, że iżeli in Statu particulari dobra Ekonomia
potrzebna bez której nikt się obeyść nie może, dopiero co wszy:
stkich Państw Rządow powinna bydź fundamentalnym warun

kiem

luiem. Świadkiem tego nie ktore w Europie: Zkąd taka Ich potencya, zkąd wewszystko obfitość? nie z obszernosci Kraiu, nie zbliznosci Narodu ale z dobrey Administracyi Skarbu publicznego, z tąd ze commercia et Industria Obywatelow produkt. cyrkulacyą pieniędzy, tak potrzebną ad prosperitatem cuiuslibet Status, iako świat cyrkulacyą wiele do życia Ludzkiego zkąd zustarcza nayhardziey ze kiędy Fortuny swoią prywatną zabstrada w Fortunie Oyczyzny contribuendo z ochotą do tego do czego przez powinność iest obligowany. Uczy Nas Ars Mechanica ze cum adminiculo Instrumentow Matematycznych możemy łatwo dźwigać by nayważsze Ciężary, tak y w Skarbowym Interessie wszystkie onera stanąć znosne, bylesmy że znalezytą proporcyą umieli miarkować y taką z ktorą by mogła się Rzplta iakiego emolumentum pewnego spodziewać: nie iak dotąd, gdyż wielkie owszem detrimenta ponosi, y gdyby inszey okoliczności, do zamięszania nie było, to sama, iaka iest u Nas Skarbu ordynacya przynuszalną zawsze będzie przeszkodą do dobrego in Regimine postanowienia. Uważmy proszę, iako Modus podatkowania zwyczaynie progressum obrad publicznych nasemach y Symikach tamuie. Jako retractatio płacenia podatkow zawodzi nayleps̄e chęci Dobra pospolitego starania, iako przy tym szczupła y mierna Podatkow Quantitas, ubogim nie mnieyszą, a Publico commodo nie pożyteczna niedopuszcza nayzbawiennieyszych wynalazkow Interessy. Jako na ostatek Administracya Skarbowych Interessow Rzpltą krzywdzi, a prywatnych tylko bogaci. Że zaś inter capitales defectus Status Nostri, będzie ten nayważszy, ktory pochodzi ex indigentia Skarbu. Pytam się o tego za Raya ze przy tak wielkiey obfitości kraiu, chuć się u nas wszystko, choć gdzieindziey z dalekiego większą zyznością rodzi, a przecie tak wielka raritas pieniędzy? Nie insza iest tylko ta, ze tego zazyć nie umiemy, co Nam Pan Bog daie; Jesteśmy iak owe Drzewo ktore się łamie z Wielkiey obfitości owocow swoich y nad ktorym

napisano Copia me inspem fecit. Dostatek y bogactwo widząc Zdrowie na
szey, nie dbamy o żadną Oekonomiczną Indigencyą. Plebejj przytym lito
rych to professya Commercia prowadzić, nie maią Wolności y Pro
tekcyi w Handlach, ani Securitatem nawet tego, co possident. Bo ie
żeli przez krwawą pracą, y zabiegi swoie co zbiorą, to Im mocnieią
szy wydrze. Ruina także Miast nie może tylko tamować Cursum
Commerciorum, tak dalece, że to, co się w Domu urodzi, trzeba albo
consumere albo zaniechać, żeby się samo wconsumat. Na postano
wienie tedy Skarbu należytego, trzeba nayprzod zaszedz tego, iakoby
mu Sufficienter providere według Potrzeb y expens Rzpltey, stara
iąc się sposobow z Ludźmi maiącemi perfectam Commerciorum
Notitiam, aby przy tak wielkiey kraju obszitości, przy Worzu przy
tak wielu Rzek żeglownych, Nasze Krolestwo bis benepticij gau
deat co insze w czasach Naszych, lubo nie rowne w Obszerności, ani
w obszitości naszemu. Trzeba potym Skarb iako naybardziey zbo
gaciwszy pilney przełożyć applikacyi w administracyi Jego, co
się snadno znaydzie, iżeli Ministerium Podskarbiego in illa
activitate et regularitate iakom życzył, sub Articulo Ministrow
Status, będzie constitutum, y iżeli zechcemy do Sufficyencyi należy
tey Skarbu unanimiter concurrere. Taka bowiem iego iest Natura
aby koniecznie unanimiter et nemine excepto, nie tak na przy
kład iako na Radach, gdzie iednego dobra Rada może bydz bycey
nie Salutaris. Nie tak iak w Woyskach, gdzie iednego Wodza
Męstwo y czuła przezorność może ustrzymać zwycięstwo; W Inte
resie zaś Skarbowym iżeli dostatek ma bydz primum et prae
cuum mobile. Dobra pospolitego, trzeba żeby wszyscy do tego za
przysłużyli, obserwuiąc rigorose iako aequalitatem w generalnym
podatkowaniu, tak disparitatem secundum facultates in quan
titate Podatkow płacenia, aby ubogi za bogatszego nie płacił. Uważ
my co to za Indigencya Rzpltey, y iżeli w cudzych Państwach Skarb
niektorych Miast nie iest dostatecznieyszy albo mierncgo Kwia
dzielnego, Prowenta nie są większe, niż Naszey Mizerney Rzpltey

przy

przy którey niedostatku w czym można nadzieię zakładać; Jest to
kotwicę rzucać w bezdenne Morze, albo zagle podnosić przeciwko
Wiatrowi, chcieć o tym myślić y radzić aby poprawić co widzimy
in Statu defectuoso, policzy defectui Skarbu nieporadzimy.
którego opulentia powinna faciliare Zbawienne Dobru pospo
litemu rezolucye. Wo snadno potrafiemy, byśmy wszyscy go
spodarowali z tak dozorną Ekonomią w Interatach Rzpltey tak
każdy partykularny w tych, które ma z Substancyi swoiey byle
Rzpltą uczynić dostatnią proporcionate do tych dostatkow któ
re z niey maią ci, co ią componunt, y byle każdy z Nas był w sobie
convictus, że tak się z pilnością stara per instinctum naturale
o swoią własną Konserwacyą, tak eodem vinculo tenetur do kon
serwacyi Oyczyzny swoiey nie mogąc Subsistere in parte ty tko
per Ejus consistentiam in toto, ani żadnego mieć bezpieczeństwa
prywatney Possessyi jeżeli z niey czego nie udzieli aby obmyślił
Securitatem całey Oyczyznie; W czym nasza renitencya podobna
tym, którzy przy wielkiey odwadze życie exponunt, y śmierci się
nie boią, a kiedy kilka Kropel krwi na zbawienie tego życia
upuścić trzeba, nie maią dosyć serca, y spoyrzeć na Lancetę. Tak
y my o całą Substancyą zdamy się niedbale, kiedy wiedząc zeście
bez żadney Obrony, exponimus ią ad praedam Nieprzyiacielowi
a kiedy na Konserwacyą y ubezpieczenie Jey trzeba z niey żadą
małą części udzielić z tak wielkim wstrętem temu się zabra
niamy. Ta iednak ochota powinnaby w Nas praevalere nad in
sze Narody które contribuunt do Skarbu Monarchow swoich.
Pytam się na co? ad Satiandum ich Luxum, na wyniesienie
nieznosney Ich ambicyi, na prożną ostentacyą albo marno
trawną Satisfakcyą z Sadzakalicey często pochodzącey Dominan
tium Passyi. My zaś w daiemy, to benevole nie z żadnego przy
musu. Wiemy co imponimus Sami na się, Wiemy na co, że na

konserwuiąc nieuszczuwaney wolności, ktorey maiąc o czym broniąc tym samym wyłupuiemy się z niewoli. I ktoryby na tak drogi obiekt czego zalował? a przytym w dacie inemolumentum publicum, dobieram Sowitie ex usu Dziedzictwa moiego, zatym uiąc tego Statrimonium przy uszczliwey wolności y bespieczeństwie. Obligat mię do tey powinności recognitio Supremi Dominij Rzpltey, Obligat miłość Oyczyzny, ktora mię iako dobra Matka Społeczności y wychowawszy, karmi abym nie był odrodziem, nie ratuiąc Jey w Jey potrzebach: Obligat nawet Sam amor proprius y pobytulariny Interes ktory mniey pożytkowac nie może tylko proporcionate et relative według pospolitego. Do Instytucyi tedy należytego Skarbu przystępuiąc podaię do reflexyi trzy przymuszalne Objecta: Pierwsze: żeby Sufficyencye Skarbu tak mi arbitrowac, aby superabundanter wystarczył na potrzeby Rzpltey. Obserwował ktos że in ulla arte mediocritas nie iest tak nieznosna, iako w Malarstwie, nie Uzrom nie będąc przyterzyszego, iako słuchaiąc Instrumenta Muzyczne w rzadko kiedy należytey umieiętnych, tuc mniey y uszom Obraz nie przyiemny, kiedy mu w brakuie do perfekcyi należytey. Ja zas mowię że nie niedostatecznieyszego, iako mediocritas Skarbu. bo z niego daremny tylko zawod, y daremne ubogich Ludzi uiemiężenie, kiedy skarbiąc chce małe Rzadzki nie mogą ich bez ciężaru płacić. Ten zas ciężar staie się dopiero nieznosny, kiedy ullum levamen nie przynosi utilitati Publicae, y kiedy z nich, natychrze ubogich Ludzi żadne Solatium redundare nie może, bo iako też Rzeki ktore w padaią w Morze, z tegoż Morza przez zrzodła nowego nabieraią vigorem: Tak tenże Luxus et reflexus powinien bydz in Statu, to iest kiedy Prywatni Skarb publiczny dirant. Niech że by dzie tak dostatecznie aby ex fructu et utilitate publica tegoż Skar-

bu

bu wszystkie commoda na nich spływać y rozlewać się więcsim mogły.
Więc porachować trzeba w zapłata Woyska należytego Fortec Kon
serwacya Artyllerya y insze Woyskowe expensa wynoszą. Item
wiele trzeba na sustentacyą cum Dignitate Króla z Dworem y
Gwardyami. Wiele na rożne Intraty iako się rzekło Senatorow
Ministrow y Deputatow y Posłow iako publicznych y służących
Oyczyznie Urzędnikow. Wiele na ustawicznych Rezydentow u
Dworow cudzoziemskich, albo na Extraordynaryine Poselstwa
y na insze które daley nie wyliczam potrzeby Rzpltey. Drugie
Objectum przekładam żeby proventus Rzpltey był fixus et perpetuus
nie tak iako się dotąd dzieie, gdy Coiden Seym postanowi, to drugi
znosi. Takowa odmiana nie może tylko pociągać za Sobą pewną
Variationem in Gubernio, y ieżeli dopiero in Casu extraordina
rio podatki extra ordynaryine składać będziemy: z trudnością
mu zabieżemy: bo może taki dari który nie dopuści ani czasu
ani sposobu do wybierania Podatkow y ratowania się nimi.
Radbym żeby Rzplta postąpiła sobie w swoich Rowentach
iako dobry partykularny Gospodarz, który według pewney y
dobrze obwarowaney Intraty Ekonomią Domu swego tak czaso
prowadzi, że y regularier według swoiey Substancyi żyć, y expen
sy prospicit casibus, mając zawsze iako mówią, grosz do potrze
by. A tak Rzplta na pewnych y raz na zawsze postanowionych
dochodach fundując się, będzie daleko snadniey mogła manuteno
wać regulare regimen Woyska, które ob defectum et irregulari
tatem Skarbu, w niczym nie może bydź stabile. Chciało sub Ar
ticulo Woyska życzyłem żeby bez nowych y ciężkich z właszcza
podczas Woyny Podatkow mieć gotową massę y fundum na przy
czynienie Woyska et pro Nervo Belli, tak tu do Skarbowey mate
ryi należy podać sposob żeby podczas pokoiu ta massa nie była

Secritis, ale zeby fruitiſcat tak Rzpltey iako et incolis. Jezeli by się tedy zdało, życzyłbym zeby ią podzielił między Miasta prymcypalne małą się od Kapitału Kontentuiąc Prowizyą, na przykład dwa albo trzy pro Cento. Tey massy nie może bydź fidelius depositum byle należyte wziąść od Miąst bespieczeństwo. zeby zawsze in quocunq casu albo Woyny, albo nagley iakiey na Rzpltą potrzeby mogła tą Summą instanti repetere. Przez co Rzplta będzie zawsze miała Skarb pewny y dostateczny przy pozytku choć mierzym Jego, kiedy co rok augebitur, a przytym circulacya będzie po całym Państwie wielka pieniędzy, przy którey obfitości pewna tak iako w Rzece ustawicznie płynącey gdzie wody nigdy nie ubywa choć ią wszyscy bez przestanku czerpaią. Commercia także znaczne się uprowadzą, y osiadłości będą liczniejsze, byle po Miastach Magistraty dobry porządek prowadziły, dzieląc tą Summę pomiędzy Mieszczanow z taką ostrożnością zeby ią każdego momentu mogły recuperare od partykularnych, y kiedy Rzplta potrzebować będzie. Interea ci Mieszczanie tak mierną płacą Prowizyą zarabiać będą siła, maiąc o czym chandlować y zażywać tego Kapitału proporcionate do osiadłości y chandlow swoich. O czas do Prowentu pewnego y iednostaynego Rzpltey. Nim przyndę ad genus Podatkowania ten będzie nieustaiący a do tego nim go uczynimy znacznieyszym tym bardziey allevabimus Populum w Podatkach.

Znaczny zas będzie ieżeli propositum może stanie się acceptabile Zdrad iakom zyczył wszystkich Starostw y Królewszyzn. które są legitima Bona et Dominia Rzpltey, y które bez żadney krzywdy y niczyiey może recuperare. Bo Supponamus że się nie podoba ten sposob, com podał, do reluperacyi, aba a data Konstytucyi przez Sześć Lat Possessores Bonorum Regalium wystąpią zwyczayne tych Dobr pretium. Na to Stilus Stowa rzla może kiedy Król walnie[ą]ce miasto konserowania partykularnemu Rzpltey restituet, gdyż niktemu krzywda się nie stanie, kiedy stuan-

dum

Secundum Jus solitum Possessionis ad Vitae tempora possidebit Krolewszczyznę, lubo tym sposobem dłuższego by czasu potrzeba aby Rpta z tego Prowentu pożytkowała. Notandum żeby te Intraty z Krolewszczyzn per plus offerentiam do Skarbu wnoszono, non secundum beneplacitum Possessorskiego, aby Jeh nie puszczał per favorem —.

Drugi Prowent pewny Subsidium Charitativum według ugody generalney z Duchowieństwem z Dobr Kościelnych. Przeto Cła które in bene ordinato Statu iako się spodziewam powinny augerij, iak nastąpi dobry porządek in Commercijs a przy nim Ludnieysza po Miastach osiadłość, y iak się temu zabiegy ze Kupcy pod Paszportami Szlacheckiemi handlowac nie będą. Przytaczamy do tego monopolium Soli, które maly bardzo pożytek czyni partykularnemu a wielkiby uczyniła in publicum commodum, gdy by Stan Szlachecki per amorem Boni Publici chciał resilire a jure Soli Sukcedniowey

Pytac się tylko co monopolium Soli wnosi w Jnszych Państwach iest to Jus Regale, które samey Rzpltey należy. Nie wywodzę daley Prowentow iako to Pogłowne Żydowskie y insze, których dwojakiego Speciem ma każdy Status. Jedne nad któremi ma Jus Proprietatis Rzpltea et Dominij, iakom ie przełożył. y które się płacą bez niczyiego uciążenia, tak iako Intrata partykularnego Dziedzica którą mu przy iego Starannie Sama natura produkuie. Druga Species są Podatki, które każdy żyiący w Oyczyznie ex proprio płaci, Ta czyni trzecie Objectum w Interesie Skarbowym. Nie dosyć to wiem na tym żeby prowenta Rzpltey były Sufficientia według exigentiam potrzeb publicznych, nie dosyć żeby były trwałe y nigdy nie odmienne, ale oraz żeby genus podatkowania nie było ciężkie żeby Ludzie ubodzy nie byli przeładowani, y znosili sine gravi onere to, co na nich włożą: Zwyczayny u Nas modus podatkowania iest przez Pogłowne y Podymne. Przyznam się że w Państwie Chrześciańskim tym samym Imieniem Pogłownego się brzydzę, które iest co w Pogańskim haracz. Bo czy słusznaśc.

żeby Chłop umieraiący czasem z głodu okupował głowę y życie nie maiąc
ie czym suspentować. Prawdą mowiąc u Nas w Polszcze nie powin-
naby Rzplta na Chłopow y Pospolstwo Podatki imponere bo nie z
proprietarij Gruntow, każdy Possessor Dobr swoich może pro Justi-
tia Poddatek Rzpltey pomiarkowac między swoich Poddanych tak
iak rozumie, bo supponitur że ich nie przeładuie y krzywdy nie uczyni
tylko z swą własną szkodą. Ale Rzplta powinna od Panow iako
Dziedzicow et Possessoribus fundi requirere Podatki swoie, nad które-
mi ma Supremum Jus et Dominium, tak iako Dziedzic in par-
ticulari nad swoim Poddanym. I drugi podatek podymnego tak
mi się nie zda, bo iak może bydź fidelis calculatio Dymow ktorych co
rok albo przybywa albo ubywa, trzeba by za tym często Taryfy odmie-
niać, aby nikomu nie folgowano y nikogo nie krzywdzić. Wolno Pos-
sessorowi w Dobrach swoich czy przez Poglowne czy przez podymne
Podatek wybierać na Dobra Jego przypadaiący, ale Rzplta ma na-
dzieysze y sprawiedliwsze sposoby do generalnego podatkowania
y uczynienia dobrze pomiarkowanej reparty cyi, nie wchodząc w
Cłowe ciężkie y nie pewne od Głowy y od Dymu. Ja nie widzę
inter omnia genera podatkowania w Polszcze naszey łatwiey szego
y trwalszego y obfitszego, iako ab ultimo Consumente to iest La-
nowe y Popowe, z Szelężnym Generalnym z Dobr Dziedzicznych
Duchownych y Krolewskich. Łatwe, bo chleba y napoiu codzien
na Konsumpcyą contribuit: Pewne, bo z małą quantitatem
którą płacz z Łanu zarobi na Targu proporcionando Valo-
rem et pretium zboża, similiter y w Szynku, tak dalece że ten
Podatek nie ia płacą co przedaią, ale ten w Kupnie: Trwałe, bo
nigdy chyba przez głod powszechny ustać nie może. Obfite bo
choć mierny Podatek zatory się od Łanu y od czopa to w tak
wielkiey Kraiu obszerności et tanta consamptione Chleba y napo
iow stanie się considerabilis. A ieżeli iest iaka trudność w wybie
raniu generalnego Szelężnego, y ieżeli nie znaydzie się sposob
do zabieżenia tak wielkim krzywoprzysięstwom które się dla

tego

tego Podatku codzien popełniaią. Jest inszy modus podatkowania ktory complectitur in sobie wszystkie insze genera Podatkow y przez ktory wszystko co tylko Natura, Industrya y Ekonomia Gospodarska produkuit, bez zadnego zawodu Erario publico contribuet: Ten iest przez Parafie. Rzecz nayprzod tego ze Taryffa y znicy całulus słuszny, bo całe Krolestwo na Parafie iest podzielone. Niemasz zadnego w Nim Kąta, zeby do ktorey nie należał. A zatym słusznie w kazdym Woiewodztwie, wiedzqc Parafiey liczbę porachowai co Powinni Rzpltey wynosi, et per consequens prospicere, aby ią nikt nie krzywdził. Do ułożenia zas Taryffy według Parafii, trzeba pilnego dołożyć starania, aby Kommissarze probato Fidei nato deputowani, pomiarkowali sine ullo respectu et favore wiele kazda Parafia dwor z rożnych Possessyi złożona, może producere Possessoribus Intraty, tak iakoby tylko iednemu Possessori cała należała. Z tey tedy Intraty naznaczyć plus vel minus, iaka w tym przez zgodę nastąpi decyzya certum quantum na podatek Rzpltey naprzykład po ięć procento. To iest ieżeli Parafia złożona z rożnych Dworow należących rożnym Possessoribus wynosi Intraty Dziesięć Tysięcy złotych, zeby od tych Dziesiątka tysięcy Pięćset złott było Podatku, ktory Possessores tylko powinniby donosić do Skarbu, ale nie płacili: Do Rzpltą uwolniwszy Dobra ich od Poglownego Podymnego Łanowego Czopowego Szelężnego, wolno im ten modum Podatkowania ktory im się podoba postanowić między Poddanych Swoich, ktorzy ich w Podatkach zastąpić mogą, byle Rzplta ten szczegulny repetere mogła, przez ktory kazda Specie proporcionate Publico płaci, w partykularnemu Intraty czyni. Przez ten także sposob zabieży się wielkiey niesprawiedliwości in modo usitato naszego podatkowania, ktora się przez to dzieie: Mam naprzykład Wieś albo Maiętność na ktorey ma-

Dłużnik moy Summę sobie zapisaną od którey mu in toto płaci Prowizyą; moia Wieś według taxy iednakowo płaci Podatek, a on od Swey Summy nic nieda[ć] do Skarbu. lubo przez moy zapis y przez Prawo, które nabywa pożyczaiąc mi pieniędzy staie się Cohæres y współczesny ze mną Possessor Substancyi moiey. I lubo mu płacę Prowizyą ex parte Intraty moiey, muszę nie mniey in toto, czy Pogłowne, czy podymne czyli inne Podatki wnosić do Skarbu. Pytam się za co ma będzie ten Zawor y ta dystynkcya tym którzy maią w Summach pieniężnych swoią Substancyą od Dziedziców y Dobr Possessorow. Dla Sprawiedliwey tedy wequacyi podatkowania tak by należało postanowić: Wieś moia naprzykład oszacowana według Intraty na podatek pięć pro Cento. Jeżeli z niey Dłużnikow płacę Prowizyą, niechże mi wolno będzie proporcionate wystąpić, z tey Prowizyi która iest Intrata Dłużnika moiego, także pięć pro Cento, aby rownomeum contribuat. Tego Podatku ten iest pożytek że go każdy tak bogaty iak ubogi według swoiey Substancyi bez żadney krzywdy płacić będzie, że żadney w tym defraudacyi być nie może, bo raz Taryffa Sprawiedliwie postanowiona, snadno fidelem calculum każdemu demonstrabit, y że go nigdy nie odmieniaiąc in modo et forma Rzplta według potrzeb swoich snadno będzie mogła in quantitate przyczynić, albo umniey szyć nie wymyślaiąc coraz nowych Kwalifikacyi mało pożytecznych Skarbowi, często mięszaiących Consilia Publica, a zawsze nieznosnych ubogim Ludziom. Nie rozwodzę się tu z Inszemi Prowentami oprocz Podatkow któremi Skarb może ditari sine gravamine Populi; bo media do nich Snadno Sama Ekonomia na dobrym porządku ufundowana suppeditabit. Interea y temi sposobami które podaię, byle by superabundanter o czym y wielkie Woyska chowaią, y wszystkim innym potrzebom

Repley

Rzpltey subuenire. A ieżeli się w kim znaydzie iakie renitencya
przeciwko [illegible] y sprawiedliwemu Konstytucya
niu w tym zakładaiąc indemnitatem wolney szlacheckiey kon
dycyi, aby Rzpltey nie psuli; Niech przed uwagą oppozycyi
winności takiego z Oyczyzny zyiącego. obligat aby Jey z tego
co mu daie, succurrat, ze succurrendo Jey należycie wiele sobie
drogę do pewney własney swey Fortuny: bo przy dostatku Skar
bu kiedy Woyska będą y liczne y płatne, Urzędy przy tym Insza
ne hazdy dutu inklinacyi swoiey służąc Oyczyznie czyli w Woy
sku, czyli w obradach publicznych, czyli w Trybunałach wię
cey się spodziewać może niżeliby, niż to czym contribuit na
postanowienie tey nieustaiącey zbawiennej fundacyi, ale owszem
Filii takich będzie co się będą mogli więcey dosłużyć, niż to co
possident ex proprio Patrimonio, w ten czas kiedy Rzplta
będzie miała sposób czym prawiare dobrze się zasługuiących
I lubo recte facti fructus, merces est; ztym większą ochotą
każdy zasługiwać się będzie mogąc się pewney spodziewać nag
rody tak iako prawowity Rolnik, żeby miał z roli obfite zni
wo, trzeba żeby ią zasiał, bo nie będzie miał kłosu, ieżeli
w nię ziarna nie wrzuci. In religuo co do Administracyi Skar
bu należy, et fidelitatem Podskarbiego może bydź Rzplta
zawsze bespieczna, według postanowienia którego my cytuiąc
ten artikuł Ministrowie Status ze żadna nie będzie się mogła
stać w Skarbie defraudacya, bo rachunki składne będą Podska
biego. kiedy zawsze w oczach Rzeczypolitey y za
samym Jey tylko Konsensem Skarbem dyspo
nowac będzie.

SPRAWIEDLIWOSC

Sprawiedliwość Same Prawa Boskie dość zalecaią, zeby
ią we wszystkich pospolitosciach każdy konsyderował pro.
Regula vitæ. Nią się wszystkie Państwa utrzymuią; Nią wszy-
stkie Rady stoią: na niey dobre Rady powinny fundari, wszel-
kie transakcye y negotia publica agitari, Powinna rozsą-
dne deliberacye dirigere, w Decyzyach praesidere, za iey ma-
nudukcyą wszystkie niezgody y dyssensyi oblażye. ustaią, bo
tam gdzie Sprawiedliwość będzie pro principali obiecto, am-
bicyą poskromi, nienawiść zwyciąży, zazdrość przetamie
Respekt odrzuci, Interessu prywatnego niedopuści; żgoła
Sama Sprawiedliwość nietylko te nieszczesne y zwyczayne
dyssensyę motiva wyborzeni, ale owszem virtutem indissolu-
bile jednosci pożądaney. Zwłaszcza ieżeli praedominabitur
nad wolnością, która się contra nas bierze gorz nadsię
zewszęd rugnie. I tak ieżeli wszystko czynić będziemy co nam
Wolno, a nie to co się godzi, nie trzeba się żadney w alteyach
naszych spodziewać Sprawiedliwosci, bez ktorey wolność za-
wsze degenerabit in prolizam licentiam, Sama iq Natura
Każdemu inspirat człowiekowi, ady by na oczy generalną y
powszechną pamiętał regułę. Quod tibi non vis alteri ne
feceris, y iako nie trzebaby żadnego Prawa gdybysmy wszystko czy-
nili duktu Sprawiedliwosci, tak bez niey żadne Prawo nanic się nie
przyda, ktore się dla samego Jey utrzymania y wamentu stanowi.
Wiemy że iq nam zwyczaynie reprezentuią trzymaiącą wagi; Znac-
nato: zeby ważyła wolą Naszą z Prawem zdania wolne z wszędzie
desideria z dobrym Pospolitym, ambicyą z Talentami, preferencye z
Zasługami, aby to co Sumnienie, Prawo y miłość Oyczyzny dictat pro-

ponderet,

ponderet zawsze nad Nasze tchnie Beneplacita Powinna przy tym
quolibet Statu Justitia meritorum bydz w naylepszey kunsideracyi
Ktora vitia extirparunt et virtutes coronarunt. Jako bowiem nay
woiętrsza Cnota tępieie bez nadgrody, tak zbrodnie y występki ani
mantur bez Kary. I na toć sprawiedliwość Boska cum libero
arbitrio ktore dala Człowiekowi postanowiła premium et pœnam
Na tym y kazdy Status politicus się fundzie ze maiąc przy woinie
Liberum campum bene merendi, trzeba zeby było, dobrze czyniąc
czego się spodziewac, a złe czego się strzedz y obawiac. Takowey
Sprawiedliwosc powinna Rzplta Nam iako my Jey ć: aby się Nikt
nad Surrę kondycyą nie wynosił miarkuiąc pretensye swoie
według zasług y godności, do ktorey lubo equalizas u nas Prawo
kazdemu daie gdy: się wszyscy rownemi rodzicmy przy rownosci ta
iednak rożnosć się znayduie, ktorą sama Opatrznosć Boska
postanowiła kazdemu Stworzeniu dawszy rozmaity Naturę co
mu convenit, y ieżeli się kazdy swoim wzrostem Kontentuie
czemuż nie matey kondycyi w ktorey go Bog osadził. Będzie
dwoch Braci: Starszy ma większą Sukienkę bo rosleyszy młodszy
mu Jey nie zazdrosci choć ma mnieyszą według Swey Statury.
Przy takiey Sprawiedliwosci mocnieyszy non oppremeret by słab
szego, Przewrotny w Sunkcyi miałby powagę nad tym ktory by
mu był Subordinatus; Rigori Prawa byłby posłuszny iednako
wo naymocnieyszy iako y naylichszy; Niewinność byłaby in
tuto, nie tak tak dotąd się dzieie, gdy dat veniam corvis vexat
censura Columbas. Zgoła na postanowienie powszechney Spra
wiedliwosci in Statu Nostro, lubo nemo se iudice nocens absol
vitur trzeba zeby kazdy był w przed Swoim własnym nai sobą
Sędzią, zeby się osądził, czy się godzi sobie folguiąc krzywdy
Bliźniemu czynił, czy słuszna nie przychowawszy się z Sobą

wynosić się nad bardziey zasłużonych, y czy wolno dla prywaty Dobro Pospolite tamować. Ale gdzie Sprawiedliwość naypotrzebnieysza y gdzie Sedem zatorzyć powinna, to na publicznych Sądach żeby ią zaś iako nayleppiey intaminatam na Swym mieyscu osadzić examinuiemy te Sądy, ieżeli maią trzy które Im należą attributa to iest: Władzą, Integritatem et Eruditionem. Co do pierwszego nasz Trybunał ma wzbyt. owszem zupełną władzą bo Sądzi bez apellacyi; ale quæritur ieżeli ta iest compatibilis cum authoritate Rzpltey którey Samey Iura Regalia należą. Że zaś Sądzić iest Ius præcipuum, y co in Statu Monarchico Suprema Potestas ultimanie denidit to in libero do Samey Rzpltey powinno deferri. Jeżeli mi kto rzecze że Trybunał iest Corpus representans Rzpltą to iest compositum Z Deputatow Woszystkich Woiewodztw, iako Sejm z Posłow. Prawda ale zda się bydź monstrosum secundum Naturam Status Nostri bo tyllko Equestris Ordo z Duchownemi y czasem nie którzy z Senatu formant Trybunał. Rzplta zaś nigdy nie może bydź in pleno sibo Jure tyllko per unionem trzech Stanow Króla Senatu et Equestris Ordinis. Atak dwoiey musiały bydź miasto iedney, a przeciż iedney tyllko individuitas constituit Zupełną władzą. Jeżeli tedy Trybunał nie może się zwać Rzpltą, toć per consequens nie powinien usurpare Jus Jey, potissimum w Sądzeniu bez apellacyi; toć nie inna iest potestas Trybunału, tyllko derivata per Commissionem od Rzpltey. A iako przez wszystkie Sposoby które podaią ad salutare regimen, w tym zakładam fundament żeby każda Jurisdykcya Subalterna była relativa od Samey całey Rzpltey tanquam a centro ku y iako promień od Słońca; tak życzę osobliwie in administratione Sprawiedliwości żeby Sądow Trybunalskich Respektem ultimæ instantiæ Limitare żeby Rzplta evocando do Siebie Decreta Trybunalskie mogła albo ie Kassować albo ratyfikować od którey trzeba żeby wszystkie Subsellia były dependentia, ieżeli chcemy żeby Sama była iako powinna bydź independens nie dziełąc Swoiey powagi y nie znaiąc żadney innej

sobie

Sobie rowney, albo nad soba zwierzchnosci, tylko moc Samego Boga Domini Dominantium. Nikt temu nie sprzeczy ze w Kroleystwie trzeba rządu, w Rządzie ze trzeba pewney iednostayney Jurisdykcyi. y ze ta Jurisdykcya powinna w Sobie uniwersalną zawiera władzę Co ieżeli tak iest. Pytam się: iaką ma Nasza Rzplta y iaki rząd może tu consequenter prowadzić wyznawszy się ex omni Jure constituente Supremum Jey Dominium ze sobie żadnego prawie niezostawuia Wywiodłem to obszernie co iest za Potestas Regia independens od Rzpltey. Co za władza od Ministrow nie podległa zwierzchności Hetmanow osobliwie. Co za privilegia Equestris Ordinis oddzielne od drugich Stanow. Co za moc Seymikow per Laudа, Seymowe czasem Prawa znosić, a nowe Stanowić, a na ostatek Trybunał Dominus vitae et Necis bez żadney relacyi z Rzpltą administrat Justitiam, wszystkich Sądzi, a Sam pod żaden Sąd Supreme et regnantis Potestatis niepodpada. I tak iako rzeka naywiększa osycha w niezliczone rozlewaiąca się Strumienie tak Rzplta nasza obarczona derivando władzą Jurisdykcyi żadney inszey Speciem regiminis nie zachowuie, tylko Prawa bez żadnego Skutku, bo bez żadney Exekucyi Stanowi. Jeżeli tedy to propositum est infallibile które założyłem ze Wolności bezpieczeństwo wprowadza y Supremey Władzy Rzpltey powinno concentrari, Staraymy się aby ią miała dostateczną. Upewniam ze im będzie wielowładnieyszą tym my bardziey y Narowniey będziemy Wolnieyszemi. Co materia zas Trybunałów która tu traktuię, żeby authoritas Jego była relativa od Rzpltey także ieżeli się zda podaię Sposob. Niech by się visitata Prawa Sądy Trybunalskie odprawowały tak podczas naznaczonego czasu Seymowania iako y podczas Interstitium między Seymem a Seymem. Niech Trybunał in Causis Criminalibus które peremptoriam exigunt Justitiam Sądzi bez appellacyi iak mowią na gorszym Prawie bo te Jurisdykcyą maią y Sprawy y niektore nawet Miasta. ale de caetero in Causis Civilibus życzyłbym ze by wszystkie Debreta nim przyiedą do Exekucyi nie miały validitatem polubą Ich Izba Recztarska Ministerialis ad manuteniendam Justitiam całego Państwa Constituta non ratihabebit przyciśnieniem Sigilli Regni y podpisem Kanclerza

to iest zeby Sentencya Trybunału nie była definitiva. Distinguo że non per appellationem in virtute ktorey Specialiter te tylko Sprawy idą ad alterius Subsellium, w ktorych Strona injuriata appellat; ale zeby wszytkie generaliter Decreta Trybunał odsyłał do Izby Pierzchtarskiey ad augustrendum Jus et robur Validitatis do executionem. I tak naprzykład przyidzie Decret według ktorego obiedwie Strony Sądzą się byle Sprawiedliwie osądzone, gdy żadna non reclamabit Taki Decret sine ullo examine bo Supponitur eo ipso bydz Sprawiedliwy in instanti expedit robore suo. Przyidzie zaś Decret przeciwko ktoremu Pars injuriata wimpetrabit niech że poda Kanclerzowi racye na obronę swoią przeciwko temu Decretowi w czym się rozumi bydz injuriatum. Kanclerz zaś Summarie niech poda in Scripto informacyą Izbie Pierzchtarskiey według ktorey osądzić powinna. Jeżeli Decret Trybunalski nihilominus godzien approbacyi, to Pierze przytoczye, ieżeli nie to go według Sprawiedliwości poprawić. Dla przyszłey zaś expedycyi nie trzebaby żadnych Jurystow Kontrowersyi do tych Sądow przypuszczać, bo Supponitur że te już będąc przy Sprawie w Trybunale agitowane daty lumen potrzebne do formowania Decretu, ktorego defectum Pars lesa przez Memoryał snadno może Kanclerzowi demonstrare sine allijs formalitatibus że tylko exponendo w czym się rozumi bydz gravatum. Dla lepszego zaś pomiarkowania czasu mogłby się taki ieszcze porządek postanowić, żeby podczas Sześciu Miesięcy Seymu Izba Pierzchtarska niebyła nazbyt obciążona examine Decretow Trybunalskich maiąc inne Negotia publica do tractowania według repartycyi swoiey. Niech zeby przez czas destynowany do Seymowania Trybunał cursu ordinario Sądził wszystkie Sprawy. Po expirowaniu zaś tego czasu, niech by dwaj Deputati Trybunalscy ex Gremio Kollegow swoich byli deputowani do Izby pierzchtarskiey, y zostali w niey per Tempus Interstitij Sześciu miesięcy przez ktory czas Examen Decretow odprawowat by się. A dwaj Deputati reputarentur nieiako za Patronow Trybunału daiąc informacyą y Racye. dla ktorych Trybunał ten ater Decret ferowat, o ktorego by Informacyą Pars injuriata instaret. Atak Izba Pierzchtarska miałaby wszytek czas do ratisfikowania albo odmienienia ieże

li by

ieżeliby potrzeba Dekretow Trybunalskich miawszy lumen należyte
z dwoch Deputatow Pars laesa wszelką Satisfakcyą, Sprawiedliwo
integritatem a w naywiększa Repleta Zupełnością powagi per
Supremam która Jey należy Justitiam, a przy tym ta etąd emana
bit utilitas, że w Trybunale rigor Sprawiedliwości exactissimè obser
wowany będzie; Bo widząc że instantum Jego Dekreta będą miały
Validitatem, inquantum ie Sigillum Regni legitimabit. Będą się
Deputati Trybunalscy Starali pro gloria tanti Subsellij żeby w Sen
tencyach Swoich nie dali żadney obligacyi ad censuram Repliey.
Notandum że ta moia propozycya Subsistere by nie mogła iuż
ta forma presentem Seymowania Naszego bo gdyby Dekreta Try
bunalskie odsyłano na Sejm, po Naszemu się odprawuiący, a oso
bliwie periculo zerwania podległy nie było by nigdy końca w za
dney Sprawie. Ale że wszystkie Sposoby które podaią ad prospe
Regimen zakładam in perpetuo et Stabili Consiliorum modo
Snadno się przy trwałym y nie ustaiącym rządzie y Sprawiedliwo
ści attendencya pomieścić. Dla zachowania zaś dobrego porządku
w Królestwie na trzy Prowincye podzielonym życzyłbym żeby ka
żda z osobna miała Swoy Trybunał, iako to: Wielkopolski w
Piotrkowie Małopolski w Lublinie, a Litewski w Wilnie; przez
co farrago Spraw podzielona, będzie mogła daleko prędzey y Snadniey
expedirì. Druga circumstancya Sprawiedliwych Sądow iest Integ
gritas Sędziow. Wiem że temu dawno provisum przez kary po
stanowione, zarówno na Corrumpuiących iako y na Skorrumpowa
nych. Ale nie dosyć na tym bo który może investigare co kto da
komu, albo co kto weźmie od kogo trudno w tym o Świadkow, aby ko
go nimi skonwinkować. Trzeba na Korruptora innego zazycia po
sobu, żeby ieżeli w zachcie dać Deputatowi na Korrupcyą nie był pewien
że Sobie kupi za nią favorabilem Jego Sentencyą. Bo któryby dla wą
tpliwego Sprawy wygrania chciał by prostituere nadaremnie to

czym sobie chce więc y ubespieczyc Sędziego. Żeby tedy Korruptor był
zawsze in hac perplexitate, trzeba by postanowić żeby Deputati pu
blici ore nie dawali Sentencyi albo na Piśmie, tak żeby ex Colle
gio Iudiciali ieden drugiego Sentencyi nie wiedział. Wszyscy nie trze
ba że przy takim zataieniu Sędzia na żaden respekt oglądać się
nie będzie gdy nikt nie będzie wiedział co myśli, gdy duntaxat Samego
Sumnienia et recti Iudicij według Szczerey Samey Opinij zdania swo
ie proferet. Że zebrane na piśmie Sentencye nie wiedząc która
czyia niech by Marszałek Trybunalski, albo Pisarz Dekretowy czy
tał y według zwyczaiu, per pluralitatem Votorum niech by Dekret
był ferowany. Jeżeli Corruptor złym wszystkim będzie tak nieroz
sądny, że takie dar Korrupcyą, nie wiedząc na co mu się przyda
a Corruptus tak bezbożny że ią weźmie, to przynaymniey choć
osrutna Corrumpentem, ale nie maiąc świadka przy daniu swoiey
Sentencyi, żadna go Konsyderacya ani respekt ligabit, aby Sprawiedliwey
mógł dać Sprawiedliwey, y choć krzywdę uczyni temu od którego
weźmie co, może tey nie uczynić Sprawiedliwie która ma słu
szność po Sobie Co zaś u nas do Korrupcyi iey naybardziey skłania,
to Indigencya Deputatow, bo nie maiąc żadnego ex Erario publico
Subsidium, nie dziw że za prace y Koszta swoie starania w Korrupcy
ach Nadgrody. I iako Poddany ma swoie powinności przeciwko
Zwierzchności sobie przełożoney; tak każda Zwierzchność ma także
swoie przeciwko Poddanemu, a między innemi ż nayprzyzwoi
ciey sza, czynić mu Sprawiedliwość która powinnaby administro
wi gratis, Co bydź nie może ieżeli Rzplta Deputatowi in ministerio
tam gravi et importanti Służącemu Publica utilitati non pro
videbit Sustentacyą Sufficientem Przeto Circumstancya do Spra
wiedliwych Sądow należąca iest, żeby iako Minister Status y każdy
Functyą publiczną odprawuiący, tak osobliwie Sędzia miał szczery talenta

tak

tale złączone, że ieden bez drugiego nic nie waży. Trzeba żeby miał Capacitatem nie tylko przez naturalny rozsądek, ale y nabytą Erudycyą Juris Communis. Praw Cywilnych y Formalitatum Procesów Jurydycznych, a przytym fidelitatem y Sumnienie incorrupte nie winności. Mało na tym trzeba żeby był Stateczny y nieporuszony żadnym respektem żadną konsyderacyą przyiaźni albo zawziętości amici et inimici discrimine sublato. Dla czego w Areopagu w nowy Sądzono aby żadne Objectum Sędziego nie uwiodło. Do tey doskonałości przydaią applikacyą aby przez iakie niedozor albo niedbalstwo Sprawiedliwość y na moment in cursu ordinario nie tamowała. Te cztry ostatnie Talenta Sposobności Sama naturalna do wszelkich Cnot Narodu Naszego może w sitv prodacere ale w do Erudycyi, ta się znami nie rodzi trzeba do nabycia Jey nauki y Experyencyi. Co do Nauki przyznaią że iakie żydy Sput Szkolnych Theologicznych mogą się rodzić Herezyey nie potrzebnych czysto dysput o Wierze, rożne błędy tak ex Scientia Juridica wszystkie wybryki Prawne; Ignoti nulla cupido. Ale chciałbym, żeby Sam Kandor Starożytności enoty był in omni sua puritate według tworego sądzę więcey bym się spodziewał Sprawiedliwości. Ale że multum interest, utrum peccare quis nolit aut nesciat, y że tego bez erudycyi distinguere nie podobna trzeba in Casuto Nostro będąc Universalis, trzeba żeby Sędzia nie błądził, ani z złey woli ani z złey wiadomości. W innych krayach Ludzie całe życie trawią na nauce Jurisprudencyi u Nas zda się że to Scientia infusa, inszey Szkoły do tey nauki nie maią tylko Kancellarya a przecię widzieć to rożnica umieć Dekret napisać a wiedzieć iakie go według Sprawiedliwości formować. Co zaś osobliwie Gardzenie incapacitatem tak w tey Jurisdykcyi iako y w innych Politycznych potrzebnych in genere bez Stanu, to że żadney dystynkcyi nie maią w konsyliach y processach rozmaitych. J. tak do żadney się doskonale nie applikuią.

iemy ba się wszystkich z młodu zaraz generalnie chwytamy z tą prą
tumpcyą aby excellere tam in Sago quam in Toga. Bywamy na
Seymach na Seymikach na Trybunałach, na Kampaniach u Dworu
y gdy wszytko razem ampletimur, nie solide nie trzymamy, ale
nie odrzucając przez tę dygressyą od Materyi Trybunału: Uważ
my rzeczi Ziemianin Ekonomij Domowey pilnuiący albo iako
passim się dzieie Towarzysz Woyny służący na Funkcyą Depu
tacką obrany: może mieć notitiam należytą Praw y Processow
Jurisdyczuych, bez których iakim Sumnieniem może kto bydź Sędzią.
W Porządych Państwach u nawet co Ich zowią Satrapa, co po
wiatach Chłopow ex prima Instantia sądzą, nie mogą tey Jurisdy
kcyi exercere, ani w naymnieyszey Sprawie Decretu formować, podług
nie będą in Jure licentiati Nie tylko tedy nie podobna bez nale
żytey nauki stanąć się y bydź iako każdy Sędzia powinien Juris con-
sultus, ale ani nawet ex praxi można nabydź w tak potrzebney nau
ce experyencyi która by iako kolwiek supplere nie umieiętność.
Co rok bowiem inszych Deputatow na Trybunał obieramy, takie zaś
inconvenienige, nie trzeba ich wyrzucać, same się przed oczy wy
stawuią, a sama ratio dictat, żeby temu obwiare Statuendo żeby
Deputaci Trybunalscy byli perpetui. Bo gdy ta fundacya będzie sta
bilis przy honorze, y pitracie należytey każdy się z młodu będzie
applikował ad illam capacitatem którą requirit Dignitas Judicij
y administracye Sprawiedliwości. Continua przy tym Praxis
formabit Sędziów Subjecta do tak potrzebney nauki z tego pilnym
mogł by bydź Gradus Deputatowi Trybunalskiemu do Senatu gdzie
należałoby zasiadać cum perfecta Praw Notitia y z nabytą iuż ex
peryencyą tego co należy do administracyi Sprawiedliwości. Tu
kto widzi że ta perpetua Dictatura mogła by bydź prejudicio
sa ob Nimiam Auctoritatem. Prawda gdyby Trybunał został

in eo

in eo Statu w teraz iest, ale ieżeli iako życzą nie będzie ulaimce appellationis to iest ieżeli Rzplta reservabit y sobie Rzeczą examen legitimandi Delere ta Trybunalskie, nie widzę żadnego ztąd periculum, kiedy tym sposobem ta chce perpetua Deputatow Trybunalskich authoritas nie derabitur. Rzecze ieszcze kto że tasz była przedtym forma Judiciorum kiedy Krolowie sami na Sądach zasiadali, y takowe Judicia z Krolem były ambulatoria, aze wszytek swiat czas cum sumebat administratio sprawiedliwosci tak dalece że Krolowie nie mogli vacare negotiis Publicis, przeto a Trybunału naszy pita. A za tym toż by inconveniens sequeretur z tey ktorą czyni Propozycyi: Zgadzam się na to gdy by całe Trybunału iako na ten czas nie było, y gdy by prosto z Grodow szła appellacya do Rzpltey, nie wystarczył by ich czas pewnie do sądzenia wszytkich Spraw, ale supponendo że Delerea Trybunalskie będą z wielką deliberacyą y Sprawiedliwoscią seruowane według tego ktorego życzą postanowienia, nie będą zatym czytey potrzebowały Sprawy y nie wiele czasu wezmie examen takich Deleretow, aby ie przyciśnieniem Sigilli Regni validare, Z tąd zaraz kiedy trzech Prowincyi Sprawy między trzech Pieczętarzow będą podzielone Nie wchodzę na ostatek in Correctionem Trybunału, bo przeciw ią vitio Gentis mea, zem się Jurisprudencyi nie uczył, zostawuię to lepiey się na tym znaiącym. Wiem że dawno ta Materya agitatur, iako temu poradzić, żeby Sprawy zbierzywdą Litigantium a z pożytkiem tylko Juristow zwłoczone prędzey się sądziły żeby wszytkie dyfugia prawne y wybiegi Jurydyczne abolere, żeby zadnych zawodow nie mieli ci, ktorzy sistunt Justitiam. Nowem co iest periment, żeby nie odkładali, bo są tales casus że iednoz to nieczynienie całe Sprawiedliwosci, co iey nieczynić oportune et in instanti. Ieżeli we wszystkich wystąpieniach zawodzi chmnienie

agendi recte qui prerogat horam; Dopiero w Sądach ten Autor ukrzy wdzięczenau Sprawiedliwość czynii odrutauza. Czemu zabiegaiąc sz Selecti et in Jure experti Za ktorych radą może Replta postanowić raz na zawsze iako Codicem Justiniani, albo adinstar Bullae Aureae Imperij Statut zebrany, tak z dawnych Praw iako y Constytucyi ktore się tu podaią ad formandum Gubernij Regimen in omni prosperitate perenne.

POLICIES

Policies iest anima Vitalis wszystkich Spraw in Gubernio Królestwa przeto do tego wszystkiego co się tu antecedenter wyraziło, ad formandum Corpus solidum Repltey trzeba przydać Duszę. Ta zaś Dusza nie iest nic innego tylko dobry porządek wszak pospolicie mowiemy Ordo anima rerum.

Wystawuie nam Status Nester in Corpore Repltey Krola iako Głowę ktora myśli powinna o dobrym Rządzie y o Konserwacyi całego Ciała, powinna zabiegać przezornością swoią co mu służyć może, prowadzić przykładną applikacyą do tego co mu może bydź nay bardziey Salutare, y utrzymać samą praktyką co iest do naśladowania godnego Quid quid Principes faciunt precipere videntur. Wystawuie Senat iako Piersi, aby Synowie Oyczyzny wyssali z nich, co może bydź Dobru pospolitemu nayporzyteczniejszego; za ktorymi Oyczyzna powinna bydź iako za wałem Praw y Swobod Swoich bespieczna, y że tak szczelę, żeby w tych piersiach Wolność miała wolne respirium. Wystawuie Ministeria Status iako Ręce, do ktorego wszystka Negotiorum circulacya powinna concentrari, w nim wszystka Miłość Oyczyzny comprehendi. I iako Pars Sensibilissima tego Ciała powinna czuć nayżywiey wszystkie Oyczyzny dolegliwości. Wystawuie Equestrem Ordinem iako nogi, ktorych Kooperacya tak w Obronie Oyczyzny iako y w Exekucyi Praw y we wszystkich alegatach Dobru Pospolitemu

mu

mu potrzebnych powinna bydz Skuteczna. Wystawuie na ostatek Plecy os iako Nogi: na ktorych się Oyczyzna wspiera y ktoremi rownie stać powinna. Wta wszystkie członki Ciała Naszego Polityczn[e]go. że zeli chcemy wlać Duszę, y ieżeli ta Duysa iest dobry porządek, ktory że iednoczyć powinien, aby wszystkie społecznie conspirant do iednego Konca Salutis Publicæ trzeba zeby ten Porządek miał iako Duszą trzy facultates, ad animandum, to iest: Wolą Pamięć y rozum. Co do pierwszey trzebaby każdemu pamiętać że Si habere nemo potest quid quid vult, illud potest nolle quod non habet. In Statu Monarchico wola dobrego porządku nieznosi owszem go utwierdza bo co ieden chce y we dług tego rozkaze wszyscy temu posłuszni, y tak iedna wola we wszystkich Stanie się universalna. U nas non item: bo w Rzpltey wolney é converso wola rozmaita, albo pospolicie nie Skuteczna, trzesto quid modo voverat, edit gdzie wszyscy rozkazuią a nikt nie słucha. Trzeba tedy ieżeli zeby z dobrego porządku pochodziła, ieżeli chcemy zeby mogła wszystkie części a każda według swey naturalney siły dirigere y prowadzić Nas iako powinna ad Terminum Dobra Pospolitego aby iako wszystkie motus Ciała Ludzkiego idą zgodnie za ordynacyą woli tak zeby y nasze szczęśliwe progressus szły za manuductiją Jey byle Dobrze zordynowaney. Co się stanie kiedy non ductu samey tylko Wolności postępować sobie będziemy. Ta iako bystra rozumi, że się: dnosz to, chcieć się do dobrego porządku przywieść, co latasz na nię pęta tak wysoko bicia co niechce aby się w wlocie Jey tamowało: tak dissoluta ze żadnego ięzaru nie cierpi Daie się prawda obaczyć Prawami ale Ich Scriste obserwować ma sobie za Subiectiją Jeżeli tedy chcemy zeby wszym dobrym zamysły Nasze były Stateczne trzeba wielkiey uczynić dystynkcyą między wolą y Wolnością, aby nie co tylko chcieć to nam Wolno. To iest zeby Wolność była taka iako należy zbawienna y pożyteczna trzeba zeby się dała dobrey y porządney Woli powodować zeby wolą ieszcze ta nie sama wolność dirigat ductu Impetuu swoich Naturalnych, trzeba zeby przeważyć motivum agat Cumnienie to iest ieżeli to co chcę zgadza się z Samą wolą Bożą z Przykazaniem Jego Wiarą Swiętą y Miłością Bliźniego. Drugie to chcieć zawsze co prawo

kaze, ktore zadna wola Nasza znosić nie powinna ani mu bydz przeciwna, Trzecie Dobro Pospolite aby Nas desideria Nasze nie uwodziły za prywatnym Interessem, albo quocunq Tytułu Słusznym Oyczyznie Te trzy motiva iakie zadna prerogativa Wolnosci przestąpić niemoze tak maiąc ie zawsze przed oczyma y umysłi, Wola nasza będąc dobrym porządkiem pomiarkowana, będzie nie omylnie Słuszna przez Samą oczym osobliwie Wolności Naszey. Swiadectwem tego dwie Ludzkie choroby Jedna w ciele ktorey samą wolą moią chorym naybardziey chciał nie uleczę; Czemu? bo naturą Ciała mego podległego chorobie nie mogę dispunere, ani to iest w moiey mocy. Jest druga choroba na Duszy Grzechem zarażoney, ą Suppicit ulaczyć bym chciał, y nie trzeba inszego Lekarstwa, tylko samey własney Woli moiey do uleczenia Czemu? bo mam wolność ą wolą moią do dobrego Końca dirigere. Tymże sposobem wola nasza w dobrym przedsięwzięciu będąc prerogatywą Wolności naszey poparta uleczy wszytkie Symptomata Statu, tym samym kiedy ie szczerze zechce uleczyć. Druga Faultas Duszy iako y dobrego porządku iest pamięć. I ta Nam ustawicznie wystawiać powinna we wszytkich sprawach Naszych Oyczyznę, Prawa, Wolności, Swobody y Fortuny Nasze, Przykłady Antecessorow et gratam Posteritatis Powinniśmy y na Samych Siebie pamiętać, w iakiey my się kondycyi porodzili, na co poświęcili, zgoła do iakiey powinności obligamur. A naybardziey pamiętać powinniśmy na Fatalną ex peryeneya, iakośmy do tych czas przez nasz nierząd ginęli, Svavis est Laborum preteritorum memoria. Na to wszytko pamiętaiąc Zapomnijmy abusus nieograniczoney Wolności, niepomiarkowaney ambicyi nie nasyconey chciwości, nie abtagowaney zawziętości y niedbałego obroto Dobra Pospolitego starania Zapomnijmy przy tym Stanych zwyczaiow prochlupacyi ktore wszytkie Narody skrzaiansłie porzuciły iako nie służące biegłemu in omni arte re

gnanti

Regnandi Wielkiwi teraźnieyszemu y literemi nikomu tylko Sobieskim Szkodzić możemy, convicti tą Prawdą że Mundi Naturam totius atas tempora cuncta mutat et vertere cogit. Trzecia Fakultas Duszy iest Rozum, ktory w piwszym tak iako w dobrym porządku powinien manifestari. Trzeba mi się gdzie powiedzieć że in tam confuso regimine przy tak dzielnym nieządzie iako iest u Nas y przy ustawicznym zamięszaniu rozsądek y uwaga pomieścić się nie mogą. Świadectwem tego gdy naymędrszych Statystów Rady sine Politice y dobrego porządku obracaią się in tumultuosa Conversacula. Naybitnieysze Woyska to Kupy swywolne sine disciplina milicari, ktora porządek utrzymuie. Naysprawiedliwsze Trybunały in vana oracula sine formalitatibus furis. Nayto statnieysze Skarby albo w nie potrzebne depercita iezeli ich porządna Oeconomia in bonum usum non administrabit, albo wszechdziwą rozrutność, iezeli dobry porządek w Dystrybucyi nie zachowa. Applikacya nawet nayw[illegible]ksza y Staranie około Dobra pospolitego w daremną pracą. Wszystkie Zwierzchności bez tego Porządku albo żadney cokolwiek władzy nie maią albo się w Tyrannią obracaią, iako y wszelkie Poddaństwa albo się staią ciężkie manupicia, albo Rebellizanta mi gdyż gdzie nie masz porządku żadney nie może bydź w niczym moderacyi bez ktorey wszystkie extrema iawne za sobą pociągaią niebezpieczeństwa, Omne nimium vertitur in vitium bo y naywiększa Cnota rozumem miarą y dobrym porządkiem niepomierkowana pospolicie degenerat w iakąś wadę iako to Męstwo y powaga in temeritatem, Generositas in prodigalitatem, Sprawiedliwość in Severitatem Clementia w niesprawiedliwość, Szczerość w Prostotę umiętność w Prancerstwo, Sława w Pychę Sama nawet Pietas w Superstycyą; A zatym bez dobrego Porządku przy nayuczkszych doskonałościach każdy błądzić może iako Dusza bez rozumu Dla tego wszystkich Praw Instytucya wszystkich Magistratow Officia

y kazdego Ministerium funkcyą, aby utrzymał dobry porządek kto-
rym pretium czyni wszelkich dla Dobra Pospolitego Transakcyi y kazdego
dobrego postanowienia tak per debitam od kogo należy Zwierzchno
ści przełożony Subordinationem jako per rigidam wszystkich Urzę-
dow obligationem zeby nie tylko kazdego iako go charakter y fun-
kcyą osadzi zawsze na Swym miejscu to iest w swey powinności
znaleść, ale oraz zeby nemo immittat falcem in alienam messem
bo ieżeli kto na kogoś z Swey powinności wykroczy, albo w ur-
dzą wdawać się będzie pewny za sobą nieżąd pociągnie na co się
bowiem przyda zeby Żołnierz chciał bydź dobrym Teologiem
Sędzia dobrym Rycerzą albo Statystą dobrym Astrologiem. We-
zmy w reflexyą Structurę całego świata iaką Politicem Bog Stwo-
rzyciel wszechmocności swoiey w przyrodzeniu kazdego Stworzenia
postanowił, co za porządek in motu Planet, in productione exu-
cum, in unicordantia Elementow in cursu ordinario przeciw
czasu Roku, in operationibus natury, wszystko tym stoi y pe-
rennet, kazde by naymnieysze Zwierzątko obiawia nam porządek
nieogarnioney Opatrzności Bożkiey, między nawet nierozu-
mnemi Zwierzętami Instynkt naturalny porządek et Politiam
utrzymuie w tym co do Jich Konserwacyi należy Przeyrzymy
się także we wszystkich Zakonach wolno się po naszemu rządz
cych Im które większą Wolność maią tym ią większym po-
rządkiem utrzymuią. Ten wiąże Stany wszędzie, ten miastami
kondycye aby się iedna nad drugą z krzywdą publiczną nie wyno-
siła, ten kazdemu provident Securitatem, ten kazdego Stringit
do Swoiey powinności ten wszystkie exorbitancye tamuie przy
Jego obserwancyi y należytym zachowaniu possidemus o co-
ko naybardziey w życiu Staramy. On nas do chronu prowadzi
ktorego się tym godnieyszemi Staiemy kiedy go gradatim et per
bene ordinatam viam meritorum nabywamy ex Fortuny na
sze in immensum cumulat, ktorych przy porządku iako acqui-

zycya

Życya Snadnieyssza tak y konserwacya bespieczniejssza On na
wet y zdrowiu pomaga które zwyczaynie periclitatur gdy kto
vita [illegible] Przy porządku [illegible] wszystko ginie. Omnes autem Philosophi y ex tradycyi
szey Postanowienia nayleposze. zadnego Status nie maią
wszytkie zgoła generalnie vitia gotuią. Przełożywszy ne
cessitatem indispensabilem dobrego porządku, nilwiłodzy
in particulari iako go w każdey rzeczy zosobna postanowić
bo byle forma Gubernij taka była iako icy życzą snadno do
niego przyidziemy bylesmy wprzod znieśli wszytko co nam
do niego drogę tamuie. et do tego poda nam sposoby ustata
inszych Panstw Praxis w których oczywiście widziemy
co sama Politica y dobry porządek sprawuie. Gdzie zaszeza tam
gdzie nie ztłumiona wolność z dobrym porządkiem się zgadza
ale owszem gdzie się przez ten sam iedyny porządek utrzymuie.
Nie tak iako u nas gdzie rozumiemy że nierządem stoi, y że
im coraz większy nierząd tym większa wolność, prawda że nie
może bydź in supremi gradu, iako to czynić się komu
podoba gdy by to tylko mogł bespiecznie żyć na swych
Imieniach cum solo independenti od nikogo beneplacito.

Co by bowiem było szczęśliwszego iako żeby każdy Ziemia
nin był sobie Panem wielowładnym proporcionate do kon
dycyi swoiey y gdy by można retrogredi do pierwszego wie
ku gdzie ile było Familij tyle Imperia. y gdzie wszyscy
Principes nullo Superiore sua sibi lege fidem rectumq colebant
ale Wolność in communi Societate nie porządkiem authori
zuiąca wza inszą konsequencyą za sobą pociąga, iezeli nie
ta że nie chce bydź żadnemu dobremu Porządkowi podległym

stale się niewolnikiem y Poddanym tyle Panow, ile iest Passyi ktore w Ludziach dominantur.

ELEKCJI KROLOW

Jezeli kiedy konsyderowac Rzplta, mozemy w zupełney swey całości to sub tempus Interregni, kiedy obiera sobie Pana aby nadnim authoritate Praw panowała, tak dalece ze się smiele mowic może Tanetum est hoc Regnum, quod Regibus imperat ipsis A zatym tak wielka Rzplta Nasza Majestas, czy niegodnasz od Pas. Sanych wyborego respektu; tak wielkie zaprawde iedyne w całym Swiecie Narodu Naszego privilegium, czy niegodnasz pilnieyszego w utrzymaniu się przy nim starania, y tak wielkia godnosc prerogatywa czy niegodnasz aby się iako nayostrzeyey intaminatam konserwowac. A przecz ieżeli kiedy to w tenczas naybardziey wyraźnie się podaiemy niebespieczeństwa. Zda się bydź sub tempus Interregni przy wszystkich siłach swoich, bo naywięksey wtenczas mamy dubgwa, w ktorey im się bardziey wyscielaj, tym więcey słabieie. Jako ten ktoremu in Phrenesi zda się że mocniey szy niż przy nayleposzym zdrowiu, lubo takie Paroxyzm konczy się Zwyczaynie konicem samego życia. Kiedy się przyparzuią wszystkim cyrkumstanciom Elekcyi Krolow Naszych wystawia mi się Leszka wtorego o koronę dontorniszego. O ktorey Historya Nasza Polska świadczy. Co za sposob przed się wziąć Przodkowie Nasi na obranie Krola nie mogąc się inaczey zgodzic między sobą. Wystawili Koronę y na niey Beto z Koroną do ktorey miano biegac w zawody, y kto by był do tey mety przedzey przybiegł ten miał bydz Krolem proklamowany. Leszko wtory stał się nayrączeyszym przez fortel bowiem nieznacznie po drodze kilka po ktorych ubiegaiący się szwankowali, sam takąż szybkością uprzedził wszystkich. Ja tak sobie myslę, co się in barbare na ten czas samo działo, to u nas dotąd practicatur. Jak prędko bowiem ostatnie

stono Interregnum wystawuie Rzpltey koronę Krolestwa swego na tele
wszystkim całego Swiata Pretendentom, przypuszcza do tych zawo
dow naybieglyeyszych Gonicow, a raczey sama do tego celu iak do osta
tniego Terminu swego biezy, to iezeli ia kiedy fatalny Konieć czeka
to a modo imprætractabili obierania Krolow Swoich, przez ktory poda
ie się w oczywiste niebezpieczenstwo, otwieraiąc zrzoda y sciągaiąc dro
gi przeciw wszelkiey rozsądney Polityce ad omnia genera Stra
tagemmata, tak ze tandem przez nie wolnosć y Oyczyzna nieby
dą mogły wyść pewnego Szwanku. Ta iest naycięższa nieszczęśli
wość ze lubo doswiadczany przez tak czestą experyencyą, iakie
na nas zewsząd zasadzki, bynaymniey ich się nie strzezemy. Uwiad
my przez iakie to powaby Postawie cudzoziemscy nas łowią, y przez
iakie ponęty nas łudzą. Jedni zalecaią Swego Kandydata z wielkie
go urodzenia zem Dom jego iest Propago Regum, ze per tot gonera
tiones ta Familia tyle Krolow rachuie. My nie reflektuiąc ieżeli
taki Kandydat z przyrodzenia pełen ambicyi Statui Nostro niebe
spieczney, ze przyuczony Prawa dawac nie przyimowac, chwytaiąc
się go iako expertum in arte Regnandi, y iako by Korona Nasza
potrzebowała Illustracyi zasnoscią wielkiego Imienia. Zalecaią
drudzy ze Jch Kandydat bogaty ze ma niezliczone Skarby My nie
uważaiąc ze tych dostatkow na własne Interessa swoie zażyie
y na szkodliwe Korrupcye, mowiemy zwyczaynie takiego nam trze
ba Krola, bo będzie miał co rozdawac. Zalecaią Insi ze Jch Kando
dat ma Swoie Dziedziczne Państwa Woyska liczne, Kolligacye
Wielkie z Postronnemi; My nie mysląc o tym ze tym Spadkiem moze
Nas tą Potencyą swoią oppremere, płonno spodziewamy się ze nas
będzie miał czym bronić. I tak ultro sami w sidła wpadamy
co na nas zastawuią, y tak pięknemi pozorami zwyczaynie decipi
mur. Jak bysmy nie wiedzieli ze do Tronu Naszego nie nam po kro
ni Dzielnym, ktoryby chciał despotice panowac, ani pożytnym ktoo
remu bysmy się oprzec nie mogli, ani bogatym ktoryby nas Korrupo

ami batamuit. Nie nam po Jego dostatkach byle obfitował we cnoty y znich miał iale naywiększą Stawę. Rex Virtutum ipse est Rex gloria. A ieżeli się kto pyta z Kościołem quis est iste Rex Gloriæ? Odpowiadam nie Achab gwałtem Winnicę Nabeta wydzierający, nie iako Salomon Niewiescinich, nie Roboam opressor Poddanych, nie Jeroboam Wiary y Prawa Boskiey depcący, nie Nabuchodonozor za Boszka się maiący, y homagia nie należyte wyciągaiący, ale taki coby mogł o sobie mowić bespiecznie z Jobem: Niech mi kto zarzuci iż adversum me Terra mea clamat, et cum ipsa sulci Ejus deflent, vel si animam Agricolarum Ejus afflixi. Taki ktoryby w sobie ziednoczył Majestatem Imperij z Pokorą Chrześciańską żeby miarkował nayuyższą władzę z Posłuszeństwem Bogu y przykazaniom Jego, żeby zgadzał praceden tiam Gubernij z Wiarą. Maxymy Polityczne z Ewangelicznemi, żeby Studził Sprawiedliwość per mansuetudinem, świadczył tarkawość sine discrimine Prawa: żeby się hamował cum moderatione in prosperitate, a znosił adversitatem cum fortitudine animi. Taki iescze ktoryby vzbroiony Cnotami Chrześciańskiemi, stał się invulnerabilis contra tela bijących na niego Passyi żeby go żadna zwyciężyć nie mogła, y aby był godzien innym panować żeby sam sobą władnąć umiał: Maxima Annibalis Victoria de ipso Annibale fuisset. Taki ktoryby per amorem Boni Publici et rectam notitiam veri nie dawał żadnego do siebie przystępu Podchlebstwie Obłudzie Pantoflowie, za ktoremi Kayzarskie Majestaty się w zaćmieniu iak Słońce za obłokiem. Taki zgoła ktoryby był terror hostium amor Populi et Pater Patriæ y ktoryby przykładem swoim vczył magis docendo quam iubendo, et magis monendo quam minando. Pamiętamy na to że Bog daie Królow iednych in furore suo drugich in amore; iednych na kare drugich w nadgrodę. Jedni są vltores Jego S. Sprawiedliwości Drudzy dispensatores Jego Dobrodzieystw iedni secundum iram drudzy secundum cor Ejus. Podaie nam Opatrzność Boska z dworiaką Speciem: Nam obiemu sobie należy wszelką

mamy

mamy wolną Elekcyą, jeżeli poydziemy za prywatnym tylko Interessem za respektem za Korrupcyą albo za niepomiarkowaną wolnością da Nam Pan Bog Krola ale zagniewany, ten, ktory conregit in die ire Sue Reges, Jeżeli zaś za Interessem wiary Swiętey, Oyczyzny y Dobra Pospolitego: Da nam Pan Bog Krola ale łaskawy, o ktorym się będzie mogło mowić: Domine in virtute tua lętabitur Rex, quoniam praeveniisti eum in benedictionibus. Żebysmy tedy mogli się tego Skutecznie spodziewać trzeba się każdemu dobrze examinowac in dando Suffragio y wystawić sobie na cylu tego wczesnie Kandydata, ktorego nay doskonalszą cnoty przeniosą a nie zjeżdżać się po Naszemu z Kreskami na Elekcyą iako na targ, y dalęc że często temu, ktorego ani znamy ani smy widzieli; anismy nawet o nim przedtym słyszeli: Sądzimy o Jego godności iako caecus de colore. Albo często trafia się że żadnego pro objecto nie maiąc Kandydata idziemy za łodzią wichrem gdzie Nas popędzi: Ignoranti quem portum petat nullus Suus ventus est: Strzeżmy sobie lepiey & nayzazdrośniey wolnego Narodu prerogatywy nad ktorą nie może bydź wyższa, iako za obieraiąc sobie Pana z Subiekcya Stać się Electorem z Electora mogąc się spodziewać bydź y Krolami. Co może bydź godniejszego do zachęcenia Nas abysmy się przy tak nieograniczonym prawie utrzymać mogli ktore insze Panstwa strzegą nas iako go inviolabiliter utwierdzić, abysmy kiedy per Interregnum nowego Krola nabywaiąc, starego się Krolestwa nie pozbyli, nie dufaiąc temu co się pospolicie mowi że Reges mortales Respublica Immortalis. Na pierwszy ogłos walącą Polskiey Korony w ktorym Potentacie albo obcym Xiążęciu nie dziwi się ambicya Stara się o nią. Że wszystkich tedy Stron świata zbiérają się Kandydaci aby poyść między sobą na wyścigi, Każdy swoią Partyą formuie y tam gdzie nayściślejsza unio animorum inter Cives naypotrzebnieysza na niezliczone nas rozrywaią factye. Mało na tym tych wszystkich Potentatow przeciwne między sobą

Interessa dzielą sensus nostros każdy więzącemu się do swego kandydata pre stanie bydź Polakiem, y stanie się nie tylko osoby Jego kreatury, ale Fautorem y Promotorem tego, co mu może iakie uczynić Emolumentum chociby z nayuiększey Oyczyzny szkody. I tak in Campo Electorali nie tu w Polu Marsowym pewne centrum zbiegaiących się cudzych Interessow Pytam się przy tym iaka może bydź Civium przy takiey dyspozycyi zgoda y iako bez zgody libera, a dopiero sz nemine contradicente Elekcya Niech każdy prosty, rozsądny uważy iakie z tąd slyszye a z nich zaszarzenia po tym y nie wyliczone dyssensye y zawziętosci? Tak snadna przy tym obłudzya do obrania dwoch Krolow miasto iednego, cum quanto na ostatek Oyczyzny discrimine. Z tego Monstrum o dwoch głowach generantur owe Wojny Domowe, w których to Patrem Patrie perimunt, natorsq Parentes. Trzeba się zdnak wszystkim zgodzić na iednego, lubo rzadko między tylką Ludźi iednakowa opinia w materyi nawet samą Jey własnością decidowaney; Smierć naprzykład drzy tkim naturalnie przykra, a przecię świadczy że była terribilis Licaroni Desiderabilis Catoni Indifferens Sokratu. Tak diversitas & Fallacitas zmysłow naszych wydaie się, kiedy choremu nayleysza potrawa obrzy dła, a zdrowemu y głodnemu prosty chleb smakuie, y ouszem quod alijs cibus est, alijs sit acre venenum. Stąd iest takich co rozumieią że się leczą tym czym się truią. Rożnią nas temperamenta Kom plexyi, rożnią inwidye, rożnią Interessa rozmaite, rożnią nawet Antypatye naturalne tak dalece że w kazdey niemal okoliczności, ieden się cieszy a drugi się smuci, co iednemu iest pożytkiem to drugiemu szkodą. A co nayprzykrzeysza ze pospolicie taki iest nieszczęsny Człowiek ze się nawet sam z sobą niezgadza, quod petijt spernit, repetit quod nuper amisit. Kto by rzekł naprzykład ze tak wielki Tyran Nero kochaią Ludzką nienasycony, miłością tym cieszące będąc podpisuiąc na życie iednego Winowaycy Decret, z narzekaniem mowił: Vtinam non nossem Literas. Doznaiemy nawet y tego ze często sami przeciwko sobie opinamur tam gdzie idzie o Interes wrzecznego szczęścia iako y doczes

nego

snego Ślubnicyst będąc ist za tym w Duszy y zdrowiu nayzemu Szkody y tyle
czego się nie godziło to tego bardziey pragniemy Nemur in vitium cupi
musq; negata. Tu zdnak na Elekcyi Krolow naszych powszechna zgoda Ca
giż tego zebym się z inszemi zgadzał lubo nie mogę sam z Sobą Samym.
Amor proprius opinij y zdania mego uwodzi mi wolność go popiera
Interes prywatny potwierdza, lubo samo sumnienie Rozum y Dobro R
spolite resistit. Podatem sposob iako na Publicznych Radach wszytkie Ma
tenye Sine discrimine Seymu mogą resolwi nemine contradiente Kiedy ta
materya mieysca mieć niebędzie na ktorą zaydzie Kontradykcya. Ten spo
sob na Elekcyi nie służy, bo gdyby na wszytkich Kandydatow była iaka
a
Oppozycya y gdyby eo ipso byli a Suffragio relegati zaden by Krol albo
niestanął, albo Stanąć niemogł nemine contradiente. A zatym nieza
lecz o to Starać się potrzeba aby per Liberam Electionem dobrego Krola
obrać ale oraz zeby ta libera Electio nie stała się kiedy tak nieprzeloma
ną przeszkodą. Zetandem zadnego obrać nie będziemy mogli. Idę na
przod do obrania dobrego Krola y Suppono Supernaturali casu quam
felicissimum Elekcyi Successum. Coż nas może potkać nayniewczęsli
wszego, iezeli sors padnie na Cudzoziemca. Kto nie przyzna primo
quam periculosum, dostać się w ręce takiemu Panu, ktory albo sam
będąc absolutem albo urodziwszy się in absoluto Dominio imbutus
Monarchicą Gubernij maxymami, miłość ku ojczyźnie nie będąc do
Oyczyzny przywiązany owszem wolnością się brzydzący do zadney
Praw Subjekcyi nieprzyuczony, Zwyczajow naszych nieświadomy Języka
nawet naszego nie umiejący Pytam się co za nadzieię podkładać wstałe
go Krola Panowaniu; Secunde quam ignominiosum Szpecii siebie
samych Stukcięć w obcych Narodach Krola: iako by nibyt w Polszcze
nie było godzien Korony. To samo repugnat Sano Judicio wybrać to za
nayleps ze co nie znam y czego nie widzę. Brzydzimy się cudzemi Oby
czajami chcemy widzieć rzeczach lepszemi niż nasze a insensibiliter przez
Krolow Cudzoziemcow sami się w Cudzoziemcow obracamy przez cudzo
ziemskie Panowanie. Egipcyanie tak byli przywiązani ad cultu

Cyczystych swych Bożkow ze Woyną toczyli z Sąsiadami o to żeby ho ze inszych adorowali: Inde furor vulgi quod Numina vicinorum odit quisq; locales cum soles credat habendos esse Deos, quos ipse colit. Naśladuiąc tego choć Pogańskiego Zwyczaju, trzymaymy się Domestikos Pares et Penates, y nieszukaymy cudzych Idola. Zkąd quam fatale mieć Krola Cudzoziemca nie wątpię ze sacrificabit pewnie interesa swoim własnym y Domu swego, Zwłaszcza iżeli się nie będzie mogł spodziewać, iako nie powinien panować in perpetuate sua, bo ktoż iest tak ślepy ktoby z Dziedzica zawcy niechciał bydź Dziedzicem? A zatym iako nie rzadzy zadnego emolumentum Rzpltey z Pana Cudzoziemca, a owszem nie zliczone et fato nostro doznane detrimenta, mowim zdaniem.

Daie im na zawsze od Tronu Polskiego exkluzyą z tey osobliwie racyi, że ad apparentiam tylko zdamy się Ich wolnemu Obieraniu a w Samey rzeczy szczerze mowiąc zaprzedaiemy się Jm. Ze w tym tylko na Elekcyach Krolow Cudzoziemcow consistit złota Wolność Nasza, ze złotem pospolicie zakupiona Skutkiem często ta maxyma co nie ktorzy maią, że lepiey Cudzoziemca obrać za Krola, aby zagrodzić drogę Szkodliwey inter Cives emulacyi. Prawda że ta reflexya godna uwagi, bo iako każdemu wolny ambitus do Korony mogło by bydź więcey Kandydatow niż Elektorow, a przy tym trudniejsza powszechna zgoda, bez ktorey żadna Elekcya nie może bydź legitima, gdyby każdy konkurrent tyle miał Suffragia ile może mieć adherentow, podzielonych zas nas in tot discordes sensus, quot capita, żaden niechce drugiemu ustąpić, co by mogło za eventus takiey Elekcyi szkodliwe? Ale niech tylko będzie postanowiony dobry raz porządek in modo Electionis taki, żeby się nikt nie mogł Korony ani dokupić ani Jey przez żadne fałszywe dostąpić, nie zaszkodzi żadna emulacya. A nieszkodzi przyzna każdy ze z swoim lepsza sprawa y ze Piasta snadniey

Lattw.

Pacis conventis obrysliu, y trzymai zawsze w zlu, ktory slawy y fortuny swoiey nie za granica, ale in sinu et salute Oyczyzny musi zakladai, iezeli chce bydz szczesliwym. Co zalozywszy pro principali objecto szczesliwey Elekcyi, przystepuie ad modum odprawienia Jey. Salva omni Libertate praticabilem. Pytaiąc się wprzod iezli odprawuiąc Jey według zwyczaiu Naszego może się nazwac libera? Rad: bym żebysmy kiedykolwiek w tym się omamieniu przeyrzeli poznali bysmy iako ten, co nabiwszy sobie imaginacyami głowy że swiatem rządzi, tandem do rozumu przyszedszy uznał ze falsa volupta? et mentis gravissimus error. Kto bowiem iest w tey preoblupacyi, rozumiec się bydz wolnego zdania na Elekcyi Krola, niech się prosze refleksuie bez zadnego zaslepienia na trzy pure Imaginacye, ktore nas ludzą. Pierwsza. iezeli to humanitus podobna zeby in tanta quantitate Suffragiorum zgoda powszechna pomiescic się mogła. a przecie obserwuiąc stricte Prawo trzeba zeby Nemine contradicente Stanela Elekcya; to gdy nie podobna toc inaczey nie może stanąc tylko per vim, y bez zadney uwagi na libenum veto. Tali zas actus nie tylko się nie może nazwac wolną Elekcyą, ale owszem znoszący wszystką wolność, bo sequitur inde ze ta naydelikatnieysza liberi Veto prerogatywa tak wielkie ponoszące prejudicium, Senatui przyidzie ad tantum Vilipendium, ze Jey na wszystkich Publicznych Radach cum debito respectu mocnieyszy nad Nalepszym obserwowac będzie. Swiadectwem tego wszystkie Nasze przeszłe Elekcye ktorych żadna albo rzadka Stanela bez Protestacyi nieważney y nieskuteczney. Druga Imaginacya nie iest ze to Chimerium rozumiec ze ten Kandydat koniecznie będzie Krolem, ktoremu pro libito destynuię moie Suffragium, cum firmo proposito ze na skutek promocyi zawiodę, to moy głos wolny prozny, to nulla Libertas ele-

ciendi to daremna zatym y nie ważna Wolnosci moiey przeswadzywa
gdyz non gaudeo Iure aequalitatis, kiedy ten mię przewazy ktorego
Suffragium stanie się efficax w Nominacyi tego Kandydata co sie
nie Krolem przeciwko woli moiey y oppozycyi. Trzecia Imagi
nacya rozumieć y bydź w tey nieprzelomaney perswazyi ze ten Kan
dydat na ktorego nie pozwalam nie może ullatenus bydź Krolem
dla tego ze mu się nie podoba. Przyznaię, że gdy by to mozna,
tak by bydź powinno, ale gdy by moia Kontradykcya przeciwko
innym Kandydatom zaiw należy miała Valorem, nigdy by za
den Krol nie stanął, a przecię przez gwałt ktorey się dzieie mo
iey oppozycyi et per incompatibilitatem ponieważ ullatenus to
Subsistere nie może żeby ten koniecznie był Krolem ktorego ia
a ten nie był ktorego nie chcę, nie iest y nigdy bydź nie może Lib
ra Electio chyba żeby się Cudem takie Subiectum znalazło co by
było ad plausum Universale Rzpltey, nemine etiapro tych, ktorzy
Ia componunt; co iest impracticabile według naszego Polskiego
przysłowia: że iedzie się nie urodził co by wszystkim dogodził.
Obviando tedy tak oczywistym Inkonwenienyom pochodzącym
ex methodo Elekcyi Krolow naszych et resolvendo hoc proble
ma że albo nigdy żadnego Krola obrać nie będziemy mogli ab
vio iuribus intaminata Libertatis, albo ieżeli go obierzemy, to za
wsze nie tylko z nadwerężeniem Wolnosci, ale et cum periculo utra
ty Iey. Szukaymy sposobow przez takie moderamen, w ktorym
aby każdy mogł in integro zachowac Libertatis sensum w obraniu
Sobie Pana, ale non imperiosum. Przez to go zaś rozumiem bydź
imperiosum kiedy się uporczywie upieram przy moim Kandyda
cie, ktorego drudzy nie chcą, albo kiedy na tego nie pozwalam ktore
go insi eadem qua fruor facultate promovent. A przytym ieżeli
chcemy aby była prawdziwie Vox Libera, niech że nie będzie corrupta et
Partialis

Partialis. Staraymy się osobliwie o to żeby in aequalitate się urodziwszy równa była Potestas in dando Suffragio na Elekcyi, gdzie każdy ma Interess społeczny obrać sobie dobrego Pana, żeby iednego zdanie non prevaleat nad drugiego, żeby Szlachcica o iednym zagonie woln. na Krysha tak była ważna iako naydostatnieyszego. Co wszystko spodziewam się znaleść by się mogło tym, który tu exponuie sposobem: Po obwołanym Interregnum co po tym dawać czas do niepotrzebnych faktyi iżeli na przypatrzenie się in Subjectis nie trzeba ich długo. Szlachta odezwą się sami, nie trzeba na to czasu, aby examinowali to godzien Korony, znamy się dobrze wszyscy ex anteactis, nie idąc do piero zkąd z czego się każdy na ten czas zaleca, zwłaszcza iżeli iako teraz nie będziemy za granicą Szlachtą nie znaiomych y nie słychanych przedtym Kandydatow. Miasto tedy Konwokacyi, która praecedit Elekcyą y gdzie pospolicie Semina dissensionum wszczynaią się niech by Prymas in instanti wydał universały na Seymiki na Elekcyą Kandydatow do Krolestwa aby a tylko mieli campum liberum w Konkurrencyi. o Koronę których merita manifestować się będą per Suffragia Civium. Te Seymiki trzeba żeby były iednego dnia odprawowane po wszystkich generalnie Woiewodztwach żeby nie dać czasu Konkurrentom mięszać Seymiki obiezdzaiąc iden po drugim, iako y Seymikom do powzumienia się przez które miasto zgody przeciwne zdania bardziey się mocnią. Te Seymiki trzeba żeby były unius diei actus, który na to wystarczy, kiedy in szych materyi nie przypuszczaiąc, na samo tylko zebranie Suffragiorum ten dzień będzie dessynowany. Żeby iż zas każdy mogł dare pro libitu et cum omni Libertate na tego na kogo musi będzie naylepiey zdało, expedit żeby te Suffragia były. Skryte et in scripto podane, tym bowiem tylko iednym sposobem Libertas Serenindi Zadny respektem nie uwiedziona, ani żadna Korrupcyą przenaięta, może in sua puritate conservari przy świadectwie samego szczegulnie sumienia

ktore zwyczaynie w podobnych okazyach zawodzimy uwszyscy się przeciwko własney opinij powierzchownie iakąś Polityczną konsyderacyą, a wewnątrz occultum quasiens animo tortore flagellum. Te suffragia skryte in scripto podane niech by Marszałek Seymikowy propter majorem fidem in presentia Senatora y Czterech albo więcey assystentow ex nobilitate, zebrawszy publice otwierał y czytał aby Każdy Suffragia calculum uwiedział, ażeby tuż Jch mieć będzie Dnia: gi actus na zajutrz na tym Seymiku niech by był na obranie Posłow na Sejm Electionis Krola, y życzył bym żeby propter solemnitatem takiego ziazdu przydał numerum alterum tantum tzn to iest czmu do czmu zwyczaynych. Ktoryby iuż był tego roku in activitate. na Seymie według tego co się rzekło o Posłach Seymowych. Tym nowym Posłom mogłoby przydać Woiewodztwo nowe Instrukcyą regulującą się do circumstancyi Electionalney. Ale tuż secundum novam formam Consiliorum ktorąmem podał życzyłem żeby dwoch było każdego Woiewodztwa Senatorow y żeby zawsze ieden był continuo przy Krolu, a drugi w swym Woiewodztwie tak należało by in hac sede czasu Elekcyi aby obadwa assistant żeby plenо Senatu Krol był obrany observuiąc między obiema gradum per Senium. Wzięy do czego równey obudwuch Praeminencyi. Po Seymiku tym sposobem szczęśliwie skończonym niech by Senator y Marszałek Seymikowy Stanąwszy na mieyscu y na czas naznaczony Elekcyi oddali Prymasowi calculum Suffragiorum Woiewodztwa swego podpisany od Senatora y Assystentow do zbierania Kreseł Deputowanych y zaprezentowanych pieczęcią Woiewodztwa. Które calculum eadem methodo Prymas odebrawszy od wszystkich Woiewodztw comportabit w dzień naznaczony do zagaienia Elekcyi Krola, na mieysce do tego aktu destynowane y tam in presentia Senatu, Ministrow Statûs y Posłow reducet ac

collectis.

collectis et calculatis suffragijs Jus Nominationis do czterech tylko Kandydatow, to iest tych ktorzy naywięcey suffragiow mieć będą zebrane ex universis Populorum Votis. Ci czterey Kandydaci promulgati z ktorych ieden na bydź obrany Krolem, niech by się in instanti a Campo Electorali na Kilkaraście mil oddalili czekaiąc ē longinquo sortem suam aby nie będąc przytomnemi nie mogli żadnych czynić faktyi ieden przeciwko drugiemu. Dnia tedy naznaczonego ad ipsum actum Electionis życzyłbym senatui Arbitris, y zniszczy ten dawniey zwyczay w Polu obierania Krolow gdzie szlacheckie głosy z Ludem Pospolitym confunduntur na zwyczaynym Satûs Seymowania mieyscu. Niech by Prymas czterech Kandydatow mianował gradatim ieonego po drugim według quantitatem suffragiorum które kto miał, to iest tego pierwszy co ich miał secundum reductum calculū. więcey. Pytaiąc się seorsive na każdego według zwyczaiu Stanow Rzpltey zgromadzonych Jezeli zgoda na niego. Ta ieżeli powszechna Subsequetur nemine contradicente, ten niech by był Krolem proklamowany iako legitime obrany, ieżeli by zaś na każdego z czterech mianowanych Kandydatow iednego po drugim zaszła Kontradykcya. Nieżeby by zazywał zwyczaynych sposobow wszaiy y oppressyi Kontradicenta, albo zachwiania słabszey partyi od mocnieyszey. Jakoż rzqc periculum obrania dwoch Krolow iako iuż przy podobnych controwersyach practicatum, życzyłbym ob respectum wolnego głosu mieć refugium ad pluralitatem Votorum zazywszy wprzod notandum, iako naypomiarkowanszych do Kombinacyi sposobow to iest staraiąc się ile bydź może humanitus aby Electiya remine contradicente mogła stanąć, ponieważ nie by nad to nie było szczęśliwszego, gdyby mogło bydź tam practicabile iako iest desiderabile. Dla tego dopiero widząc omnem impossibilitatem

do tey pożądaney powszechney zgody. Zwyczaiem Rzpltey Weneckiey recurrere ad calculos żeby biały znaczył affirmativum a czarny negativum; to iest ktoryby zaterech Kandydatow miał naywięcey białych, aby ten był Krolem proklamowany. Może dari z tym sposobem, chuc per pluralitatem votorum, że na ktorego Kandydata iednostayne zbiorą się suffragia, bo ta skrytością każdego sensus będąc wolnieyszy może się rzeczy zgodnieyszy. Daiąc go zaś publice ore respekt przyiazni albo interessu iakiego uwodzi y sprawnie nie przełomaną w zdaniach disparitatem, ktore ciężar będą za powodem samego sumnienia y słuszności secundum merita ktorego Kandydata będą mogły pożądaniey się ziednoczyć. Tych Kalkulow niechby miał Posel ieden Senatorski dwa a Prymas trzy ktoreby powinien reservare ob casum gdyby się trafiła Paritas suffragiorum, aby uchodząc nie potrzebnych albo łacniey krzyku Prymasa decidant in superioritate. Tu przeszkoda Plezya nad racyą moią, ktorą popieram kuremodum Electionis y ktorą genuine expono przez prosty argument do Snadnego każdemu pojęcia. Że dla tego życzę wziąć przed się modum pluralitatis votorum in extremo casu kiedy się nie podobna będzie spodziewać powszechney zgody. Bo kiedy ten modus będzie eventualiter postanowiony Snadniey się trafi że nie zażywaiąc go, Electya stanie nemine contradicente. Clarius tego dowodzę: Suppone naprzykład że Prymas mianuie ktorego Kandydata na ktorego Pars potissima zgadza się, ieżeli będzie kilku albo kilkunaście ktorzy na niego nie pozwalaią z racyi że maią inszego in pectore, kiedy będą widzieli że uporczywie stawaiąc przy kontradykcyi: trzeba będzie ultimarie tę kontrowersyą resolvere per pluralitatem votorum y sędzę ex parte potiori zgadzaiących się na tego Kandydata przeciwko ktoremu się protestuią, że pewny będzie miał po sobie pluralitatem

tem

tem Votorum; Tytam się bro tak nie uważny się znaydzie, żeby sine ullo effectu się protestował y żeby nie mogąc dać exclusyi temu Kandydatowi na którego obranie inclinat Rzplta sam się chciał sprzeciwić y zarobić sobie na nie łaskę tego co jego ma bydź Panem. Każdy o: wszem na Elekcyi naturalnie Staraiąc się aby się mógł tym szczęściu ze voto suo contribuit do wyniesienia na Tron Pana swego. A zatym każdy widząc że ani przez vpor; ani per pluralitatem nic nie uskora. To samo postanowienie Pluralitatis in casum Sessyi z Kontradykcyi nieprzełomanej może się trafić że nigdy nie będąc in vsu, Sprawi to efficaciter że wszyscy snadno concurrent do pożądanej powszechney Zgody, która tym łatwiey szczęśliwie sposobem. może się stać practicabilis, aby zabiezeć wszystkim fatalnym inconwenientyom. z nieomylney aliàs Sessyi przy której albo Elekcya nigdy stanąć nie może według naydelikatnieyszego Prawa Wolności Libero Veto; Albo ieżeli stanie, chce Ią iakaś Kontradykcya zatamuie to nie może bydź legitima przez oppressyą wolnego głosu, który per vim iakby się dzieje sine ullore specie na Prawa y Wolność przełamaw potrzeba Emolumenta za trzecią moiey propozycyi do takowey Elekcyi Kandydatow na Seymiku a Króla na Seymie, te przekładam. Imo Jus Electionis nikt nie wątpi że iest privilegium principale każdego Szlachcica; Tytam się tedy zato ma privari ztego, co naybardziey illustrat Szlachectwo Jego Kondycyą. Privatur zaś, bo zwyczaynie Elekcye Królow odprawuią się iakby Seymy przez Samych tylko Posłow, chyba że extraordinario tylko casu. convocatur Rzpolite Pospolite Ruszenie. podczas których na Wszystkie ziazdy Publiczne może się rzec co Duch Swięty mowi: Cogitaverunt Consilia, quae non potuerunt Stabilire. Nie wywodzę dalcy com iuż na inszym mieyscu powiedział. o pospolitym Ruszeniu przypominam ostatnią Elekcyą gdzie cognatae aures Kontrowersi Partyi przeciwko Saskiey wszystkie Rady gotowe ad perniciem całego Narodu, gdy by Bog vdobruie na ten czas nie odwrocił zawziętych na zgubę

swoię między sobą Braci. Po takim przykładzie Naszych nie wspominaiąc; iakoż nie rozumiem żeby Rzplta ultro chciała ad similiter casum exponere, y podać się w oczywiste niebespieczeństwo, takie spodziewam się że nie conveniencius nie osądzi do obierania Króla, iakoż Cżym Electionis żeby iednak nie Sami tylko Posłowie Seymowi gaudeant Jus Supremo Przywileiu, ponieważ każdemu Szlachcicowi to Prawo należy; czy nie słusznasz żeby go zażył in suo stallo na Seymiku w podaniu pro Libitu Suo Kandydata. Jeżeli kto rzecze że wyższa czym wszystkim prerogatywa Posła na Seymie per fauibatem obrania Króla niż Szlachcica na Seymiku, w obieraniu tylko Kandydata; Niech proszę uważy moderamen tych dwoch Prerogatyw w sprawiedliwym ich podzieleniu. I tak prawda że każdy Szlachcic z iednej strony nie będzie miał Partem w Electyi Króla nie obieraiąc tylko Kandydatow, ale też Poset z drugiey Strony nie będzie mogł innego obrać Króla tylko iednego z tych Kandydatow których mu do wybierania Szlachcic poda. A za tym Posła faultas zda się być bardziey limitata niż Szlachcica, któremu wolno tego chce mianować. Ztąd ten modus Electionis iest secundum formam visitatam et constituentem Rzplitą która ieżeli na Seymie zgromadzona nie powinna nic decidere nisi congregatis w przod votis Populorum, to zatym grauiori materia obierania Królow, iednego z tych powinnaby decidować pomulgare których wszystek Ordo Equestris po Woiewodztwach poda propositive za Kandydatow, iakoż ten od którego uniwersalna Regula Consiliorum et Sanitorum pochodzi originaliter powinna. Stąd Jeżeli się pluralitas Vocorum nie podoba którą kolwiek pro ultimo casu et in tantum in quantum zgoda powszechna ullatenus nie będzie mogła subsequi Nemine contradicente, o owszem na tym snadniejsze przywiedzenie do tey powszechney Zgody. która constituit legitimam et liberam Electionem iakom tego wyżey dał racyą; Pytam się kto mi pokaże którą Electyą którąby ad speciem

tylko

tylko nie była powszechna zgoda, sama zaś rzecz, iżeli nie plura-
litate Votorum zwyczaynie stawały. Ponieważ żadney stronie
było na którey by Kilka albo Kilkanaście Kandydatow nie konku-
rowali o Koronę, a per consequens tylez Partyi każdy maiąc swoię
z których pospolicie naymocnieysza in pluralitate Votorum acz-
et armorum prevalebat opprimendo słabszą, bo wtenczas obłażą
nikt nikomu nie ustąpi, tylko ten co musi. Jeżeli tedy ten zwyczay
Pluralitatis actu practicatur cum oppressione Liberæ Vocis et ever
sione Statûs, y iżeli go cierpiemy sola imaginatione wolney Elekcyi
lubo realiter wolność znoszącey: Czemuż tey dystynkcyi nie uczy
nić, aby to co per abusum się dzieie, reducatur do porządku przez
Prawo, sposobem który podaię: Aby ta Pluralitas litera Liberum
Veto y powszechną zgodę znosi, była owszem albo do niey obła
żyć albo in extrema tey zgody impossibilitate stała się salutare
remedium do obrania Króla, salvâ omni Libertate, Legitimitate,
et Securitate. Salva mowię Libertate bo głos każdego generał
nie będzie wolny gdyż nie będzie tego szlachcica, któryby per
Suffragium swoie nie miał partem w obieraniu sobie Pana wol-
no mu będąc podać tego co mu się podoba, żadna go kontradykcya
nie zastąmi, gdy ad conflictum niezgadzaiących się głosow obłażą
ustanie. Będzie Vox incorrupta bo kto się obierze z konkurren
tow o Koronę tak nie uważny żeby chciał rozdawać kompanye
nie wiedząc y nie mogąc sobie ubespieczyć niemi kogo, skryte bo
wiem Suffragia y odrzegoż dnia po wszystkich Województwach zebra
ne zabierą temu, że nikt wiedzieć anticipative nie będzie czyia kreatu
Krysta służyć będzie, przez co także ustanie targ bezecny o Wolność
y swobody nasze. Będzie Vox imparcialis, bo przy tey skrytości za-
den respekt, żaden fawor albo iaki interesś nie będzie nikogo obligował
ad manipandas sensum suos, mogąc nie uważaiąc nikogo ducta samego się

Sumnienia rozsądku y Dobra Pospolitego disponere wolno-zdaniem
Swoim. Stanie tedyby Elekcya Salva Legitimitate. bo Jey validi
tatem żadna Kontradykcya nie naruszy tiledy Contradicens nieporzucaia
iąc na tego, tym się kontentować będzie że mu nie da Skrzy
żeroslu y tiedy za Krzywdą wolnego swego zdania nie poczyta. że ten nie sta
nie Krolem, ktoremu ią destynuie. A przy tym tiedy się modus Pos:
sibilis według dobrze ułożonego porządku postanowi iednakowo się
Stanie ten actus Electionis et legitime practicabilis et practicab.
liter legitimus, alias nigdy nie mogąc bydź obserwowanym Secun
dum Supernaturalem institutionem, ktora imponit aby per Ver
bum plaut, Jeden się wszystkim podobał, stanie się albo nieważnym
przez nieważne tiedy zaydzie Liberum Veto: albo niepodobnym
w Exekucyi, tiedy go wolna Rzeczpospolita nieprzełomanie Zatrzy
ma się, ktora na dewszystko utrzymać należy, iako principaliter con
Stituentem Wolności naszey. Stanie na ostatek taka Elekcya
Salva omni Securitate tiedy się tym sposobem podanym, zabie
gy wszystkim fakcyom, zamieszaniom, Dyssidencyom, a osobliwie
Secessyom, przy ktorych Rzplta nie iest bezpieczna ani Wolności
ani Dostoyeństwa swego. Tak nas bowiem Zwyczaynie na Elekcyi
ach Interessa Kandydatow y cudzoziemskie artyfitia rożnią że Secula
Zaietych po tym pożarow zawziętości naszych nie wygaszą, po kto
rych y nowo Krol obrany Szczęśliwego mieć panowania, ani spo
koynego rządu prowadzić nie może. A do tego quantum emolumen
tum z pewney nadziei, że ten Tron nie omylnie osiędzie, ktory go bę
dzie albo naygodnieyszy przez swoie zasługi, albo naywznaczniey
szy per talenta in arte Regnandi gdyż go Samac sprawiedliwość
wybierze bez żadnych machinacyi, Sam amor Populi zrynie się bez
praw y Wolności naruszenia; nie tak iako się u Nas dotychd dzieie
gdzie temu stopień do Tronu niepewnieyszy kto albo nay bogatszy

maiący

maiący czym Subjecta venalia korrumpować albo naypotężnieyszy maiący siły nad inszych per vim wydrzeć go sobie, y ze tak rzekę Szturmem go dobyć, albo in activitate naybiegleyszy, artificiosus Populariśta maiący szkodliwe wylęzły do ułowienia Credulitatem Populi Koncząc na tym artykule y uważaiąc iak iest rzecz trudna a bardzo niepodobna na Electuyi Króla wszytkim na iednego się zgodzić; Dopiero myślę sobie iako dalego trudnieysza żeby to wszytko, w tu ad trutinam podaię, y w rozumiem Deo et Conscientia Teste, Salutare byłby. Nie było ad placitum universale powszechney zgody ktorey u nas z tak rozmaitych prywatnych Interessow z tak przeciwnych Dobru pospolitemu Opinij y z tak niedowierzaiącey dla płonney często Suspicyi, renitencyi trudno się spodziewać. Wiem że na sam odgłos dobrego porządku approwadzenia, a z niego przymnożenia większych sił naszych, odezwą się cudzoziemskie Sąsiadow Naszych faktyce ktorzy nie maiąc się czego od nas obawiać, Securitatem Granic swoich zakładaią w nierządzie Naszym, y ktorzy są zawsze pewni secundum Statum Noźtrum praesentem, że nas mięszać w Radach mogą, secundum opportunitatem Interessow swoich. Wiem że ad solam apparentiam postanowienia tey generalney summy mięy we wszystkich Rządach sprawiedliwych Reguły, odezwą się ci ktorzy albo w Taworach Dworskich albo w oppressyi y zdzierstwie ubogich nie w zasługach swoich Fortunę swoię pokładaią. Wiem że Turbatores Rublicae Tranquillitatis spokoynego rządu nie dopuszczą ktorzy sobie w nim Languore mentali, nie mogąc żyć żyłkę in motu turbido, iako in probatica piscina, przy zakłoceniu y zamieszaniu in Statu. Wiem że ci ktorzy amore proprio sedutti, żadna im się inszą dobra nie zda rada tylko ich własna y sufficit że by była zła, byle była cudza preponent swoię opinią nad Dobro pospolite. Wiem że ci vwadze y konsyderacyi żadney mieysca nie dadzą ktorzy rozsądku bez experyencyi w należytey do Rządow Rzpltey wiadomości

miec nie mogą. Znaydą się y tacy Pseudo Politycy ktorzy przez zbyt
wylewną Politykę nayszczerszą Cnotę censurowią. Będą y tacy ktorzy
przez samą ambicyą contemnendo Prawa nie zechcą Jm rigide pro
desse. Będą na ostatek y tacy ktorzy ex vero Zelo ku Oyczyznie
diffident nayprzezornieyszym do ratunku Jey sposobom, y ktorym
Sufficit rozumieć, to samo szkodliwym co się im widzi bydź nowy
ale ten co do naygorszego powietrza przyzwyczayony bez się zdy
mu nayprzezsze nie zaszkodziło, albo iako ten co do ciemności przy
wzony Swiatła znieść nie może. Wiem że przy takim niedowidze
niu będzie się im zdało że latet anguis sub herba, że to są sztuki
y podeyscie na Wolność. Jakoż bowiem bydź te wszystkie konsy
derauye krytycznych Interpretacyi nie tamuią we mnie Zelum
ku Oyczyznie. chociby też kto go sądził temerarium, ponieważ sam
przyznaią że to uszytko w prozy: Me quoq; qui fui Judice digna
lini; I dla tego przy tey Konkluzyi według pospolitego zwyczaiu ka
żdego Autora na koniec przydaię, corrige errata. Zdaysię przy lepszy d
dalebo niż moy lichy dowcip. Skuteczniejsze niż te ktore tu podaię
do tey korrekcyi sposoby Byle w tym każdy znas conveniat że jey
koniecznie potrzeba. Ja zas to czynię, co wszyscy powinni czynić.
Kiedy gore uszale wolno każdemu na gwałt uderzyć y swoim na
czyniem ogień gasić; Wiem zas tego nie ugaszę chyba że każdy
cnotliwy Polak rowno ze mną, iako mu dany Vulcan Sua tela
profundum, przyłoży się ad corrigenda errata in statu, ktore prze
kładam pro Judice Libri reducendo compendiose totd opus dla
pokazania bez zadney krytyczney repetitii consuetudines co nam
Szkodzą y ktore nie dopuszczaią żadnego ubespieczenia prawdzi
wey ngn ad apparentiam Wolności.

Pierwszy Error Profanus Vsus Dobr Kościelnych tak wielkiey

Pany

Porządku Krolestwa przeniosło Kanonowm y Samey Instituyi Swiętego Cha
rakteru Kapłańskiego. Pierwsza zasym maxyma starać się, żeby
Status Ecclesiasticus Spiritualia, Suprema et independenti Potestate ad
minijstret, Temporalia zaś restricte et relative do samey chwały Bosky
ad cultum Wiary Swiętey, ad Subsidium Oyczyzny do ratunku ubogich
y do Sustentacyi przystoyney Duchownych.

Drugi Error. Zbyteczna y niepotrzebna Potestas Krolow in
Justitia Distributiva tak Walansow iako y Dobr Krolewskich. tak
wielkiey części Krolestwa z ktorych żadnego pożytku albo bardzo mały
ma Rzplta a osobliwie in authoritate indeterminata ktorą maią Kro
lowie nasi, mogąc podczas interstitium Seymu zuwłaszcza kiedy się zer
wie czynić proprio motu sub favore Curiæ Boni publici co Im się podo
ba. Jzaż druga maxyma transferre Officia Civilia ad Suffragia
Rzpltey. Dobra Krolewskie do Skarbu in usum Publicum necessitatis
et instituere Consilia perpetua aby nie Krolowie bez Stanow Rzpltey
czynić nie mogli.

Trzeci Error. Że Rzplta na tyle Jurisdykcyi podzielona Za
dney powagi nie ma, ani w Praw Stanowieniu ani w Ich Exekucyi.
A zatym trzecia maxyma powinna by powagę Jey per coadunatam
unionem trzech Stanow tak postanowić, żeby iako Jey samey Jus
et Dominium nad Sobą należy, tak żeby absoluta potestate mo
narchowładną nad Sobą in Gubernio Krolestwa exercerat.

Czwarty Error. Że Ministeria Status per abusum przywiedzio
ne do tego że Są vana simulacra, albo periculosa pęta, lubo nakoń
ec Gilberniy zawisła. Czwarta maxyma niech będzie, żiedney Strony
Powagę Ich utwierdzić w tym w należy ad Executionem Literarum
et Custodiam Legum z drugiey per limitatum Tempus ich Functuyi et
per conclavia Ministerialia trzymać ie ne excedant nad zlecony So
bie powinność.

Piąty Error. Że godność Senatorska nie iest bynaymniey Rzpltey
prosicia żadney osobliwey nie maiąc prerogatywy. przeto Piąta
Maxyma. Że Im nadać y tak Są podzielić aby to in congressu generali

na Seymie zdrugiemi Stanami urzadzay mogli effectualiter presidendo in particulari consilio Warztwa swego do Skutku przywiesć.

Szosty Error. Z Wolnosci zadnym porządkiem nie pomiarkowaney bierze często obraza się in exorbitantes Licentia prawdziwey Wolnosci szkodliwy. I tu naygodnieysza uwagi potrzebna maxyma Żeby ile można Wolnosci ustawem przyczynic per modum Senatus consulti bere Sentiendi żeby in hac aequalitate w Ktoreysmy się porodzili, w ktorych nie była niepochamowaną swywolą drugim niestała się ciężką niewolą.

Siodmy Error. Nierząd generalny dla ktorego brdo Egzestuie nie ma oblicaiy ad exercenda talenta, ani przy tym jiysum praemiu meritorum. Siodmą maxymę w tym zakładam, aby Szlachcic miał ustaną drogę, ktorą by mogł progredi w usłudze Oyczyzny, tak cum emolumento publico, iako y particulari Honoru y Fortuny kuro, to iest że by się mogł spodziewać że się dosłuży kiedy tego będzie godzien y honoru y chleba.

Osmy. Error. Że nigdzie śnadniejsze iako u Nas abusus, z ktorych crimina Statûs generantur, tak impune że w niektorych okolicznych pro Gloria et Privilegio Libertatis reputantur Potrzeba tedy osmą maxymę założyć in rigore Prawa in authoritate Sądow przeciwko Przestępcom et in aequalitate panuiąc bez respektu urodzenia y godności.

Dziewiąty Error. Z tąd że się każdy w rozmaite sprawy impoliuie a nikt swoiey kondycyi nie pilnuie z tey oblicaiy niech będzie dziewiąta salubernima Maxima aby się nigdy Żołnierz nie mięszał ad Statum Civilem, a Statysta ad Militarem.

Dziesiąty Error. Że Rady Seymowe nie maią ullam stabilitatem sanitatis żadnego nie mogą mieć bezpieczeństwa ani w postanowieniu ani w exekucyi. Zatczyć tedy expedit dziesiątą Maxymę in Methodo Securo radzenia examinuiąc w przod materye per Consilia Ministerialia nim się powszechna zgoda uczyni Exekucyi, Jako y in executione Sanctionum zachowuie porządek przyuiedzenia do Skutku co Replica postanowi per Consilia Palatinalia et per Judicium Kara Rebel les Prawu.

Jedenasty:

Jedenasty Error. Z niegodziwego et ex solo abusu pochodzącego zwania Sejmow, y Seymikow. Poradzi temu przez iedenasty maxymę, aby Liberum veto iako nay gruntowniey obwarowac, ale tak zeby miało walor przez wolną Kontradykcyą przeciwko każdey seorsive materyi: przy prawie albo warney rayi Dobra pospolitego ale nie na zniesienie tobies actûs Obrad publicznych.

Dwunasty Error. Jako iest in Creatione Ministrow y Senatorow tak bylby pejor priore gdyby w Elekcyach Fawor Intrygi y respekt iakiemi li mieysce. A zatym zabiezeć temu przez dwunasty maxymę, zeby in Pluralitate votorum obserwowac methodum skrytych Suffragiorum.

Trzynasty Error. Nie tylko ex impracticabili Forma Consiliandi ale y z krotkosci czasu do słusznej Rady. Wziąść tedy przeć się Maxymy słuszną Trzynastą Consilij perpetui: aby wszystek czas impendere y podzielić na nieustaiącą nigdy Radę y Rady postanowiony Exekucyą.

Czternasty Error. Implikowac się w Woyny bez potrzeby bez słusznej okazyi bez pewnego zysku y sił dostatecznych. Nayostrożniey szą tedy ta czternasta Maxyma strzedz się Woyny, abyd zawsze przy należytey gotowości, aby cudzego nie pragnąc mieć czym swe własne się konserwowac Pokoy trwały utrzymać, & in casu aggressionis bydź w tey porze, do obrony zeby dać odpor nieprzyiacielowi.

Piętnasty Error. Ex Insufficientia Sił y nielizonego Woyska na ktorego subsistencyą iednakowo zawsze ubodzy Ludzie extenuantur a kiedy go potrzeba na obronę Oyczyzny zazye trudno się iakiego skutku spodziewać ex tanta mediocritate Komputu y ztąd Piętnasta Maxyma w każdym Państwie Statum waruiąca, aby mieć Woysko proporcionate do sił y Potencyi Sąsiadow iako y do rozległości granic Krolestwa.

Szesnasty Error. Ex defectu Skarbu et ex inexercitatione Stanowienia y płacenia Podatkow. A zatym Szesnasta Maxyma, aby Skarb ufundowac pro opportunitate ad quantitatem requisitam Woyska iako y innych potrzeb Rzpltey, aby modum practicabilem excogitować przed się & immutabilem do podatkowania Snadnego dostatniego y ubogim Ludziom znosnego.

Siedmnasty Error. Z odmiany woiennicy Trybunału, z tąd defectu experyencyi do należytey Sprawiedliwości administracyi: Item ex defectu placy Sędziom y z tąd obłazya do korrupcyi a przytym et Suprema Potestas status Trybunału z tąd dyminucya et vilipendium tey litery Sama Rzplta powinna mieć zupełną. Vziąc tedy przed się Maxyme aby Trybunał ta Potestatem uczynił dependentem od całey Rzpltey Sędziow dla nabycia Experyencyi uczynił dozywotnicą y ptaui Jm aby w sądach fidelitatem zachowali. 9

Osmnasty Error. Że Commerciorum nullus vsus ani Notitia. y z tąd Egestas vniwersalna y kraju desolacya; na którego wyiście szą osiadłość a zniąd większą obfitość y dostatek. Arypotrzebna Commissia Maxyma. aby Handle rozmaite zaprowadzić, a chandlującym słuszną obwarować protekcyą.

Dziewiętnasty Error. Ex vilipendio Plebejorum z tąd krzywdy y niesprawiedliwości nieznośne pochodzące przeciwko Bogu Swiętemu y całym Rzpltey Rzpolitości Prawu. Jeżeli iednak się iakie przestępstwa bydź. podpora Oyczyzny toć ta Dziewiętnasta Maxyma Salutaris aby Jch nie w większy kursyderacyi.

Dwudziesty Error. w Elekcyach Krolow Naszych przez które oczywiste Oyczyzna podaie się niebespieczeństwo y którego tandem nieuydzie Jeżeli na zawsze nie da od Tronu Cudzoziemcom exkluzyi. Aprzytym ieżeli sobie tey Dwudziestey nie zalecy. Maxymy, aby wszystkim factyom, y korrupcyom zabieżeć, aby się oraz starać żeby każdy Szlachcic miał in dando Suffragio omnem libertatem sentiendi, a zwłaszcza żeby salva omni Libertate modus Electionis stał się Practicabilis

Dwudziesty na ostatek Pierwszy Error. że wtych wszystkich Specyfikowanych Artykułach żadna się Politics nie zachowuie, która uczynić powinna Dwudziestą pierwszą Maxymę żeby porządek był obserwowany nie tylko in instituione ale oraz manutentione et executione każdego postanowienia –

Jeżeli tedy in tam desiderabili opere Salutis publicæ prawować chcemy trzeba zrąd zaczęć aby te errores Status krotko o demnie zebrane u

Znaczenie

uznaie kiedy się do tego nie ie sobie a obrzydziwszy natym zalewnizy
aby ie zgruntu extirpare. Nasymy zas politycznie exopposito lite
remi wszytkie Panstwa stoią, wzięc sobie pro regula Liberi Guber
nij: w ktorych ad perpetuandum Liberum et immortale regimen
Znaydziesz tu miła Oyczyznę. ktora agitaris velut minuta magno
deprensa Navis in mari: vexaniente Vento, po wszytkich nawał
nościach spokoyną malaciam y bespieczny odpoczynek. Znaydzies
moderamen zbytecznej Swobody zadnej strony władzy, a zbytecz
exorbitantis Libertatis między kteremi cum periculo Straceni
Siebie Lustaris, tak abys w panuiących nad tobą bywaiąc Miłość
y opiekę zawsze uznawała, a w służących ich ochotę y synowskie
Prawom swoim Posłuszeństwo. Znaydziesz Unionem Stanow Rz
plitey przy naysusiley szey zgodzie ktore ią dotąd rozdzierają Uznasz
że iako Elementa chuć przeciwney między sobą Natury wspolnie
siednaiaiąc conservant. ad animandum wszystkie stworzenia tak
in Statu Politico si velit, quid possit, verum concordia discors.
Znaydziesz justum aequilibrium in jurisdictione Magistratow
ktore ią oppremunt. kiedy Interes prywatny nie będzie mogł prze
ważyć nad Dobro pospolite. Znaydziesz sposoby na wszystkie
nie spodziane przypadki odmianie czasow podległe, bo przy waro
wanym raz na zawsze postanowieniu nie ci nie zaszkodzi. Vbzal
sen omne tulit punctum qui miscuit utile dulci, tak y ty miła
Oyczyzno znaydziesz wszytko co powinno wspituere tak potrze
bną powagę władzę y securitatem Rzpltey, iako y dulcedinem
Wolnego twego narodu. Wszyscy sub authoritate Prawa, dobrego
Porządku, Swobod, concurrent do Konserwacyi y Sławy twoiey
z Emulacyi bez Zazdrości, z zgodnością bez dyssensyi z uprzeymością
bez bojaźni, z Wolnością bez Swywoli z ochotą bez żadney za
mierzchłey Jey przeszkody. Dotąd żebym finaliter pobudził prze
kładam trzy motiva przynaglenia. Pierwsze: że iako do poczytku

Swiata wszystkie Krolestwa y Respolite: zicy Trybunału, z tąd Cnoty y
Mystwo Narodow, konserwowały przez Sprawiedliwości Jednosc, y dob
bry in regimine porządek, tąd upadły przez nierząd y zbytek, et de
praevationem morum. To założywszy niech prosty każdy dowały.
jeżeli Nasza Rzplta nie iest iuż na tym Sekylku, y ieżeli do tego ostat
nego nierbliza się perycodu. Jużnawszy tą szczerą prawdę, niech przy
zna y na ledno się zgodzi; albo że Narod nasz ma speciale Zprzyo
dzenia privilegium. nad insze we wszystkich dominatorach, że
go iedenże Spiritus animat, że w nim żadna Ludzka ułomność non
dominatur, że nikt z nas nie iest tey ambicyi, aby się wyniosił nad
swoią miarą et supra aequalitatem cum detrimento Boni publici
że nikt nie ma tey chciwości do nabycia Fortuny lub przez Korru
pcye lub przez insze nienależyte z krzywdą Bliźniego sposoby. Że
nikt nie iest do swoiey prywaty tak przywiązany, aby się miał pre
ferre nad Interes publiczny y Dobro pospolite. Zgoła że wszy
stkie pospolite Ludzkie zwyczaiowe y ustawy nad sobą za Prawo tą pra
wdą postanowił: Quam contempta res est homo nisi se supra hu
mana evexerit, y że konserwuiąc innocentiam primi status Ojca dum
Natura non depravata, nic mu po Prawach y Dobrym porządku
że się bez niego obeydzie, że przez Rozum y Miłość
Oyczyzny rządzi się lepiey będzie, niż przez nayleprze ingube
nio instytuuye. albo ieżeli tak iest iako palpabiliter widzimy et
fato nostro co raz bardziey doznaiemy rośmy rady z Ludzie iako y
Prawi: Powiem że Nasz Status nie tylko złych naprawić nie może
ale y nayleprzych zepsować. Toć go trzeba poprawić, y tak co złego
iest wylurzenie, abysmy nie maiąc do niego żadney odbazy i przez
to samo stali się wszyscy dobremi Nimium boni est ceu nihil est
mali Ambicya nieżyła bracyom Szlodzii nie będzie, kiedy każdy będzie
mogł honoru dostąpić nie przez Fawor albo Potencyą, ale per ju
stam viam bene merendi. Chciwość nabycia niegodziwą Fortuny

ustanie

stanie kiedy się do tego nie należyte odeymą sposoby, y kiedy temu
ra y sprawiedliwości zabiezy, privata commoda nie będą tamowane
publica, ktore Ludy państwotwarny rzna że in tantum tylko szczę
śliwym będą może, in quantum Interessa Publiczne prosperantur
Wolność na ostatek nayprzyimy państwiejszym naszym szczęściem bę
dzie kiedy każdy w niey przez pomiarkowanie należyte żyć będzie
mogł cum omni dulcedine et sine praejudicio rownego sobie. Jztp
Drugie motivum abysmy uważyli sobie co w innych Państwach
Wolno się rządzących e Sine dependentia ab unius arbitrio dalo
obligazyą ad Statum Monarchicum et absolutum Dominium. Jest
ti nie essessus niepomiarkowaney Wolności. Dobry Polityk po
winien będz ostrożniejszy, niż odważny Woiennik, ktory godzien
pochwały; gdy choć widzi Towarzysza obok siebie zabitego sam
na krok z szyku nie ustąpi, Ille cadit, hic metu non frangitur ullo.
Taka śmiałość temeraria się nieszłuży, bo maiąc przed oczyma przy
kłady zgubiony inszych Narodow Wolności, iakosz się nie starać aby
się przy naszey bezpieczney utrzymać, iako nie szukać sposobow
aby nie była ijdym casibus exposita, y aby przestano mowić o Nas
że Polak po szkodzie mądry. Rzekł by kto że in ipso interitu
kamy salutem. Jako ten Desperat y Nieprzyiaciel sobie, ktory
ste sua Sethe caput obvius obtulit ipse. A zatym nie dufay
sto żebysmy tym się leczyli, czym się truiemy, y tym się sal.
, przez co giniemy. Niebędziemy Dedalami budując sobie
ięć się przez ustawiczne zamieszania w takie Labirynty
boymy się, żebysmy tandem do wyplatania się z nich
ili szukać sposobow, nie iak baiczny Dezeusz po
Stwicy Anyadny, ale rzetelnie po Szlyczku Vchoway Boże
na [illegible] naze zawsze mym. bo nie znayduiąc przy Nasze iako czy
sto iest Wolności ani Oyczyzna commodum, ani partikularny sobie

tatem Szczęścia swego ani Status securitatem zda się zawsze rażun
ku szukamy. w samym dnie przepaści Naszych, rządzące się wszelką
Polityką Sentencyą bez żadney czysto gwałtowney strzeby Capienda
rebus in malis etiam praeceps via est. Od tey przepaści iako nas do
tąd Opatrzność Boska obroniła tak ochroni dufam y daley ieżeli
Nam dulce do prawdziwey Wolności Smakowało będzie bardziey, ktò
ra iako szczepione naywyśmienitsze drzewo ieżeli bujności Jego do
puszczą w gałęzie się rozkrzewiać, w dziku y Lesne się obroci y dobre
go nie przyniesie owocu. Tak y wolności przez wszystkie czasy tarcze
co raz bardziey dziczeje Sine cultura Praw y dobrego porządku Mà
my iż Jey Symbolum iest Koń wyuczony ktòry ieżeli nie traci natu
ralem vigorem choć na niego włożą wędzidła, Lew y opa nowego
owszem nabydz powinna, kiedy się Prawa rozsądne Miłości Oyczy
zny y dobry porządek frenabit. Rzecze kto że nas nierząd tak da
wno subsistit, a przecięsmy do tąd Oyczyzny nie stracili: Na to odpo
wiadam in aequo est dolor amissa rei et timor continuus amittendæ
Z tąd trzecie do uwagi naszey motivum że żadna Rzplta nie iest bli
sza upadku swego iako nasza, ktòra troiako per continuum pe
riculatur periculum. Naypprzod od podeyzrzanych Nam Sąsiedzkich
Potencyi, ktòre zazdrość Wolności Naszey czuiąc. aby nas sub jugo
z inszemi porownac Narodami, Żyznością przytym Krajow naszych
ustawicznie szczuią aby niemi swoie rozprzestrzenić, a do tego
słabe y nieprzygotowość Nasza daie Sama okazyą do Snadnego
wojowania. Drugie periculum od własnych Krolow Naszych
iących zawsze na uymnieszenie się przez zgubę Naszą. Doz
tego często iako w naszych zamięszaniach swoią tyranyą
kładącą, w naszych niezgodach securitatem y w naszych
status absoluta Securitatem. Trzecie periculum od Nas
gdy nie uważaiąc na żadne niebezpieczeństwo tam ab ex
ab intra luctamur żyliśmy sami przeciwko sobie. Jakoby w
zbach et vinere et vinci, nie było iednakowe Oyczyznie fata
tak

tale iest, toć na pierwsze Niebespieczeństwo trzeba mieć czym się bro
ić ab insultibus Postronnych Nieprzyiaciół. Na drugie obwaro
wać sobie z obiedam zewsząd. y wewnątrz Securitatem. Na trzecie
wziąć przed się tamsie media ktore sam Instynkt naturalny poda
ie każdemu do konserwacyi swoiey. Ten y we mnie agit natu
ralną y prawdziwą Oyczyzny miłością wzbudzony, w tym wszy
stkim co do uwagi y korrekcyi każdego podaię konczą zatkom za
czął na Fabryce, ktorey życzę zgruntu restauracyi y piszę na
Frontispicium Jey te Słowa ktorem czytał w iednym Mieście
na wystawioney Kamiennicy in ipso aestu ostatniey Woyny
Szwedzkiey: In spem melioris aevi. A zasz ten Wiek tak pożąda
ny kiedy kolwiek nastąpi; ázasz tandem grata supervenięt,
quae non sperabitur hora. Prosząc Pana Boga. ktorego to.
Samo dzieło bydź powinno. aby do tey Structury wszechmo
cną swą ręką przyłożył; Wszak. Nisi Dominus ædificave
rit Domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant
eam

DYARIUSZ
Seymu Walnego Grodzinskiego.
w ROKU 1744
Agituiacego się
Dnia 5. Obrz.

Post peractas Solennitates w Kosciele Farnym przy mianey Woiewie de Spiritu S. przez Xcia Jmci Kardynała Biskupa Krakowskiego, y podczas tiey mianym Kazaniu przez Jmci Xdza Gabiuiewicza Kanonika Katedralnego Wileńskiego super Thema Simile est Regnum Cælorum Homini Regi qui fecit Nuptias: ore eloquentissimo zachęcaiąc Stany Rzpltey ad Concordiam et Unionem zaprowadziwszy JKMć in magna frequentia Procerum et Equestrii Ordinis na Salwoje, zeszli się Jchmć PP. Posłowie do Izby Poselskiey, y zasiadszy o godzinie pul do dwunastey, zagaiał Sessyą albo raczey starą, podniosł Laskę ob absentiam przeszłego Marszałka Seymowego, który z Nakazu nie został Posłem. Pierwszy in Ordine Poseł Woiewodztwa Krakowskiego JW Jmć P. Wielopolski Cześnik Koronny sermone Eloquentissimo, y prawdziwie distincto, dawszy zaraz Głos do Nominacyi Wurzędu Krakowskiemu od którego zaczawszy szły conformiter Vota, favore Jmci P. Ogińskiego Pisarza W. Xstwa Litt. Starosty Oszmiańskiego, aż do Jchmć Panów Posłów Ziemi Zakroczymskiey w ten czas gdy skończył Głos swoy Jmć Nominuiący Marszałka Jmci P. Pomiatowski Podkomorzy Koronny. a Turnus przypadał na Kollegę Jego Jmci Pana Grabowskiego Podstarzicgo Nadw. Koronn. odezwał się w przed Jm Pan Walewski Chorąży y Poseł Sieradzki y przy Nim ze dwuch Posłow prosząc o Głos. Tandem cała Izba Poselska, nie pozwalaiąc na żadne głosy prosiła o kontynuacyą Turni. dochodząc

podobno ſ. ialuz tak byłoſze chciano contradicere temuz. Jmć Panu Podskarbiemu, ex ratione iż maiąc Administrauią Skarbu Koron. zasiada w Izbie Poselskiey, lecz gdy oświadczył się privatim wspomniony Jm Pan Podskarbi, że w takiey okoliczności gdzie idzie o Dobro Publiczne, gotow iest Salvyfikowac Honor Swoy y ustąpić z Izby. Był daley kontynuowany Turnus głosow przerwany na Jm Panu Podskarbim Nad. Koron. y od niego potym Zaczęty aż do ostatniego Woiewodztwa Czerniechowskiego. Concordibus tedy votis nemineq se Illi opponente nec contradiente stanął Marszałkiem wspomniony Jm L. Oginski Pisarz W. W. Xstwa Litt. y po odebraney z Rąk Jm P. Czesnika Koron. Laski ornat po wykonaney według Prawa Przysiędze dziękował disertissime ore, pro affectibus Izby, po którym podziękowaniu pytał się zaraz iezeli iest wola uniwersalna donieść Jć. Kr. Mci o nastąpionym swą stronę Elekcyi, y iako zaraz wszyscy o to upraszali tak inumerantur denominował Szesciu Posłow z każdey Prowincyi cum denunciatione na którą teschliwie oczekiwał Jć. Kr. Mci cum Senatu. Poszli tedy niebawiąc się Jchmć delegowani przez Jm P. Marszałka, y w pul godziny albo mało co więcey powróciwszy wyrazili et przełożyć Jm Pan Tyzenhauz Starosta Inflanckie który pierwszy był denominowany według alternaty W. Xstwa Litt. cum hac denunciatione, nie tylko o szczerym Jć. Kr. Mci kontentowaniu z tey pożądaney wiadomości, ale też de tædio et expectatione do powitania Najiaśn. Pana. Na tym tedy zalimitowana Sessya in crastinum na godziny 10mą przez Jmci P. Marszałka przy zachodzących niektorych Posłow przekłodzyć aby nastąpiła Sessya od Rugow Prawem opisanych zaczynała się.

Dzien 6 Obr.

Po zagaieniu Sessyi przez Jmci Pana Marszałka Jaśnie Oświecone ore przystąpiono do Rugow, lecz gdy przeciwko tym Posłom którzy ieszcze nie przyiechali do Grodna et non comparebant w Izbie zachodziły czyniąc z Manifestow przeciwko Seymikom, czyniąc ex Nexibus Juris oppozycye. Pytał się Jmć Pan Marszałek iezeli iest zgoda do powitania Jć. Kr. Mci

z iuż

y iuz wszyscy byli inclinati ad peragendum hoc preliminare Seymu
Tandem odezwał się Jmć P. Sapieżka Lowczy W. X. Litt. aby
to nieinaczey się stało tylko per Turnum zaczynaiąc od Woiew.
twa Wileńskiego, movit to zaraz całą Izbę ze diu disceptatum
nad alternatami utrum praesenti tempore może bydź conces.
sibilis Provincyi Litt. Verum non ex gdy Jchmć PP. Posłowie
Wileńscy non sufficienter proborunt ex Lege priviatam stosuią
cego się roty obwiesnosci do alternaty, supersedowali, ale wyk
sza zaczęła się Questya, między Woiewztwem Poznańskim y Kra
kowskim Ktore ma pierwey isc ad Salutationem Principis
pod Laskę Litt. Ktora była oddana onymże przez Prowincyą
Małopolską. Długo ta rzecz trzymała in expectatione ani.
mos Auctorum, co się stanie? Interim Jchmć PP. Posłowie
Wielkopolscy Zmiękczeni częścią persuasionibus Senatorijs
et Ministerij, częścią Eminentissimi Cardinalis Ktory oddpo.
wał Prałata swego cum prudentissimis reflexionibus posła
wszy Woiewodzie ad Satisfactionem Jmć PP. Posłow Wielkopol
skich. Na ostatek nie chcąc czynić tedium in mora ocze.
kuiącemu otwartym sercem Panu pozwolili się do Izby Se
natorskiey po Woiewztwie Krakowskim hoc prius praemisso dicto
przez Jmć Pana Lipskiego Obozneg. Koron.ae pierwszego Po.
sła Poznańskiego aby post regressum do Izby była assecu.
rowana Projectem alternata tegoż Woiewztwa. Item per
Turnum wychodzili z Sawek Jchmć PP. Posłowie do Izby Se.
natorskiey za Ktorymi szedł Jmć P. Marszałek Seymowy
Ktory uprzedzał Jch Mć Pć według zaniesionych preliminaryi
o regress do Izby. Odpowiedział a Majestatc innata fauen
dia Jmć P. Kanclerz W. X. Litt. upewniaiąc ze Jch Mć
cieszy się visione Equestris Ord.s radby znim permanere le.
Satisfaciendo Prawu post expedita expedienda w Izbie Senatorskiey

pozwol cunctem regressum, maiąc nadzieię ze w krotce przy zła
czeniu się Izb oglądac będzie non vanum Consilio przy uformo
wanych projectach prefatum Ord.m Equestrem, y na Dozwod Swo
iey Laskawosci ad osculum manus zaprasza. Post hec finita
czytał przy Tronie Vaita Conventa Jmć Xdz Kanonili Wołłowicz
co dosyć czasu zabrało, y gdy się toż czytanie skończyło adve:
sperasciente die zalimitowana iest Sessya in Castinum na go:
dzinę Dziewiątą do Senatu.

Dzien 7. Sbr.

O godzinie circiter Dziesiątey za zaiechaniem się Senato
row et Equestris Ordnis zasiadł Jć. kr. Mć. na Tronie, y nie
długo bawiąc zaczął czytać propozycyę a Maiestatē Jmć Xdz
Załuski Kanclerz koronny, ktore to w Sobie continebant co:
kolwiek ad Justitiam Proventus Reipublicæ et Militaria
należy. Po skończonej propozycyi chciano czytać inunitan
ter Senatus Consilia, lecz Jmć Pan Steckli Kasztellan Kijow:
ski odezwał się prosząc o głos maiąc Intencyę przymowić
się ad Vaita Conventa na dniu wczorayszym czytane ale per
swasione Jchmć Senatorow y Ministrow, nakłonioney nieu
pierał się przy swoim zdaniu zachowuiąc sobie czas przymo
wienia się circa votum Senatorium. Odezwali się byli Jchmć
PP Posłowie Poznanscy tamuiąc zasiadania Jmć Pana
Podskarbiego WWXstwa Lit.e ex ratione że miała bydź na
Nim kondemnata, ale y ta materya prędko uspokoiona
y tak czytano dwa Senatus Consilia ktore między przeszłym
a teraznieyszym Seymem były post hec zalimitowana iest
Sessya in Castinum na godzinę Dziewiątą do Senatu.

Dzien 8. Sbr.

Jednak była nie doszła zupełnie Dziesiąta godzina gdy
Jć. kr. Mć zasiadł na Tronie. Zaraz dany był Głos Jmć Pana

Marszałkowi Seselskiemu który in virtute Prawa, o porządku
Sejmowania upominał się o rozdanie Wakansow. Odpowie
dział a Majestate Jmć X. Kanclerz Kor.ni iż Satisfaciendo
Legi rozdał Jć. Kr. Mć wszystkie Wakanse Sprawiedliwie Lecz
skarbstwo W. Kor.ni zatrzymały y zatrzymuie ex ea ratione
aby Rzplta przy teraźnieyszym czasie Sejmu ubi agitur o
Exulyą Woyska mogła opisać to Ministerium nie maiąc ni
kogo ktoryby mogł pisu przerzeczone opisanie. Wyraził
y to iż lubo Jć. Kr. Mć. ma supremam potestatem bez dołu
dania się Stanow Rzpltey in distribuendis Gratijs przecież to
czyni ex amore tey Oyczyzny, iż zda się pod ten czas limitare
niciałby Prawo swoie. Mowił po tym Jmć P. Kanclerz Litt.
iż Wakanse Prowincyi W. X.stwa Litt. similiter są rozdane.
a które jeszcze zostawać mogą to idillanuie Jć. Kr. Mć rozdać bene
meritis Civibus tey Prowincyi. Sost hac zaczęły się vota Senatorskie
a nayprzod miał Głos Jxc Jmć Prymas dziękuiąc za rozdane Buław
W. X.stwa Litt. rekommendiuiąc oraz Jmć Pana Podkomorzego Wołk
Jmć Pana Stolnika y Jmć Pana Stolnika Kasztellana Kijowskiego. Za
wdę Płockiego y Jmć Pana Stolnika Kasztellana Kijowskiego. Za
znaiąc oraz Summas gratitudines ze Virga Directionis expos
się Jednemu Marszałkowi. Intuitu zas Propozycyi a Tron
czytanych wyraził że Izba Seselska potrzebne wprzod ułoży
Sposoby tę potym continuabantur Głosy Senatu Duchownego
między ktorymi przed zaczęciem votorum swoiem dziękowali za
Biskupstwa Jmć X. Sierakowski. Biskup Przemyski y Jmć
X. Tyszkiewicz Biskup Zmudzki y gdy się skończyły vota
Senatus Spiritualis które dosyć czasu zabrały zalimitowana iest Sessya
in Crastinum na godzinę Dziewiątą prawie do Senatu.

Dzień 9 Obr.

Jak zasiadł Jć. Kr. Mć. na Tronie po Dziewiątey tak zaraz zaczę

ły się Vota Senatus Saecularis od Jmci Pana Potockiego Woiewody Po
znanskiego Hetmana W.o Koron.d et continuabantur az do Jmci Pa
Woiewody Pomorskiego. Tych zaś wszystkich Glosow było zdesza
sie to iest po Jmci P. Hetmanie W. Koronn.d Mowił Xże Ra
dziwiłł Woiewoda Wileński Hetman W W.o X.stwa Litt.o ieszcze
szy ponieważ przed zaczęciem Seymu immediate wziął to Ur
sto z Bulawą post Fata Xcia Wiśniowieckiego. Deinde Jmci
Pan Woiewoda Sendomirski, Jmci Pan Massalski Kasztellan
Wileński Hetman Polny Litt.o który similiter w czasie tera
zniejszym post ascensum Xcia Radziwiłła z Urzędem Kasz
telanij wziął Bulawę Polną, Jmci P. Woiewoda Trocki Jmci P.
Starosta Żmudzki, Xże Ruski Jm Pan Wuda Podolski
Jmci P. Wuda Ruski Jmci P. Woiewoda Mazowiecki y wsz
yscy nadmienieni Jmci P. Wuda Pomorski. Wszyscy Jchmc
wyrazili potrzebę ugruntowania Sprawiedliwości Ekonomij Skar
bu Koron.y y W.o X.stwa Litt.o y oraz autoryzowania Urzędu
do czego rożne podawali sposoby, lecz insuper w Glosie swoim
Jmci P. Wuda Sendomirski nadmienił iż długo zostaiąc bez
prezencyi J.K.M. Mci byli Cives Patriae dużo utyskmieni, y
wiele zaszło się dziać Inkonwenienciyi: Dlatego upraszał
J.K.M. Mci aby chciał według Konstytucyi 1717. Anni
podziękł czasy rozrządzenia Swoiey y dla Polski y dla Sza
cy. Ex ea przytym occasione nadmienił zabicie Jmci P.
Karla Woiewody Lubelskiego. Processi przeciwko Jcymu Pa
ni Kuchmistrzowey Koron.d Jchmć Panom Szamotulskim y
innym Osobom niewinnie uformowany Prepotentiam
niektorych Osob cum praeiudicio aequalitatis et Libertatis
Wszym wszystkim praecypuè sobie Głos po złożeniu
się

się Izby Poselskiey z Senatorską. Ad hæc puncta z Swego
mieysca odpowiedział Jmć P. Woyda Mazowiecki: Iż lubo
Sprawa Syna Jego iest wyniesiona ad Forum competens
y tam powinna oczekiwać decyzyi rednak pociągnioney do
Jmci Pana Woiewody Sendomirskiego gotow usprawiedli-
wić się in fauie całey Rzpltey Tandem gdy iuż było wpół
do pierwszey zalimitowana iest Sessya in Crastinum na Go
dzinę Dziewiątą do kontynuacyi Głosow Senatorskich.

Dzien 10 Obrz.

Na Dniu dzisieyszym kontynuowane były Vota Sena
torow zacząwszy od Jmci Pana Kasztellana Kijowskiego Kto
ry do Propozycyi podaney od Tronu in multis etiam przy
mawiał się et insuper dowodząc że Woiewodztwo Kijowskie
incompatibiliter iest oddane przeszłemu Jmci Panu Woiewo
dzie Smolinskiemu. bo ponieważ Woiewoda Kijowski
iest razem Starostą Kijowskim więc trzymać by nie powi
nien Hablickiego / aż do Jmci Pana Kasztellana Brzesciań
skiego. Post, zalimitowana iest Sessya na Poniedziałek
Następuiący na Godzinę Dziewiątą przeiść do Senatu do wysłuchania Vo
torum Ministerij.

Dzien 11. Niedziela vacat.

Dzien 12. Obrz.

Dnia dzisieyszego były kontynuowane Vota Mini
sterij to iest miał pierwszy Głos Jze Jmć Marszałek W.
Litt.e nie tylko iako Gospodarz tey Prowincyi ale też ob ab.
sentiam Jm P.a Marszałka W.e Koron.e Po nim mowił.
Jmć Ks Kanclerz W. Koron.e przymawiaiąc się ad puncta
Propozycyi czytanych od Tronu multa intulit in punctо =

Audyyi Woyska nie czekana. Deinde Jm P. Kanclerz W. Litt. Xię Jmć Podkanclerzy Litt. bo Jmć P. Podkanclerzy Koron. nie był przytomny dla Słabości zdrowia Na ostatek Jchmć Panowie Marszałkowie Nadworni nayprzod Koron. potym Litt. Jmć P. Oginski expedyowali rzeczy Swoie. Po których Skończonych zalimitowana iest Sessya przeiść na Godzinę Dziewiątą do Senatu.

Dzień 13 Obr.

Dzisieysza Sessya była Semotis arbitris na ktorey były relacye czynione Legacyi do Postronnych to iest Jmci Pana Benuego Instigatora Koron. do Turek, Jmci Pana Oginskiego przeszłego Obozneg, teraznieyszego Marszałka Nadw. Litt. do Moskwy po których wysłuchanych dana iest audyencya Posłom wprzod Woyska Koron. po tym Woyska Litt. post hec nastąpiło Nazmanienie Deputatow do Konstytucyi to iest ex Senatu Jmci Xcza Biskupa Kujawskiego Xcia Jmci Wwody Ruskiego Jmci P. Wwody Płockiego Jmci P. Wwody Trockiego. Insuper do Liquidacyi Skarbu są naznaczeni Jmć Xy Biskup Kamieniecki Jmć P. Wwda Płocki Jmć P. Woiewoda Pomorski. I tak zalemczywszy według Prawa cuncta preliminaria w Izbie Senatorskiey pozwolony iest regress Jchmm PP. Posłom do Izby Poselskiey ad condendas Leges gdzie Stanąwszy Jmć P. Marszałek niewdaiąc się w żadne materye dla Spoznionego czasu zalimitował Sessyą na Godzinę Osmą przeiść.

Dzień 14 Obr.

Zagaiwszy Sessyą dzisieysza Jmć P. Marszałek gdy chciał [illegible]

stapu do Nominacyi Deputatow do Konstytucyi, odezwał się Jmć
Pan Radziminski Pisarz Grodzki Winnicki Posel Bracławski
upraszaiąc o Głos ale Cała Izba nie pozwalaiąc na żadne Głosy
domawiała się wspomnioney Nominacyi Deputatow tak do Kon
stytucyi iako też do Liquidacyi Skarbu tudzież do wysłuchania
Rachunkow Artyllerycy Koron.ej et insuper Jmć P. Malinski
Podkomorzy y Posel Łęczycki, interebat aby byli naznaczeni
Sędziowie do Sądow Seymowych, o co same Inni Posłowie in:
stabant. y tak częścią na Mieyscach, częścią ryzykuiąc się diu
disceptatum aż na ostatek. zabrawszy Głos wspomniony Jmć P.
Radziminski wyraził iż ponieważ Generały Ruskie iako to
Woiewodztwo Ruskie Woiewodztwo Kijowskie Woiewodztwo Podolskie
Woiewodztwo Bracławskie oświadczaią się z ochotą płacenia Woy
sku auktuowanemu na teraźnieyszym Seymie. Więc należy
aby miały Swego Deputata do Konstytucyi y gdy mu pierwa
debatur od wszystkich aby odstąpił tey illacyi stitit activitate
długo ta rzecz trzymała wszystkich attonitos. Tandem po przy
wróceniu activitatis zasiedli wszyscy na mieyscach swoich.
y zaraz Jmć P. Marszałek nominował Deputatow do Konsty
tucyi, to iest: z Prowincyi Litt. Jmci Pana Sapiehy Łowczego
W. Litt y Jmci Pana Lanckorońskiego Chorążego y Posła Slo
nimskiego z Prowincyi Wielkopolskiey Jmci Pana Lipskie
go Obozney Koronnego pierwszego Posła Poznańskiego y
Jmci P.a Godzkiego Kuchmistrza Koron.d z Prowincyi Mało
polskiey Jmci Pana Małachowskiego Starosty Oświecimskie.
y Jm P.a Potockiego Starosty Szczerzeckiego, którzy Jchmć wy
konawszy według Prawa Iuramenta zasiedli mieysca Swoie
przy Jm Panu Marszałku. Post hæc delegował Jmć P. Mar
szałek ex Prowincyi do Liquidacyi Skarbu Koron.y y Litt.
tudzież do wysłuchania rachunkow Artyllerycy Koron.ej ex hac

occasione intuitu Jm P. Działyńskiego Chorąży Kaliski Poseł Poznań
aby następista delegacya do uczynienia rachunku z Jm Panem
Opolińskim przeszłym Podskarbim y coz samo Jm Pan Mirosławski Starosta Kcyński Poseł Kaliski kilku głosami sine
zabranemi promovebat: e converso zas Jm Pan Opoliński
Chorąży Nadw. koronn. sudzier y inni Posłowie rabo to Jm Pan
Karwoski Podczaszy y Poseł Wielki Jm P. Malinski Podkomo
rzy Łęczycki Jm P. Kossowski Starosta Przedecki y inny
wiele Posłow Litt. inserebant iż gdy pod czas Seymu A. 1736
przerzeczone Rachunki przez delegowanych tam ex Senatu
quam ex Equestri Ordine są trutynowane, liquidowane y
podpisane et non desideratur tylko aby był dany Kwit a
Rpblica wie to Questya miejsca mieć nie powinna. Cz:
pokazował się przerzeczony Jm P. Działyński Poseł Poznań.
iż dwojakie sub Jnuentgno Jm Pan Opoliński odbierał bo
ventus to iest z Cell ordynaryine y oraz z Dobr Stołowych
JK. Mci y Expy Solnych, iżeli to wszystko położy
w Scrupule swoiey chce dowcn, alias iżeli nie weszły w ser
cept Proventus Dobr Stołowych gdy tenetur dać ration
y tey materyi nieodstąpuie deklarował się. Rożne nad tym
pro et contra były dyskursy, lecz gdy iedna Strona urgeba
aby przynaymniey w Jzbie były remonstrowane te Ra
chunki druga zas bronila Jm P. Opolińskiego y nieprzy
słała Jm P. Marszałek ob spem melioris Concordiæ zale
cał Sessyą na godzinę Dziewiątą in Crastinum.

DZIEN 15 Obr.

Przy zagaieniu Sessyi oświadczył: Jmć P. Marszałek, iż iako

Zalimitowana na dniu wczorayszym Sessya iestoby spem melioris concordiae tak ma mocną essencyą, iż wszytka Ruszya odelegowaniu do Rachunkow Jmci P.ci Opalinskiego więcey trudnić nie będzie ile ze agitur de Side godnych Postow ktorzy byli delegowani ad hanc liquidationem z ktorych etiam nonnulli zasiadaią teraz w Izbie pytał się przy tym ieżeli iest zgoda naznaczyć Prowincyonalne Sessye in ordine do ułożenia Sposobow ad auditionem Woyska I gdy conclamatum Zgoda, denominował Jmci P. Marszałek mieysce Prowincyi Litt u OO Jezuitow Prowincyi Małopolskiey u OO Dominikanow a Prowincyi Wielkopolskiey u OO Bernardynow Interim zaczęli byli zabierać Głosy Jchmci PP. Posłowie iedni witaiąc Izbę y Jmć Pana Marszałka, drudzy rozmowę rożne materye ale maiąc Pars Izby niechciała pozwalać na żadne głosy asserendo iż praecipuum et principale Objectum Seymowania iest audiencya Woyska adeoq przed złożeniem y informowaniem Projektu tego finaliter żadne mieysce się nie powinny materye tym bardziey gdy ad hunc effectum maią Jsbę naznaczone Sessye Prowincyonalne Jnterea Jmć P. Sołtyk Chorąży J. Posel Sendomirski wniosł in fundamento Jnstrukcyi Swoiey Ktorą prezentował iż ponieważ zamyna się myślec o Audiencyi Woyska więc expedit ułożyć pierwey Projekt zału Rzeczpltą ze wszystkiemi Sąsiedztwami Potencyami chcc nienaruszenie zachować Przyiaźń aby nie rozumiano że przysposabiaiąc się w Siły dla obrony własney in Casum ingruentis periculi arma przeciwko Komu— paramus. Ta illacya była plausibilis, ponieważ iest nie inna intencya Rzpltey tylko tak audiencyonowac Posłow ut Reverentur cum Pacis foedera lecz gdy potym rożne chcieli zabierać głosy a wielu było tych ktorzy na żadne nie chcieli

porwałau Jm L. Marszałek limitował Sessyą in Castris na godziny 8mą

Dzien 16. Obr.

Po zagaieniu dzisieyszey Sessyi na Izbie nie wiele znayd
wało się Posłow denominował Jm L. Marszałek z Izby Poselskiey
Sędziow do Sądow Seymowych to iest z każdey Prowincyi po
sziu a po tym ex ratione zaszłych Prowincyonalnych Sessyi
limitował Sessyą w Izbie Poselskiey na godzinę 8mą in crastino

Prowincyonalne Sessye zaszły się o Godzinie Dziewiątey iako
to Litewska u OO Jezuitow w Refektarzu. Wielkopolska także
u OO Jezuitow na Górze w Kaplicy, z tąd ponieważ był mo
że Ktoś Jmć Prymas tam za przeniosł która miała bydz u
OO Bernardynow Na Małopolskę zaś zsiechali się wszyscy
byli do OO Dominikanow z Jmcią Kardynałem bez
maiąc Relacyą że Wielkopolska Sessyą agitatur u OO Jezui
tow, a miesca też w tym Klasztorze Dominikanskim nie
było wygodnego, tak dalece że musiano by w Kościele zasiada
wać poiechali do OO Bernardynow y tam w Refektarzu Sessya
Prowincyi Małopolskiey była.

Dzień 17 Obr.

Jmć L. Marszałek zagaiwszy dzisieyszą Sessyą w małey liczbie
Jchmć PP. Posłow limitował onąż na Godzinę 8mą na Ponie
działek ex ratione Kontynuuiących się Prowincyonalnych Sessyi
in ordine do Audiencyi Woyska.

Dzień 18 Obr. Niedziela vacat.

Dzień 19 Obr.

Od tego dnia aż do dwudziestego Piątego Gius. żadnych nie
było Sessyi w Izbie Poselskiey, ale ie odedzia do Dnia limito-
wał Jm L. Marszałek ex ratione agituiących się actualnie Pro
wincyonalnych Sessyi które ieszcze nie są skończone y 27mo to
iest

we Czwartek były Sądy Seymowe na których zaniadł Ges his mu z Se
natem et cum delegatis z Izby Poselskiey na tych Sądach było
Spraw N° 16 z których iedne poszły per non sunt a drugich
nastąpiło wydawanie iedna tylko Szczegulnie Miasta Warsza
wy cum Capitulo Insignis Collegiatæ Varsaviens. promove
batur w którey pozwolona iest Dilatio ad munimenta ad affe
rationem Partis Citata. Na Prowincyonalnych Dekretach
Ustawa Litt. zgadza się Super omnia genera Podatkow do Ar
kugi Woyska, ale na ulgach consensum nie stanęło Prowincya
Wielkopolska similiter zgadza się na wszelkie Podatki et co
intuitu na Lustracye y rewizye, byle mogło być zniesione
Pogłowne ialuz że Jmć Xżmas prezydujący tey Prowincyi
delegował non nullos tam ex Senatorio quam Equestri Ordine
do ułożenia Projektu. ad communicandum drugim Prowincyom
lecz w Prowincyi Małopolskiey dotąd niemogły coalescere Vota
cunctorum et prawie na Lustracye y rewizye potrzebne. Woy
skie bowiem Ruskie Województwa opponunt się nadmiernie
tym Lustracyom nie chcąc dać tylko arbitrariae Summy
y z razu dosyć mało ofiarowali tandem na zwyczayszych
sy to iest 22 pociągnęły się trochę dać chcieli lecz to wszy
stko kompletat ledwie wynosić może Czego Prowincya
dziesięć Tysięcy.

Dzien 20. Obr.

Zadney Sessyi nie było w Izbie Poselskiey szczegulnie tyl
ko zasiadszy Jmć X. Marszałek zalimitował omnes in Casti
num na godzinę osmą. Interim Sessya Prowincyalna W.
Ustawa Litt. Solwowana także iest do jutra ex rationibus niepo
pomnionych Projektow similiter z Prowincyi Wielkopol.
ex eadem ratione zalimitowana. A na Małopolskiey Sessyi
iezcze były kontrowersye, bo iakby Województwa Ruskie pozwalały

Dat arbitrarias Summas tale niechciały by w rowney z Urzędzeniu gorneyszymi wnisć Podatek, a zas Urzędzenia Wielkopolskie y Małopolskie gorne omnino pretendunt Kwequacyi, bydź przeładowane Podatkiem Pogłownego.

Dzien 27. Obr.

Nie było także y Dzis w Izbie Poselskiey Sessyi Krotkiey, Jm Pan Marszałek zaraz zawiadczy, zalimitował na Sobotę na godzinę osmą z rana. Tym czasem w Prowincyi Lit czytany był Projekt in Ordine do Auluyi Woyska przez który tez Prowincya pozwala zaraz Actualney Auluyi Woyska Dwa Tysiące dla Kompletowania Chorągwi y Regimentow a zas w do Eventualney Auluyi pozwala na Rewizye y Lustracye wszystkich Dobr z których by mogły formari Taryffy et deinceps z Nich tale Quantitas Woyska Nowego iako tez punctualna płaca dla niego aby ułożona bydź mogła. Wielkopolskiey Prowincyi Sessya Solwowana ex ratione nie dokończonego Projektu. W Małopolskiey zas Prowincyi z Niczym się wijscy nie chciały declarowac Ubi Urzędzenia Ruskie oprocz Summ wyzey wyrazonych, ale to Notandum iż Urzędzenie Wołynskiego nie Summy iakby dac ale Tysiąc Ludzi wystawić obiecało na usługi Rzpltey Interea wszyscy urgebant, aby gorneyssze Urzędzenia pozwoliły similiter dac Summas arbitrarias przy pogłownym które actualnie płacą na Auluyą Woyska, ofiarując że y oni gotowi daley się pociągnąć ale zadnym sposobem nie było zgody na to, y długo trwała Kontrowersya przy zabiernieniu głosow wyrażaiących że te gorne Urzędzenia dosyć wiele dały y nie mogą wzięcy się pociągnąć owszem peragunt

Insta

znicse Pogłowne dla popłacowania wyżmienionemu podatku
Ludowi y na tym się rzecz rozeszła aż do Czwartku

Dzien 28 Swijtu

Dzien 29 Obr.

Dzis ieszcze nie zasiadano w Izbie Poselskiey tylko JP. Marszałek cum nonnullis Nuntijs zasiadszy limitował Sessyą in Crastinum. Na Prowincyonalnych Sessyach to iest na Litt nie długo się bawiono maiąc iuż uformowany Projekt do actualney y Eventualney Aukcyi Woyska, to to utrumq promouetur na cżymnie teraźniey sessyi Wielkopolska Sessya Similiter nie bawiła ponieważ nie skończony był Projekt około którego Delegati prawią. Na Małopolskiey zas Sessyi Woiewodztwo Podolskie deklarowało dać ieszcze dwadzieścia Tysięcy. do tych czterdziestu które na dawnieyszey obiecało Sessyi. Insze zas Woiewodztwa Ruskie y Ziemie chciały aby Woiewodztwo Krakowskie y Sendomirskie co ofiarowały na actualną Aukcyą Woyska oświadczaiąc się że gotowi y oni postąpić wiecey ale chcą wprzod mentem zrodzin gorszych Woiewodztw, lecz nie było na to zgody y tak odłożona Sessya do iutra.

Dzien 30 Obr.

W Izbie Poselskiey zagaiona y zaraz zalimitowana iest Sessya in Crastinum. Na Prowincyalnych Sessyach to iest Na Litt czytano znowu Projekt do Aukcyi Woyska przeniwko któremu wiele zanoszono exceptyi, y rożne formowano Questye, w Wielkopolskiey Prowincyi ieszcze nie było tego czemu Projekt y dla tego nie było Sessyi. W Małopolskiey Prowincyi Ruskie Woiewodztwo postąpiło ieszcze Stą dziesiąt Tysięcy do deklarowanych dawniey pięciudziesiąt. Similiter Ziemia Halicka postąpiła pięćdziesiąt do deklarowanych także dawniey pięciudziesiąt. Inne Woiewodztwa zniczyrr. się niechciały [illegible]

wat et præcipue Woiewodztwa Braclawskie y Kijowskie chcąc wprzód aby nadmienione Woiewodztwa Ruskie y Ziemia Halickia do wyższey pociągnęły się Summy a to na Actualną aukcyą Woyska to co do Eventualney wszystkie prawie zgadzaią się Woiewodztwa y Wielkopolskie y Małopolskie na Podatek ultimo Consumentice alias Czopowego y Szelężnego. et eo fine na Lustracye y rewizye. do tych Konstytucyi reguluiące się szczegulnie Ruskie Woiewodztwa niechcą mieć Lustracyi Podymnego y Pogłownego Jgdy długo nad tym rzecz trwała przy zbieraniu Głosow odłożona iest Sessya do jutra.

Dzien 31 Obr.ca

Sałe przez te Dni immediate tak y dziś niebyło Sessyi w Izbie Poselskiey, ale za Limitował Jmć P. Marszałek do Poniedziałku. W Prowincyi Litt czytano znowu Projekt ułożony do Aukcyi Woyska do którego przymawiano się y wiele bardzo wynaydowano Scrupułow et dubia nad którymi były długie Kontrowersye. W Wielkopolskiey Prowincyi lubo maiąc skończony Projekt, ale niebyt iszcze czytany, ex ratione Sądow relacyi nych na których król Jmć zasiadał cum Senatu. Na Małopolskiey Sessyi chcąc aby Woiewodztwa Ruskie postąpiły większe Summy na Actualną aukcyą Woyska, ale gdy żadney nie było rezolucyi na to odłożona iest Sessya tych Prowincyi do Poniedziałku.

Dzien 1 9br.e Niedziela

Dzien 2 9br.e

Iszcze y dziś niebyła w Izbie Poselskiey Sessya którą Jmć P. Marszałek Sołtwował in Cœtinum in præsentia niektórych Posłow. Litteweska Prowincya na swoiey Sessyi znowu projekt Projektowi ułożonemu in Ordine do aukcyi Woyska wnosiła Zgorsze y w wielu punktach niebyła zgody uniwersalney

walney. Prowincya Wielkopolska przystąpiła do czytania Ar-
tykułow per Delegatos uformowanych. I tak czytano nayprzod
Proiekt Securitatis interne et externe po tym Quarty Spra-
wiedliwey Szopowego Szelężnego Cła generalnego zamnieysze-
niem Procentu: to iest aby extra Regnum wioząc albo ad Re-
gnum wprowadzaiąc nomine excepto Cztery pro cento a in-
tra Regnum dwa, znoszą wszelkie Protekcye Paszporty, y
cokolwiek przedtym od płacenia Cła zastanine mogło takowe
lecz y Woży Krolewskie zdaie Poszły consensum est remedo
wac. Deinde opisanie Skarbu, Pogłownego Zydowskiego
ktore do Milliona extenderetur/ Wprowadzenia Monopoliorum
Papieru Kart Tabaki y przeciwko ktorym Projektom a mianey
contra nonnulla w nich Punkta tako zachodziły nie małe
dysputy y kontrowersye, iednak gdy iedne poprawiono, drugie
wyrzucono, trzecie ad dispositionem Jeyo Krolewskiey suspendo
wano stancta zgoda uniwersalna. Naybardziey zas do tych
Dysput dało okazyą ze Ziemia Warszawska pretendebat
aby do Lat Kilku nieptaciła Pogłownego na Woysko polskie, by
z Długow nie wyszła rachuiąc onych. 170 albo zeby ze Sum
my Skarb Koron. zapłacił, ale wszyscy byli temu contrarij
wyrazaiąc ze tulit się in particulari exsypować nie może
gdy wszyscy ten Podatek płacą na Woysko znoszą ich
złe Pogłowne. Alterum movit Quæstionem ze w Proiekcie
Szelężnego Szopowego było napisano iako w Miastach Krole-
wskich wyiąwszy Szynki Zamkowe y Mieyskie wszystkie
partykularne propinacye y oraz te ktore maią Duchowni

Cassantur et abrogantur. Na co odezwał się Xże Jmć Biskup Warmińskii aby dołożono salvis Privilegijs Spiritualibus concessis allegando, że są niektore Plebanie które nie mają aliunde Fundum tylko z Propinacyi, lecz ex parte Świeckich y Senatorow y Posłow to Salve non admittebatur Tandem mowił Xże Jmć Prymas Jmć Xdz Biskup Kujawskii Jmć Xdz Kanclerz Koronn. utrzymuiąc jura Spiritualium, y dowodząc że Rzpltа nic nie traci bo Kościołowiek będzie Szynk trzymał płacić musi Zgodzono się natym po długich Kontrowersyach ut asseruntur w tym Projekcie salvis Erectionibus et Privilegijs antiquis collatis ante Constitutionem 1635. Anni Która to w Sobie continet, iż Dobr Ziemskich nie godzi się Duchownym nabywać z tey okazyi były dysturszy, aby Duchowieństwo w Dobrach swoich dupkowało Stycznią na Woysko, y przez tego ofiarowało Subsidium charitativum. Odezwał się tedy Xże Jmć Prymas wyurządzaiąc immunitates Ecclesiasticas y że nigdy przedtym non praetendebatur od Duchownych Podatki a przez to wielkie było blogosławieństwo Bożie nad Polską, którego y teraz ieżeli Sobie życzy Rzplta nie powinna do ciężkiey obligować Kontrybucyi Stanu Duchownego który we Same dat deklaracie co y Dobra Ziemskie płacić będą płacąc oraz y Styczną która ad presens idzie z Dobr Duchownych. Interea przyrzekł że jutro mieć będzie u Siebie Collegium Episcopale Wspierał huic Sensum Xcia Jmci Prymasa Jmć Xdz Kanclerz Koronny y Jmć Xdz Biskup Kujawski przytomni na tey Sessyi bodaj Jmć Biskup Warmiński impatientia ductus odiechał był do Stancyi swoiey. Tandem po długich pro et contra dysputach Konkludowano czytanie nadmienionych Projektow. Po których skończonych delegował Xże Jmć Prymas Jmć Pa. Rogalińskiego Sędziego Ziemskiego Wschowskiego Starostę Poznańskiego y Jmć Pana Mirosławskiego
Sędz

Starosty Kleckiego Posła Kaliskiego cum communicatione Summarium zebranych tych Projektow Prowincyi Małopolskiey, Która uczyniwszy na przeszłey Delegacyą przy zabieraniu rożnych głosow, ale iuż non tentabantur Woiewodztwa Ruskie aby w więcey postąpiły dochodząc ze żadnym sposobem pociągnąć się nie dadzą y nabym skyc dzieiszyse Prowincyalne rozeszły się osobliwie y z Wielkiey polskiey Samym prawie wieczorem roziachali się wszyscy

Dzien. 3 9bris

Dzisiey z rana były expedyowane delegacye od Wielkopolskiey Prowincyi to iest przez wyżey wyrażonych Posłow do Prowincyi Małopolskiey, a do Prowincyi Litt przez Jmć X. Zbeinskiego Posła Dobrzynskiego y Karwowskiego Podczaszego y Posła Wi skiego Interea Prowincya Wielkopolska znowu reassumowała czytanie Projektow tychże Samych które na dniu wczorayszym Legebantur y do Nich przymawiano się z zachodzącymi coraz ro wymi trudnościami, zabierano oraz y głosy et preiispue diser tissimo ore mowił Aze Jmć Biskup Warmińskii tuendo Jura Duchowieństwa. Po ułatwionych za tym Dysputach y kontro wersyach Solwowana iest Sessya tey Prowincyi iuż do Izby Posel skiey Małopolska zas Prowincya wysłuchawszy Jchmow dele gowanych którym diserti[illegible]simo ore Exiguit Aze Jmć Kardynał za kommunikacyą Contymentow, gdy ab ijdem delegatis nie mogli mieć Projektow tylko to Summarium na wsią Prowincya Wielkopolska zgodziła, domawiano się aby Emmus dyspenso wał iść do Izby Poselskiey do wysłuchania Projektow, zgadzaiąc się Super eadem genera Podatkow na które y Prowincya Wielko polska z tym dodatkiem ze chcą widzieć quibus modis et mediis stan się to może ile ze agitur, żeby była akceptalna y Eventualna Audiencya Woyska, y tak Aze Jmć Kardynał niechcąc extenuare czasu chciey pożegnał Jchmow PP. Posłow Prowincyi Małopolskiey

Ktorzy zaraz wszyscy pojechali do Izby Poselskiey ale ze Prowincya Wielkopolska ieszcze bawiła na swoiey Sessyi, a poniey też pojechano na obiady Litewska też Prowincya czytaiąc swoie Projekta przy wielkich nierzadach ieszcze limitowała Sessyą na Jutro do OO. Jezuitow. Wyiechali się do Stanuy swoich Interim Jm P. Marszałek przybywszy o godzinie trzeciey po południu do Izby Poselskiey in pleno Numero Posłow zalimitował Sessyą in crastinum na godzinę ósmą precise.

Dzien 4 9br.

Tandem post longam expectationem była Dzis Sessya w Izbie Poselskiey ale prozno dosyć zaszła się ex ratione że Jchmć dawszy Posłowie bawili na Sessyi swoiey Prowincyalney y nie zeszli się razem z innemi Prowincyami aż po południu. Przy zagaieniu wyraził Jmć P. Marszałek consolationem et satisfactionem Oyczyzny iż na to mieysce congregantur dla zaszczytu y ratunku onej że przynoszą manipulos prac swoich Przystąpiono za tym do czytania Projektu Securitatis interne et externe na ktory uniwersalna zaszła zgoda. Potym czytano Projekt zwyczayny Pospolitego Ruszenia, lecz y ten nie miał Kontradyktuyi. Deinde wzięto Projekt Kwarty Sprawiedliwey ktory iakby był przeczytany Jmć Pan Wieniawski Chorąży Przemyski tudzież Posłowie Bractawscy opponowali się onemuż ex ratione że iest napisano aby Delegati ex Senatu et Equestri ordine wraz z Skarbem Koronnym ułożyli tę Kwartę Sprawiedliwą a kto by był z Starostow praegravatus cum impositione, tedy naznaczano czas aby ziechawszy do Warszawy abjurat iakby tyle a nie więcey czyni mu ekstrawo długo nad tym pro et contra były dyskursy przy zabieraniu Głosow aż na ostatek wspomniony Jmć P. Chorąży Przemyski deklarował iuż przymnieść swoie reflexye stawaiąc mocno przy tym iż ieżeli ma bydź taka układna Kwarta tedy te sit interea na

alem

Actualna Auluyą Woyska leuz co do Eventualney Expedycyi aby wprzod
przedsiadant Lustracyye y rewizyye; y tak nie ustawiczy expedycyi tego Przed
miotu wrzucono inny do czytania, to iest: Duplikaty Hybern nad Ktorym
nie wielkie były dysputy szczegulnie dołożono, aby te Duplikaty
Hyberny płacily y Dobra Duchowne. Na ostatek chciano wziąć
Prowizyą do czytania opisania Ministerij Podskarbstwa W. Koron.
ale Jmć P. Starosta Oswiecimski nie chciał pozwolić upraszaiąc
raczey Jm.P.a Marszałka aby in virtute Prawa chciał adire Maje
statem względem dysponowania tegoż Ministerium in virtute Prawa
względem rozdania Walanow postanowionego. Na tak occasione
wszczęły się wielkie dysputy, gdy iedni dopominali się czytania
nadmienionego Projektu, allegando że to provide factum y pra
udziwie ex amore ku tey Oyczyznie Jk.o Kr. Mći że nie wprzod do
dane iest Podskarbstwo policzby nie było opisane, drudzy urge
bant także o czytanie, ale inferebant aby po Solwowaney Sessyi
był u Jk.o Kr. Mći Jm.Pan Marszałek. Inni na nie niepozwalali
policzby wprzod tenzu Jm.P. Marszałek non adiret Principem
y tak in hac lucta trwaiąc, ponieważ też dobrze już było po za
chodzie Słońca, Solwował sessyą Jmć P. Marszałek in Crastinum na godziny Ozmą przeciw.

Dzien 5. 9bris

Przy zagaieniu dzisieyszey Sessyi expressit Jm.P. Marszałek
iż Satisfaciendo desiderijs publicis był u Jk.o Kr. Mći upraszaiąc
o dysponowanie Ministerij Podskarbstwa W. Koron.ch y taliowe
odebrał rezolucyą iż tak przy dopomnieniu się w Izbie Senator
skiey o Walanse iuż kazał doniesc Krol Jmć Panom Rzpltey
że co solo intuitu zatrzymał oddanie tegoż Podskarbstwa aby
Rzplta miała czas y sposobność opisania praedicti Ministerij
tak y teraz z tym się oświadcza że gotow iest dysponere byle
Izba Poselska iak naydostoynaley ugruntowała sobie Oeconomia

Skarbu nie maiąc ad praesens żadney przeszkody. Pytał się zatym czeli iest zgoda przystąpić do czytania Projektu Skarbowego zatrzymanego na dniu wczorayszym. Wziął tedy Głos Jmć P. Starosta Czerniowski y w nim wyraził że iako na dniu wczorayszym non temere ale przy Prawie które zaraz czytał: aby Wakanse Sine omni mora były rozdawane/ stawał, lubo y teraz miałby Słuszne racye opponować się przy tym Prawie, iednak pozwala; aby czytany był nadmieniony Projekt do którego gdy iuż przychodziło czytania zabrał Głos Jmć Pan Wileżewski Podkomorzyc y Poseł Wiślicki oświadczaiąc się że iako kocha Oyczyznę y niechciałby w niczym ublizać Jey Dobru tak widząc iako Postronne Potencye chcą psuć Seym teraźnieyszy musi pro innata realitate et consu entia wyrazić iż tenże abatur od Posła y Rezydenta Brandeburskiego aby Seym zerwał, y że mu za to ofiarowano trzy Tysiąc ze Czerwonych złotych które nie wprzód miał odebrać aż by to uczynił quod pretendebatur. Interim dano mu Trzysta Czy dziesiąt Czerw złott które w Worku białym będące, wyiąwszy z Kieszeni, rzucił na Ziemię, dodaiąc iż bywaią tam y inni Jchmć PP Posłowie których zaraz nie chcąc wyiawiać prosił o cokolwiek czasu, będąc tey nadziei że pari animodi Zelo wyznaią ex amore Patriae o tey swoiey Seduluyi. Odradzyła tedy zaraz cała Izba podziękowanie wspomnionemu Jmci Panu Wileżewskiemu iż impraticato prawie w tey Izbie exemplo pokazał quae zelo et amore fecit erga hanc Patriam. Były za tym iedne Głosy aby tenże Jmć P. Wiślic wyiawił wszyst: ich którzy byli Seduti et corrupti od Ministrow Pruskich drudzy życzyli aby cokolwiek temporyzował. Inni upraszali Jmci Pana Marszałka aby adeat Majestatem względem powstrzezenia Posła Brandeburskiego aby takowych nie robił fabryk

przy

przynoszących zgubę Oyczyzny. Gdy in tali circumstantia rerum
wszystkich ciekawość brała kto tam należał do tak nie pięknych
panij urzędant aby przerzeczony Jm Pan Wilczewski nie trzymaiąc
dłuzey Sekretu wydał. Stało się przeto wielkie poruszenie w
Izbie. Interea zabrał Głos Jm Pan Łanicwski Chorąży Słonim
ski wyrazaiąc: Iż na zawołanie Jmci Pana Marszałka nie
odważył by się odezwać do publicata Confessata ile całe nie nale
zie do Brandeburskiey Kwintelligencyi, ale ze idzie o całość
Oyczyzny y o Jey ubespieczenie, upraszał Jmci Pana Wilczew:
skiego aby nie tylko tych wydał którzy są corrupti ale oraz y
tych przy których by tentabantur ile ze się tu znayduią tak
Jm P. Mokranowski iako też Jm P. Mussicki z Litwy którzy
dopomagaią złey pracy Ministrom Pruskim. Zaczął tedy mowić
Jm P. Wilczewski iż przez Pełnego osobliwie Jm Pana Mokra-
nowskiego nie był tentowany, ale maiąc Punkt w Instrukcyi
aby u Ministrow Pruskich dopominał się krzywd dzieią cych się
Ziemi Wileńskiey et per consequens. szukał Satisfakcyi, był tam
wprzod z Kollegą swoim Jm Panem Karwowskim Podczaszym
Wileńskim a potym sam częsci ex ea ratione ze też ma Dobra
swoie w Prusiech y tak nie tylko pieniędzy ale y Dobr Libertz
tem miał sobie od Posła Pruskiego appromitowam, y lubo wi
dzi ze nie wydą Konfiskaty te Dobra iednak oświadczył się
iż nie chce tey Oyczyzny w lwowey się vrodzić bydź Proditor krzy
tączył przy tym iż nizeli przystąpi do objawienia którzy brali
pieniędze, chce wprzod wykonać Juramentum iako non odio da
ctus ale z szczerey rzetelności to co słyszał od Posła Brandebur
skiego wyiawiał. Tey okazyi znowu się stał motus bo iedni
upraszali aby accedał do tego Juramentu, drudzy allegabant że
nie masz tego potrzeby ale satius aby sam sobie opisał na iako

Rothy chcą przysiądz Inni też rożne a każdy prze opinione swa formo
wali zdania y gdy tak długo trwała rzecz, zaraz[ą] mowił Jm Pan
Wilczewski iż ponieważ wola iest całey Izby aby przeczytał ten
Regestr, zamawia sobie wprzod Securitatem y uprasza J[ch] K[r]
Mci aby in tali casu mogł mieć necessariam assistentiam
po tym upraszał całey Izby aby miał y od Niey uprowidowane
bespieczeństwo. Co gdy mu deklarowała taż Izba z wszelkim
oświadczeniem upraszaiąc Jm Pana Marszałka aby adcat wtey
obliczności Majestatem, dobywszy z kieszeni Kartki czytał
et quidem wyraził 1mo Jmci P. Kietlińskiego Sędziego Ra
domskiego Posła Sendomirskiego 2do Jmci P. Grodzickiego
Posła Kaliskiego 3tio Jm Pana Gurowskiego Stolnika y Po
sła Podolskiego. 4to Jm P. Rogalińskiego Sędziego Ziemskiego
Wschowskiego Posła Poznańskiego. 5to Jm P. Hulka Pisarza Ziem
skiego y Posła Witebskiego 6to Jm Pana Wolbeka Podkomorzego y
Posła Mozyrskiego 7mo Jm P. Ossolińskiego Chorążego Nadw. Ko
ron. Posła Nurskiego 8vo Jm P. Jezewskiego Stolnika y Po
sła Płockiego. Na ostatek subjungił iż Poseł Brandeburski obli
gował go prawie aby się znosił zawsze z Jm Panem Trypolskim
Podkomorzym y Posłem Kijowskim dokładaiąc że ma wsiebie zło
żone Exdowskie Pieniądze na zepsucie Seymu. Po przeczytaniu
za tym tego Regestru oddał go do ręki Jm P. Marszałka. Interim
stał się motus wielki w Izbie bo iedni urgebant, aby sadzeni byli,
iż obwinieni Posłowie in plenis Ordinibus drudzy na to niepozwa
lali ale życzyli aby Izba sama onych ze sadziła. Tandem przyszło
do tego że pozwolona iest tym ze Posłom Sytuacyia y tak nayprze
wcy mowił Rogalinski wyrażaiąc iż na tak obrudną Kalumnią honor
swego zapatruiąc się, więcey ma żalu niżeli słow Chcąc iednak uspra
wiedliwić się iż całey Rzpltey y pochazac niewinność swoie intami
nate Czytelnie manifestować się nayprzod iż z Jm Panem Posłem Prus[kim]
miał

miał dawną znaiomość który obaczywszy go na Polowiach Krolewskich u-
czynił Komplement przypominaiąc się dawney Gć. przyiaźni ale mu
na te Słowa odpowiedział zaraz iż będąc in haraltere Posła nie
może z-nim sam wiele mowić aby nie podpadł iakiey Suspicyi
Upraszał go przeto Poseł Brandeburski aby mu poleczał Kolle
gow z których gdy tylko ieden był na ten czas Jmć P. Obozny Koro-
won. rzekł do niego że to iest pierwszy Poseł Xięstwa Poznań.
I tak obrocił się zas do wspomnionego Jmć Pa. Obozney Koron.
z Komplementem, lecz y ten nie chciał z nim rozmawiać w dyskurs
Upatrzywszy tedy czas gdy wszyscy Jchmć PP. Posłowie Wielko
polscy to iest Poznańscy y Kaliscy, collegialiter się zeszli; iako
zawsze czynią z rana, brzybył do Nich y chciał promowować Jo.
terest Monarchy swego, ale mu wszyscy reposuerunt, iż nie
maią z nim nic ad tractandum, bo ieżeli iakie occurrunt krzy
wdy to przez Ministrow doniesiono będzie. Po tym zas ani się
z Nim widział ani mowił ani Konferował a daleko bardziey aby =
miał brać pieniądze maiąc dostateczną dla Siebie Fortunę z który
Sukcentari może, y gdy by mu to miało probari oddać się na Sąd
caley Izby et per consequens inomnia Martyria Saley śliwiąc For
tunę y życia swoie nie chcąc daley mieć vzum tego wszystkiego
Dowodził przy tym iż z Jmć Panem Obozny Koron. razem stoi w
Stanuyi w iedney Karecie z nim ieżdzi nie maiąc y iednego Konia
z Sobą u Grodnie z nim wszędzie bywa. y upraszał aby mu dał =
Sprawiedliwe Testimonium niewinności. Wziął wdy Jus Jmć Pan
Obozny Koron. rehapitulując to wszystko et demonstrando inno:
centiam wspomnionego Jmć Pana Sędziego Ziemskiego Urzędowego
Kollegi swego. Po tym Głosie zaczął był rozni odzywać się Jchmć
PP. Posłowie wyrażaiąc in tali casu sentimenta swoie ale znowu
przystąpiono aby justificentur inculpati Miał tedy Jmć Pan Hetko

explikuiąc się iż ani Posła Brandeburskiego ani Rezydenta zna, ani wie gdzie stoi, ani znim kiedy mowił ofiarując się similiter in omnia Martyria et insuper aby delegatur Imie Jego z całą Familią ieżeli by mu Kto dowiódł Praktyki y Korrespondencyą z Pruskiemi Ministrami Mowił po tym Jmć P. Osolinski Chorąży Nadw. Koronn. żelosc broniąc niewinności Swoiey y upraszał o Delatora który inquantum by succumbował in probando, aby poena talionis sequeretur. Deinde justyfikował się Jmć P. Wolbek iż będąc na Prowincyalnych Sessyach poznał się z Jmcią X. Dzem Cieńinskim Kanonikiem X. Jmu Prymasa który go po oddanych Sobie wizytach y rewizytach namawiał iechał w Kompanij z Sobą et ignotum za prowadził do Stancyi Posła Brandeburskiego o którym nigdy niewiedział, y tam przy rożnych dyskursach gdy mu ofiarował ten że Poseł wielkie nadgrody ieżeliby przez zerwanie Seymu utrzymał Interesá Principała Jego, Doniósł to zaraz Jmć P. Grafowi Brylowi, który iuż aperebat/ miał go Dyspensować aby brał Pieniądze ieżeli mu dadzą, lecz że po tym na tychże Prowincyalnych Sessyach fortius nad innych przemawiał Auktor Woyska, iako się tym świadczył cała Prowincyą W. Xstwa Litt. żadnego po tym Poseł Brandeburski nie uczynił rekursu; Justyfikował się po tym Jmć P. Kiełbinski Sędzia Radomski nie przeczając że tentabatur od Posła Brandeburskiego ale o tym doniósł Jmć Panu Grafowi Brylowi y całe nie nie wziął od Ministrow Pruskich. Zabrał przy tym mowę Jmć P. Jezuita Schonike Włoch explikuiąc się iż dawne ma znaiomości z Posłem Pruskim abardziey z Rezydentem z którym często w Warszawie grywał Karty ale żeby teraz miał iaką Korrespondencyą poddawał Sądowi całey Izby Życie y Fortunę Swoię. Mowił po tym zaraz Jmć P. Trzypolski Podkomorzy Kijowski allegando iż ie

zeb

xeli tentabatur od Posła Ruskiego doniosł to Jm Panu Graffowi Bryl
lowi od ktorego miał mieć pozwolenie bywać tam y brać Pie
niądze ale tego nigdy nie czynił. Długo ta była mowa ale dla
cichego Głosu trudno iey było dobrze słyszeć. Nadszedł po tym
Jm Pan Grodzicki Poseł Kaliski bo się przez ten czas nie znay do
wał w Izbie, przeciwko któremu conturbarunt wszyscy aby
się iustyfikował. y tak zabrawszy Głos mowił cum fervore że
ani Posła zna, ani u niego bywa y nikt go tam nie widział.
Odezwał się Jm P. Wilczewski mowiąc że widziałem; nato repo
suit Izbę iako niepocciwy. Ruszyło to Izby y upraszali o Sąd
na Niego et per consequens aby poszedł zaraz pod Laskę, ale tandem
explicationibus że to nie do Jm P.a Wilczewskiego mowił tylko do tego
kto przed Jmpanem Wilczewskim powiadał o nim, orax deprecationibus
rzecz się uspokoiła. Gdy zaś przyszło do explikacyi Jm P.a Gorowskie
go Stolnika Podolskiego upraszał aby semotis arbitris to się stało nad
czym lubo trochę bawiono się, iednak przy naleganiu Posłow rugował
Arbitrow z Izby Jmć P. Marszałek y gdy Sami tylko zostali Posło
wie wyraził iż iezeli bywał u Posła Brandeburskiego, tedy miał
de super to iest od Jmpana Grassa Brylla pozwolenie y że kazano mu
się tam znowu żeby iednak iakie wziął pieniądze nikt mu dedisse
nie może. Po tabowey Inculpatorum Justificacyi zaczęli byli zabie
rać Głosy iedni życząc aby ta materya in plenis Ordinibus była są
dzona, drudzy aby per Delegatos z Izby nie zabierając czasu do
czytania y formowania Processow Inni aby w tey okoliczności za
raz Sąd nastąpił jutro deklarując się nieprzystąpić do Niczego. O
co y Sami Inculpati urgebant. Na ostatek były y te zdania że nie
iest certus Delator. to Jm P. Wilczewski to tylko co Słyszał refer
iako się sam toties w Izbie klarygował. Gdy iuż mało co
widać było w Izbie dla mroku Jm Pan Marszałek Sołtykował
Sessyą in crastinum na Godzinę Dziewiątą precise.

Dzien 6. 96 v.

Dziesiąta Sessya, ktora była ludna y ciekawa zagaiaiąc Jmć P. Marszałek wyraził iż kiedy przy pokazaniu prawdziwey Cnoty y miłości erga Patriam przez Jmć P. Wilczewskiego Posła Wołkiego kto temu dziękował, weszło zamięszanie do tey Izby Wyie iakie przez napisanie Projektu do Konstytucyi salvari może niewinnose godnych Posłow obwinionych przez Posła Brandeburskiego J. iakoż sam ręczył za Jm Panem Hurkiem Pisarzem Ziemskim y Posłem Witebskim ze virest intaminata fidei: y tak non extenuando czasu obradom publicznym potrzebnego zyczył przystąpić do czytania Vlożonych Projektow Subjungendo ze przez to demonstrabitur całemu Światu na Oko ze nikt nigdy nie miał malas Intentiones, gdy wzgodzie y iednosci pozostawał się zawsze dla Dobra Publicznego. Po tym zagaieniu wziął był Głos Jmć P. Sierau Starosta Kowinski wyrazaiąc iż kiedy nie masz Delatora Wiec też nie może constitui Judicium, dla czego życzył aby per Constitutionem stała się Satisfakcya Honoru vlżonych Posłow zaraz mowił Jmć P. Rogalinski in hunc Sensum iż ponoszając tak wielką krzywdę Honoru nie może bydź tamującym biorąc podobieństwo od owych Pralatow ktorym przypisano clangorem necessitas excusat. Mowił tedy ze wniesiono iest iż non est certus Delator, azaż Jmć P. Wilczewski nie mowił pierwey gdy rzucał pieniądze ze y drudzy znayduią się corrupti: a zatym nie wniosł ze bywał u Posła Brandeburskiego! nie iest tedy to tak audita referre. Insuper Subjunxit iż ieżeli Jmć P. Wilczewski nie chce bydź Delatorem iako się pokazał bydź Kalumniatorem tedy bierze na siebie Actoratum, y wyprasza całey Izby aby Jmć od powiedział ex reatu. Objął mu albowiem ze bywał u Posła Pruskiego, a Posłowi nie godzi się nigdy w żadne wchodzić Konnexye. Jasno iest Jmć ze złożone są dla niego 3000 Czerwonych złotych za-

za Zerwanie Seymu. Ktoz tedy moze bydz Sponsor iezli to nie sztuka iest Posla Brandeburskiego, aby tym sposobem zamieszal Izbe et per extenuationem czasu uczynił slusczna, intencyą y zamysły swoie, a Jm Pan Wilczewski do tego tymi ktorymi kdzie drogami przyszedł depozytu, w tym bardziey czyni suspicyą ze tenze Jm P. Wilczewski iakw się sam przyznał ma Tortury Swoie w Prusiech. Upraszał tedy o Sąd y na siebie y na Jm P. Wilczewskiego, dolitadaiąc ze ztey Izby wyniose inszey nie chce tylko aut mortuum aut relevatus. Zabierali rozni po tym Głosy iedni chcąc aby był Sąd iusta Constitutionem 1649 de Securitate Posłow, albo też według Konstytucyi 1588. drudzy wnosili iż iakoż Sąd sine Judice actore et Reo bydz nie może, tak gdy deest Delator iakze formabitur Judicium. Explikowali się przy tym y obwinie ni repetendo wczorayszą Justyfikacyą swoią obszernie et urgendo o Sąd, y oraz zamawiaiąc aby pena Talionis za niedowiedzenie Zarzutu sequeretur. Były y te głosy aby nie tracąc darmo czasu Saluti Publicae potrzebnego przynieść Satisfactionem honorom Posłow przez Konstytucyą a interea przystąpić do czytania Projektu. Zabrał też był Głos Jm Pan Wilczewski oswiadczaiąc się ze iakoż Nikomu nie zadawał aby wziął Pieniądze tylko to Do niosł, co z ust Posła Brandeburskiego y Rezydenta Slyszał tak y teraz przy tym stawa. A co do Jmci Pana Regalinskiego Sędziego Ziemskiego Wschowskiego to wyraził się przyznaiąc się ze go nigdy u tego Posła Pruskiego nie widział; y owszem gdy mu przeciwny Poseł nadmienił ze też to moy iest Przyiaciel rzekł ze ten człowiek tak wielkiey godności reputacyi y Estymacyi in Re publica nigdy się nie podeymie tey roboty na Szkodę Oyczyzny. Odpowiedział iż lubo wspomniony Jmć P. Sędzia Wschowski nie bywa u mnie, lecz per subordinatas Personas mogę się z Nim

znosił. Mowił także że Jm Pana Osolinskiego nie widział u Posła Pru-
skiego ale że ma od przerzeczonego Posła relacyą iż iedzie w Warsza-
wie asekurował sobie przyiaźń Jego. Cały ten dzień sprawiony
iest na Głosach pro et contra zertuiących, więcey iednak było dale
ko tych które chciały aby mimo insze materye był Sąd formo
wany przez Marszałka y Izby Poselską. Tandem na ostatek
uprasza Jmć P. Rogalinski Jm P.o Marszałka o deklaracyą Sądu
o co wszyscy prawie exceptis nonnullis instabant, ale gdy iuż
był pozny wieczor Solwowana iest Sessya in crastinum na godzinę
Osmą

Dzien 7. 968

Poźniey trochę bo iuż dobrze po dziesiątey zaczęła się dzisieysza
Sessya. ex ratione że Jchmć PP Posłowie których obwiniono wszyscy
z rana u JO. Xcia Jmci Kardynała byli, do którego y Jm P. Mar
szałek Seymowy przyiechał był wspolnie prawiąc azeby wniesio
na do Izby materya mogła bydź aliquo modo uspokoiona. Zagaił
ią tedy Jm P. Marszałek w ten sens że ponieważ upływa czas obra
dom publicznym, a interea w tym krótkim czasie nie widzi iak
by obserwuiąc formalitates Sądu dogodzić się mogło desideriis
godnych Posłow powszechnych krzywdę Honoru y oraz przyniesi
Satisfakcyą Oyczyznie oczekiwaiącey Solatia od Synow swoich
przez utworzenie sposobow do zmocnienia sił onejże: Więc zy
czył aby nadmienieni Jchmć PP. Posłowie kontentowali się Pro
iektem do Konstytucyi pro relevatiwe innwentia sua, który iuż był
gotowy, a potym przystąpili do czytania innych Projektow. Odezwał
się Jmć P. Rogalinski Sędzia Ziemski Wschowski Poseł Poznański
że iakby na dniu wczorayszym przy Limicie Sessyi przemieszczali
sobie aby dzisieysze Konsultacye zaczynały się od Sądu, tak upro
szał aby Jm P. Marszałek co fine per turnum rozdawał głosy
o co y inni Jchmć PP. Posłowie uprayzali. Zaczął mowić Jm P. Ka
mieński Chorąży y Poseł Słonimski iż gdy Jm P. Wilczewski Koronny

przy

przyznawał wielką enotę że wydał molimina Postronnych nie iest
Delator bo to tylko co słyszał retulit, więc co było słownie zyczył
to in scripto do Laski podać, aby była certitudo, że tak a nie
inaczey iest confessus y ta relacya aby była ręką Jmci Pana Mar:
szałka pro majori fide podpisana. Sequebatur Pan Senex
przy zabraniu głosu y Jm P. Skirzetuski Podczaszy Przemyski po
set Halicki, Po tym zas nastąpiły głosy z wielką dysputą y
rayami, gdy iedni ſ: a tych mało bardzo było ſ zyczyli dla kro
tkosci czasu przyięcie Projektu do Konstytucyi in Satisfactionem
łasi honoris Posłow, inni zas wszyscy życzyli Sądu. ale nie ie
dnakowo, to iest ex una Parte proponebatur aby pro Norma
ejusdem Judicij wzięta Konstytucya 1588. która to ma w sobie
że in Causis contra Statum et Rempliam zasiadać powinien
Król y Senat z Ośmia deputowanemi z Izby Poselskiey: z drugiey
Strony wnoszono y wielkiemi rayami przez Jmci P. Gąsiewskiego
Posła Bełskiego y Jmci P. Chołonieuskiego Podstolego Ziemi
skiego y Posła Brzeżańskiego iest wsparto, aby ten Sąd był nie
inszy tylko iuxta Constitutionem 1649. maiący to w sobie
że Poseł nie może bydź inaczey Sądzony tylko przez Marszał
ka Seymowego y całą Izbę Poselską. Wywodzili y to iż ieżeli
nie iest Jm P. Wiśniowski Delator, tedy ex reatu powinien odpo
wiadać kiedy się sistuie przeciwko niemu Actores. Jn subsidium
Zas tey Konstytucyi 1649 wnosili y drugą 1669 sub titulo Re
laxacya Decretu przeciwko W. Lubomirskiemu Marszałkowi
W. Koron. serowanego, w którey napisano że Król Jmć zasiadać
na takich Sądach nie będzie. Certabatur tedy fortissimis pro et
contra rationibus et przede Jm Pan Putowski Poseł Czerski
dowodził że nie może bydź tylko według Konstytucyi nadmienioney

1589. Sąd: A zas Jm P. Wilczewski iako nie iest Delator tak może być
po teście gdy się zaczne Sędzic Sprawa. Wyrazili y to nie literzy
w Głosach swoich ze kiedy oswiadczyła Izba Securitatem Jm Panu
Wilczewskiemu obligując go aby wydał o tim wie ze bywa u Posła
Brandeburskiego iakoże go teraz może Sędzic? Gdy zatym na takich
Kontrowersyach czas vpływał zabrał Głos Jm P. Sulistrowski Po
sel Czerniański w krotkich słowach deklarując się iż ieżeli nie
przystąpią ad Turnum in ordine zaczęcia Sądu, tedy nie pozwalaią
na żadne Głosy sistit Activitatem. Ruszyli się przeto wszyscy z
mieysc swoich y przez pułtory godziny blisko będąc in motu
gdy zasiedli na mieysca swoie zaczął mowić tenże Jm Pan Poseł
Czerniański iż wraca activitatem ale ieśli będzie zgoda na Limity
Seymu, lecz ieżeli nie masz zgody tedy na nie nie pozwala et
sistit denuo activitatem. W tym odezwali się Jchmć PP. Wa
lewscy to iest Jm Pp Chorąży Sieradzki y Stolnik Brzezinski
iż kiedy in tali puncto sistitur activitas, tedy proszą zegnać
Izbę. Pomięszało to zarax wszystkich y gdy ruszyli się z mieysc
swoich Jmć P. Marszałek ledwie mogąc uprosił aby znowu
zasiedli: bo iuż tez był y wieczor limitował Sessyą na Poniedziałek na godzinę osmą.

Dzień 8 Niedziela Vacat

Dzien 9 9bris

Przy zagaieniu dzisieyszey Sessyi ktora iuż około iedenastey
przed południem zaczęła się wyraził Jm P. Marszałek: Iż kiedy
orta tempestas w tey Izbie tak wielkiey iest obłazyą znudzenia
że zda się pogrążać y zatapiać Navim Consiliorum. Więc poki
ieszcze mogą bydź in manibus sposoby do wspolnego ratunku tym
szałaby rozmnożona Izba determinować się raczyła albo przystąpić
do Sądu czyli to według Constytucyi 1589. czyli też 1588. 1649.

albo

albo akceptował in satisfactionem honoru obwinionych Jchmw P.P.
Posłow Projekt do Konstytucyi, oswiadczaiąc się iż gotow to uczy
nić wszystko sequi ile dependuiący a nutibus tey Izby, na co uniwersał
na zaydzie zgoda y chciał aby był czytany nadmieniony Projekt
ale wziął Głos Jm P. Sulistrowski Poseł Oszmiański wyrażaiąc
się iż ieżeli na dniu onegdayszym proponował limity Sejmu, stało się
za hac ratione iż widząc czas szczupły, chciał tym sposobem dogo
dzić za honori godnych Posłow sub cvici ad presens będących y
przy tym Salutis Patrie. Interea oświadczył się iż wraca aut
vitatem: Mowił po tym Jmć P. Chorąży Sendomirski że przez
Projekt do Konstytucyi ułatwi materyą łasi honoris Posłow
a po tym agere agenda. Toż samo w Mowie swoiey poparł.
Jmć P. Łamiński Starosta Lubelski. Deinde zabrał Głos Jm P.
Walewski Chorąży Sieradzki y Poseł explikuiąc się obszernie, że
ieżeli przy Limicie onegdayszey Sessyi odezwał się aby Jmć Pan
Marszałek pożegnał Izbę tedy nie powinno to nikogo gorszyć
albo opaczney czynić suspicyi. Miał bowiem justa do tego mo
tiva ex occasione wniesioney Limity dowodząc iż nie może nikt
imperative w tey Izbie czynić bo tu każdemu et sentire quae
velit et dicere quae sentit wolno; Interim zyczył Projektem do
Konstytucyi reparare Honor vbliżywdzonych Posłow. Nastąpił
po tym Głos Jm P. Żyminskiego Posła Sendomirskiego który
obszernie wywodząc że iest potrzebny Sąd zyczył sequi Kon
stytucyą 1649. Tegoż Sentymentu był y Jm P. Szeliż Ka
waler Maltanski Poseł Kijowski wyrażaiąc w Mowie swo
iey iż w tey Izbie Prawa stanowiemy Trybunały poprawiamy
a Sami sprawiedliwości czynić nie chcemy. Przy tym że za wyr

stawał y Jmć P. Czaiki Kasztellanic y Powet Wołyński nie chcąc odstą-
pić Konstytucyi 1649 oraz capitulacyi innocentiam tak Jm Pana
Chorążego Nadw. Koronn. iako też Jm P. Rogalińskiego Sędziego
Ziemskiego Wschowskiego et insuper przydaiąc że ponieważ dela
tum iest tu że y Żydowskie pieniądze są złożone na zepsucie Cy
mu więc życzył Kazać wziąć w Sequestr Żydow, oraz upraszał
Jm Pana Wilczewskiego aby nikogo nie ochraniaiąc wydał y
tych przez kogo y on y inni byli tentowani. Po tym Głosie
zaraz mowie Jm P. Gumowski Powet Sanocki upraszaiąc o ex
iusta Constt. 1649 y oświadczył się iż ieżeli nie przystąpią
do Sądu tedy sistit activitatem. W tym ruszyli się wszyscy z
mieysc y przez dwie godziny blisko nic nierobiąc znowu za
siedli, y tak in passivitate zabrał był Głos Jmć P. Grabski Po
rządy Łęczyckie życząc Sądu ale iusta Constt. 1588. Odezwał
się Jmć P. Gąsiecki Powet Bełzki nie pozwalaiąc na żadne Gło
sy chyba in ordine do Sądu y znowu przez siebie sistit ac
vitatem Były po tym dwa Głosy in passivitate to iest Jm
Pana Platera Powta Inflantskiego, drugi Jmci Pana Kier.
sowskiego Starosty Przedeckiego pierwszy rudził aby delegare
Deputatos Którzyby z Królem Jmcią y Senatem osądzili tę
Sprawę a interea w Izbie agere agenda życzył Drugi wyw
dzaiąc obszernie przeciwko komu ma bydź ten Sąd kiedy Jmć
Wilczewski to co słyszał retulit będąc pociągniony od całey
Izby Która mu oświadczyła y przyrzekła securitatem. życzył
aby ta materya Projektem do Konstytucyi była uspokojona
Post haec pytał się Jmć P. Marszałek ieżeli Jchmć chcą przypo
cic activitatem Którzy odezwali się że przywracaią ale in ordine
do.

do Sądu. Pytał znowu ialiż ten ma bydz Sąd? Oderwali się tedy i mi aby iuxta Conett. 1649. a tych dalelw więcey było drudzy aby według Konstt: 1588. y gdy nad tym etiam interlocutorie przez niektó rych certabatur, a już też był wieczor. Jmć P. Marszałek solwował sessyą in crastinum na godzinę ósmą.

Dzien 10 9bris

Przy zagaieniu dzisieyszey Sessyi wyraziwszy Jmć P. Marszałek żal nad Strawnym infructuose czasem, upraszał całey Izby aby się determinowac raczyła albo przystąpić do Sądu obwinionych Posłow, iuxta Conett. 1588. albo też accedere do czytania Projektu, in satisfactionem laesi honoris tychże Posłow, a to upreymowawszy aby potrzebne Saluti Publicae promoveantur et legantur Projekta. Zabrał głos Jmć P. Zboinski Poseł Dobrzynski et facundissime mowił broniąc Jmć P.a Wilczewskiego Pytał się nayprzod przeciwko komu ma bydz ten Sąd ieżeli przeciwko wspomnionemu Jmć Panu Wilczewskiemu pozwanował iż meruit judicari ze bywał u Posła Francuzkiego ze brał Pieniądze, ale kiedy in facie tey Izby wyznał y odkrył zdrady, tym samym iest absolwowany a tym bardziey gdy mu Izba oświadczyła elogia et gratitudines, iależe trahi nowe ad Judicium Dowodził po tym iż ieżli według Konstytucyi 1649. ma bydz ten Sąd, nie był by to Sąd ale tylko oczyszczenie obwinionych Posłow, bo gdzież Archivum Seymowe gdzie formalitates Judicij? y obszernie to et rationabiliter probował a na ostatek że sam czas Nowowny nie pozwala wchodzić w takowe Sądy dla których bawiąc straciła by się wszystka po ra do ratowania Dobra publicznego. życzył tedy nayprzod compari

Limitę aby Jchme inculpati byli Senatores utożonego in Satisfactio
nem honoru Ich Woiewstw. A ieśliby się to medium nie podoba
to tedy zgadzat się na Sąd, ale juxta Const.t 1588. Mowił po tym
Xże Jmć Lubomirski Podstoli Koronny wyrazaiąc iż Konsty
tucya 1649 to w Sobie ma wyraznie że in quamvis causa
Poseł respondere teneatur przed Marszałkiem Izby y całą
Izbą Poselską. a zatym życzył trzymać się tego Prawa. Wtym
oderwawszy się Jmć P. Gumowski Poseł Sanocki stáł acti
vitatem, deklarując się iż poty nie wroci eandem poticy nie
przystąpią do Sądu Ruszyli się tedy wszyscy z miesc swoich
y od południa samego do Godziny trzeciey byli otiosi Zasiadszy
po tym na miesca swoie pytał się Jmć P. Marszałek iżeli
restituitur activitas tey Izby? ale reperitum iż restituitur
lecz ut accedatur do Sądu Pytał się po tym iakoż ma bydz
Sąd? iedni tedy chcieli aby mieć pro forma Const.t 1588.
drudzy zaś tych więcey dalekoż było/ Konstytucyą 1649. Wresz
cie dano znać że delegowani są Senatorowie cum per
suasionibus do Izby Poselskiey y tak ad hunc solum actum
przyięcia tychże Senatorow przywrocona iest activitas
lubo y nad tym długo prawowano nizeli pozwolił Jmć Pan
Chorąży Nadw. Koron.e Przyszli za tym to iest Xże Jmć Bi
skup. Warmiński Jmć P. Wuda Podolski. y Jmć P. Kra
szeński Wileński et disertissime ieden po drugim mowiąc
przypominali nie tylko czas łączenia się z Izbą Senator
ską, ale też perswadowali aby w zgodzie y iedności mogły
perficii consilia publica. Odpowiedział Jmć P. Marszałek Jaw
dosyme dziękuiąc za wszelkie starania y czułość Przestrzegaiąc
Senatu y że ordo Equestris quantum bydz może nie ubliży pil
nose

nosci swoiey ad jungenda Vota et Consilia. Po wyściu Jchmc
PP. Senatorow gdy iuż też ledwie widać było. solwował Jm P.
Marszałek Sessyą na Kwartele na godzinę osmą z rana.

Dzien 11 Swięto.

Dzien 12 9bris

Jmć P. Marszałek dzisieyszą zagaiaiąc Sessyą wyraził iż Stra-
ciwszy tak wiele drogiego czasu a żadnego in publicum slutecznie
nie uczyniwszy Krolu zyczył chwycić się nayblizszych sposobow
tak in satisfactionem ubrzydzonych w Honorze Posłow iako
też in consolationem Oyczyzny, ile gdy iuż Seym iest na schyllu
uprzątał oraz zaiąć od tego co widzicie Izba może nayzbawien
niejszego dla salwowania Interessu publicznego Zabrał Głos
Jm Pan Rumowski Poseł Sanocki y oświadczywszy się iż na
dniu onegdayszym stiterat activitatem ex ea ratione, iż chciał
widzieć reparationem celeriorem przez Sąd Izby Poselskiey Ho
noru godnych Posłow, przywraca ongi teraz dla umowienia
sposobow iakby tak porządana stać się mogła Satisfactya. Za
czął mowić Jm P. Puławski Starosta Warecki Poseł Czerski
y obszernie ex per rationes wywodząc iż ieżeli ma być Sąd
tedy nie inny tylko iuxta Constt. 1588. explikował tak tę iako
y drugą Konstt. 1649 przez które ze reassumitur Statut Ży
gmunta Augusta więc go hoc in puncto czytał probuiąc że
pod ten czas tylko Izba Poselska ma potestatem Sądzić gdyby
zachodziła iaka wiolencya Posłowi od Posła uczyniona lecz
crimina Status powinny in pleniis Ordinibus judicari. Allegował
przy tym y inne Konstytucye, iako to Sub Titulo Sprawa Smo
leńska E. tudzież Konstytucyą 1670. przydaiąc iż ponieważ Rzpta

Stanowiąc poslednieysze Prawa nie postanowiła aby Izba Poselska Sądziła crimina Status: Instrukcya też iego obligat aby na tym mieyscu utrzymywał Prawa: Wgc in hoc puncto gdyby chciano contra Legem postąpić sistit activitatem. Jmxper wyraził iż ieżeliby tracheretur ad Judicium Jm P. Wileńskiemu tedy by obwinionych y on traheret ut stat Justitia, ale to in plenis Ordinibus. Wziął deinde głos Jm Pan Gąsiewski Poseł Bełzki y obszernie tabz et rationabiliter wywodził że in hoc casu directe Sąd do Izby Poselskiey należy bo chcąc utrzymywać Konstytucya, 1588. expedit zachowac formalitates Juris, to iest wydac Mandaty mieć Delatora &. a tu krotszą drogą rzecz się może załatwnczyć Alterum że się to mowić niemoże aby było crimen Perduellionis ponieważ iest tylko relacya Najbroniż Jmowił uchowaiy Boże niktego, ale że tu znayduią się iedni cale niewinni, a drudzy po nieiąd zawinili że postępuiąc contra haracterem Poselstwa bywali tam gdzie im nie należało przeto potrzeba uczynić = przez Sąd dystynkcyą, ile że idzie nie tylko teraz ale in posterum o wszystkich, aby takowe nie były insymulacye To tedy wywodziwszy ieżeli Izba nie przystąpi do nadmienionego Sądu sistit activitatem. Ruszyli się tedy wszyscy z mieysc swoich y Jmci go bardzo byli otiosi. Tandem znowu zasiadszy upraszał Jm P. Marszałek aby mogła bydź restituta activitas do umowienia sposobow słusznych w zachodzących okolicznościach. Explikował się uspomniony Jm P. Gąsiewski że gotow iest ad omnia condescendere byle był uspokoiony interes Jasi honoris Posłow wywodząc że nie tylko w tym iest partykularna niektorych ale całey Rzpltey krzywda przydaiąc iż ialko nie Dependuie od nikogo tale solum ma Zelum pro oculis et amorem Oyczyzny Upraszał na ostatek Jm Pana Marszałka aby chciał adire Majestatem azeby ta sprawa

w Jasi

Sądzona była. Były po tym Głosy interlocutorie bo na żadne in-
ne pozwalać nie chciano ex eo że była zatamowana activitas
Tandem Jm.P. Obrzewski Posel Bełski stawaiąc przy Kolledze
swoim, y explikuiąc że cokolwiek uczynił, to ex Zelo boni Pu-
blici restituit activitatem co samo y Jm.P. Gąsiewski uczynił, Mo-
wił po tym Jm.P. Karwowski Posel Wiślic: dosyć długo chcąc
aby wprzod Projekta były czytane a po tym była Sądzona
Sprawa z tą deklaracyą że potem nie ruszy się ztąd do Senatu po
tiey non satisfiet Honorowi Jchmć PP. Posłow Chcieli po-
tym ieszcze rożni zabierać głosy ale że też iuż był wieczor Jm.P.
Marszałek zalimitował sessyą in Crastinum na godzinę Dzie-
wiątą przed.

Dzien 13 9bris

Zagaiaiąc dzisieyszą Sessyą Jm.P. Marszałek wyraził y upra-
szał całey Izby aby reflektuiąc się na czas stracony y uważaiąc za
Zo iuż mało zostaie razyła przystąpić do tego co Oyczyznie
pomoc et injuriatis Satisfactionem przynieść może. Wziął tedy
Głos Jm.Pan Karwowski Podczaszy y Posel Wiślic et in virtute
wczorayszey swoiey illacyi życzył aby wprzod czytane były Pro-
jekta, a potym przystąpić do obmyślenia Satisfakcyi ukrzywdzo-
nym Posłom deklaruiąc się nie ruszyć z Izby Poselskiey do Senatu
policyby nie byli iż ukrzywdzeni Posłowie rekuntentowani co
Suis desiderijs na co gdy zaszła zgoda żaczęto czytać Projekt Sem
riatis interna et externa. Pospolitego ruszenia do których Jchmć
PP. Posłowie przydawali clausulas. Po tym czytany był Pro-
jekt Kwarty Sprawiedliwey do którego przymawiaiąc się rożni
zabierali Głosy Et quidem Jmć P. Starosta Wareckie inwenit abrzer
rzia utrzymuiąc napisany Projekt in hoc puncto aby Skarb Kor-

yz Kwarty ułożył, pozwalaiąc po tym Possessorom ieżeliby byli
uderzywdzeni abjurare w Warszawie woram Commissione Jmć P.
Iąsculi Posł Bełzki był tego zdania aby taż Kwarta Sprawie
dliwa przewijs Lustrationibus et revisionibus była ułożona. Post
hac zaczęła się Lustracya czyli tu Lustratorowie maią bydź na
znaczeni zaraz czyli też na Seymikach w Woiewodztwach maią
bydź obierani. Rożne zatym o tey materyi były zdania ychża
no przez zabieranie Głosow umowili się. W tym zaczął mowić
Jmć P. Opolinski Chorąży Nadw Koronn. upraszaiąc o Kompos-
syą. nad Honorem swoim et per consequens o Sąd, oswiadczaiąc
się iż woli nieżyć, niżli ztey Izby wynisć bez honoru. Mowił
potym Jmć P. Działyński Chorąży Kaliski Posł Poznański
Discretissime życząc tak meritowac czasu, aby y publicznemu
Interessowi dogodzić się mogło y oraz Satisfakt honorowi ude-
rzonych Posłow et eo fine chciał czytać ułożony Projekt który
miał u siebie Jmć P. Rogaliński Sędzia Ziemski Wschowski.
Lecz wspomniony Jmć P. Chorąży Nadw rzekł iż nie trzeba tu
Projektow ale Sądu, o który iterum iterumq upraszał Izby przy
daiąc iż w tych Krajach gdzie mniey o Bogu wiedzą, przeciż inf.
Sprawiedliwość, a tu Sey in Regno Orthodoxo doprosić się nie mogą
Subjunxit y to na ostatek iż deficiente justitia quid erunt Regna ni
si mera latrocinia. Chucli upraszał wszyscy nadmienionego Jmć
P. Chorążego Nadw Koronn. aby interea pozwolił cokolwiek czasu
do czytania Projektow, lecz Jmć P. Brzeziński Chorąży y Posł
Nurski oderwał się iż ieżeli Izba nie przystąpi do Sądu tedy sistit activ
tatem. Ruszyli się tedy wszyscy z mieysc swoich y do Samego
wieczoru ob non restitutam activitatem byli otiosi. Tandem gdy
iuż był porny wieczor y wszyscy urgebant aby solwowana była Sessya
Jmć P. Marszałek ob spem meliorii Successus zalimitował onąż na godz 8 in Crastinum
Dzień

Dzień 14 9bris.

Dzisieysza Sessya iuż poźno bo około południa prawie zaczęła się ex ratione ze Jchmć PP. Posłowie mieli partykularną swoią rozmowę u OO Jezuitow ułatwiaiąc Projekta swoie do Konstytucyi aby nie zatrudniali po tym Izby iakie prędko iednak zeszli się wszyscy do Izby Poselskiey zagaił Jm P. Marszałek wyrażaiąc y szczupłość czasu nieczekaiącego y pilną potrzebę ratowania Interessu publicznego. zyczył oraz zabierać się celeriori pasu do tego co Oyczyznie od Kochaiących Jey Synow przynieść może satisfactionem. Zabrał głos zaraz Jmć P. Brzezinski Chorąży Nurski, y wywiedział się zatamowana na dniu wczorayszym activitas proceśit ex hoc Zelo aby injuriati mogli exoptatam od Izby otrzymać Jeden satisfactiam, iakow spodziewa się ze adinventus est modus ulterioratowania onychże tak restituit activitatem ad ulteriora Consilia Nowit potym Jm Pan Wileżewski Poseł Wisli. te słowa: Kiedy widzę że wniesiona dziennie relacya zatamowała tak publiczne obrady potrzebne, nie chcąc bydź obleżeyą dłuższych Jch tergiwersacyi słusznie widzę się bydź obligowanym wyznać iakom w żadney szkodzącey honorowi WMMPanow nie był y bydź nie może opinij bo Jch reflexa cała zawsze Oyczyzna na wszelkich dorównale wypróbowała funkcyach więc ieżeli ta tem się tuteyszą Lapis offensionis WMMPanow przez powiększami relacyą którą tu WMM Panom doniosłem y powiadaiąc wyminiłem przepraszam eum omni intaminati honoris re paratione upraszaiąc Jm Pana Marszałka y całey Izby WMM Panow y Brau abyśmie raczyli dedać swoiey pondus

instanuyi za mną do Jchmw urazonych aby mi fraterne to darowa
raczyli, amore Boni publici ne quidquam detrimenti przez
to patiatur y nie ukontentowanie swoie Kondonowali JW. Mi
Panie Marszałku ut adeas Majestatem aby powagą swoią JKMci
My P. N. Mtt. et cum interpositione Przeswiętnego Senatu do
tego uncarrere raczył. Consurrexerunt tedy wszyscy w raz
z Jmcią Panem Marszałkiem y obchodząc tych do których się
rzecz ciągała przepraszali zasiadszy po tym miejsca swoie
wziął Głos Jm P. Osiolinski Chorąży Nad. Koron. y obszernie
wywodząc niewinność swoią na którey obronę nie mogł dopro
sić się sprawiedliwości Bogu y Oyczyznie którey wszystko po
mien salerysiłuie urazy swoie niechcąc potrzebnego interes:
som publicznym tamować czasu. Acz w tym głosie swoim
mowiąc trochę zelosiio wyrzekł te słowa niegodziwa P. Ur
exekucyego relacya zaszym odezwał się Jm P. Wilczewski pro:
szyć o Sąd, lecz persvasionibus zmollifikowany pozwolił
dalszey Kontynuacyi głosow y tak zaczął mowić Jm P. Rogali
ski Sędzia Ziemski Wschowy explikuiąc similitor niewinność
swoią która /nadmienił/ podobno zsąd cierpieć musi ze libero
ore circa tuitionem Spraw stawał. Wyraził przy tym obszernie
iżeli by na potym takowe miały bydź insymulacye mowił be
spiecznie nigdy by się nie godziło, a gdy z tego planu civiliter mo
tum schodzi, bierze to za Testament Honoru swego iż Bogu
ry cierpiał więcey niewinnie sędziez dla miłości Oyczyzny ko
ra iest ratione valentior omni daruie Krzywdy swoie. Mowił
po tym y inni iako to Jm P. Jezewski Stolnik y Poseł Ptocki
Jm P. Hurko Pisarz Ziemski y Poseł Wieluński Jm P. Krzyżanow
Sędziemorzy y Poseł Kijowski Jmć P. Wolbek Podkomorzy y Poseł
Mozyr

Mozyrskii iustyfikuiąc innocentias suas. Po ktorych wziął Głos
Jm L. Zakrzewski Podczaszy y Surrogator Poznanskii wyrażaiąc
iż kiedy vkrzywdzeni Jchmć PP. Posłowie czynią tak wielkie
krzywd swoich Sacrificia Wsie in satisfactionem Honoru Jch
nadmienił że ma gotowy Projekt ktorego że nie miał alibi
alnie przy sobie wyraszał o moment czasu aby poiechał do
Gospody. y przywiózł. Na co zaszła uniwersalna zgoda. W
tym chciano przystąpić do czytania Projektow in ordine do
Aukcyi Woyska, lecz Jm P. Sołtyk Chorąży y Poseł Sendomir
skii odezwał się, iż Instrukcya obligat onegoż aby intuitu nad
mienionej Aukcyi Woyska, ten był promowowany Projekt
ktory ad mentem Kommissyi przez ś.p. Xcia Jmci Prymasa
Potockiego wykonany iest ułożony y tak zaraz go podał do
czytania. Interim gdy tenże Projekt legebatur rożni wzne
wnosili Kwestye tak że ledwie mogło bydź skończone czytanie
po ktorym odezwał się Jm P. Horąży y Poseł Lubelskii aby ten
że Projekt wszystkim Wkrztwom był kommunikowany per
Copias. lecz gdy wszyscy uznali że to tak w krotkim czasie
stać się nie może perswadowali, aby odstąpił swoiey illacyi
Interim Jchmć vkrzywdzeni Posłowie urgebant aby czytany
był Jch Projekt. ale Jm P. Wileżewski będąc urażony głosem
Jm Pana Chorążego Nadw. Koron. niepozwalał. Zaczął tedy mo
wić Jm P. Chorąży Nadw. Koron. Iż ponieważ Głos moy offen
dował Jm Pa Wileżewskiego, w ktorym nie nieuwyraził winien był
bo iż niegodziwa była Jego relacya, przydaiąc ut redeat in au
thorem suum. Więc ieżeli tenże Jm P. Wileżewski nie iest autho
rem, tedy to do Jmci należy się niepowinno bo y teraz to powta
rzam

rza azeby redeat in authorem Scelus. Przystąpiono rady do tego Projektu y czytano caly lecz ponieważ Jm.P. Wikrzewski oppowował się przeciwko niektorym punktom, przeto conieczsum est mediorowac Czytany po tym był Projekt względem czasu Exymowania Ktoremu naznaczono pierwszy poniedziałek po S. Bartłomieju. Chciano y daley continuare czytanie Projektow przy zachodzących roznych zgtosach ale ze już widać nie było to w Izbie na Swiece też nie było zgody Jm.P. Marszałek Solwował Sessyą na Poniedziałek na godzinę cotą in Virtute Prawa, iż Ktorego się dnia Seym zaczyna tego się y kończyć powinien.

8. Dzien 15 Niedziela

Dzien 16 obris.

Dzisieysza ostatnia, Sessya, zagaił Jm.P. Marszałek wtem sens iż Stratiwszy tak wiele czasu w tey Izbie a zadnego in publicum nie czyniwszy krokiu, ma się przez wielką nadzieię w Prowidencyi Boskiey iż nie pozwoli zeby plan na ktorym dotąd insistowano certabatur zeyse z złakową dla Oyczyzny niepomyślnością, a iako bywa in fine velocior motus tak zyczył admaturare Consilia publica przystąpieniem do czytania Projektow. Wniosł Jm.P. Pogalinski Sędzia Ziemski Wschowski Poset Poznański aby umowione Projekta y skoncertowane zaraz podpisywał Jm.P. Marszałek tudzież Jchmć Deputati do Konstytucyi o co cała Izba upraszała. lecz Jchmć PP. Łęczyccy Postowie to iest Jm.P. Grabski Podkomorzy Łęczycki y Jm.P. Kopowski Starosta Przedecki nie pozwalali allegando że to iest novitas, atak obstante z iedney strony

cos.

contradictione, a z drugiey urgentibus Nuntijs, o podpisywanie
przez godzinę y daley była Iuta, y gdy nie którzy Jchmć Deputa-
dla uspokoienia tey materyi oswiadczyli się ze gotowi podpi
sywać nadmienione Projekta accedente universali assensu ca
tey Izby iednak Jmć Laniewski Chorąży y Poseł Stanisławski
Deputat zabrawszy głos wyraził iż nie może inaczey podpisy
wać się tylko wraz cum Senatoribus Deputatis. et in hoc punc
to cytował przysięgę obligującą onegoż, iż talmye Szczegulnie
Projekta tenentur subscribere, na które wszech Stanow będzie
zgoda; tu zaś iest unus tylko Ordo przeto do nadmienionego
podpisywania się nie może bydź pociągany. Stanęło tedy na
tym aby Sam Jmć. Marszałek podpisywał. Wtym dano
znać ze są delegowani Senatorowie do Izby Poselskiey, którzy
iako nadeszli, to iest: Jmć Xż Biskup Kamieniecki Jmć P.
Wuda Pomorski Jmć P. Wuda Trocki. wszyscy diserti[illegible]me
ciebie po drugim mowiąc perswadowali aby Ordo Equestris
chciał się tęczyć z Senatem y razem z nim vdoskonalił Con-
silia Publica. Odpowiedział Jmć. Marszałek facundissime
dziękuiąc za nieustaiące staranie około Dobra Publicznego
Jć. Kr. Mci y oraz za tę Przewyżnego Senatu Kondescensyą
Po tey delegacyi zaczęto czytać Projekta et quidem pierwszy
był na Planu Securitatis interna et externa na który gdy
zaszła zgoda zaraz Jmć P. Marszałek podpisał Chciano znowu
aby y Deputaci podpisywali y wszczynało się certamen pierwsze
lecz dla nieiakiego czasu przystąpiono do Konstytuowania
czytania Projektow. y tak wzięto Pospolite ruszenie. Po tym

Projekt czasu Seymowania na ktorym kiedy disputabatur, bo ie
dni chcieli aby w pierwszy Podiedziałek po S. Bartłomieiu
drudzy po S. Małgorzacie inni poźt Festum Assumptionis
nie daiąc czasu dalszym dysturbom był odrzucony Wzięto
deinde Projekt Expowiego Szelężnego ktory był na Prowin
cyonalney Sessyi Wielkopolskiey ułożony, lecz po przeczy
taniu onego cały niepodobał się Prowincyi Małopolskiey
y pierwey był głosem JmPana Jgnacego Posła Bełskie
go attakowany a po tym JmPana Wieniawskiego Chorążego
Przemyskiego. E contrario utrzymywała go Prowincya Wiel
kopolska, maiąc Subsidium z Głosu JmPana Zabrzewskiego
Podczaszego y Surrogatora Poznań. tudzież JmPana Wale
rvskiego Chorążego Sieradzkiego, a gdy nad tym długo
była kuta, wzięto krotszy Projekt Exekucyi Woyska rawiz
Szelężnego naznaczenie Kommissyi do ułożenia Taryffy po
wyprowadzonych Lustracyach po Woiewodztwach, na ktore
Projekta przydaiąc non nullas clausulas zgadzała się Pro
wincya Małopolska, ale Wielkopolska nie chciała ich przy
iąć utrzymuiąc swoie Jn hoc tedy certamine bawiąc się
przyspieszono ieden Projekt oświadczenia przyiaźni Są
siedzkim Protestacyom na ktory zaszła zgoda. Tandem gdy
iuż niebyło dobrze widać pytał Jmć P. Marszałek czyli
iest zgoda na Swiece, do dalszego czytania Projektow? Jedni
tedy pozwalali a drudzy nie. Pytał zatym kiedy nie masz
zgody na Swiece, tedy czyli iest universalis assensus Izby
się z Senatem? ale y nato uniwersalney niebyło zgody
z nasz

z razu allegando iż nie maią z czym isc do Senatu et praecipue iż Litewskie Projekta nie były czytane. Wtym dano znać że deligowani są od JKo Mci Senatorowie cum persuasionibus y tak przyszedszy Jmć P. Wuda Poznanski Hetman W. Koronn. Jze Wuda Wileński Hetman W. Litt. Jmć P. Wuda Sendomirski Wszyscy ieden po drugim mowiąc, remonstrowali potrzeby Seymu na ktorym może bydz utworzona aukcya Woyska, dla ubezpieczenia Rzpltey zostaiącey in metu od Postronnych Potencyi, oraz upraszaiąc do Łączenia się z Senatem. Nizeli tedy odpowiedział Jmć P. Marszałek obchodzić Woiewodztwa ia. bą dac maią rezolucyą, ale iednych było zdanie Łączyć się z Senatem cum hac praecauto ditione ażeby pozwolona była do kilku dni provocacya Seymu tudzież regressus ut coepe datur do Izby. Drudzy chcieli Limity Seymu, Inni na ostatek nie pozwalali całe na Łączenie się. Zasiadszy tedy Jmć P. Marszałek dziękował za nieustaiące Starania JKo Mci tudzież Senatu dla Dobra Oyczyzny Obchodzili potym y wyrazeni Jchmć PP. Posłowie Senatorowie perswadując obliguiąc amore Patriae, w ktorych Posłach widzieli pertinaciam ale to mały uczynito Skutek. Po odeyściu tychże Senatorow ponieważ od ciemności w Izbie trudno było rozeznać Posłow od Arbitrow, zaczął Jmć P. Marszałek dawać per Turnum głosy na ktory lubo nie pozwalano, przecięż zaczęty continuabatur aż do ostatniego Woiewodztwa. Mowił tedy nayprzeciwny Jmć P. Starosta Oświecimski z taką Energiią y ex-

pressyą iż powinno było omnino movere contradicentes, konkludując aby iść do Senatu y tam upraszać o provocayą cum regressu do Izby. Za tym zdaniem wiele Urzędów posłu y owszem naywięcey. Z niektorych zaś Urzędów Posłowie chcieli Limity. Były y takie dwa Głosy azeby delegować do Senatu aby był assecurowany regressus do Izby, zostało się zaś bardzo mała częstka nie chcących całe złączenia się y poznano ich ex continuatione hujus Turni, to iest: z Podlaskiego Jmć P. Kuczynskiego y Kollega Jego, Jmć P. Kuczyn z Połockiego Jmć P. Chrapowicki y Kollega Jego oraz y Jmć P. Brzezinskiego Chorąży Nurskiego także Jmć P. Szczawinskiego Podkomorzy Jastynskiego, tudzież Jchmć PP. Posłowie Trocy obydwa et praecipue Starszy Jm Pan Chrapowicki Który po wtornym Głosem swoim explikował się że nieczytane były Projekta Litt[e] adeoq ruszyć się nie może. Jchmć PP Rzeczycy Posłowie obydwa Jmć P. Czernichowski ieden. Przychodziło tedy ad Ostium Izby Poselskiey rożni Senatorowie a drudzy do Izby wchodzili. Jako to Jmć P. Massalski Kasztellan Wileński Hetman Polny Litt. tudzież Jm P. Podskarbi W. Litt. perswadując Jm Panu Chrapowickiemu Który zdał się bydź naytrudniey szy, lecz dziwna rzecz była, że gdy ieden zdali się bydź uspokojonemi, drudzy ex improviso odzywali się niepozwalaiąc na złączenie się gdy tak długo rzecz trwała z wielką pracą y utrudzeniem Jm Pana Marszałka perswadującego mowiącego proszącego obligującego zalecaiącego na miłość Oyczyzny przestaiącego się często ieżeli iest zgoda iść do Izby Senatorskiey gdzie Król Jmć z Senatem aż do iedenastey godziny tenże bawił.

Tandem

Tandem gdy iuż żadney nie było nadziei do Skłonienia rzeczy y
wyperswadowania. Contradicentibus uporu przy zbliżaiącey
się godzinie dwunastey pożegnał Izbę Jmć P. Marszałek
wte słowa: Jak były uszczęśliwione Seymowania tego
początku y w dalszym trakcie nie rozerwane Konsultacyi
progressa, Ktoż by niewnosił, iż primis Fortunae Passi
bus dabuns extrema eventum. Zmierzały do tego celu
wszystkich Wurzstw pragnienia przez Instrukcye Panom
Rzplitey doniesione zdała się y WMWMPanow cira
media ad finem prawowac publica legalitas, a nay bardziey
sekundowały wszystkich usiłowania zbawienne JKo Kr. Mci
P. N. Młe intencye, nostri Instrumenta salti, nawet y Bog
Sam malorum non egens pobłogosławił Obradom Nayzym
kiedy prosuit auspicijs. Ale widzę przemogła prawaricatio
Sensum, disceptatio unanimitatem, zwracamy się dobrowol
nie z prostego traktu ad devia, idąc do głębszey fatalnosci
zguby naszey na brzegu Kostaiącey. Niechcemy się ratować
kiedy możemy kiedy wielkami pożądana przyswieca pora
A Ktoż Sponsor ze tak pogodny potym et alaqueis tenta
tionum postronnych Potencyi dalchi mieć będziemy czas.
Ja upewniam iż ta była godzina momentum Salutare
Seym teraźnieyszy, przyszły czas otworzy inne Pola, rozne kon
iunktury które mogą uczynić audaciores Sąsiad Naszych
ad inem statum Rzplitey. Nie narzekaymyż na nikogo kie
dy apponetur Securis ad radicem do wyniszczenia Kraiu bez.

Woyska bez obrony bez ratunku będącego Sami na Siebie
własne Izy obracamy że nie iestesmy Sensibiles ad interi
tum Nostrum. Sąsiedzi nasi z garści Ludzi czynią liczne
Pułki, Regimenty Woyska, My iakbysmy in Sanctuario
byli immunitatem plusquam inviolabilem perswadujemy
Sobie, nie wzdymaiąc się nato że nawet Bog w Swiątnicach
Swoich non evitat Profanatores, nec Salvatur ab iratu. Spu:
szczamy się iednostronnie na Prowidencyą Boską, że Polska
iest Cura Deorum, to prawda, ale kiedy uzycza pory y zba
wiennych Sposobow do ratowania się zostawiwszy Nas przy
wolnym głosie pro arbitrio Sentiendi in manu Consilij
a tych Srodkow nie chwytamy się z lwgoz winą uczci nie
znanych resentymentow? Sądząc tedy z tych miar bardzo
oplakania godną nie pomiey Oyczyznę Naszą nie rozwo
dzę się Jey nieszczęśliwości na obszerniejsze expressye. Zamy
kam Strzępiate od Żalu Usta ięzącym wzdychaniem
ipsa Suspiria gemitusq; canens, a zegnaiąc prozne rob
ty Naszey tristes Ideas tuteysze Sciany obracam do Nich
żałosny Głos: Claudite fatale theatrum, jam Nostris
Scena peracta jocis
y iuż po Seymie

Mowa.

Jasnie W.e Imci Pana Kazimierza Niesiołow. Skiego Kasztellana Smolinskiego mianan W. Warszawie zapraszaiac Izbę Poselską do złączenia się z Izbą Senatorską Anno 1746 d. 4. Nov.

Przychodzimy tu ad vicina Libertatis Limina z obserwancyą wielkich Imion et magni Presidii Prze świąt.ł Izby Poselskiey. Witamy z W.m Panami iako z dawnemi gwardam in hac Officina Legum Kollegami Jus gimus hospitio dextras tendąq subimus. Przynosiemy W.m Panom grande Legationis opus Najiaśn.t Maje: statu y przeświąt.o Senatu desiderium, kolauemy do tych ich serc kochaiących Majestat Wolnosc y Oyczyznych Ex zapraszaiąc ad vnionem Majestatis et Senatus. o. nihi Thesea pectora juncta fide. Zatuscimy utrawionego czasu jatturam ktory to effrenę citius labitur affrico zde sperowanego Seymu ostatnią in pectoribus. W.m Panow nowo kładamy nadzieję, et qui jam periit non perijsse potest. Przekładamy W.m Panom vicina pericula Prowincyi Pruskiey Przypominamy extremos casus Ducatus Curlandie et Semigallie internam recrudescentem, Correcturam Juriu Więcey iam moriente die czas mowie nie pozwala, to tylko dokładamy aut Stabit aut ruet veteris Roma laertis. Czyż żądosyć Majestat Panskiey z Przeświąt.m Senatem w pięciu dniach ukrzywdzony publicznego Prawa determinacyi ieszcze ex innata Clementia amore Boni Publici tanquam Pater Patria ukochanych Synow otwarta Pectoris arce. Przeświąt Senat cum millenis uyglądą amplexibus ite mei gwendą Soui

ite felices, iterate laudes, ite alacres nunquam vestri morientur honores.

Zagaienie Seymu Grodzinskiego przez JW. Imci Pana Wielopolskiego Czesnika Koronnego w Izbie Poselskiey 14 Sta Obris

1744.

Pierwszy raz od lat kilkunastu na tym mieyscu gdzie według opisaney Prawami Kolei Ja sam na trzech Seymach z których pierwszy szczęśliwie był dozedł. Poselska zaszczycałem się funkcyą, dawnieyszy Przodkowie Nasi wymowne y żarliwe o dobro pospolite Oyczyzny o Jey swobody y wolność wyświadali rady własną nieudolnością moią, skrępowane otwieraiąc Usta, naypierwsze mowy moiey accenta na powinny hołd naypokornieyszego dziękczynienia nayuyszey Boga memu oddaią Opatrznosci, która niedosięgłym rozumowi Ludzkiemu przedwiecznych Rządow swoich ułożeniem niewymyślną przeciwko wszystkim stworzonego sił y sposobom przezornością nieprzebranym y złości występkow naszych przewyższaiącym miłosierdziem Oyczyznie naszey pożądanego dotąd użyczać raczy pokoiu. Kiedy tak wiele Europeyskich Państw zawziętym wrzenia pożaru zapalone upadem smutne dni bezsenne Nowy opłakane po sile mieyscach w ostatniey prawie tędzy trawią nieszczęśliwie Woźniy.

Drugie po Bogu Namiestniczey Jego na Ziemi a widomy

w.

w Krządach Krolestwa Naszego władzy Nayiasnieyszemu Jego Krolewskiej Mci Panu M. Mlc Maiestatowi oddaiąc dzieki, Ktorego szczesliwe a stodkie nad Nami Panowanie przykładnym prawdziwie Krolewskich Cnot zbiorem a między temi gruntowne zaszczycone pobożnoscią tak oczywiscie na Nas Niebieskie sciąga błogosławienstwa ze przy rostropney w pomiarkowaniu postronnych Interessow przezorności naymnieyszego wnętrzney w Kraiu naszym spokoyności nie doznaiemy pożądzenia; Ktorego Cywilska przeciwko Nam pełna Dobroci miłość minąwszy delikatne wieraznieyszych powszechnych prawie Europy rzeterkach na dziedziczne Państwo swoie względy pożądaną Panskiey swiecy w Granicach Naszych obecnosci Nas obdarza szczesliwoscią. Ktorego na koniec czułe około całosci Praw Naszych staranie na skuteczne zewnętrznego y wewnętrznego Rzpltey naszey bespieczeństwa opatrznie, teraznieyszy Seym walny według alternaty Przesmitney W. Xstwa Litt. Prowincyi dobrotliwie składaiąc rączy a oświadczywszy krotko to, co powinna stworzenia przeciwko Bogu wiernego Poddanego przeciwko Krolowi y Panu swemu wdzięczność po mnie wyciągała podziękowanie, obracam się do tey co mi Braterska przeciwko Wm Panom propensya, należyte Jednosci każdego z Nich z osobna poszanowanie a wtey przesmitney Izbie Posel skiey Jch Haraktser inspiruie weneracyi.

I gdy się zapatrzę na wielkie Oyczyzny Naszey w osobach Wm Panow nie mniey zacnym urodzeniem jak y cnotami nieustannemi szczerey o Dobro pospolite zarliwosci nie wymysloney zachowania Praw Oyczystych ochoty przezorney

w. Radach y zdaniach wstrzymuie cnotami zaszczytnych ozdoby wyznac muszę ze nieznayduiąc w sobie tak do skonałych wymowy talentow zebym Ich należytą u: czcił pochwałą miliczącą Ich raczey a nayniższą wene ruię unizonoscią, za nayważnieyszą poczytaiąc sobie szczę śliwość z tak Godnymi ze wszystkich stan y tytułow Kollegami do wspolney a publiczney Oyczyzny naszey usługi bydź powołany.

Seymu teraznieyszego obwieta ponieważ nam wszystkim przez uniwersały na Seymiki Przedsey mowe wydane y przez cyrkularne JE^o^ Kr. Mci Pana nr. M^ci^ Instrukcye sufficienter innotuerant zdałoby by mi się superfluum tu recensere, ile gdy s: zwykła expressyą rzecz: stara Laska Seymowa w nieudobnych rękach moich sorte Woiewodztwa Krakowskiego osadzona w rozkwicie Activitatis Całą zaufaniem nie może polic ey Jey wolne a zgodne W.M. Panow suffragia ta kiego ex sumo Przezwit^o^ Woiewodztwa Litt^o^ Prowincyi nieodbiora Piastuna ktoryby wielkiemi s: talen tami Cnotami wyciągaiąc talentami ubogacony obfitych Z. Prac swoich owocow Nas uczestnikami uczynił. Dla czego stosuiąc się ad mentem Legis positivae to iest Konstytucyi 1690. 1699. 1736. o porządku Seymowania ktore Instrukcya Woiewodztwa mego Jchmm Kollegom moim y mnie ad exequendum et manutenere

manutenendum inuitcare nie zaniedbata, stosuiąc się ad ho
nestatem ktora Nas in hac officina Legum do stanowienia
nowych przez zachowanie dawniejszych Praw pociąga
y zachęca stosuiąc się na ostatek ad utilitatem ktora Nam
w dalszych obradach Naszych z ochrony kosztownych na
der podczas Seymu momentow zeby nam na niepożyte
cznych in passivitate kontrowersyach y dysceptanyach
nie vptywały emergere nie mogły nie powinna. Zaprasza
WmPanow ad Turnum Stow Przeswiett. Woiewodztw. Ziem
y Powiatow in ordine do Elekcyi Izby Naszey Marszałka

Ponieważ zas ani moia przy starey Lasce vstąpie
ani WmPanow samych w tey okoliczności activitas
dalcy iak do tego nieprzestoczonego obrania nowego
Dyrektora Kroku extendi nie może; więc in satisfactio
nem wyrażonemu Prawu za pozwoleniem Ich dam Sto
ex Turno co nomine Woiewodztwu Krakowskiemu

Oddawanie Laski JWJmu Panu Ogińskie
mu Pisarzowi W. Xstwa Litt. przez pomienio
nego JWJmu Pana Czesnika koronna
tymze Seymie.

Czekiwała niecierpliwie Oyczyzna nasza
szczęśliwey godziny ktorey pasiwum Izby naszey
Poselskiey silentium in activitatem wolnych Sto
sow ad utilitatem osteyze rezolwi miało. Oczekiwa
ta sama Izba nasza pożądanego momentu w ktory

utorowawszy sobie otwartą do dalszych Seymowania postę-
pów drogę zamierzoney day Boże zabrnąyszczęśliwiey spodzie-
wać by się mogła dostąpić mety. Oczekiwałem tego Sam
y anhelis życzyłem votis directricem vrgam liczą lubo
krótko ale sine spe fructus w nieudolnych moich pia-
stowałem rękach wtakiey osadzie dłoni wlozoney by na
wesołą bycznie naszey przynaymnie dobrey nadziei
wiewiurnąc mogła Załazdz.

I widząc że pobłogosławił supremus omnis boni
Dator pragnieniom naszym kiedy Marszałkowska
Izby naszey Poselskiey Laska concordibus Przeswiet-
nieyszego Xięcia y Powiatow przez godnych na Posłow
swoich reprezentowanych votis w rękach twoich Jw.
Mci Panie Oginski Pisarzu W. Xięstwa Litt. pożądanym
ossiada Subiectem. Na którego czyli się wysokie uro-
dzenie zapatrzę, śmiele o nim rzec mogę hic fasces
titulis fremunt, fremit agmen honorum, czyli Osobę
twoią cnotami iaśnieie bardziey niż tytułami Honorow
raszczycona uważę, omni Laude maiorem bydź osądzę
przez uniwersalną in admovendo te huic oneri pareę
Izby naszey Poselskiey / którą sprawiedliwie we wszelkie
pochwały compleditur / czynnacya. Wzięć żebym śmie-
nia y Osoby Twoiey dłuższy incultio sermone nie zdał
się adumbrare raczey niż illustrare żebym się nie zdał
publicam expectationem et gaudia moram; Ściągniey
Jw. Marszałku Izby naszey Poselskiey rękę na odebranie

tey Laski ktorey z pełnym życzliwosci winszuie serdem
a ktora fulcire Dobro Oyczyzny Praw y Wolnosci nie za
niedbay y piastuy Ią tak delikatnie iako ią wrodzona
Cnota y nabyte wielkiemi pro communo publico czynami
nauczyły Talenta. Ia pro corona de mowy mojey to
krotkie dodaię votum y życzę zeby Marszałkowska ta
nasza Lasha w umieiętney y zdolney ręce stworzey ieprzod
w Izbie Poselskiey to kwiat wdzięczny rozwinąwszy się
nadziej. po tym in plenis da Bog Ordinibus pożyteczne
na Dobro Rzpltey y stodkie z wspolnych prac naszych
wydata owoce.

Mowa JW. Jmci P.a Tarla Wiewody Sendomir
skiego w Senacie na tymze Seymie.

Co w głosach wszystkich W. Kr Mśc P. N. Mć słyszy
to gdybyś mogł weyzrzec in profundum serc naszych ob
czytbys y wyczytał rzetelnie ze nayprzod Bogu cujus Pro
videntia gubernamur nieskonczone oddaiemy dzięki tak
za zdrowie iako y szczęśliwe do Oyczyzny na mieysce Obrad
publicznych przybycie W Kr Mci P.a N. Mć, za Boska
oraz Opatrznosć nad Rzpltą Nasza ze nam daie Lasha
wie to Consiliorum tempus acceptabile hos dies salutis.
A potym oglądałbys W Kr Mć szczere w sercach Naszych
ku Sobie y Oyczyznie sentymenta, nie tak iak iniqui De
latores albo malevolorum conatus mogą cnotliwych

zyczliwych y wiernie Oyczyznie służących malitiose deferre,
dividunt Konfideneya, inter Majestatem et Conives ut impe-
rent. Dornac mogles WKr Mci tego nie wątpliwie ze Nam
tyle prawdziwey y nieiymownej radosci przyniosła WKr
Mci przytomność, ile nieiwyrazonych tadia, qua publice
qua privatim ponieslismy. ex absentia Majestatu Jego boć
to iest bez przytomnego Pana Krolestwo quod sine Patre Do-
mus quod sine sole dies; przeto niech mi się godzi na po
czątku głosu mego. nayprzod humanitus de fatis quaere
ze te niesprzyiaiące Oyczyznie Naszey teraznieysze Europy
Koniunktury Pana Nam invidis invitum wydzieraią et
paucorum consilia universorum privant solatium. Ilosz
szam tedy gorąco y pokornie WKr Mci ile mozna ile spo
sobow y wielki rozum WKr Mci, y miłość Ku swym Pod
danym ktorym Laskawie Krolewsk podać mogą abys pre
zencyą swoią uszczęśliwiać nas raczył abys partem Inte
resow Państw Dzuidzicznych ile licznie y z tego Kraiu dy
sponowane bydz mogą w granicach Naszych dysponowa
raczył, aby umartwienie Nasze pozwolonym od Nayiasne
niesmiertelney pamięci Oyca swego Traktatem 1717mo y
samego WKr Mci ostrzeżonym in pactis conventis sposobem
moderari raczył, abys na ostatek ta usilna y szczera prozbę
Nasze ktorą nieprzestaiemy powtarzać mane Tobiscum
Domine brać y rozumieć sobie raczył, iako tylko iedynie
pochodzącą ex his duobus principijs ktore są ze wszech miar
pra

prawdziwe to iest ze anima corpori Rex praesens dat Regno vitam tudzież ze Principem quem populi semper videre cupiunt semper amant. Bo y my z tych tylko dwoch przytomnosci Jego Panskiey zyiemy przyczyn, iedno ze na prezencyi w tym swoim W Kr Mci Panstwie naypierwszą Oyczyzny zakładamy szczęśliwość y Pokoy y całość Druga ze W Kr Mć poznawać będziesz szczere y prawdziwe Sentymenta Poczciwych Ludzi ktorzy Synowskim affektem kochaią W Kr Mć y Oyczyznę swoią. A ze cyrcumstancye czasu Nas iednego ordynaryinego pozbawiły Seymu, aby y na potym złe nieiakie konsequencye, mowić o to pro iurata fide należy; indulgere musiemy fatis co się iuż stało, ale teraz nomine publico powinnismy sobie ostrzedz iako et fide Senatoria ostrzegamy ze żadne Senatus Consilia czyli prawdziwiey mowiąc absit invidia verbo residuorum ad libitum zachodzące decyzye o ktorych by wiele mowić należało, nie powinny y nie mogą dispensare positivam legem o dwuletnich seymach, na ktorych totalis legum salus Patriae Majestatis et Libertatis Securitas iedynie recumbit. dla tego z obligacyi Senatorskiey upraszam z mieysca mego y zgromadzonych Stanow Rzpltey, aby mocnym y skutecznym obwarowac prawo aby in posterum co dwuletnia ordynaryinego Seymu kadencya ullis Senatus Consilijs bydź dyspensowana nie mogła, y iednego etiam oppozytya Senatora circa positivam legem aby przyięta y konsyderowana była. Dni seymikom Przedseymowym tak prawem determinowane tyły iako y Deputackie, co y o seymikach Relationis rozumieim ut sint dies Sacratae Libertati raz na zawsze. Instrukcye zas W Kr Mci nieb wychodzą. Wcale bowiem differens u nas regimen forma ab antiquis Majorum nostrorum institutis. Primatialis dignitas Senatus authoritas w cale depressa vana zostaią nomina

mina Catonum, dum pauci privato commodo Student, aqualitas
Justitia et Bonum publicum patitur; ialeby smy iuż niewolni w
niewolnym Narodzie urodzeni byli Vox libera pro crimine repu
tatur. Radzą o sobie ustawicznie certa forma regiminis sui
Wenecka Hollenderska Szwaycarska y inne Rzplte radzi z Kro
lem cum vera generositate et vera libertate Angielski Parla
ment, radzi Szwecya y Moskwa z Senatem swoim sine dependen
tia od Gabinetowey rady continuo agituią się suprema consilia
statûs nieodwłocznie wszystkich Interessow Publicznych zacho
dzą rezolucye y decyzye, zli poenas dobrzy premia odbieraią;
Jak crimina Statûs examinuią dowodem tego serio examino
wana w Parlamencie Angielskim procedera P.e Walpona;
My cztery lata bez Pana bez rady zostawaliśmy y to ieszcze
po dwuch zerwanych Seymach na też sam prolongacyą y
dyspensę odłożenie Seymu trzeba było choc dwu letnego extra
ordynaryinego Seymu. Naznaczenie Komissyi Extansiuey In
westytura Iuia Kurlandzkiego Seymowe to materye były, y tera
znieyszego przed seymem immediate złożenia Senatûs Consilij
y propozycyi y resultatum nie mogę ex teneritudine Conscientiæ
approbować co się in prejudicium dwuch Stanow Rzpltey dzie
ie, bo Seymy unica są malorum Krorum remedia do których
się ciągaią się wszystkie interna et esterna negotia. Toć aby zawsze
w znaczonym terminie co dwa lata były składane y dni Sey
mikow Przedseymowych y relacyonalnych Prawem obwarowa
ne, sacrosancte et indispensabiliter obwarować trzeba, et in ca
sum zerwania którego Seymu Ordynaryinego azeby naydaley upad
roku zawsze Extraordynaryiny był złożony y Prawem determi nowa
ny. Upraszam W.K.M. y Rzpltey oto Prawo, bo quid sunt Regna
Sine consilijs nisi Sine ventis Sine Velis Sine Remige Navis, aby
Konstyt:

Konstytucye w tym czasie zakończone y podpisane były 1717. et 1736.

Upragniona Całemu Narodowi Kulicya Woyska iest iuż tyle Seymem Skoputem, a chyba by dobrze Swoiey Oyczyznie nie życzył, kto by Rzpltey w siłach Swoich ustanowioney Sibi securitatem Extensi consi derabiliorem oglądać nie pragnął. A toli iako y do tey Kulicyi Woyska Skutecznie przystąpić, bez ułożenia w przod po całym Krolestwie indi spensabiliter potrzebnych a sprawiedliwych Taryf. Które przynaymniey w pięć lat renowowane bydź powinny na których pewny fundus Za płaty Woyska bez którego Woysko stać żadną miarą nie może do pieroby się pokazał. Więc nayprzod o naznaczenie na tym Seymie Komissyi po Woiewodztwach do Lustracyi Dóbr y do układania sprawiedliwych Taryf mowić potrzeba y ote Comissye Stanow Rzpltey uprzątać należy iako do tego in Ao. 1740 Koncertowany y ułożony był Projekt przeczytać go należy ad approbationem. Drugi Projekt przez Xcia Imci Prymasa ułożony vigore Constytucyi 1736. Iako kolwiek zas alijs modis od wiele kochaiących Oyczyznę Synow wynalezionemi stać się może tym czasem Kulicya Woyska na tym Seymie Koron. y Litt., y te wszystkie media lubo nie zupełnie Sufficientia iako dobre y pożyteczne akceptować się godzi y dać Boże iako nayprędzey augendarum virium Reipblicæ solida principia y na tym Zobaczyć Seymie y tu Lanomisticyą uspokoić. In spe tedy że Prowincyonalne Sessye mieć będziemy zachowuiąc sobie tam podanie sposobow do Kulicyi Woyska do fundamentalney wynalezienia zapłaty Woyska, do przyczynienia Intrat Skarbu Koron. ale y to bez partykularnych delegacyi z Senatu et ex Gentibus obeyść się nie może y ze Skarbem Koron. Delegacya do Korrektury Trybunału aby Sprawiedliwość w Sądach Wkr. Mci restorowała iako nayprzod punkt Propozycyi Wkr. Mci tu zaraz naznaczona bydź może bo iako wiele wyrażonych w niey materyi które przez Projekta ufundowane bydź muszą y na kilka Projektow rozdzielone bydź muszą. Między bowiem nayprzeszłemi

starami na których tak mocno Państwa iako y nadwątlone wspie-
rają się Królestwa ze Iurista sprawiedliwość iest fulcrum fortis-
mum wyraziła to Iednego Senatora odpowiedź, y na Cichawe Pa-
na swego pytanie quamdiu Regnum illud cet duraturum? tam
diu, quam diu regnatura esset in illo Iustitia, bo regna sine Iu-
stitia Latrocinia sunt, bo snadno mocniejszy słabszego oppri-
mere może, y zły dobrego obłaszyć. I in ea tempora inuidimus
ut iniuria non Ius et æquum sed potentia dominetur et more
præsidere videantur. Należy et iustitiam distributivam przypo-
mnieć, ażeby honory y Dygnitarstwa Panis bene merentium Zasłu-
żonym Capacibus et benemeritis oddawane były. Miesiące Żołnie-
skie aby według Prawa obserwowane były za Instancyami Ie-
dnych Hetmanow, bo zabieraiąc się do Rulucyi Woyska trzeba Ve-
teranum militem. Duces Legiones, żeby daremny koszt, y zawod nie
był Rzpltey. Przy konferencyi z Ichmć Panami Hetmanami y
Postami Woyskowemi trzeba y nowy regularzent opisać y nowe
artykuły Woyskowe o czym suo loco et tempore wiele mowić po-
trzeba. Życzę y chcę szczerze Rulucyi Woyska o to iednak pro li-
bertate et amore Patriæ pro manutenenda pace et tranquillitate
publica pro fide Senatoria za wszystkiemi dobrze tey Oyczyznie
życzącemi upraszam, iako o rzecz w teraźniejszych koniunkturach
essentialiter et indispensabiliter potrzebną, to iest żebyśta iakakol-
wiek będzie aulicya Woyska y sił Rzpltey, żadnym Sąsiadom
naszym, żadnym belligerantibus Posentyi, niedawać naymniey
szey ad Suspicandum obłazyi, albo iakiejkolwiek iaka w podo-
bnych Woyska exygowaniach naturalnie zwykła się trafiać non
causare zelozyi. Żebyśmy mowiąc a capite Vstaw teraźniejszego
mu

x

mu z tym się iawnie Sąsiadom naszym y szczerze woiuiącym o-
świadczyli Potencyom że w żadną peritus Woyny pod żadnym pre
textem, żadnym sposobem implikowac się nie chcemy ale cednostay
ną zawsze y podczas teraznieyszey Niemieckiey Woyny chcemy że
wszystkiemi stateznie obserwowac przyiaźń, bo nic pewnieyszego
nie oczywistszego nad to że Rzplta cała y wszystky bene Sentientes
et quibus bello non opus est nieżychnia sobie tym miłym poko
iu, ktory nam Bog y W K Mci Staranie użycza łaskawie że nihil
magis abhorrendum est quam vel nomen ipsum non necessarij bel
li żeby się nasza Polska inne Potencye polombinowac y podzielic
niechciały że mens całey Rzpltey iedna y iednostayna iest parata ty
lko tueri, y że uteraznieyszych cyrcumstancyach Par triumphis
innumeris potior, toż necessario convenit żeby przy iakimkol-
wiek augmentowaniu sił Cyezystych veteri optimaq fide ube
spieczyc de hac mente Rpltae wszystkie Sąsiedzkie Potencye
iż im wszystkim przyiazni y pokoiu stateznie dochowniemy
a tą auctoryą Woyska nihil aliud intendimus, ile uteraznie y
szych cyrkumstancyach, tylko sobie lepszy porządek uczynic
y swego tylko kraiu Praw y wolnosci swych bespieczeństwo
iakonalezy prospicere chcemy. Ta tedy publiczną deklaracyą
Neutralitatis, Deklaracyą et bone cum vicinis harmonie ile
w teraznieyszych konieunkturach ante auctionem Woyska
za rzecz zbawienną arcypotrzebną y nieuchybną sądze y nie wa
hpc że ex mente całego Senatu y wszystkich Wurzew. To mowie
y o łaskawą in limine ustaw Seymowych upraszam deklaracyą
sub titulo konstytucyi interna et externa securitas. Do in-
nych materyi pro obligatione mea Senatorska domowie się nie
omieszkam. Mowie nayprzod tedy circa Primatialem Dignitatis

ktory punkt y Posłowie Nasi pro principali maią w Instrukcyi swo
iey. Mowić będą o niesłuszne impetycye ktore z Rzymu przez
Jmć Xdza Nuncyusza miał godny, zasłużony, Swiątobliwy Pri
mas Primus Regni Princeps et Legatus Natus. Obeszłbysmy
się bez Nuncyusza maiąc Legatum Natum bo wiele inkon
wenienceyi z Nuncyatury wychodzi, kiedy y oni naszego nie
chcieli przyiąć Poselstwa. Potrzebna będzie ta reassumpcya
Konferencyi z Jmcią Xdzem Nuncyuszem bo oprocz Juris Patro
natus Opastw w ktorych ieszcze nie zupełna Satisfakcya wszystkie
inne materye ieszcze in Suspenso non decisa. Powiem suo loco et
tempore cokolwiek co orbita Legum wypadło, powiem co czyni
inter Majestatem et Libertatem dyssidencya; mowić będę de pre
potentyi niektorych Osob et quae nos mala premunt.

Nieczułą żalu mego y publicznego o zabiciu ś.p. Jmci Pana
Woiewody Lubelskiego o zgwałceniu aresztu Wkr Mci o niesprawie
dliwe prowincye Osob ktore subsunt pana publice o zbyteczną dla
nich konniwencyą z zgorszeniem uniwersalnym nie tylko Narodu
naszego ale y obcych. Jako perseąuitowana niewinnie Matka,
Brat rodzony Przyiaciele jego z niegodziwego Rejestru Prawem
zakazanego otrzymane Infamie, o ktorych Kassacyą prosić będę
y o rekompensę poczciwie zasłużoną u Rzpltey. Jakobym był cen
surowany w Opatowie o wolny Głos, mowić y tu będę co żelus
co amor boni Publici każe, invictus adversus ea, quae caeteros ter
rere possunt. Będę prosił aby Wkr Mć iednostaynym dla wszy
stkich był umysłem, et cominus ein Pastrem geras, a przeto Swia
tu Polskiemu wstawionym y kochanym zostaniesz y przytomny
pamiętny wiekom. ponieważ nulla laus laudem Justi Principis
superare potest, qui dixerit Justum Principem dixit omnia. Preca
vco Solennissime pięć dni Senatorskie Zupełne abysmy mieli do przy
mowienia

mowienia się do Konstytucyi iako każdy Senator ma liberam vocem
et promovendi Bonum Publicum et se se opponendi quid quid novi
suiverit. Pracaveo y to aby wszystkie generalnie Konsty
tucye przed pożegnaniem Jmci Pana Marszałka nietylko przeczy
tane były ale y według przysięgi Jego ad Instantiam ejusdem ur
dane et sine ulla immutatione Czwartego dnia ad acta podane były.
Doznalismy bowiem tego y przy ostatniey Konstytucyi 1736. że po
Seymie wiele w Konstytucyach poodmieniano, wiele poprzypisowa
no y wiele nowych materyi powchodziło. Anno. 1710. byłem tu.
Deputatem do Konstytucyi kiedy Neyburskich Dobr zachodził spór
rey, y Neyburskie pozrzadzano Pieniądze, nie dbano na oppozycye
Kiiślu Deputatow do Konstytucyi musiałem się cum manifestatio
ne w Samey że Konstytucyi podpisać. Wiem że niebyło naznacze
ny do Konstytucyi, ale o to ani prosiłem ani proszę, tylko Mi Pani
Marszałku Seymowy któremu winszuię has Jasnes dyrekcyi Sey
mu teraznieyszego, do Wmpana wnoszę Instancyą za Jchmć Pa
nami Posłami Woiewodztwa Sendomirskiego aby ieden z nich nazna
czony był do Konstytucyi, Naywięcey w małey Pszyszło con
tribuit to Woiewodztwo w Podatkach Rzpltey potrzebuiemy coqua
cyi z Woiewodztwami Ruskiemi, a zawsze Deputati do Kon
stytucyi mianowani byli niech y teraz upośledzone niebędzie
Woiewodztwo. Rekommendowanych rekomendui, ale bardzie
tych którzy non servilibus obsequijs non flagitiosa adula
tione ale vera virtute Staropolska cnotą służą Wkr mu Słu
żyli Oyczyznie. Bo kto Bogu kto Oyczyznie perfidus nie
może bydź życzliwym Wkr mu. y nie może bydź wierną za
da kto przeciwko Boskim y Oyczystym radzi Prawom. Wsku
mu panuiąc Narodowi Miłosny Panie non statuas prospe
cato że Senator że Poseł że Szlachcic liberę mowi a kiedy Ja
sławie to przyimowaną będziesz y dla Siebie y dla Sukcessorow Swo

ich gratam civium zostawiwszy memoriam. A my za długoletnie tak sprawiedliwego Pana z Nayiasnieyszą Krolową Jeymością a Panią Naszą Mtswą z Przykładem wszelkich Cnot Krolewskich. y Chrześciańskich y z Nayiasn. Wkr. Mci Potomstwem zdrowiu życie y iako nayszczęśliwsza Subcessa placabimus Numina et Votis onerabimus Aras.

Votum J.O. Xcia Jmci Grabowskiego Biskupa Warmińskiego na tymże Sejmie.

Jest czego powinszować iakoż uprzeymie winszuię Przeswiętey w wielkich Osobach swoich y prerogatywach W. Xiąże Jlść ze ma upragnione szczęście y honor widzieć Krola Wielkiego Xcia y Pana swego Ktory ex augusto Jagiellonum sanguine wielorakią maiący descendencyą wznawia w onych Narodach Litterze słodką pamięć sławnych w potomne wieki Jmion wielkiego Władysława Jagiella y Zygmunta Augusta Krolow, od Ktorych za-ro winęła tuum vera Fidei y spolney z Koroną Polską Wolności decoris reseri, á szczęśliwą y nierozerwaną unią złączonym Narodom Wkiego felicia Augusti reddi tempora. Do tego albowiem wszystkie starania trudy y fatygi twoie szczegulnie zmierzaią Mtswy Panie ażeby Narody y tak obszerne w Granicach swoich Państwa rządom swoim od P. Boga powierzone doskonale uszczęśliwił. Wyznaiemy wszyscy uno labio y pełnym prawdziwey wdzięczności sercem że nikomu po Bogu iako Wkr Mci powinnismy, że dotąd w całości Praw wolności y swobod naszych żyiemy. A gdy prawie cała Europa bellorum calamitate premitur, Ojczyzna Nasza zostaie w milczą pokoiu atq alienæ felicitatis tranquilla spectatrix. Jako zas felix

civitas est quæ etiam in pace de bello cogitat iak Oyczowskiei przezorności W Kr Mci y wtym naszey szczęśliwości szuka, ażebyśmy ten miły Pokoy staraniem Jego pracowicie utrzymany wraz z złotą wolnością naszą presidio armorum słusznie sobie obwarowali ne firmis in pace potentiorib. osobliwie kiedy alieno periculo experimur ze nulla fedem religio żadne przy Nayiaśnieyszych Traktatach bezpieczeństwo et omne Jus in armis. Przeto W Kr Mć Pan Miłosny czuły Gospodarz Rzpltey y tey chcący Oyczie przezornie civitas dulcedine Pacis sopitos Synow Koron. y W. X. Lit. ad fortia consilia, pokazuiesz zaiśy a szeroko po Chrześciańskich Państwach grassuiący pożar woienny, pokazuiesz że prawie ardet Ucalegon blisko nie bezpieczeństwo blisko ogień leczy y nas zapalić y spalić może ieżeli strepitu armorum z głębokiego pernitiosa securitatis letargu non excitabimur, y wcześnie nie pomyślemy o Sposobach ażeby Rzplta była respectabilis u Sąsiadow, potrzebna y pożyteczna Przyiaciołom, a straszna nieprzyiacioł Tom, o tym nam na Seymie teraźnieyszym potrzebnie radzić każesz. Mowię o Auktoryi Woyskowey y przyczynieniu się Rzpltey in omnem casum potrzebnych. Uznały Wasze Panie że potrzeby woyskowe Ziemie y powiatykow. y W. X. Lit. kiedy zaraz ich Posłow swoich do tego dostatecznie instruxerunt. Przeświąt. Stan Rycerski celebravit anniversarium Electionis W Kr Mci przez zgodne obranie z tak wielkiego Imienia swego iako ex personalibus qualitatibus godnego Marszałka Jmć Pana Ogińskiego Pisarza W. X. Lit. który zaraz nazaiutrz z Przeświąt Izbą Posełską miał honor ucałować walecznąy dobroczynną rękę W Kr Mci. nie tak z zwyczaiu iako na oświadczenie ze zbawienne Intencye Jego dla własnego Interessu y bezpieczeństwa swego szczerze y słusznie secundabit wierna rada W Kr Mci Przeświąt Senat ex ministerium status ze Oyczowskie starania Jego eodem Publicæ salutis motivo tudzież z poprzyięgłey powinności

iako nayusilniey adjuvabit w cale nie wątpię. Rzeto mam niezawodną nadzieię że sub felicissimis auspicijs Augusti III za pomocą Boską uradzimy quod Reipblicæ utile fuerit atq; salutare. Ja sobie in particulari Religioni duco obsequi woli W. K. M. publicum bonum promotio zawsze maiącey. Przyznaię że wszystkiemi Stanami Rzpltey nieochronna potrzeba Kuluczyi Woyska non ut hostem provocemus ale gdyby nas kto zaczepił fortiter ulciscamur injuriam y na obronę Oyczyzny y wolności naszey. Ale gdy zamyślam edificare molem powszechnego bezpieczeństwa sedens computavi sumptus: ile się na tym znam: i przyznam się Mtlwey Panie że intellectum meum przewyższa wynalezienie potrzebnego y dostatecznego Funduszu na Kuluczyą Woyska iakie supplet pro dignitate et Securitate Reipblicæ na Artyleryą na Arsenały w amunicyę woienne dobrze opatrzone na reparacyą upadłych fortec et his similia. Zapatruiąc się alboweim na dezolacyą kraiu na ubostwo Poddanych sudzieie na Importancyą Skarbu Oboyga Narodow subo przy tak wszelkiey proporcyi z zrażeniem obcych Kupcow y ruiną Commertij przemyszlaiących nie wiem w zkąd co fine wziąść. Miasta y Miasteczka czesto przeszłych nieszczęśliwości calamitate, czesto też przez nierząd oppresye y niesprawiedliwość upadaiące Wioski nie ludne y spustoszałe widzę istem desolationis faciem reprezentuią, a nietylko regularna płacą 1717 postanowiona z czasem wypłacaią ale też wiele Woiewodztwach iako to Sieradzkim Łęczyckim y Mazowieckim posessionatis Haeredibus Woyska ceperunt in possessionem. Teraz pytam się siebie samego unde emeritus panes in deserto? Komu te urzędy zaraz nadaie? Kto będzie płacił numerosis Legionibus? Bydź może że co mnie się zda, iest rzecz przystrudna y niezrozumiana, bieglsey że w takiey okoliczności sensus pokaza mi zdatna. Osobliwie zas.

zas spodziewam się że Instrukcye Woiewodztw resolvent modum Subsidium. Abym zebym w publicznej potrzebie powiedział iakiechciwiek zdania moie, rozumiałbym że iako commune periculum, communi overe propulsandum est, tak coequacya czyli porownanie Podatkow po Woiewodztwach iest naydowodniey szy Fundusz y Fundament do Aukcyi Woyska; Dalszy wprzod przez Ludzi Sumiennych y Pana Boga boiących się odprawić rewizyą y Lustracyą wszystkich generalnie Miast Miasteczek Wsi osiadłosci Karczm, Młynow y Gruntow a dopiero ułożyć Sprawiedliwą Taryffę ad proporcionate contribuendum Cło generalne semine eodem dyskretnie ułożone y Sumiennie administrowane mogłoby nie mało importare na Woysko oprocz innych potrzeb Rzpltey ale by trzeba constituere pensyą Jchmm PP. Podskarbim. quia officium nemini debet esse damnosum. Nie wątpie że przeswietne Woiewodztwa ochotnie inficabunt Oyczyznie prowenta czopowego, y szelężnego. Zostawiwszy certum quantum na publiczne expensa swoie. Sprawiedliwa Quarta z starostw y Krolewszczyzn augebit aerarium Publicum; takowa zas Quarta powinna by regulari przeciw accusatione Prowentow wszystkich przez Starostow y Dzierzawcow facienda. A to pod tym rygorem że gdyby ktory prawdziwie Intratę zataił, tedy Starostwo lub Dzierżawca za doniesieniem falsi Delatori cedere powinna. Na Zydow handlami swemi Miasta ruynuiących y nie doscigłemi fortelami Krayniszczących może sprawiedliwie imponi alterum tantum Pogłownego co teraz daią. Mogło by się postanowić Monopolium papieru Stemplowanego ad usum wszystkich generalnie Kancellaryi. na Extrakty Kontrakty Zapisy wezne aliosq quovis Officiosos actus et Iuridicos Jeszcze Monopolium na Tabakę y na Karty ktore to monopolia przez Jchmow PP. Podskarbich Obojga Narodow po stołecznych y znaczniejszych Miastach wszystkich Woiewodztw plus offerenti oddane znaczny Prowent uczynią iako się przypatrzyłem w cudzych Kraiach Te są sposoby Miłuy Krolu Panie moy ktore nie ex nunc widzę nayslusznieysze na obwarowanie Securitatis ab extra, ktore aprobacyi Jego Panskiey y Stanu

Rzpltey reverenter submitto Salvis semper Juribus et immunitatibus Ecclesiæ et Terrarum Prussiæ. Czy zas Rzplta przezemowe opowiedziane Srzodki, lub insze ampleitetur, rzecz pewna że iako tanti momenti negotium maturè discuti powinno, tak wyidzie czasu nie mało nizeli przyidzie do Skutku, bo nie prędzey może formari Woysko polickie Stany Rzpltey nie będą dokładnie informowane iaka summa na zwynalezionych sposobow pro fundo et subsistentia onego emanabit y iaka liczne Woysko za wynikaiącą summę erigi może, Wszakże wieczna iest prawda że należy prius computare Sumptus quam edificare, y to ow Architekt w Ewangelij sedens computabat, przysiedział mowię nie spieszył się, quia omnis festinatio cum de Rpblica agitur iest pernitiosa, y obawiaiąc się zawodu w przod pecuhum swoie ad exactum calculum revocabat. Ułożeniu sprawiedliwey y proporcyonalney Taryffy prævia Lustratione, wyrokowaniu importancyi z Akt Czopowego y innych iakichkolwiek podatkow non unius diei opus est. Gdyby tedy impossibilitas przędkiego skutku publicum desiderium moraretur, Zakładam tym czasem powszechne bespieczeństwo w Cyrkowskiey opiece y Staraniu W. Kr Mci pokornie supplikuiąc abys czyli też przez reassumpcyą z Ministrami Cudzoziemskiemi dwiema konstytucyami postanowionych konferencyi omnem lapidem offensionis amovere raczył. Mogł bys W Kr Mć y Rzplta dawne foedera z Sąsiedzkimi Potencyami odnowić ad reciprocam securitatem. A ieżeliby Kto Nas zaczepił, wszakże Rzplta oddała do ręki W Kr Mci moc wydania Woyska na Pospolite ruszenie in Subsidium Woyska które iest actu. Przy tym nie wątpię że gdyby Nam ieden Sąsiad był, ażeby wziął by się za Rzpltą drugi przeciw przyiazni która W Kr Mć Sollicite zachowuiesz, nie mniey y dla własnego Interesu swego. Interna Securitas

curitas naybardziey zawisła na dobrym szczęściu Sprawiedliwości na zachowaniu Praw. y exekucyi Dekretow quia Justitia est omnium Regnorum fundamentum et quid prosunt Leges si earum executio nulla? Zagęsiły się w Trybunałach y wszystkich Instancyach primae Instantiae takie abusus y bezprawia które nie tylko gorszą Obce Narody, ale też gniew Boski na oyczyznę Naszą za tak wielkie niesprawiedliwości zaciągaią, y gdy nulla Securitas Fortun y Substancyi Szlacheckich czyną dla Sędziow Prawa impune przestępuiących, czynią też ze Exekucya Dekretow ciężka y trudna, trzeba się obawiać ażeby serius aut citius nie przyszło ad civiles discordias. Zabieżyć temu W K Mć Kiedy ex Senatorio et equestri ordine deputare raczysz do poprawy wszystkich abusuum salva approbatione Jego y stanow Rzpltey. Nie mniey mercetur Jaśnaią atencyą W K Mci uciemiężone które Miasta y Miasteczka przez zgwałcenie dawnych przywileiow, przez exempcyą Kamienic, Domow, y Gruntow od podatkow mieyskich przez uzurpacyą wolney propinacyi przez szkodę w Handlach przez protekcyą Żydow, bezprawne wdawanie się w Rządy Domowe Miast przez z Sukcessyą osob in magistratu będących y Mieszczan, przez konwulsya Jurisdykcyi kiedy Miasta y Miasteczka przeciwko wyraznemu Prawu do Trybunałow y Grodow pociągane bywaią y przez rozne niesprawiedliwości multiplicia cierpią. Wszakże z Miast naywiększe dochody Rzpltey w nich powinna bydź sedes commerciorum z których abundantia et nervus rerum gerendarum rovenit. Za tym provideat im dobroć W K Mci wszelkie bezpieczeństwo Supplikuią, nec Leges sint ipsis nomen inane

Kupcom Domowym y Obcym trzeba także opatrzyć omnem securitatem na publicznych Traktach y drogach od Napastnikow y swywolnych Ludzi et Justitiam z nieslowonych dłużnikow sczęli Rzplta sobie życzy aby u Nas commercia y manufactury floreant. Cła powinny bydź reducirowane ad Justam y w Sąsiedzkich Krajach usitatam proporcionem bez wszelkiey do palatacyi. Myta prywatne mostowe gdzie y mostow nie masz y tym podobne exactye należałoby znieść na zachęcenie Obcych Kupcow z ktorych będzie prowent dla Rzpltey. Przy expensie na dalszą woyska o ktorey Stany Rzpltey zamyślaią non est de tempore radzić osobliwiey, a do tego niemałey na otworzenie Sor Olkuskich potrzeba expensy. Interim notorium est że coraz to większy iest defekt monety w Polskim kraiu. Przeto czy non expedit ustey potrzebie publiczney pozwolić cursum monety Cudzoziemskiey ktora iuż idzie w pogranicznych Woiewodztwach dla wygodniieyszego commercium z Sąsiadami. Tyle mi sufficit dissentire o proponowanych od Tronu Pańskiego publicznych interessach ktore W Kr Mć dostatecznie iako wymowni potrafisz in vias planas wyprowadzisz, bo wyznawaiąc niewypowiedziane staranie Jr. Oyczyste o pomnożenie powszechnego Dobra y o Sławę Narodu Polskiego z Osoby mo iey Fortunam Reipblicæ oddaię wtale dobrowolne że Jr. Pańskie

Xiążętom Jchmm Kardynałowi y Prymasowi niemniey y Jchmm Ministrom Status et Belli Obojga Narodow zmierzaią mego powinne czynię dziękuię ze zmiłosci Bo oyczyzne zbawienne W Kr Mci Intencye pracowicie secundując internam tranquillitatem

quillitatem utrzymowali skutecznie et securitatem ab extra vigili na
Pogranicza Cura niezaluiąc fatygi y kosztu przestrzegali

Jchmć PP. Woiewodę Płockiego y Pomorskiego Viros Consilij tak
re Jmci Pana Kasztellana Czerskiego in Sago et Joga emeritissi
mum Lasce y munificencyi W Kr Mci w poleceniu Duha zalecam.

Także Jmci Pana Marszałka Izby Poselskiey alternis vicibus
Oyczyznei zasługuiącego się y teraz Fasces Directionis godnie trzyma
iącego dobrocznnosci Panskiey rekommenduie aby post exantlatos
pro Rpblica labores spoczął sobie na Krześle Kasztelanij Trockiey
Jmć Pan Sługocki Stolnik Chełmski y Strażnik Polny Rzpltey
z młodosci lat swoich in Sago służący y na wielu Funkcyach
publicznych, iako to: Marszałkowskiey Trybunału Koronnego na
Poselskich Deputacikich y Komisarskich w Radomiu z powsze
chną approbatą y pochwałą, a znacznym kosztem swoim
odprawionych dobrze zasłużony owszem teraz actu Poseł Woiewodz
kijowskiego W Kr Mci y Oyczyznei zasługuiący się czeladź z dobro
czynnych rąk Panskich aliquam portionem de pane benemerentiu

Miasto Elbląg na swoie Territorium a raizy Patrimonium
Reipblicae z dalekа Patrząc zebrze Kilemencyi W Kr Mci y Sprawie
dliwego względu Rzpltey Przeswitł Stanow ażeby in oneribus si
ktore miało folgę Ubostwu y uciśnieniu Swemu proporcyonal
na pobliey mu Territorium nieb[illegible] przyrzucone.

Stany Ziem Pruskich wierni Poddani W Kr Mci supplikuią
ią o Sprawiedliwą y łaskawą attencyą na Prawo y Przywileie
swoie a nie wporuszoney wiernosci y Subiekcyi perseverando
Protekcyi JKo Panskiey oddaią się

Na ostatek siebie samego sługę pod nogi Panskie cum
intimo voto et suspirio do Boga. Conservet Augustum vere
Augustum Patriae et mihi diu hospitem et semper felicem.

Votum JW. Imci Pana Wielopolskiego Czesnika Koron. na Prowincyonalney Sessyi pod czas tegoż Seymu.

Chwalebna y przykładna Przeswiętey Wurzetw Rzetkich ochoto skutecznej obrony Oyczyzny żarliwość lubo sprawiedliwą y w Naszych Wwdztwach przy winney religionis sprawie admiracyą, do naśladowania iednak generosarum mentium liberalia proponita pociągnąć nie może przez niepodobieństwo raczey sposobem naszych, niżeli przez defekt ś: ochowaney Boże! wrodzoney nam wszystkim przeciwko wspolney Oyczyznie miłości

Explikowana et discussa na przeszłych Sessyach alternis vocibus Smutna Wwdztwa naszego sub intolerabili Pogłowney y Hiberny onere sytuacya, spodziewam się że do dnia dzisieyszego, tak mocne we wszystkich WMMPP. umysłach exhaustu status swi uczynita impressye, że cokolwiek dzisiey mogłbym ieszcze w tey materyi edisbere, albo bym tylko nie potrzebną ś: ktorey się zawsze strzeż ś: zabawił Uszy Ich am ś: sytuacya, albo bym też same ktore tu godne przedemną w tey materyi zabrane głosy luculenter et enucleate wyraziły lubo inszym ułożeniem y innemi słowami musiał powtorzyć argumenta. Nie adhuerendo tedy tey o ktorey WMPP. persuasos bydź mniemam prawdzie pytam się o za znaczne emolumentum Oyczyznie naszey na aktualnie potrzebną że w teraźnieyszych konjunkturach obronę emergere będzie mogło, ieżeli iak nam iuż Sami WMPanowie pozwalaią tenuem tylko pro posse nro ofiarować bysmy mogli dato non concesso

gubie

Kwot. Co za korzyść z tego że pozostali Bracia nasi którzy nas
depositorios woli swoich y mentium Interpretes nabym miejscu u
czynili; miasto wesołego do Wurdztwa Naszego za powrotem naszym
swego da Bog czasu powitania za spodziewane y pożądane ciężk
roli którymi pramuntur idzenie, zmarszczonym czołem podobno
nie bardzo łagodnymi słowy a uchoway Boże żeby nie żywym w
Sercach resentymentem witać nas będą. Ale podobno indispen
sabilis in presenti casu necessitas żywa y nieprzestanna Przeswiet
Wurdztw Ruskich sollicytacya, tychże godnych a Kochanych bo
dnej znami Prowincyi Braci generosa exempla flectere powinny
Wurdztwa Naszego pozostałych Concivium serca że nasze utey nie
rze audaces contra expressam Instrukcyi mentem gressus exkuzować
będą. Dał by to Bog żeby tego bardziey życzyć, niżeli rationabili
ter spodziewać się możemy. indispensabilis in presenti statu ne
cessitas urgens iest prawda: że mogą Nam Bracia nasi ale conser
vatio tantisper Wurdztwa Krakow.ca które ab immemorabili ostatnich
sił na obronę y usługę Oyczyzny dobywało y dobywa. Które świe
żo ab anno 1717 świeżo mowię chociaż lat 27. minęło bo y da
wniey circa florentiorem tegoż Wurdztwa statum przed powtorzoną
zarazą Powietrza y przymorskiemi plagami bardzo znaczne na zapła
tę Woyska kontrybucyalne Summy, świeżo zaś Pogłownym y Ka
bernąc ciężkąc premitur, żeby na dalsze sposoby które tu in Sub
sequens conservantur zdobyć się mogło nie mniey iest potrzebna
Żywa y nie przestanna Przeswiet. Wurdztw Ruskich sollicy
tacya day Boże żeby Nas przed Bracią exkuzować mogła, bo
Nas zagadnąć mogą że temu co kilka funtow ciężaru nosi dru
gie tyle albo co więcey ciężaru przyczyniwszy ieszcze go zniesć
może; temu zaś który całym ciężarem premitur że podnim nie spirat

y tułtau nowych funtow przyczynienie intolerabile nieznosnego ciężaru sprawi pondus. Więc iuż nie Oyczyzna Nasza od Kochaiących Synow f: Signanter o Naszym Woiewodztwie mowić y spodziewać się in presenti statu levaminis nie powinna? absit tantum nefas od Woiewodztwa mego, suppetunt ieszcze media ktore Przeswiętne Woiewodztwa Ruskie arripere mogą. Generalny wszystkich Woiewodztw ijsdem Pogłownego y Stiberny pressuris przyciśnionych efficatią niżeli Czterech naszych Małopolskich Woiewodztw przykład y pociągnienie się na nowy ieszcze ad normam kiedy nie można ad aequalem z Woiewodztwy Ruskimi quantitatem ofiarowanych pieniężnych Subsidiorum Oyczyznie subvenire może. Informetur cała Prowincya Wielkopolska przez solenną ad congressum Jey delegacyą de generositate mentium Przeswiętnych Woiewodztw Ruskich chcąc na usługę teraźnieyszą Oyczyzny summy nie małe ofiarniących większe ieszcze circa imitationem tak chwalebnego przykładu obiecujących. Invitetur taż Prowincya Wielkopolska ad succursum Patriae in tam urgenti necessitate praestandum, przez podobnez pari zelo kiedy nie można pari quantitate deklarowane Summy Stimuletur nadzieią ze z tych Summ choć mniey znacznych consistere może circa frequentiam numeri tychże Woiewodztw sufficiens na obronę Oyczyzny hic et nunc unum satis. A tak y Woiewodztwo Nasze Kraiowskie torrentem innych Przeswiętnych Woiewodztw sequendo na iakąkolwiek pro posse zdobędzie się kwotę. Ilubo uchyli cokolwiek w tey mierze mentem instrukcyi swoiey, przecież naśladuiąc wielkich innych Woiewodztw przykłady nie bez chwały przed pozostałemi Braćią pozostać się będzie mogło, kiedy universalis obudwuch Prowincyi na

ofiarę

Ofiarowanie pewnych Summ ajr:ensus, iakichkolwiek niektorych ex Concivibus Nostris nie ukontentowanie absorbere potrafi. &c.

Projekt

Pokazuiący sposoby do zaplaty Auktuyonowanemu Woysku.

Zdaie się Rzeczpta opływaiąca za Staraniem Jkᵒ Kᵒ Mᵗⁱ Pᵃ Nᵒ Mllᵒ w pokoiu zewnętrznym y wewnętrznym bydź nader szczęśliwą, ale że opasana zewsząd mocnemi Sąsiadami a Sama bez wszelkiey zostaie obrony, iednego momentu nader nieszczęśliwą znaleść się może

Nadtym tedy wiszącym nad Karkiem Naszym mieczem wsteręś przerażaiąca refleksya powinna każdego zagrać Kochaiącego Oyczyznę a ieżeli nie Oyczyznę to siebie samego aby na przyszłym dᵒ P. Bog Seymie nie tylko Usty Auktuyą Woyska formował, ale y rzetelnemi y niezawodnemi sposobami; do czego niżey specyfikowane takowe podaią się sposoby

A nayprzod ponieważ przy większym woraz nierządzie Polskim od lat kilkudziesiąt żadney do Dóbr Królewskich Duchownych Ziemskich niebyło nowey Lustracyi tak że te Dobra które Lasami poza rastały płacą tyle iakby były in flore, a nowe Kolonie et Bona omijsa do żadnego nie przykładaią się ciężaru przez co musi konieczenie następować ruina Kraiu, a Taryffy Żadney nie masz Ktoraby proporcyonalnie Sprawiedliwość w podatkowaniu pokazała. Wnetrze zas Varijs calamitatibus anterius Zrumynowane nec vestigium Taryffy maią, Zaczym przyszły Seym musi naypierwey zaiąć się od Lustracyi Królewskich Duchownych y Dóbr Ziemskich, dla uformo

wania za iedną drogą Kilkoratnich Taryff aby wziąwszy Statu
całey Polskiey tabli, iakli się teraz znayduie mogł formari poda
tek niezawodny y mniey kray obciążaiący na auktuowanie
sił Oyczyzny y zniesieniu generalnego Pogłownego, ktore mało
na Woysko importuie, a Summe aggravat.

Sposob tedy naypierwszy iest do Aukcyi Woyska generalne Za
leżne y Gropowe, ten Podatek nieboszczuie nikogo a wielką może
przynieść importancya, ale sita może bydz z tego Podatku Summ
trzeba Kommissyi z Seymu, aby z Lustrowawszy Miasta Miaste
czka y wsie biorąc rok średni ustanowili ten Podatek aż
do nowey Lustracyi, ktora w pięć lat powinna bydz nowa we
dług porządku Starych Prawow. 1o

Sprawiedliwa kwarta.

Ponieważ ab anno 1662 żadney niebyło Lustracyi zaczym do
Starostw nowa z Seymu potrzeba naznaczyć Lustracya, Te dwa
sposoby są dalsze, ale arcypotrzebne bez nowey Lustracyi że się
nie obeydzie, bo bez niey niemoże formari hui et nunc na przy-
szłym Seymie podatek bez taryffy.

Sposoby prędkie ktore adinterim mogą zaraz uczy-nić Aukcyą Woyska.

Wwdztwa Ruskie Wołynskie Kijowskie Podolskie y Bracław
skie niechay zaraz zgodzą się super summas arbitrarias na Sey
miku uczyniwszy porządek między sobą wybierania tego Podatku
zaraz przez Prawo na Seymie przyszłym offerant dona gratuita, ia
kie dictabit amor Boni Publici, iako się nie raz na Seymie cum ha
generositate oswiadczali.

Wwdztwa zas Wielkopolskie, to iest Poznanskie y Kaliskie nie aggra
wuiąc nic siebie niechay podzieliwszy depozyt dawny w Poznaniu
u OO. Jezuitow leżący na dwie lecie offerant tą Summę Rzpltey na się

dadzą

odwłoczną Aukcyą woyska a we dwóch leciech muszą starać nowe Taryffy ktore caly Kray z Pogłownego tak ciężkiego uwolnią, y punktualna Woysku obmysla Płacą Wszystkie zas generalnie Wsdzrzwa niechay zaraz oddadzą na przyszłym Seymie Czopowe y Szelężne według tey importancyi ciąż teraz wybierą w Woiewodztwach policey generalna niestanie Taryffy wszak privatum commodum ustąpić powinno gwałtowney potrzebie całey Rzpltey.

Cło generalne z zniesieniem partykularnych.

Na to byle się zgodzic zniosszywszy go sine aggravatione handlujących może zaraz Wielmozny Podskarbi centum quadrtum dać na Woysko zostawiwszy na potrzeby Rzpltey.

Podatek z Dobr Duchownych.

Tu trzeba dystynkcyi że Dobra Duchowne iuż płacą Hibernę tak iż pretendować więcey z tych Dobr niepowinnismy ale że drugie Dobra Duchowne nic nie daią sub titulo iż Iure Terrestri Dobra trzymaią a drugie Dyecezye całe nie, eo quo że przedtym były sub hostio Zatym upraszać trzeba całego Collegium Episcoporum aby amore Boni Publici pomiarkowania między sobą poczynic et in conservationem universi chcieli wszyscy contribuere rowno.

Podatek z Dobr Duchownych Ritûs Graeci.

Ponieważ Anno 1620 chętnie wszyscy Ritûs Graeci Duchowni pozwolili poczawszy od Metropolity po złotych Osm z Każdey Woloki a Popi Ktorzy Rol niemaią po złotych cztery od obeyscia swego za czym spodziewać się trzeba że in conservationem tego Kraiu wlotrym Życią y teraz na ten podatek pozwolą Jakmi tedy Duchowni nieczekaiąc determinacyi Seymu mogą między sobą componere.

Pogłowne Żydowskie.

Nie trzeba tu Aukcyonować Podatku na Żydow bo ci wiele daią a mało do Rzpltey importuią, ale ponieważ Skarb iest w rękach tych ktore do siebie chcią ciągnąć emolumenta Skrytej Więc to samo o Żydzi teraz Starsi extorquent z Kahałow, niechay seleret wydadzą Summa znaczna przybędzie, a in futurum niechay dyspartyment na

wszystkie Kahały y Miasta oczywisty będzie, czego z Skarbowych Ludzi nauczyć się może. Lub też kondonowac im także Summam arbitrariam ktorą corocznie do Skarbu na Placa Woyskowa daią, a niech każdy wielki y mały po złotemu corocznie od głowy płaci a daleko większa bez obciążenia Ich na zapłatę Woyska wynikłe prowenienta.

Kiedy zaś et imminens periculum odwłoki nie cierpiące zagrzewa do ratowania prądkiego Oyczyzny tak że silu się osmiadzza et acerbitate Jms Pan Hetman W. Koron. ix dwudziestą części Intrat Swoich ofiaruie na auxilia Woyska z Dobr Ziemskich a z Dobr Krolewskich dziesiątą nim przyidzie do ułożenia Taryfy y znich regulowania punktualney y niezawodney płaty Woyska ktora hic et nunc na Seymie starac niemoze bez Lustracyi. Zaczym ta Chwalebna Imci P.e Hetmana W.e Koron.e rezolucya iako y wszystkich innych dla ratunku Oyczyzny orbudzic powinna ad simile sacrificium, ktore lub nie iest ciężkie, iednak choćby się zdawało, zawsze lekkoze niezli albo oderwanie Prowincyi iakiey od Polski albo ostatnia Kraju ruina.

Kazanie w Bożym Ciele 1743 R.

Na Festo Sancti Joannis Baptistæ

Joannes est Nomen ejus Luca Imo. 140

Ma wiele y wielkich Panegirystow S. Jan Chrzciel, Kazdy bowiem, iakokolwiek ma vsta y język powinien chwalić y sławić Jana. Ktyz pochwały godne Chrystusa zaszczycaią authoryzuią Ewangelią wzaiemnie dzaią Wiarę, tak trzyma z Ambrozym S. Ildephonsus Cyron Nulla lingua à laudibus Joannis cessare debet Coro Imo quia laudes Joannis in Xti Evangelij Fidei Laudem vobis atq; firmitatem addunt. Ale choćby nikt o Janie nic nie mowił ni napisał, samo Imię Jan. które Sobie S. Jan sam przyniosł na świat wysoko go dopręży chwałe. Wyazdzi tego wielkiego Imienia etymologią Cornelius à Lapide gdy pokazuie że iest vformowane z tych dwoch Słow Hebrayskich Jehova y Chanan. y waym ze Hebrayskim Języku Jehochanan rzeczone Jehova po Naszemu Bog. Chanan iest rzecz o zmiłował się albo łaskę pokazał. Misertus est, gratiam exhibuit. Toma: czy się tedy Imię Jan Bog się zmiłował Bog łaskę pokazał Pokazał kiedy modlitwę Zacharyasza gorąco o Potomstwo proszącego wysłuchał Exaudita est deprecatio tua et uxor Tua Elisabeth pariet tibi Filium, et vocabis nomen. Ejus Joannem. Pokazał tym wydatniey że niepłodney Matce y podeszłym we Wieku oboygu Rodzicom Luca Imo

dał Syna takiego á Syna takiego po Chrystusie Rzeczt
nie miał Inter natos Mulierum non surrexit major
Math. IImo Joanne Baptistâ Niech mi się użyczy wzgl. dem Tes tu
P.a Boga na Samymże Janie pokazany mowi godzi=
ze. Jan tak iest Synem Zacharyasza że bardziey nizy=
zda się być iakoby Synem Bożym to lubo przez Zachá
ryasza expedzony ale Ręka Divinitus za cudowna
Swerinus Abbas Serm. Imo Laską y sprawą P.a Boga stało Joannis Nativitatem
gratiæ operabatur ipsit Natura locum gratiæ stupuit,
et jucundabatur. Wielkim podobieństwem do Jezus
nayss. Xiowey Grandia si parvis assimilare licet Narodze
nie Jana zaszczycone Xa. Maryą nienaruszoną w Panien
stwie Jana Elżbietą niepłodną w Małżeństwie cudownie
poczęta y porodzita. Sicut Mariam veneramur, quia
Virgo peperit ita Elisabeth miramur quia sterilis pro=
creavit. Obserwuie Ambroży Swięty, á według S.tego Augu=
styna Jako Xstus iest Synem Panienstwa, tak Jan iest
Synem Czystości Sicut Xstus Dñus Filius est Virginitatis
Isaiæ IImo ita Joannes Filius est Castitatis. Chrystusowi Proroko
wał Izaiasz. Requiescet super eum Spiritus Dñi. Uczy
dzi spocznie na Nim Duch Pański. Toż samo obiecuie
przy Zwiastowaniu Janowi Gabryel. Repletebitur Spiritu
Sancto adhuc ex utero Matris suæ. Arabczyk czyta Ja utero
Jeszcze w żywocie Matczynym będzie y był Jan
napełniony Duchem Swiętym, tak dostatecznie że tey ła
ski y Matce swoiey Elżbiecie w Officyach Wyszarzyt

Kem

Kommunikowac. Non prius repleta est Mater quam filius, sed cum filius esset repletus, replevit et Matrem. S. Ambr.
Ledwa co poczuł się w żywocie Maryey Chrystus, zaraz do Jana wzywacie Elżbiety zostaiącego wielkim weselem Jowaniem śpieszył cum festinatione Przyczyny tey altelegacyi kładzie Origenes. Jesus qui in utero Virginis erat Joannem adhuc in utero Matris positum, sanctificare festinabat. Dla tego do Jana kwapił się Chrystus aby go był tym przedzey od pierworodnego uwolnił grzechu y poswęcił Sobie. A ia mowię że Sympatya przyrodniey wobulwash dobrowolności, pociągnęła Syna do Jana; Jana zaś tak rozweselita, że na przyście Syna ledwo wytrzymał Matczynych Jan wrodzoney mowy skoczył. Exultavit Infans in utero. Similis similem quaerit Similis Simili gaudet. Sposob. dochodzenia y poznawania Boga w mistycznym y duchownym rozumieniu Naszym Nayłatwieyszy podaie Nam Doktor Anielski Dicit Deum per Negativa percipi, quid non sit quam affirmativa, quid sit, Uważaie łatwiey czym Bog nie iest aniżeli czym iest. Tak iasprzykładu, nie iest Bog Zwierzęciem, nie iest Ptakiem nie iest Rybiem nie iest gwiazdą Miesiącem Słońcem, Nie iest Człowiekiem nie iest Aniołem nie iest żadną ludzkich rąk Sztukuroważabo cbyty owe bałwany y Bożyszcze Pogańskie w rożne formy wyrobione. Virgil Origenes S. Thomas

musi bydz Czymsis osobliwszym pylenicyszym wyższym
y doskonalszym. Spytay mysdź Jana, czym tez on iest
Ioan. 1mo Quis es? odpowie Nam iako odpowiedział Kapłanom
y Leuitom Jerozolimskim na Inwestygacyą do Niego
Ibidem postanym Non sum Xtus non sum Elias non sum
Prophetą. Nie iestem Xtem nie iestem Eliaszem nie ie
stem Prorokiem z tego responsu w trzech negacyach
danego wynosi prerogatywę Jana Illephonsus Cyron
Coni 1mo Ioannis ergo dignitas per negationes explicata, im
mensam Dei optimi perfectionem videtur imitari.
Nie iest Jan Prorokiem bo iest Plusquam Prophetą
Wyżey niż Prorok. Nie iest Eliaszem bo inszy Eliasz
inszy Jan. ani tez w komparacyą Jana z Eliaszem
Klaść mozemy bo Jan nietylko nad Eliasza ale nad wszy
stkich Swiętych Panskich cnotą y zasługami w prze
mienioną wyrosł. Twierdzi Franciszek Labbe Electorum
Labbe omnes Sancti meritorum prerogatiua ante Consistorium
Diuinæ Magnitudinis, et non erit qui ad priuilegium
Ioannis Baptistæ valeat aspirare. Nie iest Słowo bo
nie iest wtorą Osobą Swoyce Brzenay swiętszey. Nie
iest Bogiem ale do Boskiey należącey natury dowtoro
go Bog przypuścił dawszy mu Imie Imieniem
Illephons Cyrol Swoim Boskim Nobiscum. Nomen est magni
Coni 2dd Illius Dei gratiæ quod Consortes efficit Diuinæ naturæ
O wielkich tajemnic y dotyd niesłychane na Ziemi Imie

Ie

Nomen novum quod os Domini nominavit. Imie Niebieskim Rodakiem Jana probuiące Lucenum nam Cœlestem Odcubat Nomen Terrenum et Nomen Celeste Conjunctum. Imie tak Swiąte y wielkie że go iak Słońce nie mogł, tylko Archanioł Gabryel zwiastować Swiatu. Imie cudowney mocy, ktorego wyrazenie w Puliarskie mowe Niememu Zacharyaszowi przywrocito Apertum est illico Os Ejus, et lingua ejus et loquebatur. Imie Zadumienie na całe Podgorze Judzkie sprowadzaiące Mirati sunt Universi. Imie od całey Troycy Swiętey Swiętszey inwentowane. Nominatur à tota Trinitate Joannes Imie w ktorym wszystkie prerogatywy y Doskonałosci Jana Bog skompendyował. Sufficit dicere Joannes est, hoc enim Deus nomine Praecursorem Ejus quis et quantus futurus definivit. ale niedarmo Bog tym Jana Zaszczycił Imieniem informuie Leo Belvedensis. Propter praerogativa merita et virtutes, tam gloriosso Deus nomine Sancto Baptistam insignivit. Dla przeyrzanej cnoty y Zasługi tak chwalebnym Imieniem Bog S. Chrzciciela ozdobił. Inaczey niebyłby Jan Janem, y bydzmy pewni wszyscy. że: Niema dobrego Imienia Komu go Chrystus nieda. o tym na wiekszą Część y Chwałę Jemu na ktorego Imie wszelkie Kolano vpada.

Nie lepszego nad dobre Imie Eulezyastyk Panski na Balsamy y wszystkie perfumenta dyszy

Isaiæ 62

Illephonsus Tyron Conf 2da

Rudolphus Clutius

Jacobus Aresius Sermone de codem

Flor ad Evangelia

Propo

laty Które drugim Kusztem z Arabiey Sprowadzaią potrzeba Imie dobre przekłada Melius est Nomen bonum quam Unguenta pretiosa. Bo wonnieyszy wydaie Zapach dobre Imie niżeli pizma całey Arabiey w Psalmie Ecclesiast. 7mo

Psalmo 73° 73 Spiewa uhonorowany Wokalista Posuerunt Signa Cua Signa Siedmdziesiąt tłomaczy Posuerunt Nomina Nomina Nominum Między wszystkiemi obrazłościami nayznaczniey sze dobre Imie Signa Cua Signa Nomina Nominum Publiusz Fortunatow Czechiel Opes

Ezech 27 et pretium acceperunt Bogactwa y Szanunek wzięli Chaldeyczyk czyta Klonam et nomen acceperunt Chwałe y Imie otrzymali iedno to widzę, bydź bogatym albo mieć dobre Imie. Wyżey ow szem Szanował sobie dobre Imie niżeli Fortunę; Fryderyk trzeci Cesarz, ktory kiedy mu iako opiekunowi młodego Władysława Czeskiego potym Króla; Ministrowie y Konsyliarze perswadowali aby Dziecię zgubił atym sposobem obrii Królestwa Czeskiego przyiął szczęśl Szczęśliwy, dał replikę uhonorowaney godney głowy y niegodziwe zaustydził rady Ergo me opulentum magis Regem quam pustum

Aneas Sylvius gdam pium habere cupiatis at ego bonum Nomen cunctis diuitijs antepono. Iż to bardziey mię mieć chcecie bogatym niżeli sprawiedliwym; niżeli pobożnym Panem lecz nieście otym że ia nad wszystkie Bogactwa dobre Imie przenoszę. Estymował Cnotę obliwie rozsądny Monarcha Imie dobre y dla nabycia go; cnot ci sprawiedliwości y pobożności trzymał Justus et pius cnotrze znaw

u

u Siebie z Starym Orygenesem, że inaczey żydz niemo
że dobre Imie nabyte tylko przez cnoty Non acquiritur
bonum Nomen nisi per Virtutem. Origenes

Zostawszy Viceregem Egyptu Joseph Patryarcha
sprowadza do Siebie z Chanaan Jakuba Oyca z cała
Familią; y powiada Pismo Swięte że Siedmdziesiąt
Mężow z Jakubowey idących processyi do Egyptu nec
ccto Erant omnes animæ eorum qui egressi sunt de fa- Exodi 1mo
more Jacob Septuaginta. Wielka cnota w Joseph że
się przy Starym y Honorze przy wyniesionej na Tron=
Viceroiowskiey Prerogatywie ubogich Rodziców, y brewnych
niewstydzi. Niemniey ska żydz musiała w Jakubie bied
go Pan Bog tak licznym ubłogosławił potomstwem;
znak bowiem cnoty y poczwego Rodziców życia, znak
Błogosławieństwa y łaski Pana Boga gdzie się Potom=
stwo tak obfite według Psalmisty katorzesti rozradza
y krzewi. Felix tu es et bene tibi erit Non Ille Obyczaynem in circuitu Psalmo 127mo
mensæ Tuæ, ecce sic benedicetur homo qui timet Domi=
num. Liczą po Imieniu Synow Jakubowych,
do Egyptu wprowadzonych tylko ich Jedenastu z
Siedmiudziesiąt Znayduią nominowanych. Hæc sunt Exodi 1mo
Nomina filiorum Israël qui ingressi sunt in Egy=
ptum cum Jacob. Ruben Simeon, Levi, Judas, Issa=
char, Zabulon et Benjamin, Dan et Nephtali, Gad
et Aser to iest Imion niemieli. Ani mieli to im Ich
cnota nadała. Jako obserwuie Stefan Kanturyenzyk
Hæc sunt Nomina filiorum Israel, id est Eorum nun= Stephanus Can=
thuriensis

Obi enim boni nomen habent Że są Imiona cnotliwych, to iest Dobrych cnotliwych Sami bohaterowie tamy na Imie Sobie zasługują. Idę dalcy za Familią Jakobową. Jest to Familią Ktorą Pismo Swięte ludem Izraelskim zowie ztey racyey że oryginalnego Jey Pana Jakoba Izraelem Bog przezwał. Neque quam Gen. 32 Jakob appellabitur Nomen tuum sed Izrael. Zawziął się był przeciwko temu Izraelskiemu Plemieniu nieubłaganą pasyą Farao Krol Egiptu; y nietylko Jeh tak Woty y Osty niarzmo do tanzka za przągł, ezednak Kardi nieuchronnie Opcribus Duritiei et Lateris plewami Sprawowanych zrazu Karmiąc potym y tych zakazał dawać Palee non dabitur Vobis, ale natym zamachu całą Impreza Swoią Zelżył żeby od Swiatłego do Naymnieyszego wygubił wszystkich. Opprimamus eum ne forte multiplicetur Wyrzał Bog miłosierny na Siemionych Tyranskim Oczyzcem Izraelskowe y rzekł a Woyzesza aby Jch z Egyptu wyprowadził. O! wielka nad Inszey nym Cztowieczeństwem dobroć twoia Panie! przeczyż mi się niepodoba: mowię znalezyć Majestatowi go reverencyą że ią tak exaggeruiesz iako Inszey wtychże Exodi Xięgach Cap: 19 czytam. Vos Sodi Exod 19 Videritis quae fecerim Egyptijs quomodo portaverim Vos Super alas aquilarum Nayprzyszłe ią dobrze iakiemim za Was Plugami cztowstał Egipcyanow, Dopiero iakem Was na Orlich Skrzydłach

Skrzy

Skrzydłach. Niczytam ia tego w Pismie aby choc ie:
dnego Izraelczyka, iak owego nayukochanszego Lud:
czaszego Ganimedesa na Orle Niebieskie Vniosły Sa:
lwory Super alas Aquilarum. Za czasu Panskich Re
Xpelitow Brazowpopeia Portaui Vos Super alas
aquilarum. Swiatowych to znac ostentacyi mine,
wyraził Pan Bog Ktore czystolwek zdanego iednego
y drugiego fenikia, Arabskiego złotey Munificen:
cyi turgentibus bucais formuia Penisza. Niwarta
czasem iednego wrobla promocya Panska przeciąz
cyt. trzeba mu za to tak applaudowac, iakby ią nie
mowią na Parenckiego Konia ale na bystrolotnego po
nayuyż tych w Cyrcznei Subsellach Orła wsadził.
Portabi tos Super alas Aquilarum Czyni zadosyc
Ordynansowi Boskiemu Moyzesz, y kiedy wybra
ne Grono Izraelskie z Okrutney prowadzi Niewar:
chiey, wiele między Izraelitami Egipcyanow zbiraią
z Cyrczny swoiey wyszło. I to pewna ze się tam.
niemało szlacheckich Domow, dystyngwowanych
Parentelli znaydowało. Przeciż Ich bez dystynkcyi
Niłaskawym Nostrohem wzgardzoną mieszaninę
generalnie zowią. Vulgus promiscuum innumerabile
ascendit cum eis Czemuż to? Dochodzą przyczyny Nu:
merorum 11mo Vulgus quippe promiscuum, quod
ascenderat cum eis flagrauit desiderio Carnium
W Czystek albowiem ow gmin iednomyslny miał
chuć do Mięsa, uszyscy Izmyslnie, obrzarstwu ciału
dogodzić vsiłowali, niby to między nimi dystynkcyi

Exod. 12

w appetycie nie było wstrzemięźliwości niżby to cnoty więc niepowinno było dla dystynkcyi Tytułu gdyż tu Homini cnoty dependuie. Nullus vir Nominis Claritate insignis, sed inter seues vulgi obscurus maneat necesse est, qui se Ventris seruitute tradidit Mowa Bacza lib 1mo.

Lucæ 16to Homo quidam erat Dives qui induebatur purpurâ & byssô et epulabatur quotidie splendidè et erat quidam mendicus Nomine Lazarus, qui jacebat ante Januam Ejus. Był niejaki Człowiek bogaty który się codzienny Luxusho stroił, y bankietował hucznie. Był też niejaki zebrak Imieniem Łazarz który leżał przy bramie tegoż bogacza Vwierzyć trzeba że to iest prawdziwa Historya nie przypowieść tak wszyscy prawie Doktorowie y expozytorowie Pisma S.go uczą Euthymius dowodzi z Hebrayskich Tradycyi że tak Bogacz iako Łazarz za czasow Chrystusowych żyli. Praktykowało się tedy że Bogacz Szlachcic dla tego żył, żeby iadł pił, y chciał żeby się wyborniey modą stroił In eo collocans Beatitudinem nec cogitans de altera vita, ac sempiterna non credens przydaie Cornelius a Lapide. Zatopiwszy rozpustnie myśl y serce w Łazarzach pożądliwościach deboszach, w strojach depansem excesu iqych w strojach klejnotu y rządze nieprzyzwoitych

bo

bo nie będąc ten Jmć Monarchą Krolem nie będąc par Regibus rowny Krolom a przeć purpury zazywać, inducebatur purpura, nie pomyślił o owych rozkoszach szczęśliwościach ozdobach Które Bog zgotował w Niebie a raczey niewierzył podobno żeby Niebo nad Jego Kontenteć mieć co lepszego mogło; Frukty kowało się y o Łazarzu że był nędznym Mendykiem Erat quidam mendicus nomine Lazarus qui iacebat ad portam. Nagi głodny wrzodami obsypany robactwem roztrzęsiony, od wszystkich zgardzony leżał przy progach bogaczowych w błocie. Uważmy iakie tu obrazy, o iakiey przynuty miał do cnoty. Bogacz Leż się zaślepiony y zapamiętały w swoich rozkoszach całe opuścił. Mógł y powinien był przy takich dostatkach Swoich nagiego obrzyć nie obrzył, Łakomego nakarmić, pragnącego napoić, nieznaczarmił nie napoił. Skatrzonemu Łazarzymami tułaczowi dać iakiekolwiek wdzięczności Łatwych gmachach Kącik, przytulenie, nie dał, wostatniey potrzebie zostającemu okruszyny przynaymniey zbiorow Swoich udzielić, nie udzielił; Przeto nie tylko z Ciałem y duszą zagrzebiony w przepaści piekielney, Mortuus est Dives et Sepultus in Inferno. ale y Imienia nie zostawił Nullum reliquit Nomen quem nulla Nobilitant Virtus. Sens Ongenesa. Nie zostawił Imienia bo go nie miał bo go nim cnota nie wzlachciła. Ubogiemu Mendykowi wyraźnie przyznać Ewangelia Ś. nie Jmię było Łazarz Erat quidam

Mendicus nomine Lazarus. Z ktędze ten zaszczyt na
zemnu Hebrauer? Odpowiada Cyrillus in Catena
Mendicus substantiâ pauperrimus sed patientia
et virtute ditissimus. Był ten Mendyk ubogi w Sub-
stancyą, ale w cierpliwości y cnotę Pan cała gęsta
Wszystkie owe Utrapienia Dolegliwości nad ktorymi
wzdryga się natura nieprzelomaną Twarzą znosił cier-
pliwością. Ja tedy cierpliwość, ta cnota nieśmier-
telne mu w Ewangelicznych Aktach Zapisała
Imię. Erat Mendicus nomine Lazarus.

Luce 7mo. Pokazuie obyczaiem Ewangelia
Ecce Mulier quae erat in Civitate peccatrix Oto
Niewiasta Która była w Mieście grzesznica &:
Jaka ranitas, iakie Nowalia, grzesznica á ieszcze
w Mieście Widzę to według Ambrozego Miasta
Seminaria Meretricum. Theatra iniquitatis. Gdzie
nayczęściey nierządnie, gdzie publiczne Metresy, wsza
teczne Bestry gdzie Panny bez niewinności gdzie
wstyd na tandecie? gdzie nayczęściey w Małżeństwie
Wiara niedotrzymana? gdzie pociwość zwattu Wol-
w Mieście: pódźmy do inszych niprawości ad The-
atrum iniquitatis. Gdzie w chandlach przedażach oszu-
stwa gdzie fałsz y niesprawiedliwość w Miarach
gdzie krwawszy Mahrzego przeyrzenie, zedrze? gdzie
Sami Urzędy podatki Składki kontrybucye płacić
muszą? gdzie na posputaniu Surowe kary á na
Panow Burmistrzow, Woytow, Rayców, prawa nie
masz? gdzie Rzemieśnicy polityczni złodzieje nie

Kra

Kradzą pohicy im nieprzyiaciel w Miesie gdzie ca
tonowie zgrale, bitwy zabovstwa Krwie rozlynie w Mie
scie pod wiechami. Dzieciątku ludzi pocznych w Mie
scie znalesć nie mogł Abraham, szczęśliwe iakies Mie
sto w Ktorym iedna Ki tylko znalazła nierzadkie
Mulier quae erat in civitate peccatrix, Co by to byla za
iedna ta Mulier peccatrix zgadzaią Ki wszyscy Do
kterownie ze nieinsza tylko Maria Magdalena. Di
citur Mulier Peccatrix quia aliter propter peccata
Nominari non poterat. animadwersya wielkiego Grze
gorza. Nazywa Magdalenę Ewangelia Niewiastą
Grzeszniczą bo Ki inaczey Dla Grzechow zwać nie mo
gła. Dopiero wtenczas Magdalena została Magdale
ną, kiedy Życie odmieniła. kiedy tylko inwi Chrysty
Euthymius Instrumenta peccati fecit instrumenta
Virtutis. Sposobnosci y applikacyi do grzechu obroci
ła do cnoty. Kiedy według grzegorza S.to Convertit ad
Numerum Virtutum numerū Criminū Ile przedtym
zbrodni, tyle potym cnot liczyła. Ct stało grzechy da
ły Jey Imię Grzeszniczą; tak Cnoty Magdalenie. Imię
grzeszniczą Imię sprosne niskie mne bo y grzech ie
dno nic. Peccatum nihil est, et Nihil fiunt homines S. Aug.
cum peccant. Imię Magdalena Imię wspaniałe ygo
dne Magdalena Magnifica. bo y cnota cam Naiwyzko
Tek y prym godności Virtus nihil aliud est quam Auct
in Re perfecta et ad Summam perducta Natura.
Ozdrzeć stałe ma Imię Komu ze cnota nieda ma
ny wszyscy Arcydzieła pomiona przy Chrzcie Swiętym

wzięte, Tobie Imie Jan Tobie Józef Tobie Piotr Jo
szemu Paweł, Andrzey, Jakub, Marcin, Franciszek
Sobie Anna Tobie Barbara inszey Elżbieta Ka
tarzyna y tam daley ale Nauczymy Cąsiwdem cur
omnis appellatio ad definiendas res dicatur impo:
sita, absurdum est nomen alienum portare et aliud
dici quam possit in moribus inveneri Te Imiona tak
piękne bo Świętych Pańskich dla tego Nam dane
żebysmy tych Świętych Których Są Imiona Cnotę
y cnotą na Sobie reprezentowali, jeżeli nie reprezen
tujemy niepowinniśmy się Ich nazywać Imiona
mi. Cur appellationi cujus virtute caret, contumelia
irrogas? przydaie Basilius Seleucensis Krzywdę cty
nisz Świętemu kto Imie Jego bez cnoty uzurpuiesz
Sobie. Jesteśmy Chrześcianami co mowię jesteśmy
Christiani Nomen ille frustra sortietur, qui Xtum
minime imitatur, Sed si Xtianum te esse delectat
quae Xtianitatis sunt gere, et meritu Tibi Nomen
Xtiani assume Dichortuie Augustyn Święty. Da:
remnie nazywa się Chrześcianinem Kto nie nasla
duie Xta ale ieżeli ie mito bydź Chrześcianinem,
Tytże bo Chrześciansku Tyi według przykładow
y Reguł Chrystusowych a dopiero Słusznie Chrze
ścianinem Imieniem od Xta derywowanym gaud
est Supra omne Nomen Nazwać się możesz. Ale
prowdzaiąc Jasnie Obwiesione, Jasnie Wspomdzne
Wielmożnie Domy Wielkie y godne z Przodkow

Inte

Antenatow Antecessorow Waszych Imie. Ich to było
ale nie iest Wasze iezeli kto im go Wasze własne cnoty
Zasługi nieprzyrzekła Pene in illo omnis Nobilitas Cicero
cujus laus est in ongine Sola. Krzyżacy Woyskowe
Junalwerye Vivat Imie Towarzysz. Ja mowię niemasz
z czym na popis wyiezdzaiąc iezeli cię w Waszych kompu
tach owa Kiara Pogańin wytchnął Kompania znay
drui. Ceres Bacchus et Venus inseparabiles Militiae co
mites Cerera stodoty y Szpichlerzow cudzych Pani =
Bachus Kufla zrzku niepuszczaiący, Wenera mierz
dem zabawna ucieszonym nierozerwane Woyskowych
Towarzystwo, Zgin nie vivat iako Sromotne y Zaszcy
tu niegodne takie Imie Towarzysz.

Joannis 1mo Wszczęła się kuista między Duch.
stwem Zydowskim o Chrystusie Quidam dicebant quia
bonus est, alij autem dicebant Non; sed Seducit turbas
Jedni mowili dobry Człowiek Pan, drudzy nie ale nas
tylko zwodzi obiecnicami ludzi a w samey rzeczy nie
cię dowiedzieć nie możemy ta iednak Kontrowersya
tylko w Sceptach po Szemraniu była Murmur multus
erat de eo: Jawnie nikt onim gadać niesmiał bo sy
Wszyscy Zydow bali Nemotamen palam loquebatur
de eo propter metum Judaeorum. Coż to za iedni ci
Zydzi Ktorych Zydowska bała się Rzeczpa? Luca 4mo
tum Phariseorum et Pontificum exponuit Cornelius
a Lapide to iest bali się Pisarzy Paryzeuszow y Biskupow
Pisarze y Paryzeusze byli to przełożeni y Sędzie
wie

nie Żydowscy Erant Rectores et Iudices populi. A ze-
muż owych starozakonnych Bisłupow czemużych na
Sędziowskiey funkcyi urzędnikow tyllko zydami Jan S.
zowie? Indignum Iudicant homines deo a pietate
remotos, Sacerdotes vel Seniores appellare odpowiada
S. Cyrylł. Za niegodziwą rzecz Sędzia Ewangelista Ludzi
tak bezbożnych Kapłanami, tak niesprawiedliwych
Sędziami zaś Prałati y Paryzanowie byli nazy-
wali. Nieznosi się Kapłanie Kapłanowi Sędzia Sędziemu
Ktorey według twoiey nieczyiesz Ktory według twoiey
niesprawnieysz się obligacyi Niema Pytułu Kapłań-
skiego komu go Zakonnose, niema Sędziowskiego
Komu go Sprawiedliwość niema przyzwoitego hon
dycyi Stanowi Randze attributowana przyłączona
Niedaie Prospter przyrzisa merita et Virtutes, tam glo
riosio Deus Nomine Sanctum Baptistam insigni
vit. Jezeli dla cnoty y zasług nieprzyrzanych tak
uhelbionym Imieniem zaszczycił Bog Jana, ktos
w niesii y przyznac nie powinien że y Tobie tu nomen
Joannes. Nie z fantazyiowym sposobem zaden inszy
nie benepłacito hominum ale z dyspozycyi y Dekretu
Pana Boga To Imie przyszło Ten wmyślne Nat
dzieniu twemu w wiecznym odrazu Bog determinował
Czas ktoryby ci był Imie Jana przyniest. Ninq Tw
Myśl y Usta tych ktorzy o Imieniu dla siebie delibe
rowali aby cię nieinaczey nazwali tylko Janem Vocabi
tis Nomen Eius Joannem. Bo instytuam fomuret te ipse

Deus

Utere novit Przeyrzał quis et quantus fecris. Przeyrzał
te Wszystkie Cnoty zasługi Twoie y dzieła twoie, ktory
mi teraz Kosciół zdobisz, zaprzyjaszy y dźwigasz ex Re
xa Fatorum Cyrzyrzk Nullo y Swiat cały napełniasz
Impleste meritis Orbis Utramq. domum Do Adrie mo
wa napisał Panegyri ad Gratianum Ausonius
Accepisti Nomen ex meritis et probas in Te quod de
notat Vocabulum. Jako Cnotom y zasługom Twoim Imie
Jan należało tak Naturze y humorowi przypadło. Imie
Jan znaczy łaskę Każda ią Twoia Alleya, Każde oko
wo wydaie Gratiam exhibes. Nieimożesz nic czynić nie
rymować bez grzecznej. I Majestat powagi y sprawie
dliwości ygor pełen taskawości Probas inte quod de
notat Vocabulum Znać z Wszelkiey miary że Jan
es Gratianus. Genesis 12mo Dekluruie Pan Abraha
mowi Br. Bog Magnificabo Nomen tuum Ten y Benedi
cus. Prandzi Pan Na Tobie obietnica Boska Magnifi
cavi Imie twoie Wysokiemi Tytułami rownq Maie
statom prerogatywą tego tylko szczęścia nie dostaie Ut
sis Benedictus decimus quintus. Nie wchodzę daley in
Cyrzam diendi W nieskończoną pochwałę twoich Mo
tetyą Laudet te alienus et non Os tuum Ktory chleb
twoy iem. Masz Wybor Cyrzliwey na Twoie Comple
anbos Jequentyi wszyscy zednomyślnemi windi
gne Wznoszą y Wotuią applauzami. Widziała
niegdy Grecya iako pisze Bon Bieres. Jana In Hoc Abbate
Ktory tyle lat wieku swego przeżył, ile Dni w roku y Diarium
dla tego ten zwyky rok rocznemi dniami Wymierzo
ny nazwany był Joannes de temporibus albo Annus

nus Temporum Tyt. Wiatu nayDłużey urzędowo prze
ciągi bez pomyślnemi [illegible] tyle lat ile dla [illegible]
nia Cnoty zasług Kompetuje. Mensuram Numeri
Imple Niech czas pod twoią Iurzdykcyą Oda Klęszy
dr Życia abyś się wtasną Obie wymierzał wolą y
był Dominus Temporum Iudices De temporibus
Amen

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1
62-002 Suchy Las
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.
Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.